OLGA LENGYEL

CUPTOARELE LUI HITLER

Coperta de NERŢAN NICOLAE

1982, Olga Lengyel

OLGA LENGYEL

CUPTOARELE

LUL

HITLER

Traducere din spaniolă de MARIANA POPILEAN

EDITURA DACIA, CLUJ-NAPOCA, 1986

DEDICAŢIE

Educaţia şi cultura pe care le-am luat din Cluj în bagajul meu spiritual mi-au deschis numeroase porţi în lumea întreagă. Dedic, aşadar, cu recunoştinţă şi afecţiune versiunea românească a

cărţii mele, Cuptoarele lui Hitler, *oamenilor din România şi foştilor*, *prezenţilor şi viitorilor locuitori ai Clujului – oraşul pe care îl voi iubi întotdeauna şi pe care U consider oraşul* MEU, *indiferent unde trăiesc*.

New York, 27 iulie, 1982.

8 CAI… SAU 96 DE ŞÂRBAŢI, FEMEI ŞI COPII

Mea culpa, vina mea, *mea maxima culpa*! Nu-mi pot înlătura remuşcările de a fi fost, în parte, responsabilă de moartea părinţilor şi a celor doi fii ai mei. Lumea va înţelege că nu aveam cum s-o prevăd, dar în adâncul sufletului meu stăruie puternic sentimentul că de fi putut să-i sal-vez, că poate mi-ar fi fost posibil s-o fac.

Era în anul 1944, la aproape cinci ani de când Hitler invadase Polonia. Gestapoul dirija totul; Germania se îngrăşa din prada jefuită de pe continent, căci două treimi din Euro-pa rămăseseră în ghearele celui de-al Treilea Reich. Locuiam în Cluj, oraş cu 100.000 de locuitori, care era capitala Transilvaniei. Înainte aparţinuse

României, dar Dictatul de la Viena, din 1940, o anexase Ungariei, una dintre naţiunile satelite ale Noului Ordin. Nemţii erau stăpânitorii, dar, cu toate că greu se putea întrezări vreo speranţă de scăpare, noi presimţeam – şi chiar ne rugam cu ardoare – că ziua judecăţii nu era prea departe. Între timp încercam să ne potolim frica şi să ne vedem de treburile noastre zilnice, evitând pe cât puteam orice contact cu ei. Ştiam că eram la cheremul unor inşi fără suflet – şi al unor individe, cum am putut constata mai târziu –, dar atunci nimeni n-ar fi reuşit să se convingă despre adevăratul grad de bestialitate la care erau ei în stare să ajungă.

Soţul meu, Miklós Lengyel, era directorul propriului său spital, *Sanatoriul doctorului Lerigyel*, o clădire modernă cu două etaje, şi optzeci de paturi, pe care o construisem în anul 1938. Şi-a făcut studiile la Berlin, unde şi-a dedicat mult timp liber clinicilor de caritate. Se specializase în chirur-gie generală şi în ginecologie. Toată lumea îl respecta pentru

talentul său profesional şi pentru că se dedicase ştiinţei. Nu se ocupa de politică, deşi înţelegea bine că ne aflam în centrul unui adevărat *maelström*[1] şi într-un permanent pericol. Nu avea timp de alte preocupări. Vizita adeseori câte o sută douăzeci de pacienţi pe zi şi se ocupa de chirur-gie până noaptea târziu.

Clujul era o comunitate activă şi progresistă, iar noi ne simţeam mândri că-l reprezentam prin unul din principalele sale spitale.

Şi eu mă dedicasem medicinii. Am studiat la Universitatea din Cluj şi mă consideram îndreptăţită să fiu asistent chirurg prim al soţului meu. Am contribuit la finisarea noului spital punând în decoraţia lui întreaga afecţiune pe care o simte o femeie pentru culoare şi înviorându-i interiorul după stilul la modă. Dar, dincolo de profesiunea mea, şi mai mândră mă simţeam de mica mea familie, întregită de doi fii: Thomas şi Arved. Mi se părea că nimeni nu era maţ fericit ca noi, Locuiam împreună cu părinţii şi cu naşul meu,

1 (engl:) virtej, volbură, furtună (n. n.)

profesorul filfer Aladar, renumit internist ce se dedicase studierii şi cercetării cancerului.

Primii ani ai războiuluiau fost pentru noi relativ liniştiţi, dar ascultam cu îngrijorare interminabilele relatări despre victoriile armatei Reichului. Pe măsură ce devastau tot mai multe teritorii, scădea şi numărul medicilor, mai ales al chirurgilor care puteau ajuta populaţia civilă. Soţul meu, deşi prudent şi destul de circumspect, nu prea făcea eforturi să-şi ascundă ori să-şi disimuleze speranţele pentru cauza umanităţii, care nu putea să se piardă cu totul. Dar vorbea deschis numai persoanelor de încredere, fiindcă sufletele corupte se aflau în toate cercurile şi niciodată nu se putea şti cine anume putea fi „spionul” din imediata apropiere. Totuşi, autorităţile din Cluj l-au lăsat în pace.

Despre cele ce se petreceau pe teritoriile ocupate de către nazişti aveam un indiciu încă din iarna anului 1939. Pe vremea aceea acordasem* adăpost multor polonezi fugiţi care, după ce şi-au satisfăcut serviciul militar în patrie, au fost nevoiţi

să se refugieze de la vetrele lor. Îi ascultam, îi încurajam şi îi ajutam, dar nu puteam da totală crezare la tot ceea ce ne povesteau ei. Aceşti oameni ne apăreau plini de resentimente şi surmenaţi moraliceşte; fără îndoială, exage-rau.

Până în anul 1943 nu ne-au parvenit relatări înfiorătoare despre atrocităţile comise în lagărele de concentrare din Germania. Însă, la fel ca multe altele pe care le veţi auzi acum de la mine, minţile noastre refuzau să dea crezare la astfel de poveşti zguduitoare. Apreciam Germania ca o naţiune care a dat lumii o mare cultură. Dacă toate faptele acelea istorisite erau adevărate, atunci, cu siguranţă, numai o mână de demenţi le-au putut săvârşi; era imposibil ca ele să se datoreze unei politici naţionale şi să facă parte dintr-un plan de dominaţie şi de supremaţie mondială! Cât de mult ne înşelam!

Nici chiar atunci când un maior nazist el Wehrmachtului, care fusese încartiruit la noi în casă, ne-a vorbit de valul de teroare pe care Germania lui o dezlănţuise asupra Europei, n-am

fost în stare să credem. Nu era un om lipsit de carte, de aceea aveam convingerea că încerca să ne sperie. Am căutat să-l ţinem la distanţă până când, într-o seară, ne-a cerut să-l admitem în tovărăşia noastră. După cum se vede, nu căuta altceva decât să aibă cu cine vorbi, dar, cu cât ne povestea mai multe lucruri, cu atât mai adâncă era ura şi amărăciunea pe care ni le lăsa în suflet. Peste tot – ne declara el –, populaţia subjugată îl privea cu ochi plini de ură. De la familia lui nu primea decât reproşuri pe motivul că nu-i trimitea destulă pradă. Alţi militari – soldaţi, ofiţeri şi tot soiul de gradaţi – trimiteau acasă cât mai multe bijuterii, îmbrăcăminte, obiecte de artă şi alimente.

Ne-a vorbit de sistemul nazist pe care îl aplicau, cu succes, în fiecare ţară ocupată de ei. Au început prin a-l aplica la evrei, făcându-i pe creştini să creadă că Gestapoul li prigonea numai pe evrei. Căutau să-i convingă pe oameni că acela care ar coopera cu naziştii, ar putea rămâne cu averile evreilor – o metodă practică pentru a-i

converti pe orăşeni în colaboraţionişti. Dar, odată cu deportarea evreilor spre lagărele de concentrare, naziştii îşi însuşeau toate bunurile pe care le găseau în casele acestora şi le expediau în Germania cu camioanele, uitând, pur şi simplu, de promisiunile făcute colaboratorilor lor. Ne mai zicea că nemţii se temeau că, după ocuparea primelor ţări europene, populaţia ţării recent ocupată, aflând despre cele întâmplate vecinilor ei, se va feri să cadă în această cursă. Dar, realitatea a demonstrat că oamenii nu întotdeauna dădeau crezare „poveştilor fantastice" pe care le auzeau şi, plini de fiaivitate, credeau că lor nu li se putea întâmpla ceea ce s-a întâmplat într-o altă ţară.

Maiorul ne spunea că persecuţia evreilor se făcea în mod deschis, dar în cazul creştinilor se proceda cu o anumită discreţie; aceasta era aplicată de către secţiile speciale ale guvernului hitlerist, una dintre ele fiind denumită „Departamentul Bisericii Creştine". Reprezentanţii acestor secţii, acţionau împreună cu armata de

ocupaţie, aşa cum făceau reprezentanţii secţiei „Rezolvare definitivă” pentru lichida-rea evreilor şi a elementelor politice „incomode”.

Puterea Vaticanului – continuă maiorul – şi influenţa Papei îl deranjau foarte mult pe Hitler, aşa că, după evrei, ţinta hitleriştilor erau catolicii. *Wotan*, oribilul şi orbul zeu păgân al naziştilor era foarte gelos şi nu tolera rivalitate cu un dumnezeu creştin. Călugăriţele, preoţii şi liderii creştini trebuiau să dispară! Erau acuzaţi de sabotaj, de activităţi împotriva nemţilor etc., iar Gestapoul îi silea să le recunoască. Odată ajunşi în mâna Gestapoului, niciodată nu li se dădea prilejul să-şi dovedească nevinovăţia.

Nu numai călugăriţele erau deportate – * zicea maiorul –, ci şi protejaţii lor: copiii din orfelinate şi din şcoli, care erau ridicaţi de nazişti pe ascuns, în cursul nopţii, pentru a nu fi văzuţi. Prizonierii erau transportaţi spre nenumăratele lagăre de concentrare, răspândite în ţările din Europa, care el-au ocupate de nemţi, sau, pur şi simplu, lichidaţi.

Ne spunea, de asemenea, că naziştii niciodată nu foloseau cuvintele „asasinat” sau „moarte prin gazare”; scriau doar în dreptul numelor prizonierilor denumirile, în apa-„rentă inofensive, *Tratament special*, *Lichidare*, *Recuperare*, *Exterminare*, *Rezolvare definitivă* etc. Însă, fiecare dintre aceste denumiri inofensive însemnau o moarte opritulă. Prin acest sistem, mii de creştini civili dispăreau săptămânal din ţările-europene subjugate de nazişti. Nimeni nu le cunoştea destinul. Ziarelor le era interzis să publice lista prizonierilor sau a dispăruţilor. Nu se făcea nicio comunicare privitoare la activitatea Gestapoului.

Pentru a justifica probabil uciderea îi mii şi mii de nevinovaţi din ţările înrobite în Europa, maiorul neamţ ne povestea cum. Şi de – ce ucidea Hitler şi – germani *arieni*: Potrivit ideologiei naziste[2], germanii erau *arieni*, descendenţi ai unei rase superioare, caucaziana, dar fără niciun amestec,

2 Nazi, cuvînt rezultat din reducerea, la primele silabe, a cu- vîntului Nazionalsozialistiche Par ti (Partidul Naţionalist Socialist). Partidul respectiv a fost întemeiat în anul 1919 cu idei fasciste. Hitler a devenit conducătorul lui începînd din 1921 (N del T).

mai ales cu rasa arabă sau cu ebraică. Într-un cuvânt. o rasă „pură”, lără legături semitice „

Nazismul[3] excludea totodată creştinismul. O naţiune „superioară rasial”, cu ambiţii de tip nazist, nu putea accepta un dumnezeu bun, generos şi tolerant. Naziştii aveau nevoie de un zeu păgân care să le admită crimele, torturile şi bar-bariile, un zeu care să recunoască în acţiunile lor barbare doctrina lor. Potrivit acestei doctrine, bazată pe tradiţii ale vechilor zei păgâni, naziştii lui Hitler îşi celebrau ritualurile sub cerul liber. Ceremoniile matrimoniale aveau loc în faţa marii efigii de piatră a lui Wotan care, pe vremea teutonilor, reprezenta altarul pe care i se aduceau jertfele.

În scopul de a conserva o naţiune puternică, Hitler a folosit un sistem practicat în antichitatea greacă. SRartanu g» 7VTrif>aii în prapaslie din

3 Nazismul reprezenta concepţiile economice şi politice stabilite şi puse în aplicare de către Partidul Naţionalist Socialist în cel’de-al Treilea Reich. Include principiul totalitar de guvernare — con-trol guvernamental asupra întregii industrii —, dominaţia anumitor grupuri, declarate a fi superioare rasial, şi supremaţia totală a Fiihre- rului: Hitler. Guvernul totalitar din Germania recunoştea numai un psxtid: Partidul nazist (n.t.l.

vârflil mnntelin Taipptn pe toţi acei copii care se năşteau infirmi sau care aveau structura fizică debila. Îi unrerul a aplicat acest procedeu la *germanii arieni* adulţi într-o versiune modernă. Astfel – zicea „maiorul –, toţi cei incapabili de munca, cel infirmi, cei care sufereau de boli grave (cum erau tuberculoza sau cancerul) sau bolnavi mintal erau declaraţi incurabili şi trimişi la diferite spitale pentru „Tratament de recuperare”. Biroul central al medicilor însărcinaţi cu aceste tratament» sePaffa într-un spital situat în Brandenburg, aproape de Berlin. Chiar i hnd în spital oamenii erau supuşi la *eutanasie*, moarte provocată prin injectare cu otravă. Procedeul cu eutanasia era denumit şi *T-4*, care venea de la adresa abreviată a Cancelariei lui Hitler: *4* Tiergarten Strasse. Pentru uciderea oamenilor se folosea şi gaz letal. Guvernul hitlerist a dat Corpului medical însărcinat cu aceste activităţi pretinsul şi impresionantul nume de „Fundaţia de Caritate pentru Tratamente Instituţionale”. Din ordinul special al lui Hitler practica eutanasiei a

fost declarată legală în Germania na-zistă şi în teritoriile ocupate de către hitlerişti.

Spre sfârşitul decadei anului 30, au fost exterminaţi prin injectare cu otravă aproximativ 100.000 de germani arieni. Au fost ticluite certificate medicale false de alienare pentru oameni sănătoşi, – în cel mai mare număr pentru aceia care erau căsătoriţi cu nongermani sau care întreţinuseră relaţii cu ei. Certificatul de insanitate însemna internarea într-un azil de alienaţi ori exterminarea. S-a indicat o persecuţie feroce împotriva *„Mischlings”*[4]*-Hor*, adică a semievreilor. Mii şi mii au fost castraţi, sau trimişi în lagăre de concentrare naziste, sau asasinaţi.

Biserica a protestat contra practicii eutanasiei. Arhiepiscopul Von Gallen, cardinalul Faulhaber şi alţi membri importanţi ai clerului au condamnat deschis, de la amvon, această practică inumană.

Ştiindu-se că cei ucişi erau arieni puri, deci germani, spaima a pus stăpânire pe populaţie.

4 (germ.) corcituri (n.n.).

Guvernul a suspendat temporar asasinatele prin injectare cu otravă, dar nu de frigă bisericii ci din pur calcul, fiindcă aceste practici le-a reluat ulterior în secret.

Ascultând nesfârşitele şi înspăimântătoarele relatări ater maiorului neamţ, m-am întrebat ce anume voia acest individ de la noi. Nu ştiam, voia să mă sperie ori să mă facă să înnebunesc? L-am privit cu oroare şi neîncredere, ceea ce l-a iritat vizibil. Poate de aceea a schimbat subiectul conversaţiei sale şi a început să-mi vorbească despre familia şi prietenii mei. Schiţând un zâmbet diabolic ne-a vorbit despre o listă, pe care o văzuse la cartierul general al Gestapoului, în care apărea şi numele doctorului Lengyel. De asemeni, a menţionat că lângă numele soţului meu se afla o notă specială, scrisă de şeful Gestapoului, în care se zicea că soţul meu trebuia să fie imediat „eliminat”, la fel ca ceilalţi indicaţi de către „Coloana a cincea”. Ne-a mai spus că Osvath, medic ce presta serviciu în spitalul nostru, „presta servicii” şi pentru nazişti.

„Coloana a cincea” avea un rol important în maşinăria nazistă. Membrii ei culegeau informaţii despre persoanele importante, despre comportamentul şi opiniile lor referitoare la nemţi înainte de ocuparea teritoriului. Ia chestionările respective persoanele erau provocate la discuţii, li se reţineau numele şi afirmaţiile făcute.

Mi-am amintit imediat că dr. Osvath lua parte frecvent la discuţiile care aveau loc zilnic în sala de pregătire pentru operaţie înainte de intervenţiile chirurgicale. În această sală, dr. Lengvel şi ajutoarele lui se pregăteau şi se dezinfectau, ceea ce le luă oarecare timp. Mecicii din localitate profitau de acest fapt ca să discute cu el probleme personale. Discutau de treburile lor profesionale, îi coreu doctorului Lengyel părerea în legătură cu tratamentul pacienţilor lor şi vorbeau totodată despre politică. Cu aceste ocazii, dr. Lengyel sugerase adeseori boicotarea produselor nemţeşti şi faptul ca medicii să nu cumpere medicamente, aparatură medicală sau instrumente de la nemţi. Şi-a exprimat speranţa că

ungurii se vor uni pentru a lupta contra nazismului aşa cum au făcut-o totdeauna când Germania a încercat să fi subjuge.

Ascultând ceea ce spunea maierul neamţ, m-am întrebat cum şi pentru ce soţul meu fusese trecut pe listă de către „Coloana a cincea”? Poate să-l fi pârât cineva ca duşman al celui de-al Treilea Reich? Să fie Osvath? Să fi fost el un colaboraţionist? Era posibil, oare, ca Osvath să fie un membru al „Coloanei a cincea”? Nu puteam s-o cred. Osvath era în relaţii de prietenie cu noi iar modul în care vorbea maiorul despre el ne rănea profund. Nu puteam să-mi explic ce motive avea el să debiteze asemenea minciuni despre cole-gul soţului meu. Ce îndrăzneală! Să defăimeze el pe un co-leg de-al soţului meu! pe unul care întotdeauna i-a dovedit doctorului Lengyel credinţă şi respect. Dr. Osvath era un medic bun, pe care soţul meu l-a ajutat foarte mult profesional; avea patru copii, soţia lui aştepta să nască pe al cin-cilea; în mod sigur era un om respectabil, de familie. Şi-apoi, era foarte departe

de a semăna cu chipul meschin pe care maiorul neamţ ni-l schiţase despre el.

Părea că neamţul nu va mai termina de vorbit, iar ceea ce era mai rău era că eu trebuia să stau să-l ascult. Ceea ce m-a impresionat mai mult a fost ura pe care o simţea faţă de el însuşi când relata despre marşurile trupelor lui pe drumurile literalmente flancate de trupurile celor spânzuraţi. Am ajuns să cred că individul acela era ori beat ori ţicnit, deşi vedeam că nu era aşa. A vorbit de camioane construite special pentru uciderea prizonierilor prin gazare; despre terenuri imense destinate exclusiv exterminării a mii şi mii de civili. Nu-mi puteam crede urechilor ceea ce auzeam. Cine putea crede în astfel de poveşti?

Când, în sfârşit, maiorul neamţ s-a ridicat de pe scaun, ne-am simţit uşuraţi de tensiunea apăsătoare în care ne aflam, dar el, în loc să-şi încheie vizita, ne-a cerut ceva de băut. Soţul meu a adus din pivniţă o sticlă de – Tokay Aszu* şi un pahar, pe care le-a pus pe masă. Maiorul s-a uitat întrebător la pahar iar apoi la soţul meu. Dr.

Lengyel i-a înfruntat privirea cu fermitate. Atunci neamţul a înţeles că refuzam să bem cu el; destupă sticla, îşi umplu paharul cu vin roşu şi-l bău dintr-o înghiţitură, după care şi-l umplu din nou şi-l lăsă pe masă. Se îndreptă încet spre un colţ al camerei unde, pe un piedestal masiv de marmoră, se afla o valoroasă piesă antică: o statuie a lui Iisus. Trecu prin faţa ei de mai multe ori privind-o cu atenţie. Era o sculptură romană primită de familia mea de la un prieten, colecţionar de piese antice, care murise la Paris în timpul Revoluţiei franceze de la 1848. Figura statuară a lui Iisus era de o asemenea splendoare artistică, încât îl arăta şi divin şi uman, în acelaşi timp. Exprima laolaltă suferinţă, înţelegere şi bunătate, o expresie pe care, probabil, o avusese figura lui Iisus în timpul procesiunii de pe Golgota, în Ierusalim. După ce contemplă statuia, maiorul se îndreptă spre masă să-şi bea vinul din pahar. Dar în loc să-l bea, îl ridică şi, ciocnindu-şi călcâiele, închină: *Heil* Hitlerpe un ton ce putea fi, în acelaşi timp, şi sincer şi sarcastic, şi, cu toată

puterea, izbi paharul de statuia lui Crist. Ciudat, însă, izbitura nu s-a produs exact în ţintă ei. În coroana de spini ce încununa capul Mântuitorului. Roşul sângeriu al vinului se scurgea de pe capul lui Iisus mânjindu-i pieptul, pentru a se prelinge apoi la picioarele statuii care purta acolo o inscripţie scrisă în spaniolă: *Jesucristo*, *salva nuestras pobres*, *almas*, înroşind covorul.

După gestul său pângăritor, neamţul luă sticla cu vin de pe masă şi, fără niciun cuvânt, ieşi, din cameră. După plecarea lui am comentat faptele incredibile pe care ni le relatase. Ce imaginaţie lugubră trebuia să aibă acest individ ca să inventeze asemenea orori! Nimeni nu putea crede că relatările venite din partea unui astfel de om puteau fi adevărate. Era o biată nălucă ce-şi vânduse sufletul diavolului şi care era în conflict cu propria-i conştiinţă.

În noaptea aceea, după plecarea maiorului, dr. Lengyel şi cu mine am intrat în spital, printr-o uşă ce-l lega de locuinţa noastră; soţul meu pentru a face o operaţie ce fusese stabilită pentru ora

aceea iar eu pentru a ura noapte bună celor dragi.

Tatăl şi naşul meu se aflau în spital grav bolnavi. Amândurora li se făcuse recent intervenţii chirurgicale. Tatălui meu îi fusese scos un rinichi şi i se făcuseră şi alte operaţii la căile urinare; era în ajunuunei noi operaţii dar aveam încreder că însănătoşirea lui era ceva sigur. Naşul meu, care-şi consacrase mare parte din viaţă cercetării bolilor de stomac şi de cancer, printr-o ironie a sorţii suferea el însuşi de cancer. Ştiam cu toţii că zilele îi erau numărate şi că se mai afla printre noi doar pentru câteva săptămâni sau, poate, pentru o lună, două. Toţi doream cu ardoare ca în ultimele lui zile de viaţă să scape de suferinţele fizice şi morale. Eram foarte mâhniţi la gândul că naşul meu cunoştea natura bolii sale şi sfârşitul ce-l aştepta. Însă întotdeauna, în orice în? prelurare, a dovedit un deosebit curaj şi nu s-a plâns de suferinţele lui iar în faţa noastră era mereu surâzător. De multe ori a trebuit ca eu însămi să mă îmbărbătez pentru a nu izbucni în plâns în faţa lui.

Când am ajuns la patul tatălui meu, am văzut că dormea. Mama şedea pe un scaun şi citea o carte. Cum nu voiam să-l trezesc pe tata, m-am strecurat mai departe, înspre locul unde zăcea naşul meu. Lângă patul lui stătea şi se ruga maica Esther, ce aparţinea unui Ordin social al surorilor de caritate, care îl vizita zilnic. Bolnavul avea pleoa-pele închise. Am observat cu mâhnire că în ultimele zile faţa lui, încadrată de frumosul său păr cărunt, se subţiase şi era mai străvezie, fruntea mai ieşită în relief, nasul mai ascuţit şi buzele mai palide. Întreaga expresie a feţei îi trăda suferinţă, resemnare şi un cald sentiment de împăcare. Părea că expresia de pe chip îi venea de undeva de foarte, foarte departe.

Când şi-a deschis ochii, profesorul Elfer m-a invitat surâzând să mă aşez aproape de el şi de maica Esther. Amândoi aşteptam cu nelinişte veştile pe care ni le aducea călugăriţa. În zilele acelea, ziarele nu vorbeau despre altceva decât despre victoriile „glorioasei armate germane”, despre ordinele date civililor de către autorităţile

naziste şi despre ceea ce ni se permitea ori ni se interzicea să facem. Radiourile care puteau recepţiona posturi străine erau confiscate: aceia la care li se găsea un astfel de radiou erau arestaţi şi deportaţi. Astfel, informaţiile noastre erau limitate la ştirile pe care ni le aduceau vizitatorii. În genere, aceste ştiri începeau prin:

— Mi-a spus X, iar lui i-a spus Y…

Ascultam cu rezerve informaţia respectivă deoarece era imposibil de confirmat. Totuşi, veştile pe care ni le aducea maica Esther erau demne de prezare. Ordinul căruia îi aparţinea ocrotea un hotel familial în care puteau locui tinere femei necăsătorite. Acum hotelul era ocupat de armata nemţească iar călugăriţele s-au văzut obligate să-i slujească pe nemţi. Întrucât maica Esther se afla în apropierea autorităţilor nemţeşti, şi în inima oraşului, putea să audă şi să vadă mult mai multe lucruri decât orice altă persoană. Când venea zilnic la vizita ei obişnuită o încolţeam mereu cu întrebări; dar, ca de obicei, veştile nu ejau deloc bune. Ne-a spus că în ziua aceea văzuse

pe strada pe evrei

— Bătrâni, tineri şi copii – purtând, pentru prima oară, în partea stângă a hainei obligatoria stea a lui David, de cu-loare galbenă; nu li se permitea să folosească autobuze ori taxiuri; nu aveau voie să iasă pe stradă decât la o anumită oră, iar atunci numai pentru scurt timp, atât cât să-şi cumpere hrană raţionalizată de la o prăvălie destinată aţstui scop. Nemţii au impus şi creştinilor anumite restricţii: nu le permiteau să circule între orele 8,00 seara şi 7,00 dimineaţa. Cei care nesocoteau aceste dispoziţii erau împuşcaţi fără alte formalităţi.

Veştile demne de crezare, pe care ni le aduceau prietenii noştri, erau din zi în zi mai alarmante. Soldaţii nemţi violau elevele de liceu când se întorceau de la şcoală, femeile tinere când ieşeau de la biserică, din prăvălii ori de la locurile lor de muncă; în acelaşi scop sechestrau nemţii pe tinerele ţărănci care vindeau zarzavaturi în piaţă, iar aceasta în chiar prezenţa părinţilor şi soţilor lor.

O tânără pereche, care aproviziona spitalul nostru cu flori proaspete în cursul săptămânii şi care se ocupa cu horticultura în împrejurimile Clujului, a fost găsită moartă pe stradă. Femeia era gravidă în luna a şaptea. În timp ce mergea cu căruţa spre oraş, perechea a fost oprită din drum de militarii nazişti. Când soţul a încercat să-şi apere soţia de viol, l-au omorât, iar pe ea întâi au batjocorit-o şi apoi au ucis-o.

Un alt vizitator permanent al naşului meu era dr. Hajnal Imre, un fost student de-al său la Universitatea din Cluj. Dr. Hajnal era reprezentantul Spitalului „Rokus” din Budapesta; fusese profesor universitar şi directorul Clinicii universitare de boli interne din Cluj-aceeaşi Universitateunde naşul meu ţinuse cursuri şi unde a fost şi Rector. Acesta ne-a relatat că nemţii nu numai că acostau femeile pe stradă dar nu le respectau nici intimitatea căminelor; năvăleau în case în grupuri, pe femei le batjocoreau iar pe bărbaţii care îndrăzneau să le apere îi lichidau pe loc. Zilnic erau aduse la clinica lui, cu

ambulanţele, femei şi copile în stare jalnică.

Dintre nenumăratele întâmplări relatate de dr. Hajnal o voi reproduce pe aceea petrecută cu şeful gării din Dej, un orăşel aflat la aproximativ două ore depărtare de Cluj. Cu o zi înainte – ne-a spus doctorul –, douăzeci şi unu de soldaţi nemţi au bătut cu putere în poarta casei. Întrucât şeful gării a refuzat să le deschidă, nemţii i-au dărâmat poarta şi l-au bătut până l-au lăsat în nesimţire. >Apoi, toţi cei douăzeci şi unu de soldaţi, i-au violat soţia şi pe cele patru fiice; nu le-a fost milă nici măcar de fetiţa cea mică, de nouă luni, care a sucombat pe loc. Celelalte fetiţe, de 5 şi de 8 ani, au murit în ambulanţă; mama şi fetiţa mai mare, care au rămas în viaţă, au ajuns la clinică în stare gravă.

*

Profesorul Elfer a fost nevoit să stea la pat din cauza bolii sale aproximativ un an. Era vizitat des de membrii clerului. Fiind în relaţii de prietenie cu ei, obişnuia să glumească zicându-le că făceau schimb de experienţă profesională: în vreme ce el

le căuta de sănătatea trupului, ei îi îngrijeau de sănătatea sufletului, şi că el era cel câştigat în afacere.

Unul dintre distinşii reprezentanţi ai bisericii, care obişnuia să-l viziteze pe naşul meu, era Episcopul de Transil-vania, Monseniorul Aron Mârton, un om de o extraordi-nară inteligenţă şi de un nestrămutat curaj. Într-una dintre predicile sale, Episcopul a adresat de la amvonul său un apel către populaţie spunând că toţi oamenii, indiferent de religie şi de clasă socială, erau fraţi; că ar trebui să se unească şi să se ajute între ei, iar la nevoie să lupte împreună vi-tejeşte contra „duşmanului”, thipă ce şi-a încheiat prediea, ce durase peste o oră, şi a coborât din amvon, ne-am temut că Episcopul va fi arestat de nemţi. Câţiva ani mai târziu mi s-a spus că Excelenţa sa a dispărut; nimeni n-a aflat unde a fost dus. Episcopul fusese victima înaltului curaj şi a rămas pentru totdeauna un exemplu de integritate. Era într-adevăr un bastion al bisericii.

Episcopul şi naşul meu discutau frecvent

despre situaţia Ungariei şi Germaniei. Ştiau că Germania (unde Wotan domnea acum dezlănţuit), înainte ca Hitler să pună mâna pe putere, era pregătită să adopte comunismul. Era o, tristă ironie faptul că evrei şi creştini înstăriţi făceau daruri substanţiale partidului lui Hitler sperând că, odată realizate dorinţele lui arzătoare, Germania nu va trece la comunism. Aceşti mituitori credeau cu naivitate că toată pălăvrăgeala aceea a lui Hitler şi a adepţilor săi despre înlăturarea unui dumnezeu creştin şi oprimarea evreilor erau menite doar să impresioneze; că astfel de concepţii păgâne nu vor ajunge să se realizeze deoarece existau aproape optzeci de milioa-ne de germani care în orice moment puteau răsturna grupul de ţicniţi care-i guvernau. Cât de puţin ştiau aceste persoane că masele întotdeauna urează bun venit lupului deghizat în piele de oaie! Cât de puţin pricepeau semnificaţia: „Circ şi pâine pentru gloată”!

Hitler îşi îndeplinea rolul cu desăvârşire; divertismentul îl oferea prin mitinguri populare,

sărbătorirea cuceririlor armatei, arderea cărţilor şi a obiectelor sfinte şi prin procesiuni ciudate cu torţe. Hitler oferea poporului german mult mai mult decât o simplă bucată de pâine; întreg comerţul, agricultura şi industria din Europa subjugată se aflau la cheremul Germaniei. Legat de aceasta, poporul, intoxicat de victoriile nemţeşti, suporta teoriile machiavelice ale lui Hitler.

Pe lângă conceptul nazist „*Deutschland über alles*” – „Germania înainte de toate” –, Teutonii[5] adoptară o teorie nouă, aceea că ei erau „supraoameni” cu drepturi nelimitate. Concepţia că numai o naţiune, naţiunea germană, trebuia şi avea dreptul să trăiască pe lume în prosperitate – „Un popor! un Imperiu! un Conducători” – a avut mare succes.

Episcopul Aron Mârton regreta profund că germanii credeau în astfel de ticăloşii şi că pierdeau calea spre dumnezeu, spre dreptate şi

5 Germani, descendenţi dintr-un străvechi trib, numiţi TEUTONI (nota aut.).

spre demnitatea umană.

Când a avut loc vizita Episcopului Aron Mârton, toţi evreii din Ungaria se aflau literalmente în stradă: fuseseră daţi afară din serviciu, cabinetele medicilor şi avocaţilor fuseseră închise iar proprietăţile – casele, prăvăliile şi fabricile – fuseseră confiscate de către guvernul pronazist un-gar.

Guvernul ungar a copiat sistemul nazist cu privire la evreii unguri, uitând că în planul hitlerist de lichidare a naţiunilor clin întreaga lume era inclus şi poporul ungar. Conform acelui plan – ne explicase maiorul neamţ –, Germania „se va ocupa” de Europa, Statele Unite, ţările latinoamericane, Asia, Africa etc.; pe cei inapţi pentru munca fizică îi va extermina iar restul populaţiei, de ambe sexe, o va face sterilă şi o va folosi ca sclavă pentru construirea unei lumi numai pentru germani. Între timp, se va intensifica procrearea, legală şi ilegală, de copii germani. Funcţio-nau deja lagăre în care bărbaţi perfect sănătoşi erau lăsaţi pentru câteva zile în

tovărăşia unor femei perfect sănătoa-se cu seşpul exclusiv de a spori naşterea de „supraoameni4. După terminarea războiului, când bărbaţii se vor întoarce la casele lor, înmulţirea speciei va fi continuată pe scară mare.

Episcopul Aron Mârton ne spunea cu adâncă amărăciune că guvernul pronazist ungar avea să înceapă foarte curând o razie pentru a-i preda pe evrei lagărelor de concentrare naziste. Ce greu era de crezut că înşişi ungurii îi vor preda pe fraţii lor de religie ebraică, pe aceia care luptaseră alături de ei împotriva duşmanului. În războaiele anterioare, când Ungaria lupta pentru libertatea ei, evrei şi creştini de-opotrivă au murit vitejeşte pe câmpul de luptă.

Dar teama Sfinţiei sale se baza pe fapte tragice, care au avut loc în Ungaria înainte ca aceasta să fie ocupată de hitlerişti. Când Ungaria a primit aceste daruri din mâna lui Hitler, guvernul ungar şi-a început valul de crime. Primul nostru ministru, Bârdosy, a predat armatei hitleriste din Polonia peste 80.000 de evrei care

au fost asasinaţi. În acelaşi an, 1941, generalul Bayor-Bayer, generalul Feketehalmy Zeisler şi căpitanul Zoeldy au mitraliat mii de evrei. Aceşti evrei, ce fuseseră trimişi direct la moarte, erau compatrioţii asasinilor lor.

Vorbind despre aceste fapte sângeroase săvârşite de către unguri îmi amintesc de ciudata întâmplare pe care am avut-o cu un pacient de-al nostru, dr. S.M., colonel în poliţia un-gară din Szeged.

Dr. S.M. ne-a făcut o vizită. Pentru a-i sărbători vizita am organizat o mică petrecere de familie la care am invitat-o şi pe sora sa, Tinike, pe rudeniile şi pe prietenii noştri. Eu ştiam că în Szeged, unde locuia dr. S.M., era foarte populară o mâncare numită *Szegedi halpaprikăs*, care constă din peşte şi zarzavat, fierte bine într-un sos bogat cu boia de ardei. Faima acestei mâncări a trecut dincolo de frontierele Ungariei; locuitorii din Szeged fiind mândri de asta, am crezut că doctorului S.M. i-ar face plăcere să se ospăteze din mâncarea ce purta numele oraşului său. Dar,

la orele cinci, când i-a fost servită mâncarea, s-a întâmplat un lucru ciudat: dându-şi seama că mâncarea conţinea peşte s-a făcut alb ca varul şi i s-a tăiat respiraţia. Crezând că avea un atac de cord, soţul meu, Tinike şi eu ne-am ridicat de la masă şi l-am scos din cameră.

Nu puteam pricepe ce legătură exista între mâncare şi reacţia plină de groază a doctorului, dar am dedus că trebuie să i se fi întâmplat ceva teribil. Doctorul S.M. nu era un om care să se înspăimânte uşor, fusese un erou în primul război mondial, iar Ungaria îi conferise pentru asta cele mai înalte decoraţii.

Doctorul S.M. era nu numai rudenie cu noi ci şi un prieten de familie. Când ne aflam singuri cu el, evita să ne vorbească de incidentul amintit. Până la urmă l-am convins să ne explice atitudinea lui ciudată. Când a început să povestească, fruntea i s-a acoperit de broboane de sudoare.

Într-o zi geroasă de iarnă, dr. S.M. Şi subalternii lui au primit ordin să plece într-un oraş, situat lângă Dunăre. Acolo au primit

dispoziţii ca să-i ridice pe toţi evreii din oraş şi să-i ducă pe malul fluviului. Au umblat la vânătoare de evrei zi şi noapte; i-au scos din case, din spitale, din şi-nagogi, din birouri, din prăvălii; au ridicat copiii din şcoli, din licee şi din grădiniţe, şi i-au dus pe malul fluviului. Pe bărbaţi i-au obligat să spargă gheaţa de pe mal, apoi le-au poruncit tuturor să se dezbrace complet şi să-şi pună în grămezi mari tot ceea ce aveau asupra lor: boccele, haine, încălţăminte, jucării. Mii şi mii de fiinţe umane: bătrâni şi tineri, bărbaţi, femei, copii, chiar şi sugarii din braţele mamelor, au fost înşiruiţi complet goi în frigul cumplit al iernii de-a lungul ţărmului. Se auzi un ordin scurt cu glas tunător şi toţi acei nefericiţi au i ost mitraliaţi, iar trupurile lor s-au prăbuşit în apă.

Multă vreme după aceea gospodinele care cumpărau peşte din piaţă găseau mereu în stomacul peştilor bucăţele de trup omenesc iar uneori şi membre mici, de copii.

De atunci, colonelul a rămas un om bolnav şi a demi-sionat. Deşi era un bărbat familiarizat cu

moartea pe câmpul de luptă, niciodată nu putea uita Strigătele bărbaţilor şi femeilor, şi plânsul sfâşietor al copiilor ucişi în ziua aceea pe ţărmul fluviului.

În anul 1941, ministrul de război al Ungariei, Bartha, şi comandantul Corpului militar, Verth, în colaborare cu alţi membri ai guvernului pronazist, au înfiinţat „Companiile de muncă”. În aceste companii au fost cuprinşi, pe lângă cei 150.000 de evre! şi creştini români autohtoni ce rămăseseră în continuare în Transilvania şi după decizia luată de Hitler la Viena.

Într-o noapte, un tânăr avocat român a fost adus la spitalul nostru într-o stare jalnică. Evadase dintr-o „Companie de muncă1. Mama lui reuşise, ca prin minune, să ia contact cu un sergent din unitatea lui înduplecându-l să-l facă scăpat pe fiul ei. Deşi era foarte bolnav, în noaptea următoare trebuia să treacă frontiera spre România, ca să nu fie capturat. Acest tânăr, înainte chipeş şi puternic, era acum o mână de oase ce scuipa bucăţi mari de sânge de fiecare dată când tuşea.

Auzisem multe lucruri îngrozitoare despre aceste „Companii de muncă”, dar pentru prima dată am înţeles clar cumplita realitate. Tânărul ne-a vorbit despre aşa-zisa „uni-formă* pe care o purtau: singura lor îmbrăcăminte era o pătură înfăşurată pe trup şi legată cu o sfoară; în loc de cizme militare purtau saboţi de lemn legaţi de picioare. În bătaia focului inamic, şi numai cu acest veşmânt în gerul nemilos al iernii, de minus 40°, erau siliţi să caute mine explozive, fără niciun fel de măsuri de protecţie. Erau bătuţi şi torturaţi de şefii lor, şi mureau ca muştele din cauza foamei, a degerării membrelor sau din cauza bolilor care niciodată nu erau luate în seamă. Când au fost cuprinşi de o epidemie de tifos, le-a fost aplicat un „tratament medical” drastic: i-au închis pe bolnavi în barăci de lemn, au stropit cu benid zână pe jos, pe pături şi pe restul obiectelor iar apoi le-au dat foc. Ţipetele disperate ale oamenilor, care ardeau de vii, au cutremurat văzduhul. Pe aceia care încercau să se sal-veze prin uşi şi prin ferestre de această moarte

înfiorătoare îi pândeau mitralierele.

Tânărul avocat a continuat să ne povestească o mulţime de fapte îngrozitoare până ce medicul i-a interzis să vorbească; îl aştepta un drum lung şi primejdios şi trebuia să se odihnească. Chiar când mă pregăteam să ies din cameră a sosit mama lui cu un preot; dorea ca fiul ei să se spovedească şi să fie miruit, fiindcă se temea că în ziua ce-l aştepta s-ar putea să moară din cauza stării sale critice, ori de mâna vreunei santinele de la graniţă.

Era cu totul justificată teama Episcopului Aron Mârton privind colaborarea guvernului pronazist ungar cu naziştii. Începând cu 19 martie 1944, când armata hitleristă şi Ges-tapoul au ajuns în Ungaria, situaţia tuturor acelora care erau împotriva ocupaţiei hitleriste şi care, erau antinazişti, precum şi a evreilor, s-au înrăutăţit cu fiecare zi. În trecut. Ungaria mai suferise de pe urma consecinţelor ocupaţiei nemţeşti, dar guvernul pronazist uitase acum de acest fapt, la fel ca şi de renumitul poem ce fusese scris

exclusiv pentru a aminti poporului ungar despre acea perioadă tragică. Esenţa acestui poem se repetă de mai multe ori, la refren, cu următorul avertisment: „Unguri, nu vă încredeţi în nemţi şi nu luaţi în seamă dulcile promisiuni ce vi le fac ca să vă convingă”. Dar generalul Done Stojay, noul prim-ministru, le promisese naziştilor totala sa colaborare, iar generalul era unul care îşi ţinea cuvântul.

Individul desemnat de nazişti să conducă operaţiunile de exterminare a evreilor a fost SS-istul *ObeTSturmbannführer* Adolf Eichmann. După ce a condus acţiunea de exterminare a evreilor în ţările europene subjugate, a ajuns la Budapesta la 21 martie pentru a-i „prelua” pe evreii unguri. Dirija operaţiunile de la biroul lui, denumit *Juden Comman* –, de (Comandament evreiesc), care se afla la „Hotel Majestic” în Budapesta. Printre ajutoarele sale se aflau Baronul Dieter von Kisliceny – membru al unei vechi familii prusace şi convertit acum într-un *Hauptsturmführer* –, locotenent-colonelul Herman Krumey, colonelul

Kurt Becher, *Obersturmbannführer* Brunner, căpitanul Hunsche Novak, doctorul Seidle Dannegger şi Wrotk etc.

Eichmann, care deja fusese însărcinat cu un lagăr al SS la Dachau în 1934, avea încă din 1938 o bogată experienţă în exterminarea evreilor. A ajuns însă în culmea ca-rierei sale, cel mai mare asasin al tuturor timpurilor, la „Conferinţa de la Wannsee”, din 20 ianuarie 1942. La această conferinţă, ţinută la Berlin pe Grossen Strasse no. 56 – 58, Eichmann a fost desemnat conducător împuternicit cu executarea infamantului plan al naziştilor denumit „Rezolvarea definitivă pentru evrei”. Acesta a acceptat cu mare entuziasm numirea sa şi misiunea de a extermina peste unsprezece milioane de evrei din teritoriile ocupate de către hitlerişti. Cu siguranţă că la conferinţa respectivă Eichmann/ a sugerat multe idei profitabile aprobate de către „Căpeteniile Germaniei” adunate acolo.

Ungaria era aliata Germaniei şi, prin urmare, ultima dintre ţările europene ocupată de nemţi.

Eichmann avea de îndeplinit o misiune anevoioasă în Ungaria: trebuia să ex-termine aproape 800.000 de evrei a căror viaţă era în mâinile lui.

la acest timp, maşinăria de război nazistă întâmpina greutăţi iar poziţia lui Hitler era din ce în ce mai critică. În România şi Bulgaria lucrurile nu mergeau prea bine pentru cel de-al Treilea Reich. Eichmann era profund îngrijorat. Ce se va întâmpla dacă populaţia din Ungaria, ultima posesiune a lacomei ambiţii a lui Hitler, se va deştepta şi va protesta împotriva deportării evreilor…? Dar îngrijorarea lui n-avea rost pentru că, din nefericire, guvernul pronazist ungar, adoptând o poziţie care l-a surprins chiar şi pe Eichmann, s-a întrecut pe sine în colaborare oferind naziştilor mai mult chiar decât ajutor.

La 20 aprilie 1844, la orele 4 după-amiază, membrii guvernului ungar pronazist au solicitat o întrevedere oficială cu Eichmann la Hotelul Majestic. Acolo i-au înmânat personal o petiţie semnată în care ungurii îi cereau guvernului nazist – aliatul lor – şi demnului său reprezentant,

Obersiurmbannführer Adolf Eichmann, deportarea evreilor un-guri, promiţând că pentru a realiza iaceastă acţiune îi vor acorda sprijin de orice fel: în a-i aduna pe evrei în ghetto-uri, în a-i duce la gară, în a-i închide în vagoane de tren pentru a-i transporta la lagărele de concentrare escortaţi de poliţişti unguri mândri de renumitele lor pene de cocoş înfipte la căşti.

Eichmann a trebuit să promită membrilor guvernului ungar că niciun ovreu nu se va întoarce viu în Ungaria, şi a zâmbit maliţios, căci nicăieri în Europa n-a avut o misiune atât de uşoară. În alte ţări a trebuit să ducă o adevărată luptă cu guvernele care refuză să-i predea pe evrei; a trebuit să facă uz de toată forţa lui şi să apeleze la şiretlicuri pentru ca viaţa evreilor să poată ajunge pe mâna lui. Eichmann a jurat solemn, dându-şi cuvântul de onoare, că niciun evreu din Ungaria nu va scăpa cu viaţă. Aceasta era întâia ţară în care guvernul îşi preda evreii din proprie iniţiativă. Formalităţile necesare au fost îndeplinite iar hârtiile semnate: 800.000 de vieţi

omeneşti fuseseră condamnate la moarte.

Odată învoiala încheiată, şi astfel dorinţele guvernului ungar pronazist satisfăcute, hitleriştii şi ungurii şi-au ciocnit călcâiele cizmelor şi şi-au strâns prieteneşte mâinile în semn de rămas bun, aşa cum procedează între ei, la despărţire, aliaţii, amicii şi cavalerii desăvârşiţi.

Când au avut loc deportările în masă, amiralul Horthy, regent al Ungariei, a primit nenumărate proteste. Vaticanul a trimis note petiţionare lui Horthy insistând să împiedice deportarea evreilor din Ungaria. Regele Suediei, preşedintele Roosevelt şi alţii au stăruit ferm pe lângă Horthy să termine cu prigoana evreilor. Guvernele din Elveţia, din Sue-dia şi din Statele Unite s-au oferit să dea azil în ţările lor unui anumit număr de evrei. O ofertă similară a fost făcută şi de către Consiliul American pentru refugiaţi. Autorităţile nord-americane l-au ameninţat pe Horthy în discursuri radiodifuzate avertizându-l că, la sfârşitul războiului, toţi ace-ia care se vor fi făcut vinovaţi de uciderea evreilor vor fi judecaţi de

către un tribunal de război. Dar nimic nu i-a putut împiedica pe ungurii nazişti. În iulie 1944, nemţii şi ungurii nazişti s-au înţeles să-l facă prizonier chiar pe Hor-thy şi să pună mina pe guvern, dar planul lor a fost descoperit de către adepţii lui Horthy. Mai târziu, Horthy s-a văzut nevoit să abdice şi a fugit din Ungaria ca să-şi sal-veze pielea.

Când Budapesta a fost înconjurată, parţial, de către trupele sovietice, spre sfârşitul lui noiembrie şi începutul lui decembrie, circa 40.000 de evrei – în majoritatea lor femei bătrâne şi bolnave, şi copii –, supravegheaţi de *honvezii*[6] unguri, au fost evacuaţi din oraş şi trimişi într-un marş forţat, ordonat de către noul prim-ministru Szălasy şi de *OberstUTmbannţiihrer-ul* Eichmann. I-au silit să mărşăluiască zile întregi prin lapoviţă, fără hrană şi fără apă, până la cal mai apropiat lagăr de concentrare nazist. Drumurile erau literalmente flancate şi blocate de mii şi mii de ca-davre ale celor care niciodată n-au putut ajunge la desti-

6 Soldaţi în armata regulată ungară (nota aut.).

naţie.

Disperată de aceste fapte, Crucea Roşie a trimis proteste energice lui Himmler.

După terminarea războiului, m-a vizitat la New York doctorul Rezso Kasztner, sionist şi cunoscut ziarist din Cluj, unde locuisem şi eu. Mi-a povestit despre negocierile pe care el le făcuse cu Eichmann, în 1944 la Budapesta, încercând să salveze viaţa evreilor. Eichmann i-a făcut o propunere fantastică: să-i dea 100 de evrei în schimbul unui camion militar şi un milion, de evrei pe 10.000 de camioane. Din nefericire, aceasta nu s-a putut realiza niciodată

Dau aici câteva nume de care ne va fi întotdeauna ruşine chiar să ni le şi amintim:

Bârdossy LÂS zlo, prim-ministru ungar.

Solymosv, subsecretar de stat.

Emil Kovâcs, ministru al guvernului ungar.

Jaross, ministru de interne.

Vites Endre şi Lâszlo Baky, de la ministerul de interne, Done Stojay, prim-ministru.

Szálassv Ferencz, prim-ministru ungar.

Lâszlo Ferenezy, locotenent-colonel de poliţie.

Gâbor Vajna, ministru de interne, şi Lâszlo Endre.

Pentru moment, numai de aceste nume îmi amintesc, dar aceasta nu înseamnă că cei ale căror nume nu le-am menţionat sunt scutiţi de responsabilitatea crimelor lor. Toate aceste persoane şi complicii lor, vinovaţi în cel mai înalt grad de atrocităţile comise, cât şi aceia dintre noi care nu am comis crime dar n-am făcut nimic să împiedicăm ca Ungaria să ajungă la astfel de samavolnicii suntem responsabili, în parte, de postura în care se va afla Ungaria în societatea naţiunilor după al doilea Război Mondial, când faptele vor fi judecate de întreaga lume. *Nostra culpa*! Vina noastră! *Nostra maxima culpa*!

Am trecut în Cluj prin câteva încercări în adevăr alar-mante şi, reflectând acum asupra lor, îmi dau seama că ele ar fi trebuit să ne servească drept avertisment pentru ceea ce avea să se întâmple. Cea mai semnificativă a fost la începutul anului 1944. Într-una din zile, soţul meu a fost

chemat la sediul Poliţiei secrete şi supus unui interogatoriu din partea temutului SS; a fost acuzat de boicotarea în clinica lui a medicamentelor şi instrumentelor nemţeşti. Din fericire, dr. Lengyel a putut să dea o explicaţie satisfăcătoare iar SS-ul i-a dat drumul. Toţi din familie eram convinşi că interogatoriul se datora unui denunţ. Acum ştiam că datorită informaţiilor date despre el, dr. Lengyel era supravegheat permaneni de către nazişti.

Reprezentanţii Companiei germane Bayer erau, după cum am aflat mai târziu, membrii secreţi ai SS-ului şi ai „Co-loanei a cincea”; se mişcau nestingheriţi prin toată Transilvania cu scopul de a-şi mări profiturile personale şi, totodată, de a face propagandă ţării lor, Germania. Îşi creaseră o amplă reţea de spionaj, iar un om care era proprietarul unui mare spital şi care nu simpatiza cu al Treilea Reich era o ţintă uşoară pentru maşinaţiunile lor.

Nu-mi amintesc cu exactitate numele reprezentanţilor Companiei Bayer; în genere, îl

vizitau pe soţul meu sau pe ajutoarele lui. Îmi amintesc însă perfect de un individ numit doctor Capezius[7], înalt, solid, plăcut la vedere, părul şaten, şi cu maniere alese; era un ungur de origine germană căruia ungurii îi ziceau *şvab*. Atunci nu-mi puteam imagina că în scurt timp aveam să aflu, din propria mea experienţă, mai multe lucruri despre doctorul Capezius şi despre alte preocupări ce le avea, în afară de faptul de a fi fost un înalt funcţionar al Casei Bayer. În timp ce lucra în cadrul Companiei Bayer, deţinea şi un loc important în maşinăria celui de-al Treilea Reich: era şeful depozitului de produse farmaceutice din Auschwitz-Birkenau. Această funcţie în cadrul celui mai mare lagăr de exterminare al naziştilor însemna că dr. Capezius primea şi distribuia injecţiile cu otravă pentru aplicarea eutanasiei, materialul care se folosea în experienţele inumane efectuate asupra prizonierilor, precum şi cunoscutul gaz *Ciclon-B* cu care erau ucişi la Auschwitz milioane şi milioane de fiinţe umane.

7 A fost arestat îji Austria în anul 1960 (nota aut.).

N-a trecut multă vreme de la primul interogatoriu că doctorul Lengyel a fost din nou ridicat şi dus la secţia de poliţie. Profitând de absenţa soţului meu, doctorul Osvath mi-a telefonat să mă duc urgent pentru a vorbi cu el în cabinetul soţului meu. L-am găsit aşezat cu multă neruşinare la masa de lucru a soţului meu. Fără să se ridice când am intrat, îmi arătă cu mina un scaun de lângă birou. Cu gândul la soţul meu şi la locul unde se afla, eram curioasă să ştiu de ce mă chemase dr. Osvath atât de urgent.

— Dumneata ştii cumva din ce mdtiv a fost chemat dr. Lengyel la poliţia secretă? E în pericol? Să nu-mi ascunzi nimic – l-am rugat eu.

— Nu, nu voi ascunde nimic, iar dacă soţul dumitale se află în pericol sau nu, asta depinde de dumneata – îmi zise.

— Sunt dispusă să fac orice ca soţul meu să se întoarcă acasă viu şi nevătămat – am exclamat, fără a avea însă nici cea mai vagă idee despre ceea ce pusese el la cale.

Atunci dr. Osvath i se adresă doctoriţei

Charlotte Holder, care era chirurg şef adjunct în spitalul soţului meu şi se afla în cabinet, cerându-i să părăsească încăperea. Rămaşi singuri, Osvath se aplecă spre mine cu coatele sprijinite pe birou şi, ca şi cum s-ar fi temut să nu audă cineva ceea ce urma să-mi spună, începu să-mi vorbească cu glas scăzut:

— Cred că nu e nevoie să mai spun că de la intrarea germanilor în Ungaria ţara a cunoscut însemnate schimbări. De pildă, poziţia mea actuală este de invidiat în momentul de faţă, fiindcă am mulţi prieteni germani. Aşa cum ştii şi dumneata, eu sunt de origine germană, un şvab cum ne ziceţi dumneavoastră. Şeful Gestapoului este prietenul meu intim; el şi colegii lui cinează aproape zilnic în casa mea. Chiar ieri seară le-am oferit o petrecere; am avut la cină purcel la tavă, *chirke papricaş* (papricaş de pui) iar ca desert *apfelstrudel*; am băut vin şi şampanie până la orele 4 dimineaţa. Facem des astfel de chefuri. Eu sunt un frate de-al lor! Nu există ca eu să-mi doresc ceva şi să nu mi se îndeplinească pe loc.

Doar un singur cuvânt de-al meu ar fi suficient ca oamenii să dispară fără a rămâne nici cea mai mică urmă.

— Dar, doctor Osvath, ce legătură au toate acestea cu soţul meu? Iartă-mi nerăbdarea, nu vreau să fiu prost-crescută, dar spune-mi, ştii ceva despre soţul meu?

— Neliniştea meai era atât de mare în momentele acelea, încât simţeam că mă cuprinde disperarea.

— Doctorului Osvath nu păru să-i placă faptul că l-am întrerupt şi, schimbându-şi tonul glasului, îmi zise:

— Văd şi eu că eşti neliniştită, aşa că, să încheiem cât mai repede acest subiect. Ei bine, am aflat că doctorul Len-gyel se află la secţia Gestapoului, unde este luat în evidenţă ca duşman al celui de-al Treilea Reich, iar în acest timp dumneata şi cu mine trebuie să rezolvăm o problemă. Dumneata să-mi semnezi aceste documente.

— Şi cu aceasta îmi înmână nişte hârtii scrise

la maşină.

Nerăbdătoare, am început să citesc hârtiile, dar, pe măsură ce le aflam conţinutul, eram cuprinsă de uimire şi re-voltă. Documentele fuseseră redactate cu grijă de către avocatul doctorului Osvath; într-unul dintre ele se arăta că spitalul şi casa noastră îi fuseseră închiriate doctorului Osvath iar în celălalt că respectivele proprietăţi i-ar fi fost vândute. În primul contract se spunea că eu primisem deja chiria anticipat iar în al doilea că, la vânzarea respectivă, eu primisem suma în numerar. Contractele erau însoţite de câte o chitanţă de încasare a sumelor pentru bunurile respective. Am simţit că mi se urca sângele la cap. Mi-am amintit imediat de cuvintele maiorului neamţ, care fusese. Încartiruit în casa noastră, în legătură cu Osvath. A trebuit să-mi adun toate puterile ca să-mi pot stăpâni furia şi re-acţiile.

— Doctore Osvath – am încercat eu să zic –, nu găsesc cuvinte potrivite ca să…

Dar Osvath mă întrerupse:

— Nu e nevoie să spui nimic, doamnă Lengyel, înţeleg cam ce simţi, dar şi dumneata trebuie să ţii cont de poziţia mea. În cazul unel victorii germane, viitorul îmi va fi asi-gurat deoarece, de acord fiind cu doctrina nazistă, dacă germanii vor face din spitalul doctorului Lengyel un spital de Stat, atunci eu voi fi directorul lui. Am muncit din greu toată viaţa şi am dobândit multă experienţă în medicină. E adevărat că aceasta i-o datorez în cea mai mare măsură doctorului Lengyel, dar imaginează-ţi dumneata câţi ani ar trebui eu să muncesc ca să ajung să am un spital ori o casă ca a dumitale; cât ar trebui să mă zbat ca să adun atâta ca să-mi pot cumpăra instrumentele chirurgicale şi aparatele medicale! În împrejurări normale, probabil că n-aş reuşi niciodată, dar, din fericire, trăim vremuri anormale de care eu pot să profit. Aceasta e şansa vieţii mele! Prin simpla semnare a acestor hârtii, eu voi deveni proprietarul tuturor *j*, bunurilor dumneavoastră, fapt pe care l-aş putea dovedi şi în cazul unei victorii a adiaţilor.

În timp ce vorbea, şi-a pus stiloul lângă hârtii în faţa mea, după care adăugă cu un glas răutăcios:

— Nu ţi se pare că sunt un om deştept?

Scena care se petrecea în cabinet părea să facă parte dintr-o dramă bulevardieră jucată de un actor de ultimă mină. Vorbele lui Osvath mi s-au părut grosolane şi lipsite de logică. L-am privit drept în ochi şi, după o ezitare de o clipă, redobândindu-mi cumpătul i-am zis:

— Persoana care îmi cere să semnez aceste contracte ar trebui să fie ceva mai deşteaptă – i-am spus accentuând cuvintele „ceva mai”.

Îmi răspunse vizibil supărat

— Te rog să nu mă jigneşti.

— Nu intenţionez să te jignesc doctore, îţi spun doar adevărul.

— Semnează odată aceste contracte! – îmi porunci cu furia întipărită pe obraz.

— Îţi dai seama, doctore, că semnarea acestor hârtii este o responsabilitate foarte mare pe care eu, singură, nu pot să mi-o asum; ca s-o fac,

trebuie să aştept până ce se întoarce soţul meu.

— Dacă nu semnezi… – spuse el, scoţând din buzu-nar un *Luger* nemţesc…

— Dacă nu semnez, ce? – i-am răspuns simulând un calm pe care nu-l simţeam.

— Dacă nu semnezi… n-o să-ţi mai revezi niciodată soţul… pentru că ai să te sinucizi chiar aici, în acest cabinet.

— Poţi să mă ucizi, doctor Osvath, dar aceasta nu te va face proprietarul spitalului sau al casei mele. Adu-ţi aminte că nu dumneata eşti moştenitorul meu!

După expresia feţei lui mi-am putut da seama că înţelesese perfect sensul cuvintelor mele şi că nu-i convenea să mă ucidă.

Chiar în momentul acela se auzi urletul sirenelor care anunţa un bombardament, avertizând lumea să se refugieze la subsol. Avioanele aliaţilor zburau deasupra oraşului. Aul zirăm paşii grăbiţi ai oamenilor alergând pe coridoare. Nu mi-am putut reţine un zâmbetplin de satisfacţie armata eliberatoare era tot mai

aproape iar aceste atacuri aeriene se repetau de câteva ori pe zi. Avioanele aliaţilor zburau frecvent deasupra ţării bombardând puncte importante. Cu un pic de noroc, eliberatorii se vor afla foarte curând pe acest teritoriu… de nimic mai mult nu aveam nevoie, decât un pic de noroc… şi un pic de timp…!

Osvath era vizibil nervos.

— Semnează contractele, şi ne vom refugia la subsol.

— Nu mi-e frică, doctore Osvath! – i-am spus…

De fapt, nu-mi putuse suna în urechi o muzică mai plăcută şi nici atacul aerian nu putea veni într-un moment mai potrivit ca acela. Apoi, cu un adevărat calm, l-am întrebat:

— De ce ai dumneata nevoie de două contracte, doctore Osvath? Nu ţi-ar fi destul să ţi-l semnez pe acela care zice că ţi-am închiriat spitalul?

— Nu! Am calculat cu grijă orice eventualitate care s-ar putea ivi şi am redactat ambele contracte împreună cu avocatul meu. Viitorul va

decide care dintre cele două va servi ţelurilor mele: cel cu închirierea ori cel cu vânzarea. Dacă aliaţii vor fi aceia care vor câştiga războiul, atunci unul dintre aceste contracte va dovedi că am operat după lege şi că n-am comis nimic ilegal. Şi nimeni nu va putea dovedi contrariul!”

— Nu ţi-a trecut prin minte, doctore Osvath, că, în cazul unei victorii a aliaţilor, eu voi avea ceva de declarat despre modul în care a fost smulsă semnătura mea pentru acest contracte? Faptul că există două contracte este o probă suficientă împotriva dumitale!

— Nu va exista decât *un* contract, despre care autorităţile vor afla la vremea lor, iar dumneata nu vei avea ocazie să faci nicio declaraţie împotriva mea, pentru că nimeni, dar absolut nimeni, dintre ai voştri nu se va mai afla aici.

Atunci am înţeles că în spatele unor explicaţii aparent făţişe se ascundea un plan diabolic calculat. Doctorul Os-vath trebuie să fi lucrat cu naziştii de vreme ce ştia că doctorul Lengyel era luat în evidenţă de către Gestapo ca duşman al

celui de-al Treilea Reich şi, ca urmare, nu va putea scăpa din ghearele lui. Îşi făcea socoteala că, datorită acestui fapt, doctorul Lengyel şi întreaga sa familie va fi lichidată iar din această situaţie el voia să tragă nişte foloase personale, în cazul unei victorii a hitleriştilor, sau în a aceleia a aliaţilor.

Dându-mi toată silinţa pentru a-l elibera pe soţul meu din mâna Gestapoului, i-am zis:

— Dacă se întoarce soţul meu, probabil că va semna contractele.

— Eşti o proastă! – îmi strigă Osvath cu furie. Nu-ţi dai seama că viaţa întregii dumitale familii este în mâna mea?

Apoi, cu o mişcare violentă ridică receptorul şi chemă cartierul general al Gestapoului cerând să vorbească cu se-ful. Speranţele pe care încă le mai aveam, că Osvath încerca să mă intimideze, se risipiră. Vocea şefului Gestapoului se făcu imediat auzită la celălalt capăt al firului.

— Doctorul Lengyel este acolo?... Dacă nu revin în cinci minute, vă rog puneţi-vă în executare planurile! – îi spuse Osvath.

Mi-am dat seama că nu aveam nicio ieşire; eram silită să semnez contractele. Puterea lui *Geheime Staats-polizei*[8] o putea egala numai aceea a lui Hitler, Himmler, Heydrich, Müller şi Eichmann. Nici chiar Curtea Supremă a Germaniei nu avea dreptul să-i revoce ordinele. Aceia care erau arestaţi de către „Cămăşile negre** nu aveau niciun fel de drept şi se puteau considera condamnaţi dinainte.

Dacă înainte aveam doar senzaţia că eram prinsă într-un vârtej, acum eram sigură că eram pierdută în el definitiv, cu întreaga mea familie. Pentru a încerca să salvez viaţa soţului meu nu aveam la dispoziţie decât cinci minute. Ges-tapoul avea putere de viaţă şi de moarte, iar Osvath era unealta lui. Fără să scot nicio vorbă, am luat tocul şi am semnat hârtyle în locurile pe care mi le-a indicat Osvath. Prin acest simplu gest am aruncat peste bord toată agoni-seala noastră: spitalul, casa şi, în fine, toate bunurile noastre. Printr-o mică trăsătură de condei mi-am lăsat familia în mizerie;

8 Poliţia secretă, Cestapou (nota aut).

ne transformasem în cerşetori fără a mai avea pe lume ceva despre care să putem zice că-i al nostru. Munca de o viaţă – rezultat al sudorii părinţilor mei, a soţului meu şi a mea – se risipise în numai câteva secunde.

După ce am semnat contractele, Osvath îl chemă la telefon pe şeful Gestapoului şi, mai mult, îl şi invită pentru seara aceea la el acasă ca să cineze *gulash*. O porţie de *gulash* fusese preţul pe care l-a plătit Osvath pentru spitalul şi casa noastră.

*

Episodul cu Osvath ar fi trebuit să ne fie un avertisment pentru ceea ce ne aştepta. Cu toate acestea, nu ne-am gândit să analizăm cât de amănunţit îşi întocmiseră planurile na-ziştii şi complicii lor. Întindeau laţurile cu multă abilitate şi răbdare, aşteptând să le cadă câte o bucată bună în fiecare dintre ele.

În ziua următoare, Osvath trimise să ne cheme, pe soţul meu şi pe mine, în cabinetul doctorului Lengyel, care acum îi aparţinea. Cu

cinismul său obişnuit, ne porunci ca, începând din momentul acela, să spunem la toată lumea că îi vândusem spitalul şi că primisem deja suma corespunzătoare. De asemeni, ne atenţionă că dacă va auzi vreo altă versiune în legătură cu aceasta, va şti că nimeni altcineva în afară de noi n-o putuse răspândi şi că, în acest caz, nu mai era nevoie să ne avertizeze asupra consecinţelor pe care le-am avea de suportat; aşa că, trebuia să avem grijă ce vorbim. Osvath îi ceru soţului meu să-i predea toate cheile spitalului şi toate documentele şi hârtiile referitoare la acesta, atrăgând totodată atenţia că nu mai avea voie să ia din spital absolut niciun obiect, nici măcar o seringă hipo-dermică; în cazul în care i se vor încălca dispoziţiile, atunci el, Oswath, îl va preda SS-ului pentru furt.

M-am uitat îngrijorată la soţul meu. Cuvintele aruncate de Osvath făcură să i se urce sângele în cap de mânie – cum o trădau venele de la tâmple care i se umflau de fiecare dată când se înfuria. M-am apropiat de el şi l-am prins de braţ ca să-l

calmez. Înainte de această întrevedere îl rugasem să-mi promită că îşi va păstra calmul, indiferent de ce ar spune sau ar face Osvath.

Când am auzit ameninţările lui Osvath, mi s-a părut că nu stăteam bine cu auzul. De fapt, toate evenimentele petrecute în zilele acelea păreau să facă parte dintr-un coşmar oribil, din care, speram noi, o să ne putem trezi într-o zi. Dar, dia nefericire, el era o crudă realitate.

Osvath mi se adresă apoi mie, poruncindu-mi să împa-chetez cu grijă toate obiectele de valoare pe care le aveam în casă: tablourile, argintăria, statuetele, porţelanurile, vazele şi serviciile de cristal, covoarele persane, bijuteriile, blănurile şi absolut totul, iar aceasta în timp de trei zile. Ne comunică, cum că voia să mărească spitalul adăugându-i şi casa noastră.

După toate acestea, ne-a pretins să ne ducem la familia doctorului Zoltán Vass, care era prietenă cu noi şi locuia în casa vecină cu spitalul nostru, şi să-i transmitem lui şi soţiei sale, Olly, să elibereze casa în decurs de două săptămâni.

— Dar unde va locui Vass şi familia lui? – am întrebat indignată?

— Nu mă interesează eltuşi de puţin unde vor locui ei ori voi, sau familiile voastre. Sunt sigur că nu veţi avea greutăţi ca să vă găsiţi vreun adăpost pe la marginile oraşului, unde locuiesc ţiganii – răspunse Osvath.

Ne pregăteam să ieşim din cabinet dar Osvath ne opri:

— Era să uit: aveţi la dispoziţie două zile ca să-i scoateţi pe hodorogii ăştia din spital – şi indică numerele camerelor pe care le ocupau tatăl şi naşul meu.

— Unul dintre ei este tatăl meu iar celălalt ţi-a fost profesor la Universitate! Ar trebui să ai mai mult respect faţă de ei – i-am zis eu, profund ofensată.

— Ţi-am mai spus, doamnă Lengyel, că în vremurile astea nu e loc pentru sentimentalisme. Numai un prost n-ar profita de pe urma lor. Şi, cum bine ştii, nu sunt un prost!

Dr. Lengyel se făcu roşu la faţă şi se apropie

de biroul unde stătea Osvath.

— Doctor Osvath…! – începu cu vocea amenințătoare, Dar, înainte să mai adauge ceva, am şi fost lângă el, pentru a-i aminti că prin ceea ce i-ar face sau i-ar spune lui Os-vath, ar distruge întreaga familie. Era greu să-l scot din cabinet fără ca Osvath să-şi primească ceea ce merita, dar trăiam vremuri grele şi trebuia să ne păstrăm măsura şi să ne controlăm reacţiile.

Tot în ziua aceea trebuia să eliberez şi cabinetul ce-l ocupam eu în spital, dar, când am vrut să intru în casă prin uşa care o lega de el, am găsit-o încuiată; era blocată cu lacăt, din porunca lui Osvath. De aici înainte, evenimentele s-au succedat cu repeziciune într-o direcţie tragică.

Osvath ne-a condiţionat ca în termen de două zile să-i scoatem pe tatăl şi pe naşul meu din spital, iar pentru aceasta trebuia să acţionăm cât mai repede. Soţul meu a apelat la profesorul Hajnal ca să ne ajute să decidem asupra a ceea ce am putea face cu naşul meu; datorită stării fizice în care se afla, avea nevoie de îngrijire

permanentă, pe care nu o putea primi decât într-un spital. Dr. Hajnal, care s-a dovedit a fi un discipol cu totul deosebit de cum era Osvath, s-a oferit cu generozitate să ne ajute şi să-l interneze la el în clinică.

În ziua care urma, noi şi doctorul Hajnal aveam dificila sarcină de a-i comunica naşului meu trista veste: că trebuia să fie mutat în alt spital. Era grea sarcina noastră întrucât nu doream ca el să afle adevăratele motive care au dus la asemenea decizie. Când, până la urmă, i-am comunicat că trebuia să-l mutăm, ne-a ascultat cu mâhnire şi a fost foarte necăjit; cu un glas plin de amărăciune ne întrebă:

— Mă daţi afară, dragii mei? Oricum, ştiţi că nu mai am mult de trăit…

La aceste cuvinte, ne-am dat seama că eram nevoiţi să-i mărturisim adevărul, ca să nu-i mărim suferinţa. Cunoaşterea acestui amar adevăr poate i-ar fi făcut mai puţin rău decât gândul că soţul meu şi cu mine am avea alte motive să-l mutăm din spitalul nostru. I-am explicat aşadar că

scoaterea lui din spital se datora dispoziţiilor doctorului Os-vath şi că tot ceea ce ne aparţinuse: spitalul, casă, totul trecuse în mâinile acestuia prin hârtiile pe care mă silise să i le semnez. Indignarea şi mânia lui împotriva lui Osvath erau fără margini.

Împachetarea lucrurilor naşului meu nu ne-a luat mult timp. I-am adunat într-o valijoară patru pijamale, medicamentele şi câteva cărţi de medicină. El nu acorda importanţă avuţiilor pământeşti; toţi banii pe care îi avea îi cheltuia pe cărţi şi pe medicamente pentru săraci. Îşi petrecea viaţa studiind; chiar şi noaptea de An Nou obişnuia să şi-o sărbătorească înconjurat de cărţi ştiinţifice ale căror pagini le devora. Uneori se închidea zile întregi în bibliotecă pentru a citi şi a se pune la curent cu noutăţile. Când vreun preot, un profesor, rabin sau vreo persoană oarecare cu posibilităţi materiale reduse îi cerea ajutorul din vreun sat îndepărtat, unde nu se putea da de un medic, se deplasa până acolo luând cu el tot felul de medicamente; rămânea lângă

pacienţii săi vreme de săptămâni, până când se puneau pe picioare. Şi făcea totul fără a lua nimic pentru serviciile sale medi-cale.

Naşul meu nu avea deloc simţ financiar; când se deplasa la locurile unde aveau nevoie de el, obişnuia şi ia taxiul reţinându-l adeseori timp de trei sau patru săptămâni. Dar, la întocmirea notei de plată, şoferii nu mai împărţeau cu el sentimentele sale umanitare şi-l lăsau aproape fără niciun ban. O vreme, a angajat mereu acelaşi taxi deoarece şoferul „înţelegea” importanţa deplasărilor sale şi îi luă foarte puţin. Dar naşul meu n-a ştiut niciodată că soţul m-au se înţelesese cu şoferul, ca să ia de la el o sumă moderată, urmând ca restul să-l încaseze la cabinetul soţului meu.

Pentru a-l ajuta pe naşul meu în muncă şi a-i crea condiţii mai pomode de deplasare îi dădurăm un automobil cu scaune rabatabile; i-am adus şi un şofer de încredere. Dar, în loc să folosească patul pentru el, naşul meu aducea tot timpul la spital, de la distanţe mari, bolnavi care aveau nevoie să

fie operaţi urgent şi pe care îi transporta pe scaunele-pat ale maşinii. Aceşti pacienţi erau atât de săraci încât, adeseori, pe lângă operaţie şi îngrijirea medicală gratuite din spital trebuia să ajutăm materialiceşte şi familiile lor.

Şi soţului meu îi plăcea să facă acte de caritate. Nu l-am auzit niciodată zicând nu cuiva care alerga la el după ajutor. Niciodată n-a văzut în pacienţii săi un mijloc de a câştiga bani. Atât prietenii lui cât şi ceilalţi doctori şi angajaţi din spital spuneau adesea că oamenii abuzau de bunătatea lui, dar el rămânea credincios principiului său: prefera să abuzeze alţii de el decât să refuze o favoare celui care avea nevoie de ea. Spitalul nostru fusese construit şi mobilat pentru a fi un spital de lux, dar m-am întrebat adeseori dacă, în realitate, nu era un paradis pentru săraci. A fost un adevărat miracol faptul că, în ciuda celor două „genii financiare" ale mele (naşul meu şi soţul meu), care niciodată în viaţa lor nu se întrebau la cât se ridicau veniturile spitalului, *Sanatoriul doctorului Lengyel* a

funcţionat întotdeauna cu mult succes.

După ce am terminat de împachetat puţinele sale lucruşoare, naşul meu a dorit să ne încredinţeze câteva sarcini: ne-a indicat ce să facem, în cazul morţii sale, cu biblioteca lui, a cărei faimă trecuse de hotarele ţării, şi cu restul de obiecte; ne-a rugat să-i transmitem unicului său fiu, care era student în Anglia, că s-a gândit la el cu drag până în ultimele clipe ale vieţii sale.

În cealaltă zi, doctorul Hajnal trimise ambulanţa după naşul meu. După ce l-au pus în ascensor şi au ajuns la parterul sanatoriului, a cerut să se oprească o clipă: a privit de jur-împrejur şi cu ochii umezi murmură:

— Niciodată nu voi ajunge să mai revăd spitalul, şi îmi este atât de greu să-i spun: adio!

Ambulanţa s-a pus în mişcare. Când am trecut prin faţa casei, unde naşul meu convieţuise laolaltă cu noi, ne zise printre suspine:

Pentru prima oară în viaţa mea am avut un adevărat cămin, iar când am mai mare nevoie de el, trebuie să-l pierd. Nu mai sunt decât un

muribund în căutarea unui acoperiş sub care să-şi poată da sufletul.

Aceasta era mai mult decât puteam suporta; nu m-am mai putut stăpâni şi am izbucnit în hohote de plâns. Soţul meu, care îi ţinea mâna fostului său profesor între palmele sale, îl privi cu adâncă tristeţe. Îl durea enorm faptul că nu-i putea oferi profesorului Elfer căldura şi adăpostul unui cămin în ultimele zile ale vieţii sale.

La sosirea în clinică, călugăriţele îl primiră pe profesorul Elfer cu bucuria cu care un copil îşi aşteaptă tatăl la întoarcerea lui după un drum lung. Multe dintre călugăriţele de acolo lucraseră cu el, cu ani în urmă. Călugăriţele mai tinere, cărora cele vârstnice le vorbiseră despre reputaţia naşului meu, devenit celebru, îl priveau mute de uimire. Era cunoscut nu numai ca un medic excepţional şi un binefăcător al sărmanilor, dar şi pentru extraordinara lui memorie, fiind considerat, datorită vastelor sale cunoştinţe, o enciclopedie ambulantă.

După ce l-am aşezat în patul spitalului, i-am

pus cărţile pe un birou din apropiere. Ne venea greu să-l lăsăm acolo; se obişnuise ca cineva dintre noi să fie mereu lângă el. Acum, datorită distanţei şi a camuflajului care împiedicau circulaţia în timpul nopţii, ştiam că nu-l vom putea vedea atât de des. Înainte să plecăm ne-a cerut să-i îndeplinim o ultimă dorinţă, care, însă, avea să fie pentru noi greu de realizat.

— Dragii mei copii – ne spuse –, aş vrea să-mi promiteţi că amândoi veţi fi lângă mine în ceasul morţii. Aş fi foarte fericit să vă am aproape în ultimele clipe ale vieţii mele.

— Am promis cu lacrimile în ochi că îi vom îndeplini dorinţa, şi ne-am propus cu toată hotărârea şi din adâncul inimii să ne ţinem această promisiune.

*

După ce ne-am întors de la clinica Universităţii, eu am plecat, fără ştirea soţului meu, să-l caut pe Osvath ca să-i spun că atât tata cât şi naşul meu fuseseră deja evacuaţi din spital şi că doream ca în cursul săptămânii să scot de

acolo obiectele ce aparţineau naşului: instrumentele sale medicale, aparatul de raze X, biblioteca, precum şi restul obiectelor sale personale. Osvath mă privi cu răceală şi-mi zise:

— După câte văd, doamnă Lengyel, dumneata nu vrei să pricepi că absolut tot ceea ce se găseşte în acest spital îmi aparţine şi că nimic nu mai poate fi scos de aici! Iar din această clipă îţi interzic să mai pui piciorul în această clădire!

Am aruncat o privire de despărţire spitalului nostru, realizare a unui îndelungat vis al soţului meu, al părinţilor mei şi al meu, clădire construită cu preţul multor sacrificii în care investisem toată afecţiunea noastră; am şoptit un ultim adio mobilierului, pe care eu însămi îl proiectasem în lungile mele nopţi nedormite. Aceea a fost ultima dată când m-am aflat în spitalul nostru.

*

Chiar în noaptea aceea am avut în Cluj alarmă aeriană, cel mai prelung sunet dintre cele pe care le auzisem. Aliaţii bombardau depozitul de explozive, care se afla pe vârful dealului Hoia, nu

departe de capătul grădinii noastre. Zgomotul era atât de puternic, încât mi se părea că bombardată era chiar casa noastră şi ne aşteptam să se prăbuşească dintr-o clipă în alta. Ştiam foarte bine că bombele aliaţilor cădeau şi peste amici şi peste inamici, în egală măsură. Mi-am îmbrăcat în grabă copiii cuprinşi de panică, şi pe tata. Exploziile erau tot mai dese şi mai puternice. După lege, vecinii noştri trebuiau să fie primiţi în adăpostul anti-aerian din spitalul nostru; aşa că m-am dus şi eu acolo cerând să fim primiţi în adăpost, familia mea şi cu mine. Am bătut cu putere în uşa din spatele adăpostului dar, când am spus cine sunt, persoana care mi-a deschis, mi-a comunicat că avea ordin de la dr. Osvath să nu ne lase să intrăm. M-am întors acasă de-a curmezişul grădinii în timp ce bombele colorau cerul în roşu aprins luminând împrejurimile iar exploziile erau atât de puternice încât mi se părea că-mi pocnesc în urechi.

Ne aflam în salon cu copiii în braţe, în jurul tatălui meu care era aşezat în fotoliul său favorit

printre lăzile pregătite pentru Osvath. În tot cursul nopţii, în mijlocul întunericului şi al urletelor de sirene, le-a spus copiilor poveşti pentru a-i ţine liniştiţi – ceea ce ar fi fost dificil chiar şi pentru un om sănătos, şi cu atât mai mult pentru el care zăcuse luni întregi în pat, grav bolnav.

În noaptea aceea, eu n-am putut fi atentă la istorioarele spuse de tatăl meu, cugetam. Tatăl meu, care fusese directorul minelor de cărbuni din Transilvania, era cunoscut ca un om foarte cult şi cu mare talent la scris. Bunătatea lui putea fi egalată cu aceea a naşului meu şi a soţului meu împreună cu care forma triumviratul făcătorilor de bine. Ajuta materialiceşte pe o mulţime de prieteni şi de rudenii, iar ajutorul său pentru cei nevoiaşi nu cunoştea limite. Mama era cunoscută ca o minunată soţie şi mamă, şi o adevărată doamnă. Era apreciată drept una dintre cele mai frumoase femei, dotată cu înalte calităţi umane. Mereu se gândea la familia ei şi la aceia care veneau la ea ca să-i ajute. Copiii mei erau atât de mici şi de

neştiutori încă… * Timpul trecea iar eu mă gândeam, mă tot gândeam la soarta noastră şi la motivele pentru care ni s-au întâmplat toate acestea; nu găseam însă răspuns la întrebarea care mă frământa. Nu ştiam câte nenorociri şi suferinţe necruţătoare vom avea de îndurat în viitor.

A treia zi, Osvath a venit, aşa cum ne spusese, ca să ne ia obiectele de valoare. Totul fusese adunat şi împa-chetat în lăzi mari, aşa cum poruncise. Se purta de parcă el ar fi fost realmente proprietarul iar noi cei care încercam să-l jefuim. A examinat fiecare ladă, i-a verificat conţimitul, apoi a străbătut toată casa pentru a se convinge că nu am lăsat acolo tablouri pe pereţi, lucruri în vitrine sau covoare pe jos, după care, lăzile au fost scoase din casă. M-am uitat îndelung şi cu amărăciune la conţinutul lor: obiecte atât de dragi nouă. Unele dintre ele se aflau în posesia familiei mele de generaţii, altele erau cumpărate de noi pentru a da căminului nostru mai mult farmec şi căldură. Acum ni le luau… Casa noastră

rămânea goală, pustie.

Noi nu puteam întreprinde nimic împotriva lui Osvath! Dacă l-am fi denunţat naziştilor, ei l-ar fi crezut numai pe el, iar noi am fi suportat consecinţele de a fi pârât pe unul de-ai lor. Puterea era în mâna naziştilor iar Osvath era protejatul acestora.

După ce fu scoasă din casă şi ultima ladă cu lucruri, Osvath, referindu-se la cele întâmplate în noaptea anterioară, ne zise:

— Bombardamentele astea dese nu au nicio importanţă; aliaţii niciodată nu vor câştiga războiul, iar dacă, printr-o minune, vor veni ruşii, eu am acoperire: pregătesc dovezi şi martori care vor demonstra că în tinereţea mea am fost un comunist înflăcărat şi că mai sunt şi azi, pe ascuns, fireşte. Sunt un om care poate înota în direcţia sau în contra curentului, şi întotdeauna rămân la suprafaţă.

Într-o dimineaţă friguroasă de april, pe la orele şase dimineaţa, ne-a deşteptat soneria telefonului. Era de la clinică! Ne chema una dintre

maici, care lucrase înaintecu profesorul Elfer, să ne comunice trista veste: naşul meu decedase în cursul nopţii, la orele două; ne chemase până în ultimul minut al vieţii sale.

— Oh, de ce nu ne-ai chemat când era în agonie?... De ce n-ai făcut-o, soră dragă! – i-am reproşat cu amărăciune. Ultima lui dorinţă a fost să ne aflăm lângă el în ultimele sale clipe de viaţă.

— Ai uitat, copila mea, că e camuflaj şi că nimeni nu are voie să circule pe străzi înainte de orele şapte dimineaţa? – îmi zise călugăriţa, încercând să mă liniştească.

— Oricum, am fi alergat la el cu orice preţ... locul nostru era lângă el – am insistat eu disperată.

— Nu v-am chemat tocmai pentru că ştiam că veţi veni. Naşul tău vă iubea mult şi n-aş fi vrut ca tu şi soţul tău să muriţi pe stradă.

Ne-am îmbrăcat în grabă iar la orele şapte dimineaţa eram în drum spre clinică. N-am găsit niciun taxi ori alt mijloc de transport care să ne ducă. Ştiam că naşul meu decedase şi că graba

noastră nu-l ajuta la nimic, dar remuşcarea profundă că nu fusesem lângă el în ultimele sale clipe de viaţă ne împingea să alergăm. Am ajuns, în sfârşit, la clinică, în salonul unde se afla profesorul Elfer. Era întins în pat, cu crucea între mâini şi cu un surâs amar, uşor schiţat pe buze. Ne-am apropiat amândoi de patul lui, profund îndureraţi, plângând în tăcere. Înainte de a ieşi doctorul Lengyel tăie o şuviţă din părul cărunt al naşului meu, unica amintire ce ne rămânea de la el.

Aşezat în sicriu – în capela vechiului şi istoricului cimitir din strada Petőfi, mărginit de bătrânii salcâmi albi – l-am văzut pe naşul meu pentru ultima oară. Era îmbrăcat în negru şi înconjurat de frumoase coroane de flori, ultimul omagiu. Lângă el, într-o cutie neagră de catifea, se aflau decoraţiile. Legiunea de onoare franceză şi altele primite din străinătate, cât şi cele ale guvernului ungar. Lângă inima lui, mama a aşezat un buchet mare de violete ce le culesesem dimineaţă din grădina noastră; erau florile lui

preferate. L-am privit îndelung… Bietul de el, cât de mult a suferit în viaţă! Ce durere! Să nu putem noi îndeplini ultima dorinţă a unui mare om care şi-a dedicat viaţa să-i ajute pe alţii şi care niciodată nu s-a gândit la sine.

Faptul că naşul meu a fost alungat din spitalul nostru în ultimele zile ale vieţii sale şi că a fost frustrat de dorinţa lui de a fi cu noi în ceasul morţii, să apese pe vecie conştiinţa lui Osvath! Inima îmi era plină de amărăciune.

Puţin înainte de a ieşi din capelă, călugăriţa Esther îmi spuse că a vorbit cu naşul meu chiar în ziua în care şi-a dat sufletul. Era foarte îngrijorat de viitorul nostru; i-a cerut maicii Esther să-i promită că ea şi celelalte maici nu ne vor părăsi niciodată. Maica îmi spune că atât ea cât şi celelalte maici considerau această promisiune drept o obligaţie sacră!

Funeraliile profesorului Elfer s-au desfăşurat potrivit dorinţei sale: au fost tot atât de modeste ca şi viaţa lui. Nu s-au ţinut discursuri; câţiva prieteni de-ai lui şi-au luat doar rămas bun de la

el. Când mama, soţul meu şi eu am plecat de la cimitir, am simţit că lăsasem acolo o părticică îngropată în peticul acela de pământ, lăcaşul de veci al naşului meu. Nasule drag, fie-ţi ţărâna uşoară!

*

Oamenilor li s-a părut curios faptul că eu am cerut să fie înălţat un monument pe mormântul naşului meu la numai 24 de ore după înmormântarea lui. Cum puteam să le explic că făcusem acest lucru fiindcă presimţeam o nenorocire! Ştiam foarte bine că, în afară de noi, profesorul Elfer nu avea pe nimeni care să-l îngrijească cât era în viaţă, şi nici cine să-i ridice un monument după moarte. Voiam ca mormântul să fie terminat pentru eventualitatea în care nu am fi aici ca să-l îngrijim.

Profesorul Elfer dorise să i se pună la căpătâi o cruce simplă, Eu m-am străduit să-i respect dorinţele dar într-o formă în care el o merita: mormântul să fie acoperit complet în marmoră iar de o parte şi de alta să fie puse urne pentru flori.

La căpătâiul mormântului i-a fost pusă o cruce de marmoră neagră, gravată cu numele lui şi cu inscripţia cuprinzând cuvintele ce fuseseră deviza vieţii sale: *Nihil sine Deo*!

Când am comandat monumentul, am plătit jumătate din preţ iar cealaltă jumătate am lăsat-o călugăriţei Esther, rugând-o ca după terminarea lucrului să verifice dacă totul a fost făcut potrivit indicaţiilor mele. Cât de justificate au fost presimţirile mele! După terminarea monumentului, câteva săptămâni mai târziu, nu l-am mai putut vedea, căci ne aflam în drumul către moarte.

*

În Cluj situaţia era din ce în ce mai încordată, bântuiau tot felul de epidemii, bolile ameninţau să se extindă în tot oraşul. Alarmate, autorităţile luară măsuri preventive şi împărţiră oraşul în zone; pentru fiecare sector a fost de-semnat, ca responsabil sanitar, un medic. Unul dintre sectoare i-a fost încredinţat doctorului Lengyel. Medicii trebuiau să trimită rapoarte sanitare

despre sectoarele lor doctorului Konezvvald, medicul-şef al Poliţiei, numit în această funcţie scurt timp după ocupaţia nazistă în Ungaria.

Îmi amintesc că numele noului medic-şef al Poliţiei l-am auzit menţionat pentru întâia oară în sala de pregătire pentru operaţie din spitalul nostru, unde se adunau medicii pentru a vorbi cu dr. Lengyel. Auzind de numele acesta, m-am adresat doctorului Dory, profesor-asistent la Universitate, întrebându-l:

— Doctor Konezwald… doctor Konezwald… ăsta nu este un nume unguresc. Konezwald e neamţ?

— Vorbeşte ungureşte la perfecţie, dar, aveţi dreptate, el e un „şvab” – spuse doctorul Dory –, şi trebuie să fi avut merite deosebite faţă de nazişti de vreme ce a fost numit într-un post atât de important.

Când dr. Lengyel a fost numit medicul responsabil al unui sector, noi mai locuiam încă în casa noastră, dar nu uitam că Osvath ne era duşman. Într-o vreme, ne-am dat seama, datorită

unor amănunte, că atât noi cât şi persoanele care ne intrau în casă eram supravegheaţi de SS. Nemţii ştiau foarte bine că în Ungaria se organiza o rezistenţă şi căutau să urmărească pe cei care erau în legătură cu ea, ca să-i captureze. Eram foarte îngrijorată de soarta familiei mele. Zile şi nopţi de-a rândul căutam o cale de a scăpa din ghearele naziştilor. Până la urmă, am ajuns la concluzia că nu ne rămâneau decât două soluţii: ori să trecem clan-destin frontiera în România – unde o puternică rezistenţă era deja pregătită pentru a se scutura de jugul nemţesc şi a se uni cu forţele aliate – ori să căutăm vreo ascunzătoare.

Domnul Cimpean, care ani de-a rândul fusese furnizor de lapte pentru spitalul nostru, era un pacient recunoscător al dr. Lengyel. Locuia la gospodăria lui particulară, aflată la numai o oră depărtare de casa noastră, care era înconjurată de tufe şi copaci, şi ferită de privirile curioşilor. Cu toate că era numai un simplu ţăran, Câmpean era de o inteligenţă sclipitoare înnăscută. Când şi-a dat seama că Osvath ne deposedase de spital,

convins că acesta intenţiona să-l şi lichideze pe dr. Lengyel, a pregătit pentru noi un adăpost subteran, ascuns sub casa lui. Venea deseori la oraş cu căruţa lui trasă de un cal, fără să atragă atenţia, şi ne ruga să ne ascundem la el, la gospodărie. Am hotărât că sosise momentul să alegem una dintre cele două soluţii posibile.

În ultima lună, cunata mea şi cele trei fiice ale sale, pentru care aveam o mare afecţiune, locuiseră laolaltă cu noi. Nu puteam să le lăsăm singure din cauza violurilor comise de soldaţii nemţi. Fetele aveau vârsta de 16,18 şi 20 de ani, şi erau destul de mari ca să pot discuta cu ele situaţia. Dar, după ce le-am expus planul meu, am rămas surprinsă de refuzul lor categoric. Nu voiau nici să treacă frontiera spre România, nici să se izoleze de lume în ascunzătoarea gospodăriei, de unde nu puteau ieşi să circule. Eu şi soţul meu eram disperaţi; cu cât insistam mai mult, cu atât fetele erau mai încăpăţânate în refuzul lor. Ce puteam face? Aveam asupra noastră o responsabilitate foarte mare; nu le puteam lăsa pe

aceste femei în voia sorţii. Am dezbătut de multe ori această problemă şi am ajuns la concluzia că nu ne rămâne altceva decât să ne aşteptăm soarta cu resemnare.

Amiralul Horthy, regent al Ungariei, îşi dădea seama că Germania pierdea războiul. Personalităţi remarcabile, care erau conştiente de această situaţie, au riscat şi s-au alăturat rezistenţei împotriva naziştilor. Unul dintre parti-dele cele mai active era *Kisgazda Pârt*[9]. Câţiva dintre conducătorii partidului erau prieteni apropiaţi şi pacienţi re-cunoscători ai doctorului Lengyel, şi veneau des în vizită la soţul meu. Din nefericire, unele dintre aceste grupuri n-au putut scăpa de vigilenţa nazistă; personalităţi importante, legate de activitatea antinazistă, au fost făcute prizoniere. Multe dintre acestea au fost trimise în lagărele de concentrare hitleriste din Mauthausen şi Bergen Belse, şi altele.

În dimineaţa unei zile nefericite pentru noi, soţul meu fu convocat la secţia de poliţie pentru o

9 (magh.) Partidul micilor proprietari agricoli (n.n.).

comisie medicală. Citaţia fusese redactată şi semnată de doctorul Konezwald.

O comisie medicală la secţia de poliţie? Ciudat! Oare nu cumva era o cursă? Mă gândeam la groaznicii indivizi SS care se aflau acolo şi un presentiment ciudat mă umplea de spaimă. Dar nu numai eu ci şi soţul meu presimţea că se va întâmpla ceva rău.

— Ce să fac? – mă întrebă soţul meu. Dacă răspund la chemare, şi e o capcană, probabil că n-o să mă mai întorc niciodată. Dacă vrem să scăpăm, atunci trebuie să ne ascundem imediat. Dar… cum l-am putea găsi pe Câmpean? Nu ştiam unde să-l căutăm. Pentru a putea trece frontiera trebuia să ne fi pregătit dinainte. Dacă nu mă prezint imediat, aşa cum mi s-a ordonat, atunci vor veni ei după mine. Nu există nicio scăpare! Trebuie să mă prezint.

Soţul meu se despărţi de copii şi de mine cu un sărut şi se îndreptă spre uşă; în prag se opri o clipă şovăitor, ca şi cum aştepta să-i dau o soluţie. Eram disperată. Situaţia era prea complicată ca să

pot lua rapid o decizie. Poate că nu exista motiv de teamă, că era convocat într-adevăr pentru o comisie medicală. Ce era de făcut?... Nu ştiam ce să-l sfătuiesc să facă. Înţelegând teribila luptă ce se dădea în sufletul meu, îmi zise profund emoţionat şi cu o expresie plină de comprehensiune:

— Bine, cred că nu putem face nimic. Dumnezeu să ne ajute! – şi ieşi închizând uşa în urma lui.

După plecarea soţului meu am redevenit imediat bănuitoare şi am început să fac investigaţii. Ştirea că soţul meu va fi deportat *imediat* în Germania am primit-o ca într-un coşmar. Cuprinsă de spaimă, am continuat să umblu după informaţii. Tot ceea ce am putut afla a fost că peste câteva ore va pleca cu trenul în Germania. Ce puteam face? La cine puteam alerga după ajutor? Nu era timp de pierdut. M-am gândit la Osvath, el trebuia să ştie ceva despre asta. L-am căutat la telefon dar mi s-a spus că nu era acasă: am înţeles că nu voia să vorbească cu mine. Am

luat o maşină şi m-am dus să-l caut pe medicul-şef al poliţiei. Când am vorbit cu dr. Konezwald mi-a spus că într-adevăr soţul meu va fi trimis în Germania, că întrucât dr. Lengyel era un chirurg vestit, iar în Germania era lipsă de medici, cu siguranţă va fi pus să muncească în vreun spital metro-politan sau în vreo clinică. I-am zis doctorului Konezwald că doream să mă alătur soţului meu şi l-am întrebat ce-mi sugerează să fac cu copiii şi cu părinţii mei, dacă mă sfătuia să-i luăm cu noi, la care îmi răspunse:

— Hotărât, ia-i cu dumneata!

Ce idei mi-au trecut prin minte? Într-adevăr, soţul meu era un chirurg vestit. Într-adevăr, şi eu ştiam, era lipsă de medici în Germania, iar ceea ce-mi spusese dr. Konez-wald în legătură cu soarta soţului meu suna logic. Am întrebat autorităţile nemţeşti dacă îmi vor permite să-mi însoţesc soţul. Ofiţerul SS mă asigură că nu avea nimic împotrivă; dacă eu doream să merg eram liberă s-o fac. Aşadar, mi-au spus ei, n-am de ce să mă tem, şi m-au încurajat şi convins în mii de feluri că aşa

să şi fac.

Am luat pe loc o decizie. Aveam să îndurăm multe suferinţe, viaţa frumoasă pe care o trăisem până atunci putea să nu se mai întoarcă niciodată, dar despărţirea era mai grea. Războiul putea să mai dureze luni întregi, poate ani, iar în vârtejul lui poate că vom fi despărţiţi unii de alţii pentru totdeauna, dar plecând împreună împărtăşeam cel puţin aceeaşi soartă. Şi de acum înainte, la fel ca până acum, locul îmi era lângă soţul meu.

Ce nefericită decizie am putut lua în mod deliberat! În mai puţin de trei ore aveam să devin culpabilă de neno-rocirea pricinuită părinţilor şi fiilor mei.

Părinţii mei încercau să mă convingă să rămânem.

— Dacă soţul tău ar fi mobilizat, tu n-ai putea să-l urmezi pe front – îmi spuse tata îngrijorat.

Am insistat în hotărârea mea. La urma urmei, nu primisem eu asigurări de la colegul soţului meu, doctorul Konezwald, şi de la ofiţerii nemţi că nu aveam de ce să mă tem? Cum să-mi fi putut eu

imagina unde aveau să ne trimită şi faptul că nu căutau decât să ne înşele?

Nu era timp de discuţii. Minutele treceau repede iar eu trebuia să ajung la soţul meu. Părinţii mei, văzând că degeaba încercau să mă convingă să renunţ, au hotărât să vină şi ei cu noi. Bineînţeles, nu-mi puteam lăsa copiii.

Am adunat în cea mai mare grabă strictul necesar într-un geamantan, am luat un taxi şi ne-am dus să-l întâlnim pe soţul meu. Era deţinut în închisoarea oraşului.

În timp ce ne apropiam de închisoare, m-am simţit deodată cuprinsă de nelinişte. Ceva în mine îmi spunea că nu trebuia să-i duc pe părinţii şi pe copiii mei către o desti-naţie necunoscută şi că trebuia cu orice preţ să împiedic ca soţul meu să plece într-acolo. Mi-am amintit atunci de călugăriţa Esther. Ea era foarte inteligentă; toate problemele care se iveau la reşedinţa călugăriţelor, privitoare la Ordin sau de altă natură, îi erau încredinţate ei iar ea le rezolva cu multă pricepere. Aveam deplină încredere în

judecata ei şi eram sigură că ne va putea ajuta şi sfătui. Cât de disperată am fost când mi s-a spus, la reşedinţa maicilor, că sora Esther era plecată la Oradea, un oraş destul de departe de Cluj, ca să rezolve nişte probleme importante şi că nu se va întoarce decât peste două zile!

— Am cerut uneia dintre maici să o roage pe Maică-Stareţă să mă primească. Am fost condusă la ea în birou unde i-am povestit ceea ce se întâmpla cu noi; i-am mai spus că mă voi duce la dr. Konezwald ca să încerc să opresc plecarea soţului meu. După ce m-a ascultat, ne-a oferit binevoitoare o cameră. Am lăsat bagajele în încăpere, apoi am telefonat la locuinţa mea întrebând, fără să spun de unde vorbeam, dacă există vreo veste în legătură cu soţul meu. Mi s-a comunicat că nu existau veşti dar că Câmpean aştepta cu căruţa lui pe lângă casă. Abia terminasem de vorbit că intră o călugăriţă să ne informeze că Maică-Stareţă vorbise deja cu doamna „Konezwald, pe care o cunoştea, şi că aceasta urma să sosească dintr-o clipă într-alta. Ni

s-au umplut inimile de bucurie şi de nădejde. Ne gândeam că venea să ne ajute; probabil era o femeie inimoasă care mă va sprijini să-mi eliberez soţul.

După sosirea doamnei Konezwald decepţia noastră a fost de nedescris: nu numai că a refuzat să facă ceva pentru ca soţul meu să fie eliberat, dar a insistat chiar că trebuie să ne prezentăm cu toţii, şi imediat, acolo unde se afla doctorul Lengyel. Am căutat să-i explic că eu doream din tot sufletul să mă alătur soţului meu, dar nu voiam să-mi târăsc şi familia către un viitor nesigur, aşa că doream să-l anunţ pe Câmpean să-i ducă pe părinţii şi pe copiii mei la el acasă. Doamna s-a împotrivit cu fermitate, insistând că trebuia să ne ducă ea însăşi la închisoare cu mă-şina, care aştepta deja afară.

Cum îşi permitea doamna Konezwald să dispună astfel de vieţile noastre? Cu ce drept o făcea? Totuşi, eram conştientă că, dacă refuzăm să ne supunem ordinelor ei, ar fi chemat Gestapoul.

Am transmis printr-o călugăriţă că doream să-

mi iau rămas bun personal de la Maică-Stareţă, dar s-a întors să-mi comunice că Maică-Stareţă îşi cerea scuze dar nu putea veni. Sunt sigură că Maică-Stareţă a fost de bună credinţă. Biata de ea, în ce situaţie dificilă se afla!

Ne-am luat bagajele în tăcere şi ne-am îndreptat spre ieşire. Ce viitor întunecat ne-o fi pregătit această femeie nemiloasă.

În drum spre închisoare am rugat-o pe doamna Konez-wald să permită familiei mele să coboare. A refuzat cate-goric. Când am ajuns la lemniţă, ne-a însoţit până în incinta clădirii unde ne-a predat.

În momentele acelea critice, când aveam de înfruntat necunoscutul, încercam se înduplec pe doamna Konewald implorând-o ca cel puţin pe copii să-i scape de drumul acela şi să-i ducă la Câmpean. Dar rugămintea mea s-a izbit şi de data aceasta de refuzul ei categoric. M-am uitat la ea uluită şi m-am întrebat: cum putea o femeie, care avea şi ea doi copii, să rămână surdă la rugăminţile pline de disperare ale unei mame. Să

fie chiar aşa total lipsită de suflet?

Câteva clipe mai târziu ne aflam în spatele gratiilor ce ne despărţeau de libertate.

Înainte ca doamna Konezwald să plece i-am dat un plic cu 5.000 de *pengo*.

— Văd că noi nu mai avem nevoie de aceşti bani – i-am zis plină de amărăciune. Daţi-i călugăriţei Esther.

— Cu banii ăştia voi plăti slujbe pentru sufletele voastre – spuse, apucându-mi banii din mină şi punându-i la ea în poşetă.

— Cum adică, să plăteşti slujbe pentru sufletele noastre?... Ce vrea să spună asta?

Abia atunci mi-am dat seama că ea de ia începui: ştia că ne trimitea, în mod sigur, la moarte, atât; m). ne cât şi pe familia mea, şi că acest lucru fusese pu la cale în complicitate cu bărbatul ei şi cu naziştii. Cu cât sânge rece au aranjat totul! Am privit-o cu exasperare şi i-am spus resemnată:

— Poţi plăti slujbe, doamnă Konezwald, dar, după tot ceea ce ne-ai făcut, să plăteşti câteva şi

pentru sufletul dumitale!

*

Nu ne-a trecut prin minte ideea că am fost înşelaţi decât atunci când ne-am văzut adunaţi pe peronul gării. Atunci am aflat că aşa cum ni s-a întâmplat nouă, li s-a întâmplat la o mulţime de vecini şi de prieteni de-ai noştri, cere au ajuns acolo tot ca şi noi. În acelaşi mod au fost arestaţi o mulţime de bărbaţi, iar familiile lor au fost îndemnate să-i urmeze. Totuşi, nu exista o dovadă care să ne alarmeze din cale afară. Naziştii potriveau lucrurile cu dibăcie: aplicau tuturor aceeaşi tehnică. De ce? Eram descumpăniţi, uluiţi, înfricoşaţi, dar nu exista nimeni care să ne poată răspunde la vreo întrebare.

Deodată ne-am dat seama că gara era înconjurată complet de sute de soldaţi. Cineva şi-a exprimat cu glas tare dorinţa de a se întoarce acasă, dar falanga sinistrelor santinele arăta că acest lucru era imposibil. Ne-am apucat cu în înile unii de alţii încercând să părem indiferenţi, ca să-i liniştim pe micuţii noştri copii.

Scena se înfăţişa ca într-un coşmar. Pe şine aştepta un tren interminabil cu vagoane de vite ticsite cu deportaţi. Ne uitam înmărmuriţi cum se chemau unii pe alţii cu strigăte înfiorătoare. Tăbliţele de pe diferite vagoane arătau locul de pornire: Ungaria, Iugoslavia... numai dumnezeu mai ştia de unde erau aduse cu trenul acela primele contingente de deportaţi.

Protestele erau zadarnice. Ne veni rândul. Soldaţii se strânseră către noi şi începură să ne îmbrâncească şi să ne mine din spate ca pe oi, silindu-ne să ne urcăm într-un vagon de vite, gol. În timp ce ne împingeau, singura noastră grijă era, pentru moment, să ne ţinem alături. Apoi, uşa vagonului fa închisă. Nu-mi aduc aminte dacă am izbucnit în strigăte ori în hohote de plâns. Trenul se puse în mişcare.

În vagonul nostru fuseseră îngrămădiţi nouăzeci şi şase de fiinţe umane, între care mulţi copii aproape striviţi între bagaje... mizerul şi puţinul bagaj care nu avea în el decât ceea ce era mai de valoare sau strictul necesar. Nouăzeci şi

şase de bărbaţi, femei şi copii înghesuiţi într-un loc în care nu încăpeau decât opt cai. Şi totuşi, nu asta era cel mai rău.

Eram atât de mulţi în vagon, încât num aii jumătate dintre noi puteau şedea. Soţul meu, fiul meu mai mărişor şi eu am rămas în picioare, strânşi unii lângă alţii, ca să poată şedea tatăl meu. Suferise nu demult o operaţie grea şi avea mare nevoie să se odihnească.

Chiar în decursul primelor două ore de drum ne-am dat seama că acele lucruri secundare, dar fundamentale pentru existenţă, deveneau extrem de complicate: nici vorbă de closete sau de ceva asemănător. Câteva mame mai precaute au adus pentru copilaşii lor oale de noapte. Am izolat un colţ al vagonului cu o pătură, care servea de paravan. Oalele de noapte le puteam goli prin ferestruica vagonului, singura ce exista, dar nu aveam apă ca să le spălăm. Am cerut ajutor, dar nu ne-a răspuns nimeni. Trenul alerga înainte… drum spre necunoscut.

În timp ce călătoria se prelungea la nesfârşit,

vagonul nu încetă să salte şi să hurduce, toate forţele naturii păreau să se fi unit contra celor nouăzeci şi şase de suflete: soarele arzător dogorea într-atâta pereţii vagonului, încât aerul devenise sufocant. Înăuntru era aproape complet întuneric, fiindcă lumina zilei ce se strecura prin ferestruică ilumina numai colţul de lângă ea; după o vreme, am găsit că locul acela era cel mai bun. Însă, atmosfera devenea din ce în ce mai respingătoare.

Deportaţii erau, în majoritatea lor, intelectuali şi cu poziţie socială în oraşul nostru. Mulţi erau evrei, medici sau de alte profesii, aduşi împreună cu membrii familiilor lor. La început, în ciuda chinului comun, toţi căutau să fie manieraţi, atenţi şi prietenoşi unii cu alţii, dar, pe măsură ce trecea timpul, nervii începeau să cedeze. Curând apărură incidente, iar mai târziu chiar şi certuri serioase. Astfel, atmosfera se învenina încetul cu încetul. Copiii plângeau, bolnavii gemeau, bătrânii se văicăreau şi până şi aceia care, la fel ca mine, erau perfect sănătoşi începură să simtă

incomodităţile. Drumul era nespus de sumbru şi de chinuitor. Cu toate că acelaşi lucru îl simţeau fiinţele umane închise în celelalte vagoane ale trenului nostru, şi în oricare altele ale nenumăratelor trenuri provenind din toate colţurile Europei – Franţa, Italia, Belgia, Olanda, Polonia, Ucraina, Ţările baltice şi ţările din Balcani –, care se îndreptau.

toate, spre acelaşi destin inuman, noi nu cunoşteam decât necazurile pe care le înduram noi.

În foarte scurt timp, situaţia devenise de nesuportat: bărbaţi, femei şi copii îşi disputau fiecare locşor, lat cât un deget. După ce s-a înnoptat, ne-am pierdut cu toţii chiar şi cea mai mică idee de comportament uman, certurile luară amploare iar vagonul s-a transformat într-un adevărat infern. Până la urmă, cei cu mintea mai limpede au luat atitudine şi se restabili o ordine, aparentă. Ne-au ales şefi, responsabili de diferite situaţii, pe mine şi pe un medic. Sarcina noastră fu herculeană: trebuia să menţinem disciplina şi o

cât de elementară igienă, să-i ajutăm pe bolnavi, să-i calmăm pe cei nervoşi şi să-i înfrânăm pe cei care-şi pierdeau cumpătul. Dar cea mai importantă obligaţie a noastră era să întreţinem moralul grupului – ceea ce era cu totul imposibil fiindcă noi înşine ne aflam la limita disperării. De asemeni, trebuiau rezolvate o mulţime de probleme de primă necesitate. Problema hranei era una zdrobitoare. Gardienii noştri nu ne dădură nimic de mâncare iar puţinele provizii pe care şi le luase fiecare pentru el însuşi începură să dispară.

Era deja ziua a treia de călătorie. Mi s-a oprit sufletul la gură. Trecuseră trei zile! Câte mai aveam de acum înainte? Şi încotro ne duceau?

Cel mai rău dintre toate era că mulţi dintre tovarăşii noştri îşi ascunseseră o parte din proviziile de alimente. Credeau cu naivitate că îndată ce vor ajunge la destinaţie, vor fi puşi să muncească iar cu hrana ce o aveau la ei îşi vor completa raţiile zilnice ce li se vor da la cazan. Din fericire, amărăciunea ne lua pofta de mâncare. Am observat însă că, în general, sănătatea grupului se

deteriora rapid. Aceia care, încă de la începutul calvarului nostru, erau slăbiţi sau suferinzi îşi pierdeau puterile, ceea ce se petrecea chiar şi cu cei sănătoşi.

La ferestruica vagonului apăru căpăţâna unui gardian SS ameninţând cu un pistol *Luger*:

— Treizeci de ceasuri de mână, imediat! Dacă nu, vă puteţi considera cu toţii morţii îşi făcea prima colectă de „impozit" nazist, iar noi nu aveam încotro decât să adunăm obiecte destule ea să-i facem pe plac. Aşa s-a făcut că micuţul meu Thomas a trebuit să se despartă de ceasul de mână pe care i-l dăruisem la încheierea cu succes a examenelor de clasa a treia, la şcoală.

— Stilourile şi portofelele voastre! – alt impozit".

— Să vină bijuteriile şi o să vă aducem o găleată de apă proaspătă!

O găleată de apă pentru nouăzeci şi şase de fiinţe umane, dintre care treizeci erau copii mici, echivala cu câteva picături de apă la fiecare; dar aveau să fie primele pe care le gustam în cele

douăzeci şi patru de ore de drum.

— Apă! Apă! gemeau bolnavii, văzând că scădea con-ţinutul găleţii.

M-am uitat la Thomas, fiul meu cel mic. Îşi pironise ochii la apă. Ce uscate îi erau buzele! Se întoarse şi mă privi în ochi. Şi el îşi dădea seama de situaţia noastră precară; îşi înghiţi saliva şi nu ceru nimic. Nu i s-a dat niciun strop de apă pentru că existau mulţi alţii care aveau nevoie mai mult decât el de preţioasele picături. Sufeream cumplit dar mă simţeam şi mândră de curajul şi de rezistenţa lui.

În vagon, bolnavii se înmulţiră; doi erau chinuiţi de ulcer la stomac, alţii doi aveau erizipel, mulţi erau chinuiţi de dizenterie. Trei copii zăceau lângă uşă scuturaţi de friguri. Unul dintre medici făcu imediat un pas înapoi. Aveau scarlatină! Mă trecură fiorii; întregul grup putea contracta boala din cauza lipsei de spaţiu vital.

Era imposibil să-i izolăm pe copii. Singura „caran-tină** ce o puteam oferi era aceea de a-i face pe cei aflaţi în preajma infectaţilor să le

întoarcă spatele. La început toată lumea căuta să se ţină departe de bolnavi pentru a evita contaminarea, dar, pe măsură ce zilele treceau, am început să fim nepăsători în faţa pericolului.

În cea de-a doua zi de drum, unul dintre cunoscuţii negustori din Cluj a suferit un atac de cord. Fiul lui, care era medic, a îngenuncheat lângă el; nu putea face nimic fără medicamente iar altă soluţie nu-i rămâr, ea decât să se uite cum se chinuia tatăl său în hurducăturile trenului.

— Moartea în vagon!

Un murmur de groază trecu prin turma aceea de fiinţe umane. Copleşit de dragoste filială, fiul mortului începu să murmure cântecul funebru tradiţional. Mulţi începură să-l acompanieze cu glas tare.

La prima staţie, trenul se opri, uşa se deschise şi intră un soldat de-al Wehrmachtului. Fiul mortului gemu:

Avem un cadavru printre noi, mi-a murit tatăl.

— Păi, rămâneţi cu cadavrul! – spuse cu

brutalitate un alt soldat, în curând o să aveţi mai multe!

Ne-a indignat nepăsarea lui, dar avusese dreptate: în scurt timp am avut, într-adevăr, destul de multe cadavre.

Cu timpul, am devenit şi noi atât de insensibili, încât nu ne-a mai păsat.

— În sfârşit! suspină un soţ închizând pleoapele dragei sale soţii care tocmai îşi dădea sufletul.

— Cerule, cât timp ne vor mai duce! – plângea în ho-hote o femeie aplecată peste fiul ei, de optsprezece ani, care era în agonie.

Era a cincea sau a şasea zi clin drumul acela fără capăt? Trenul de vite se transformase într-un cavou. Tot mai multe şi mai multe rugi se înălţau pentru morţi în atmosfera aceea istovitoare, dar paznicii SS nu ne lăsau nici să-i îngropăm, nici să-i izolăm. Nu aveam ce face decât să trăim laolaltă cu cadavrele în jurul nostru. Morţii, bolnavii, contagioşii, suferinzii de boli organice, cei sleiţi de puteri, înfometaţii şi nebunii, toţi erau siliţi să

călătorească împreună în infernul acela de lemn.

În cea de-a şaptea zi, prietena mea Olly încercă să se sinucidă cu otravă. Fiii săi, doi copilaşi adorabili, bătrânii săi părinţi – care se refugiasă la Cluj din Viena –, şi soţul ei, tot medic, l-au implorat pe doctorul Lengyel s-o salveze. Primul lucru ce-l avea de făcut era să spele stomacul femeii, dar pentru asta era absolut necesar un tub de cauciuc. Din fericire, dacă pot să mă exprim astfel* tatăl meu folosise, după ce l-au operat, un aparat urinar care avea un asemenea tub. Pentru a duce tubul la biata Olly, era necesar să se treacă literalmente peste vecinii noştri bolnavi. Apoi, soţul meu trebuia să-i facă tratamentul într-un spaţiu redus, fără instrumente medicale necesare şi pe întuneric. Dar cea mai mare problemă era lipsa de apă. Pe fundul câtorva bidoane şi gamele rămăseseră puţine rezerve din preţiosul lichid vital, şi nimeni nu era dispus să se lipsească nici măcar de o singură picătură. A fost nevoie de toată autoritatea soţului meu pentru ca să i se cedeze un pic de apă. În ciuda tuturor

greutăţilor, tratamentul a reuşit iar feneia a fost salvată, dar numai pentru moment căci în ziua următoare s-a stins din viaţă.

În cursul acestei călătorii infernale am încercat câteodată să uit de realitate, de morţi, de muribunzi, de putoare şi de scârbă. M-am căţărat peste câteva valize şi am privitprin ferestruică. Vedeam panorama încântătoare a munţilor Tatra, superbele păduri de brazi, câmpiile verzi, păşunile întinse şi căsuţele pitoreşti. Îmi apărea totul ca peisajul de pe reclamele de ciocolată elveţiene. Ce ireal mi se păru!

De două ori pe zi, gardienii SS făceau câte un control. Credeam că trebuiau să supravegheze cu cea mai mare rigu-rozitate tot ceea ce se petrecea în vagon, fiindcă, ne imaginam noi, ei aveau fişe despre toţi şi puteau să ne verifice, cu proverbiala meticulozitate nemţească, până în cele mai mici detalii. Dar asta nu era decât o închipuire de-a noastră, pentru că nu-i interesam ca indivizi ci doar ca grup.

Câteodată treceam prin gări în care aşteptau

trenuri militare şi sanitare. Soldaţii Wehrmachtului erau bine dispuşi. Nu ştiu dacă erau beţi de triumf sau exasperaţi de înfrângere, dar trupele acelea, de oameni sănătoşi ca şi de răniţi, nu aveau decât zâmbete batjocoritoare pentru bieţii deportaţi ticsiţi în vagoanele de vite. Cele mai crude şi mai josnice insulte ajungeau la urechile noastre. Mă întrebam mereu cum de era posibil ca oamenii aceia în uniformă verde să nu aibă alte sentimente decât de ură şi de scârbă? Fie cum o fi, vorba e că n-am văzut la ei nici măcar un singur gest de simpatie ori de compasiune.

În sfârşit, la capătul celei de-a şaptea zi, trenul morţii se opri. Am ajuns. Dar unde? Era acela un oraş? Ce aveau să ne mai facă acum?

CAPITOLUL II

SOSIREA

Azi, când îmi amintesc de sosirea noastră în lagărul de concentrare, vagoanele trenului nostru îmi apar ca nişte şiruri de sicrie. Era într-adevăr un tren funerar. Agenţii SS şi ai Gestapoului erau groparii noştri; ofiţerii, care ulterior au evaluat

„bogăţiile” noastre, erau moştenitorii lacomi şi nerăbdători. I

N-am putut simţi nimic decât un adânc sentiment de uşurare. Orice pe lume era mai bun decât acea teribilă nesiguranţă. Putea exista, oare, ceva mai îngrozitor decât o carceră pe roţi, cu întunericul său copleşitor, cu mirosurile respingătoare, cu gemete şi văicăreli ţâşnite din suflet?

Speram să fim scoşi din vagoane fără întârziere, dar speranţa aceea s-a spulberat imediat. Trebuia să rămânem şi a opta noapte în tren, cei vii înghesuiţi unii într-alţii ca să evităm contactul cu cadavrele în descompunere.

Nimeni n-a dormit în noaptea aceea. Sentimentul de uşurare ce ne captivase a făcut loc neliniştii, ca şi cum un al şaptelea simţ ne avertiza asupra dezastrului ce ne păştea.

Mi-am făcut loc cu mare greutate prin masa compactă de oameni îndobitociţi ca să ajung până la ferestruică. De acolo am văzut o privelişte macabră. Afară ne aştepta o adevărată pădure de

sârme ghimpate, iluminate din loc în loc de reflectoare puternice. Un imens giulgiu de lumină le acoperea cât vedeai cu ochii. Era un tablou ce făcea să-ţi îngheţe sângele în vine, dar, în acelaşi timp, îţi dădea încredere. Acea risipă exagerată de electricitate indica, fără îadoială, că civilizaţia era pe-aproape şi că condiţiile pe care trebuise să le îndurăm până atunci luau sfârşit. Dar eram foarte departe de a înţelege adevărata ei semnificaţie. Unde ne aflam? Ce ne-o fi rezervat destinul? Am formulat cele mai raţionale ipoteze, dar imaginaţia mea refuza să găsească o explicaţie logică.

M-am întors la locul unde erau părinţii mei; simţeam o profundă nevoie să le vorbesc.

— Puteţi să mă iertaţi, totuşi? – le-am şoptit sărutându-le mâinile.

— Să te iertăm? – mă întrebă mama cu duioşia ei caracteristică. N-ai făcut nimic pentru care să trebuiască să ceri iertare.

Însă, ochii îi erau plini de lacrimi. La ce s-o fi gândit ea în momentul acela?

— Tu ai fost întotdeauna cea mai bună dintre

fiice – adăugă tatăl meu.

— Poate că noi o să murim – continuă mama blând –, dar tu eşti tânără, ai putere să lupţi şi vei trăi. Încă poţi face mult pentru tine şi pentru ceilalţi.

Aceea 3 fost ultima oară când i-am îmbrăţişat.

Începea uşor să se însereze. Peste puţin timp, un ofiţer, despre care am aflat că era comandantul lagărului, a venit să ne ia în stăpânirea lui. Era însoţit de un tălmaci care, după cum ni s-a spus mai târziu, vorbea nouă limbi; misiunea acestuia era să traducă fiecare ordin în limba maternă a deportaţilor. Ne avertiză că trebuia să respectăm cea mai strictă disciplină şi să îndeplinim toate dispoziţiile fără discuţie. Îl ascultam. Ce motive aveam să bănuim că ne vor face victimele unor tratamente mai rele decât cele pe care le îndurasem până atunci?

Pe peron, văzurăm un grup de oameni îmbrăcaţi la fel, cu haine vărgate de puşcăriaşi. Priveliştea aceea ne produse o impresie dureroasă. Vom rămâne şi noi tot atât de ofiliţi ca

şi fiinţele acelea? Fuseseră aduşi în gară ca să ne ia în primire bagajele, ori mai degrabă ceeai ce a mai rămas din ele, după ce gardienii ne-au stors „impozitele”. Acolo am fost deposedaţi de absolut tot.

Se auzi un ordin scurt şi tăios:

— Ieşiţi!

Femeile fură aşezate de o parte iar bărbaţii de alta, în rânduri de câte cinci. Medicii, cu valijoarele lor chirurgi-cale, trebuiau să treacă într-un grup separat. Faptul ni se păru mai curând încurajator. Dacă era nevoie de medici, însemna că bolnavii vor primi îngrijire medicală. Sosiră vreo patru sau cinci ambulanţe. Ni s-a spus că erau destinate să-i transporte pe bolnavi. Încă un semn bun.

Cum puteam noi bănui că totul nu era decât un mod de a salva aparenţele, pentru a menţine ordinea între de-portaţi cu un minimum de forţă armată? Nicidecum n-am îi putut bănui că ambulanţele aveau să-i ducă pe bolnavi direct la camerele de gazare – de a căror existenţă eu mă

îndoisem –, iar de acolo… la crematorii!

Liniştiţi de semnele acelea înşelătoare, pregătite cu vi-clenie, n-am opus rezistenţă de a fi deposedaţi de bunuri şi am mărşăluit docili către ucigaşi.

În timp ce ne grupau pe peronul gării, bagajele ne erau luate de creaturile îmbrăcate ca puşcăriaşii. Apoi au fost izolate cadavrele celor ce sucombaseră în timpul călătoriei. Trupurile morţilor, care fuseseră laolaltă cu noi câteva zile, erau umflate în mod groaznic şi în diferite faze de descompunere. Duhoarea era atât de greţoasă încât muştele fură atrase de cadavre cu miile; se hrăneai din cadavre şi ne atacau pe cei vii, chinuindu-ne neîncetat.

Imediat ce am ieşit din vagonul de vite, mama, fiii mă şi eu am fost separaţi de tatăl şi de soţul meu. Acum eram înşiruiţi în coloane, care se întindeau pe sute de metri. Trenul descărcase între patru şi cinci mii de deportaţi, toţi la fel de stupefiaţi şi de dezorientaţi ca şi noi.

După câteva ordine date, defilam prin faţa a

treizeci de SS-işti, între care şeful lagărului şi alţi ofiţeri. Începuri să ne separe, punându-ne pe unii la dreapta iar pe alţii la stânga. Ace ea a fost prima „selecţie” în care au fost aleşi primii ce urmau să fie sacrificaţi iar apoi trimişi la crematorii – fapt de care eram foarte departe de a ni-l imagina măcar.

Copiilor şi bătrânilor li se spunea automat:

— La stânga!

Acele ţipete disperate, acele plânsete deznădăjduite ale copiilor în momentul separării, acele cuvinte:

— Mămico! Mămico! îmi vor răsuna întotdeauna în urechi. Dar gardienii SS dovedeau că nu aveau niciun fel de sentimente. Pe aceia care încercau să opună rezistenţă, fie bătrâni, fie tineri, îi loveau fără milă; şi repede refăceau coloanele în alte două noi grupuri, dreapta şi stânga, dar întotdeauna în rânduri de câte cinci.

Singura explicaţie ce ni se dădu a fost aceea venită de la un ofiţer SS care ne-a asigurat că bătrânii vor rămâne să-i îngrijească pe copii. Eu l-

am crezut, bănuind, cum era şi firesc, că adulţii în putere vor fi trimişi la muncă iar bătrânii şi copiii vor fi menajaţi.

Ne veni rândul. Mama, fiii mei şi cu mine ne îndreptam spre „selecţioneri[10]. Atunci am comis a doua şi teribila mea greşeală. Selecţionerul ne făcu, mie şi mamei mele, un semn să trecem în grupul adulţilor. Pe fiul meu cel mic, Thomas, îl trimise lângă copii şi bătrâni, ceea ce însemna exterminarea lui imediată. În faţa lui Arved, fiul meu cel mare, rămase nehotărât. Îmi zvâcni inima. Ofiţerul acela solid, negricios şi cu ochelari părea că face eforturi ca să ia o decizie echitabilă. Ulterior, am aflat că era dr. Fritz Klein, „Selecţionerul-şef” 1.

— Băiatul acesta trebuie să aibă mai mult de doisprezece ani – remarcă el.

— Nu. – am protestat eu.

Adevărul era că Arved nu împlinise încă doisprezece ani, dar, chiar şi aşa, puteam să-i spun

10 In anul 1945, doctorul Fritz Klein a constituit una din prin-cipalele atracţii ale procesului călăilor din Belsen. (nota aut.).

că împlinise; era foarte dezvoltat pentru vârsta lui, însă cu voiam să-l feresc de munci care ar fi fost prea grele pentru el.

— Foarte bine! – consimţi Klein cu amabilitate – La stânga!

Pe mama am convins-o să meargă împreună cu copiii. La vârsta ei, avea drept la tratamentul acordat celor vârstnicr şi-apoi cineva tot trebuia să aibă grijă de Arved şi de Thomas.

— Mamei i-ar plăcea să rămână cu copiii – i-am spus eu.

— Foarte bine! – consimţi el din nou.

— Dumneavoastră, toţi, veţi sta în acelaşi lagăr.

— Iar peste câteva săptămâni o să vă reuniţi cu toţii – adăugă zâmbitor un alt ofiţer – Următorul!

Cum să fi putut eu bănui? îi cruţasem de munca forţată, dar îi condamnasem, pe Arved şi pe mama, la moarte.

*

Şoseaua era în stare bună. Era începutul lui

mai; o adiere răcoroasă aducea cu ea un miros specific şi dulceag, foarte asemănător cu carnea prăjită, deşi nu-l identificam că era chiar ca ea. Mirosul acela ne-a întâmpinat la sosire şi a rămas printre noi pentru totdeauna.

Lagărul ocupa, după cum am constatat ulterior, o suprafaţă vastă de vreo 9,50 pe, aproximativ, 13 kilometri. Era împrejmuit cu stâlpi de beton, înalţi de vreo trei sau patru metri şi groşi de aproape patruzeci de centimetri, legaţi între ei printr-o dublă reţea de sârmă ghimpată. Fiecare stâlp era prevăzut cu câte un bec electric, un enorm ochi strălucitor fixat asupra prizonierilor şi niciodată stins. În spaţiul acestei uriaşe incinte se afla un ansamblu de lagăre; fiecare lagăr era marcat printr-o literă. Lagărele erau despărţite între ele prin şanţuri adânci de un metru iar deasupra lor se aflau trei şiruri de sârmă ghimpată încărcată cu curent electric.

Când am intrat în imensa incintă a lagărului şi am trecut prin numeroasele sale lagăre, am văzut o mulţime de clădiri de lemn. Reţelele de sârmă

ghimpată ce împrejmuiau structurile acelea ne aminteau de cuştile de animale. În îngrăditurile de sârmă erau închise fiinţe umane, femei acoperite de zdrenţe, rase pe cap şi desculţe; implorau în toate limbile din Europa o bucată de pâine, ori un şal ca să-şi acopere goliciunea. Le auzeam strigătele sfâşietoare:

— Şi voi veţi sfârşi la fel ca noi!

— Veţi cunoaşte înfometarea şi frigul, ca noi!

— Şi veţi fi şi bătute!

În mijlocul acelei turme umane apăru deodată o individă solidă şi bine îmbrăcată; purta un ciomag mare cu care izbea în dreapta şi în stânga în oricine îi stătea în cale.

Nu-mi puteam crede ochilor. Cine erau femeile acelea? Oare ce crimă comiseseră ele? Dar nouă, nouă ce ne-o fi rezervat soarta?

Totul ne apărea ca un coşmar. N-o fi aceasta, gândeam noi, curtea unui ospiciu? Poate că individa aceea era paznică la nebuni iar acum recurgea la ultima soluţie… forţa brutală.

Nu încape nicio îndoială – mi-am zis în sinea

mea –, femeile astea sunt anormale, de aceea sunt izolate. Nici prin minte nu-mi trecea ca în aşa hal să fie umilite şi degradate femei cu mintea perfect sănătoasă şi incapabile de vreo crimă. Dar, mai ales, eram foarte departe de a-mi imagina că în foarte scurt timp şi eu aveam să fiu redusă la starea aceea jalnică.

După vreo două ore de aşteptare în faţa unei clădiri enorme, construită primitiv, aproape că îngheţasem de frig. Un pluton de soldaţi începu să ne împingă cu violenţă. Ne-am trezit într-un fel de hangar, lat de vreo 8 sau 10 metri şi lung de vreo 30 de metri. Acolo, gardienii, tot îmbrâncindu-ne, făcură din noi un grup atât de compact, încât era într-adevăr dureros să încerci să te mişti. Pe urmă, porţile mari s-au închis.

Vreo douăzeci de soldaţi, dintre care cei mai mulţi erau beţi, au rămas înăuntru; ne aruncau priviri fioroase şi făceau în gura mare comentarii sarcastice.

Un ofiţer începu să latre ordine:

— Dezbrăcaţi-vă! Lăsaţi-vă aici toate lucrurile!

Lăsaţi-vă şi hârtiile, obiectele de valoare şi aparatele medicale! şi aşezaţi-vă la perete în rânduri!

Ţâşni un murmur de indignare. De ce trebuia să ne dezbrăcăm?

— Tăcere! Dacă nu vreţi să fiţi ciomăgite până veţi muri, să vă ţineţi gura!

Aşa răcni ofiţerul. Tălmaciul traduse asta în toate limbile.

— De acum înainte să nu uitaţi că sunteţi prizoniere!

Cele două duzini de gardiene care aveau sarcina să ne facă să ne dezbrăcăm îşi începură treaba.

În momentul acela, ultimele îndoieli pe care le mai aveam se risipiră. Înţelesesem, în sfârşit, că fusesem teribil de înşelate. Bagajele pe care ni le luară în gară erau pierdute pentru totdeauna. Nemţii ne despuiară de tot, chiar şi de cele mai mici amintiri care ne-ar fi putut trezi dorul după viaţa noastră de odinioară. Pe mine, pierderea foto-grafiilor fiinţelor dragi m-a mâhnit peste

măsură… Dar cea-sul nefericirii noastre era abia la început.

În timp ce ne dezbrăcăm de haine, ne simţeam copleşite de cele mai ciudate senzaţii. Multe dintre noi eram medici sau soţii de medici şi ne procurasem capsule cu otravă pentru cazul în care s-ar ivi situaţii mai rele. De ce? Pentru că trăisem într-o atmosferă de teroare şi voiam să fim pregătite pentru orice eveniment neprevăzut. Atunci când ne-au dus, deşi eram încă optimistă şi plină de speranţe, mă aprovizionasem şi eu cu respectiva armă autodistrugătoare. Întotdeauna se încearcă un sentiment de consolare tind te gândeşti la asta, ca ultimă soluţie, şi când te simţi stăpânul vieţii sau morţii tale! într-un fel, acesta este preţal ultim al eliberării. Însă, după ce am fost despuiaţi de tot ceea ce aveam, nemţii au ştiut să ne ceară şi aceste otrăvuri.

La un moment dat, doctoriţa G., unguroaică, îşi luă se-ringa cu morfină şi, neputându-şi face singură injecţia intravenoasă, bău conţinutul fiolei. Însă, fiind luată pe cale bucală, otrava nu şi-a

făcut efectul dorit.

Mă frământa şi obseda un gând: cum să fac să-mi ascund otrava? Ni se porunci să mergem la baie; trebuia şi trecem în altă încăpere complet dezbrăcate, cu excepţia pantofilor, şi să ţinem palmele deschise în timp ce ne făceau controlul. Norocul îmi surâse; ni se porunci să ne descălţăm de pantofi-doar cele care îi aveau foarte uzaţi puteau rămâne cu ei, fiindcă pe nemţi nu-i interesau obiectele lipsite de valoare. Încălţămintea mea care, fiind început de primăvară, era plină de nămol şi de noroi n-a interesat pe gardieni. Am reuşit să-mi ascund într-o clipită, în crăpătura din căptuşeala ghetelor, marele meu tezaur, otrava.

— La perete! – răcniră gardienii, slobozindu-şi dintr-odată măciucile peste trupurile noastre goale, tot aşa cum, cu puţin înainte, o văzurăm pe individa aceea făcând cu nefericitele prizoniere.

Câteva dintre vecinele mele încercară disperate să-şi ascundă hârtiile, altele cărţile de rugăciuni ori fotografiile de familie. Dar gardienii

aveau ochi de vultur. Le băteau cu ciomegele cu capete metalice ori le trăgeau de păr atât de brutal încât bietele femei se răsuceau de durere şi sfârşeau prin a se prăbuşi la pământ.

— De acum înainte nu veţi mai avea nevoie de hârtii de identitate nici de fotografii! – le strigau batjocoritor.

M-am aşezat în rândul meu complet goală, dar frica îmi învinse ruşinea. Hainele îmi stăteau jos, la picioare, deasupra lor fotografiile familiei mele. M-am mai uitat o dată la chipurile fiinţelor mele iubite. Părinţii, soţul, fiii mei păreau că-mi surâd… M-am aplecat şi am ascuns imaginile dragi în jacheta mea încreţită; nu voiam ca ele să asiste la groaznica mea degradare.

În jurul meu continuau agitaţia teribilă, plânsetele şi spaimele. Într-un moment de furie, am găsit un fel de să-tisfacţie în a-mi sfâşia bluza şi hainele. Gestul meu, oricât de stupid o fi fost, mă consola totuşi la gândul că, cel puţin, hainele mele n-aveau să fie folosite de acei hicoşi

„supraoameni”.

Ni s-a făcut un control minuţios, o examinare în manieră specific nazistă: bucală; rectală şi vaginală… ceea ce a însemnat pentru noi o experienţă oribilă. Trebuia să ne întindem pe o masă complet goale, ca să ne poată ei pipăi. Şi totul, în prezenţa soldaţilor beţi care stăteau în jurul mesei făcând grimase pornografice şi rânjind cu ne-ruşinare.

După ce s-a terminat controlul, am fost băgate într-o încăpere alăturată, unde a trebuit să aşteptăm o altă bucată de timp interminabilă în faţa unei despărţituri pe care era scris „Duşuri”. Tremuram de frig şi de ruşine. Cu toate necazurile şi suferinţele noastre, multe dintre femei îşi păstrau încă frumuseţea chipului şi a trupului.

Din nou a trebuit să defilăm prin faţa unei mese la care stăteau soldaţi nemţi cu expresii răutăcioase. Apoi am fost împinse într-o altă încăpere unde ne aşteptau SS-işti şi SS-iste înarmate cu foarfeci şi cu maşini de tuns părul. După ce ne-au tuns şi ne-au ras, au adunat părul

în saci mari, ca să-l folosească, evident, într-un anume scop. Părul uman era unul dintre cele mai preţioase materii prime de care avea nevoie industria nemţească[11].

Câteva femei au avut norocul să fie tunse cu maşina. Erau invidiate de cele care trebuiau să îndure această operaţie cu foarfecele, pentru că frizerul şi frizeriţele noastre nu-şi prea cunoşteau meseria; şi, în afară de asta, erau atât de grăbiţi, încât lăsau pe craniile noastre tăieturi neregulate şi zigzaguri, ca şi cum în mod intenţionat ne lăsau pe cap câte o fâşie ridicolă.

Mult înainte de a-mi veni rândul, un ofiţer neamţ mă separă de restul tovarăşelor mele.

— La asta să nu-i tăiaţi părul – îi porunci el gardianului.

Soldatul mă dădu la o parte, după care uită de mine.

Am încercat să analizez ce putea însemna asta. Ce voia ofiţerul de la mine? îmi fu frică. De

11 Nemţii îl foloseau pentru a umple cu el sofale şi perne. Fa-miliile celui de-al Treilea Reich dormeau pe părul victimelor lor. (nota aut.).

ce trebuia să fiu eu singura la care să nu-i. tundă părul? În cel mai bun caz, mă vor supune unui tratament mai uşor. Dar, nu. De la neruşinaţii aceia nu se putea spera milă fără să fie pe un preţ murdar. Eu nu voiam niciun fel de favoare. Era mai bine să stau cu tovarăşele mele, aşa că am nesocotit ordinul şi m-am băgat din nou în rând ca să fiu tunsă.

Deodată reapăru ofiţerul. Se uită la capul meu ras, se înfurie şi îmi izbi cu toată puterea câteva palme peste faţă. Apoi, după ce îl certă pe gardian, îi porunci să-mi tragă câteva lovituri de bici. Aceea a fost prima oară când am fost biciuită în lagăr. Fiecare lovitură îmi despica inimă şi carnea. Eram suflete pierdute! Dumnezeule, unde eşti?

Ajunsesem într-o asemenea stare de insensibilitate, încât nu mai simţeam nici biciul nici ciomagul. Am trăit restul acelei scene aproape ca o spectatoare, gândindu-mă doar la ghetele mele şi la otrava ascunsă în căptuşeala lor. Unicul lucru ce mă ţinea în picioare şi-mi susţinea

puterile slăbite era gândul şi speranţa că voi fi eu aceea care va avea de spus ultimul cuvânt.

*

Odată terminate „formalităţile* de control, am fost împinse ca o turmă de oi în încăperea cu duşuri. Trecurăm în cerc pe sub stropitorile care ne umezeau cu un firicel de apă caldă; pentru asta nu trebuia decât un minut. Apoi, ne-au presărat pe cap şi pe părţile piloase ale corpului cu un praf dezinfectant. Nu apucasem încă să ne uscăm, că ne împinseră în a treia încăpere. Uşile şi ferestrele erau larg deschise… dar nu trebuia să uităm că ne aflam în puterea lor, a naziştilor, şi că viaţa noastră nu însemna nimic pentru nimeni.

Acolo a fost locul unde ni s-au dat haine de puşcăriaşi. Nu găsesc cuvinte pentru a descrie sinistrele zdrenţe care ni s-au dat ca lenjerie de corp. Ne întrebam ce puteau fi sau la ce puteau servi acele „rufării intime”; nu erau nici albe, şi nici vreo altă culoare nu aveau. Nu erau altceva decât nişte boarfe uzate, bune de spălat pe jos şi de şters praful, deşi nici acelea nu ne ajungeau la

toate. Numai vreo câteva favorite avură prilejul să capete lenjerie intimă; majoritatea femeilor a trebuit să se mulţumească a-şi pune hainele direct pe piele. „Veşmintele” acelea făceau să te gândeşti la o mascaradă grotescă. Bluze din mă-terial vărgat, ca acela destinat puşcăriaşilor, nu erau decât câteva; restul erau numai cârpe, care, în alte vremi, or fi ţinut de haine de culori arătoase, dar acum deveniseră zdrenţe.

Pe nimeni nu interesa dacă aceste zdrenţe le veneau bine sau rău prizonierelor. Femei corpolente, cu bustul mare, erau nevoite să poarte haine mici, prea strâmte şi prea scurte, care nu le ajungeau nici măcar până la genunchi. În schimb celor slabe li se nimereau uneori haine enorme, care aveau coadă. Dar, cu tot absurdul unei astfel de distribuţii, majoritatea prizonierelor refuzau să facă schimb de „îmbrăcăminte” cu vecinele lor, şi, chiar dacă aveau prilejul s-o facă, nu-şi schimbau hotărârea.

Pentru a da „stilului” un ultim retuş degradant, naziştii vopseau pe spatele fiecărei

haine câte o săgeată roşie, lungă de o jumătate de metru şi lată de peste zece centi-metri. Te însemnau ca pe paria.

Eu am avut parte de un costum de rând. Consta dintr-o haină foarte găurită şi transparentă, ca acele elegante haine de tul, fără capăt, de pe vremuri; la ea mi s-au da’ nişte pantaloni bărbăteşti de pânză vărgată. Haina era despicată în faţă, până la buric, şi în spate, până la şold.

Cu tot tragismul situaţiei noastre, nu ne puteam ţine râsul văzându-ne unele pe altele atât de ridicol înţolite. Dar, în scurtă vreme, ne costau eforturi ca să ne putem stăpâni dezgustul ce ni-l produceau tovarăşele noastre şi noi înşine.

Îmbrăcate de-acum aşa, ne-au dus în rânduri până în faţa clădirii cu duşuri. A trebuit din nou să aşteptăm ore în şir. Nimănui nu i se permitea să se grăbească. Vremea era rece, cerul se înnora, se pornea vântul. Îmbrăcămintea ce ne-o pusesem, când nu eram încă uscate de apă, se ume-zi. Acea primă încercare de a rezista avea să producă

multe victime. Curând aveau să apară cazuri de pneumonie, de otită şi de meningită, dintre care multe aveau să fie mortale.

Am aflat de la prizonierele mai vechi că ne aflam la vreo şaizeci şi cinci de km la vest de Cracovia. Locul se numea Birkenau, nume pe care-l primise fiindcă era aproape de pădurea Birkenwald. Birkenau se afla la opt km de satul şi de lagărul de concentrare din Auschwitz sau Oswiecim. Poşta rămânea în urmă, la aproape treisprezece km, în Neuberun.

În sfârşit, ne-au dus în formaţie în altă parte. Am trecut prin faţa unei păduri încântătoare în vecinătatea căreia se afla o clădire de cărămidă roşie. Din hornuri se înălţau limbi mari de flăcări, iar mirosul acela ciudat, dulceag şi greţos, care ne-a întâmpinat la sosire, devenea acum tot mai puternic. Pe o distanţă de aproape o sută de metri se vedeau buşteni grămădiţi către pereţi.

Am întrebat-o pe una din călăuze, prizonieră mai veche, ce clădire era aceea.

— E o „brutărie” a lagărului – îmi răspunse ea.

Am crezut-o uşor, fără cea mai mică bănuială. Dacă ne-ar fi spus adevărul curat, n-am fi crezut-o. „Brutăria” aceea, din care emana mirosul acela greţos, era crematoriul în care aveau să fie băgaţi copiii, bătrânii şi bolnavii, şi căruia, până la urmă, îi eram destinate şi noi, toate.

CAPITOLUL III BARACA 26

Sosirăm în faţa îngrăditurii căreia îi fuseserăm destinate. Reflectoarele cu lumina lor orbitoare, instalate deasupra sârmelor ghimpate ce împrejmuiau lagărul, indicau că reţelele erau încărcate cu curent electric de înaltă tensiune.

Lacătul mare cu care se zăvorau porţile de la intrare era descuiat. Intrarăm. După ce ultimele deportate trecură pragul, scârţâitorul drug de fier fu pus.

Viaţa noastră de până atunci rămânea de cealaltă parte a portalului. De acum înainte nu vom fi altceva decât roabe, veşnic înfometate, veşnic îngheţate de frig, la cheremul gardienilor, şi fără cea mai mică licărire de speranţă. Toate aveam ochii scăldaţi în lacrimi când ne-am urmat

călău-za la noul nostru cămin, „Baraca 26”.

Atât Birkenau cât şi Auschwitz sunt nume infamante, ambele constituind o pată pentru istoria umanităţii; e necesar însă să se explice prin ce se deosebeau. Erau sepa-rate între ele prin linie de cale ferată. Când selecţionerii le spuneau deportaţilor să treacă „La stânga!” sau „La dreapta!” peronului gării, însemna că unii erau trimişi la Birkenau iar ceilalţi la Auschwitz. Auschwitz era un lagăr de muncă. Dar, oricât de dură ar fi fost viaţa în Auschwitz, era mai bine acolo decât în Birkenau, fiindcă Birke-nau era, hotărât, un lagăr de exterminare, deşi acest lucru nu s-a menţionat în rapoarte. Făcea parte integrantă din crima colosală a guvernanţilor nazişti, însă rareori se referea cineva la el; nici existenţa lui n-a fost mărturisită niciodată până când trupele eliberatoare ale aliaţilor n-au dat în vileag acest secret de înrobire a lumii.

În Auschwitz existau multe fabrici de armament în plină funcţionare, cum erau D A.W. (*Deutsches-Aujrustungswerk*), *Siemens* şi *Krupp*.

Toate erau destinate producţiei de armament. Prizonierii care munceau acolo erau avantajaţi faţă de cei care nu desfăşurau astfel de muncă. Dar chiar şi cei care nu lucrau în mod productiv erau mai fericiţi decât prizonierii din Birkenau. Aceştia din urmă nu făceau altceva decât să-şi aştepte, pur şi simplu, rândul ca să fie gazaţi şi apoi arşi în crematorii.

Neplăcuta sarcină de a-i trata pe cei care curând urmau să devină cadavre iar apoi cenuşă era încredinţată grupurilor numite *„kommandosu*. Singurul lucru ce trebuia să-l facă personalul din Birkenau era să camufleze adevăratul scop al lagărului: *exterminarea*. Când nu mai erau consideraţi folositori, deţinuţii din Auschwitz, sau din alte lagăre aflate în regiunea aceea, erau trimişi la

Birkenau să moară în cuptoare. Aşa era mai simplu şi aşa *a* fost proiectat cu perfect sânge rece.

Toate acestea le-am descoperit treptat, pe măsură ce treceau săptămânile. În primele

noastre zile în lagărul de concentrare continuam încă să credem că ne vor pune să muncim. Nu văzusem noi inscripţii pe care stătea scris *Arbeit macht frei* (Munca înseamnă libertate)? Dar asta nu era decât o capcană pentru nefericitele victime ale na-ziştilor. Întotdeauna s-au jucat cu noi ca pisica cu şoare-cele pe care, până la urmă, îl omora.

Baraca 26 era un hangar mare de scânduri grosolane, care fuseseră împreunate pentru a alcătui un grajd. Pe uşă se afla o tăbliţă de metal care indica numărul cailor destinaţi să ocupe staulul acela. „Animalele râioase trebuie să fie separate imediat”, – scria pe tăbliţă. Nimeni nu s-a sinchisit să ia vreo măsură în folosul fiinţelor umane închise acolo!

Interiorul era împărţit în două părţi printr-o sobă mare de cărămidă, înaltă de peste un metru. De fiecare parte a sobei se aflau trei şiruri de priciuri sau, mai exact, cuşti din scânduri cărora noi le-am zis *koias*.

În fiecare cuşcă, ce măsura trei metri pe mai

bine de un metru şi jumătate, erau înghesuite între şaptesprezece până la douăzeci de femei. Puţină comoditate putea exista în „priciurile* acelea. Când am sosit prima oară acolo, Teoias-urile nu aveau în ele nimic, erau nişte scânduri goa-le. Dormeam pe ele când puteam. După o lună, stăpânitorii noştri ne-au adus pături, două pături mizerabile, slinoase şi puturoase, pentru de o *koia*, ceea ce însemna că o pătură revenea la zece femei.

Nu toate ocupantele din prici puteam dormi în acelaşi timp, fiindcă lipsa de spaţiu era îngrozitoare. Unele trebuiau să-şi petreacă noaptea ghemuite şi în cele mai dificile poziţii. Odată ajunsă în *koia* era îngrozitor de greu să faci vreo mişcare, oricât de mică, fiindcă cerea participa-rea sau, cel puţin, acordul tuturor celor care dormeau acolo.

Pentru ca condiţiile noastre să fie şi mai vitrege, acoperişul barăcii era într-o stare jalnică. Când ploua, pătrundea apa iar prizonierele din şirul de sus al priciurilor erau literalmente

inundate, dar asta nu înseamnă că cele din şirul de jos, la acelaşi nivel cu pământul, o duceau mai bine. Pământul numai în jurul sobei era pavat cu ciment. Altminteri, nu exista altă duşumea decât pământ, cu urme de picioare, murdar şi cu noroi care, la cea mai mică aversă se transforma într-o băltoacă de noroi. În afară de asta, la nivelul inferior, aerul era cu totul sufocant.

Murdăria din baracă depăşea cea mai bogată imagina-ţie. Principala noastră sarcină era să o păstrăm curată. Orice abatere de la regulile de igienă era pedepsită cu sancţiuni severe. Dar era ridicol să ceri să se păstreze curată o baracă în care se adăposteau între 1.400 şi 1.500 de femei, când nu aveam nicio mătură, nicio cârpă, nici găleată, şi nici măcar nişte zdrenţe cu care să putem cu-răţa cât de cât. Această ultimă problemă am rezolvat-o. Am hotărât ca femeia care avea haina mai lungă să şi-o taie la poale. Din zdrenţa aceea făcurăm ceva asemănător cu un şomoiog. Era şi timpul, căci mizeria ce acoperea pământul contamina până şi aerul mizer ce-l respiram.

Mai greu de rezolvat a fost problema farfuriilor. Ni s-au dat a doua zi vreo douăzeci de blide… douăzeci de recipiente la 1.500 de femei! Fiecare vas avea capacitatea de un litru şi jumătate. Pe lângă asta ni s-a mai dat o găleată şi o oală cu capacitatea de cinci litri.

Prizoniera care fu aleasă şefa barăcii, sau *blocova*, imediat destină oala pentru evacuat. Amicele ei repede făcură la fel cu celelalte vase, pentru acelaşi uz. Ce puteam face noi, restul femeilor? Cum se vede nemţii în mod constant ne hărţuiau întruna, ca să ne facă viaţa imposibilă, odioasă şi vrednică de dispreţ.

Dimineaţa trebuia să ne resemnăm cu spălatul vase-lor, cel mai bun lucru ce-l puteam face înainte de a ne pune în ele mizerabilele noastre raţii de sfeclă şi de margarină. În primela zile, stomacurile noastre se răzvrăteau numai la gândul de a folosi acum ceea ce, de fapt, nu erau altceva decât oale de noapte. Dar foamea obligă, iar noi eram atât de flămânde, încât eram în stare să mâncăm orice. Nu puteam să nu întrebuinţăm

recipientele la masă, dar noaptea, multe dintre noi, trebuia să le folosim pe ascuns pentru nevoi. La latrine nil ni se permitea să mergem decât de două ori pe zi. Cât puteam să răbdăm? Oricât de presantă era nevoia noastră, dacă ieşeam noaptea, riscam să fim prinse de SS-iste, care aveau ordin întâi să tragă şi numai după aceea să întrebe.

CAPITOLUL IV PRIMELE IMPRESII

La două zile după ce am fost, instalate în *koias*, am primit şi noi întâia hrană matinală… o ceaşcă cu un fel de lichid insipid şi negricios, căruia în mod pompos îi zi-ceam „cafea”, şi nimic altceva. Uneori ni se dădea ceai. De fapt, nu se constata vreo diferenţă între cele două li-chide. Nu erau nici îndulcite, deşi în asta consta toată hrana noastră, nici cu pâine, oricât de puţină, măcar o fărâmă, o mizerabilă bucată de pâine.

La prânz aveam supă. Era greu de aflat care erau ingredientele ce alcătuiau lătura aceea. În condiţii normale ar fi fost Imposibil de înghiţit. Avea un miros respingător. Uneori, ca lă ne putem mânca raţiile de supă, nu aveam ce face decât să

ne astupăm nările. Dar era necesar să mănânci, iar noi trebuia să ne stăpânim scârba. Fiecare femeie înghiţea conţinutul din blid dându-l dintr-odată peste cap, ca şi copiii care înghit un medicament amar, pentru că… de fapt, nu aveam lingură.

Ceea ce alcătuia supa varia, neîndoios, în funcţie de anotimp, dar gustul rămânea acelaşi. Existau acolo supe cu „surpriză”; în lichidul acela pescuiam de toate: nasturi, ghemotoace de păr, scame, tinichele, chei, chiar şi şoareci. Într-o zi, cineva a găsit un set de cusut, conţinând un ac cu aţă şi câteva ace!

Seara ne primeam pâinea cea de toate zilele, o raţie de şase uncii şi jumătate, o pâine neagră cu o extraordinar de mare cantitate de rumeguş. Era dureros şi iritant pentru gingii, care ne-au slăbit din cauza proastei alimentaţii. De altfel, lipsa totală de periuţe şi de pastă de dinţi, ca să nu mai vorbesc de folosirea în comun a veselei, ar fi făcut inutil orice tratament. În afara raţiei zilnice de pline, seara ni se dădea de un piculeţ de compot

de sfeclă sau o lingură de margarină. Ca o favoare excepţională ni se dădea, uneori, o felie m-au subţire decât muchiea cu-ţitului, de salam, de provenienţă cu totul dubioasă.

Atât supa cât şi cafeaua erau transportate în cazane enorme de câte cincizeci de litri, care, cu conţinutul lor cu tot, cântăreau vreo şaptezeci de kilograme. Greutatea aceea era cărată de două prizoniere. Pentru două femei, o asemenea greutate – cărată prin ploaie, prin lapoviţă, ori prin ger, şi deseori bălăcind prin noroi – era într-adevăr o sarcină nespus de grea. Uneori, călătoarele vărsau pe ele lichidul fierbinte din cazan şi îşi produceau arsuri grave.

Munca aceea ar fi fost dură chiar şi pentru bărbaţi, ori aceste femei nu erau obişnuite cu munci fizice şi, pe lângă aceasta, condiţia lor fizică lăsa mult de dorit. Dar administratorilor nemţi le plăceau astfel de paradoxuri; adesea îi puneau pe analfabeţi să facă munci de birou iar munca grea o rezervau intelectualilor care erau mai debili.

Imediat ce sosea cazanul, *Stubendlienst*,

gardiana care răspundea de serviciu în cadrul blocului, trecea la distribuirea supei sau a cafelei. Pentru astfel de treburi, *blocova* alegea prizonierele cele mai solide şi mai brutale, mai ales dacă ştiau să mânuiască ciomagul. *Stubendienst-ele*, temutele demnitare ale barăcilor, întotdeauna aveau prilej să-şi satisfacă plăcerea încercându-şi măciucile pe spinarea tovarăşelor lor de captivitate a căror „conduită lăsa de dorit”; pentru că, la vederea oalei, unele femei nu puteau să se stăpânească şi se repezeau la mâncare ca şi animalele care se luptă să supravieţuiască.

Lichidul din oală era turnat în cele douăzeci de vase repartizate pe fiecare baracă. Fiecare vas, la rândul lui, era distribuit între ocupantele unei *koia*. Problema cui îi revenea primul vas, dădea naştere la multe certuri. Până la urmă s-a stabilit o regulă. Cea care ocupa primul loc în prici apuca vasul sub ochii neliniştiţi ai celor nouăsprezece vecine de *koia*. Pline de invidie, ele îi numărau fiecare înghiţitură şi îi supravegheau chiar şi cea

mai mică mişcare a mărului lui Adam şi a gâtului. După ce ea îşi lua primele înghiţituri, a doua îi înhăţa vasul din mână şi sorbea cu lăcomie raţia sa de lichid pestilent.

Ce spectacol penibil, din cauză că nimeni nu reuşea să-şi potolească foamea. Dar, mai mult decât aceasta, m-a tulburat un lucru: acela de a vedea o femeie sănătoasă şi raţională aplecându-se peste o băltoacă de apă şi sorbind din ea cu nesaţ spre a-şi potoli setea. Nu se putea ca ea să fi ignorat primejdia ce o risca bând din lichidul acela tulbure. Însă multe prizoniere se degradaseră într-atâta, încât totul le era absolut indiferent. Moartea nu însemna decât eliberare.

De fiecare dată când îmi amintesc de primele zile petrecute în lagărul de concentrare îmi trece prin spate un fior de nedescrisă spaimă E o spaimă ce izvorăşte, nu dintr-un motiv particular, ci e una întreţinută permanent de întâmplări stranii a căror semnificaţie în zadar încerc eu s-o descifrez. Strălucirea flăcărilor, care curgeau toată noaptea prin hornurile „brutăriei”

misterioase, se zărea prin crăpăturile pereţilor; strigătele bolnavilor sau ale răniţilor, grămădiţi claie peste grămadă în camioanele îndreptate spre o direcţie necunoscută, ne călcau pe nervi şi ne făceau viaţa şi mai nefericită încă. Câteodată auzeam împuşcături de revolver, pentru că gardienii SS îşi foloseau armele după bunul plac. Peste toată larma aceea se au-zeau ordinele date în răcnete. Nimic nu ne putea face să uităm starea noastră de sclavie. Cum era posibil să existe astfel de condiţii în Europa secolului douăzeci?

Inimile noastre zburau la fiinţele dragi de care fusesem despărţite. Administratorii lagărului ne-au înţeles dorinţele arzătoare. Două zile după sosirea noastră, ni s-au dat cărţi poştale cu permisiunea să-i înştiinţăm pe cei de care ne despărţisem că „ne aflam într-o stare de sănătate perfectă1, dar ne-au obligat să indicăm o adresă falsă: în loc să arătăm că aceste cărţi poştale le datam în Birkenau, trebuia să indicăm ca localitate Wannsee. Faptul îmi fu, imediat suspect şi am renunţat la privilegiul meu de a scrie. Totuşi,

cea mai mare parte a tovarăşelor mele au profitat de acest prilej pentru a comunica cu lumea din afară. Câteva au primit şi răspuns după vreo patru sau cinci săptămâni. Abia în luna august mi-am dat seama de ce le interesa pe autorităţile nemţeşti corespondenţa ace: a.

A sosit încă un tren în Auschwitz-Birkenau. Mulţi dintre cei sosiţi nădăjduiau că ştirile bune pe care le primiseră din lagăr, pe când se aflau încă la casele lor, erau adevărate şi, încrezători în ele, nu şi-au luat măsuri de precauţie, care le-ar fi putut evita deportarea. Alţii susţineau că scrisorile pe care le-au primit de la prizonieri au servit autorităţilor naziste pentru a le da de urmă.

Aşadar, trucul cu cărţile poştale a avut un triplu efect: a înşelat familiile prizonierilor, care şi altfel erau vizate să fie deportate la scurte intervale de timp; a descoperit ascunzişul multor persoane căutate de Gestapou; şi, datorită indicaţiei geografice false, a dezorientat opinia publică atât din regiunile în care se aflau prizonierii cât şi din ţările străine în general.

Între timp, cele care „se bucurau de sănătate perfectă” aveau tot felul de necazuri în *koias*. Scândurile, bătute în cuie de mâini neîndemânatice, se desfăceau uşor dacă se lăsa pe ele o greutate sau sub o presiune excesivă. Când se desprindea şirul al treilea, târa după el şi pe al doilea strivind vreo şaizeci de femei. Fiecare accident provoca multe răni şi fracturi. Nu puteam trata femeile rănite pentru că nu aveam ipsos ca să le bandajăm oasele rupte. Câteodată aveam de la opt până la zece accidente de acest fel într-o singură noapte. Când Jeoias-urile erau ticsite până la refuz, şi gata să crape, apăreau între prizoniere conflicte destul de frecvente. În cursul zilei, larma care domina baraca ne făcea să ne urâm şi să ne detestăm reciproc. Până şi cele mai paşnice firi aveau uneori accese de furie care le împingea la încercarea să-şi sugrume vecinele. Noaptea, exasperarea ajungea la punctul culminant datorită apropierii fizice. Prizoniera care trebuia să se caţere până la al treilea şir de *koias* deranja fără să vrea pe câte o ocupantă din şirul al doilea; se

pornea atunci o ceartă teribilă. Alta poate că scăpa un pantof în care îşi ascunsese o coajă de pâine; din asta rezulta o păruială violentă în care se puteau desluşi chiar şi acuzaţii de furt.

În cursul nopţii, în mijlocul plânsetelor în hohote şi al gemetelor, prizonierele îşi strigau mereu:

— Ia piciorul de la gura mea!

— Imbecilo, erai gata să-mi scoţi ochiul!

— Dă-te la o parte, mă sufoci!

— Lăsaţi-mă să ies, vă implor… am diaree. Trebuie să ies.

Dar *Stubendienst* le certa

— Eşti nebună! Cum să ieşi noaptea din baracă! Te vor ucide dintr-o împuşcătură. Nici prin minte să nu-ţi treacă!

Într-una dintre primele nopţi, blocova ne adună pe toate ca să asistăm la „comportamentul jalnic” al unei prizoniere care suferea de diaree. Femeia aceasta făcuse parte înainte din elita oraşului său. Acum, tremura ca un copil pe care-l prinzi făcând o poznă şi se scuza împinrând:

— Iertaţi-mă, vă rog. Mi-e groaznic de ruşine, dar n-am putut s-o evit.

Patrulele SS apăreau frecvent în barăci la miezul nopţii şi niciodată nu scăpau ocazia să pedepsească pe cele care se făceau vinovate de „răzmeriţă”, inclusiv pe acelea care căzuseră din *koias*; pe cele care n-au putut să evite căderea le obligau să cureţe cu mâinile lor orice urmă de sânge pe care o lăsau.

Când am aflat că şefa barăcii noastre, o poloneză cu numele de Irka, avea patru ani în lagărul de concentrare, m-am liniştit. Ceea ce era rău la femeia aceasta robustă şi grosolană era că nu lăsa pe nimeni să lipsească de la apel; restul puterii ei o transferase ajutoarelor ei, alese de ea însăşi dintre prizonierele cele mai brutale. Dar partea mai puţin proastă, faptul că Irka trăia acolo de patru ani, arăta că era posibil să supravieţuieşti în Birkenau. Eu nădăjduiam că nu va trebui să aşteptăm patru ani ca să scăpăm din infernul acela. Totuşi, când i-am mărturisit Irkăi gândurile mele, nu m-a lăsat să-mi fac iluzii.

— Chiar crezi că-ţi vor cruţa viaţa? – râse batjocoritor.

— Te încăpăţâuezi să-ţi vâri capul în nisip. Toate câte sunteţi aici veţi fi omorâte cu excepţia unor foarte puţine cazuri în care, la unele, li se vor acorda câteva luni de viaţă mai mult. Ai familie?

— Am descris împrejurările în care mi-am adus părinţii şi copiii cu mine, şi i-am povestit cum ne-au despărţit când am ajuns în lagăr.

Dădu din umeri cu un aer de indiferenţă, şi-mi zise cu răceală:

— Ei bine, pot să te asigur că nici mama ta, nici tatăl tău, nici copiii tăi nu mai aparţin deja acestei lumi. Au fost lichidaţi şi incineraţi în chiar ziua în care aţi sosit. Eu mi-am pierdut familia în acelaşi mod; şi la fel li s-a întâmplat tuturor prizonierelor mai vechi de aici.

Am împietrit când am auzit-o.

— Nu, nu, asta e imposibil! – am murmurat.

Acel timid protest al meu a scos-o din sărite pe şefa blocului.

— Dacă nu mă crezi, vezi-o cu propriii tăi ochi!

– îmi strigă ea trăgându-mă aproape târâş către uşă, cu gesturi isterice. Vezi flăcările acelea? Sunt de la hornul crema-toriului. Dar te previn că n-o să-ţi fie bine dacă laşi să-ţi scape că ştii. Va fi mai bine să-l numeşti cu numele ce i l-am dat: „brutărie”. De fiecare dată când soseşte un nou tren, hornurile nu mai pridídesc cu lucrul, iar morţii trebuie să aştepte o zi, sau două, ca să fie arşi. Poate chiar familia ta este aceea pe care o incinerează în acest moment.

Când văzu că nu eram în stare să rostesc nici măcai un cuvânt, atât de mută rămăsesem în disperarea mea, o adâncă tristeţe i se ivi în glas:

— Întâi îi ard pe aceia pe care nu-i pot folosi: pe copi: şi pe bătrâni. Toţi aceia cărora li se porunceşte, în gară, să treacă la stânga sunt trimişi direct la crematorii.

Am rămas ca moartă. N-am plâns. Eram ţeapănă, aproape inertă, consternată.

— Imediat după sosire!… Când i-au separat de o parte? Cerule! Şi eu care l-am pus pe băieţaşul meu în parte; stingă… Cu stupida mea dragoste

maternă le-am spus adevărul, că nu avea încă doisprezece ani. Eu voiam să-i feresc de muncile grele, şi ce-am făcut a fost să-l omor!

Nu sunt în stare să-mi amintesc de nimic din ceea ce s-a întâmplat în restul acelei zile. M-am aruncat într-un capă, al priciului meu, într-o adevărată stare de comă. Cam pe la miezul nopţii, cineva se apropie de mine şi mă scutură o bucată de vreme. Am deschis ochii; era soţia unui medic, transportată odată cu noi în acelaşi vagon de vite.

— Soţii noştri nu trebuie să fie departe – îmi ciripi la ureche. În seara asta l-am zărit pe doctorul X.

Cu câtă nerăbdare am aşteptat să vină dimineaţa! Ho tărisem să-mi întâlnesc soţul, orice s-ar întâmpla. Trebui; să-i spun ceea ce aflasem. Poate că el mă va putea asigura că aceea era numai o minciună perversă.

Nesocotind ordinele şi riscând să fiu prinsă de vreun paznic SS, m-am furişat în zori din *koia*. La intrarea în baracă am observat un grup de prizonieri îmbrăcaţi în haine de puşcăriaşi. În timp

ce mă apropiam de ei, mi-am dat seama că erau inspectori. Le-am cerut cutezătoare să mă ajute, fiindcă atunci nu-mi era frică, dar au refuzat să-mi dea vreo informaţie. Dacă îi prindeau dându-mi vreo informaţie, asta însemna pentru ei o pedeapsă de douăzeci şi cinci de lovituri de bice. Dar n-am renunţat. Am rugat, am implorat. La urmă, am reuşit să-i conving să-l anunţe pe doctorul X. Când a apărut, mi-a spus că soţul meu nu era prea departe de acolo. Acest fapt îmi dădu mai mult curaj. Trebuia să-l văd neapărat. El trebuia să ştie ceeu ce ştiam eu. Am continuat să alerg ca obsedată dintr-o parte în alta, întrebând de el. Gardienii nemţi mă bătură de trei ori, fiindcă umblam într-o secţie a lagărului unde eu nu aveam voie, dar loviturile nu mă interesau: trebuia să-l găsesc pe soţul meu. În sfârşit... cât timp mi-a trebuit... l-am găsit!

Cu toate că, odată cu primele experienţe ce-mi fură hărăzite în lagărul de concentrare, îmi pierdusem sensibilitatea, am fost foarte dureros şocată când l-am revăzut pe soţul meu. El, care

întotdeauna a fost atât de pretenţios şi de scrupulos în îmbrăcăminte – Dr. Miklós Lengyel, directorul unui sanatoriu, chirurg, splendid exemplar uman –, avea acum un aspect jalnic: era murdar, zdrenţăros şi vlăguit de puteri; avea capul ras şi haine de criminal. Se uita şi el la mine cu nişte ochi cărora nu le venea să crea-dă ceea ce vedeau. Se mira mai mult decât mine când mă văzu cu îmbrăcămintea mea jerpelită, care abia îmi acoperea trupul, cu pantaloni vărgaţi şi rasă pe cap. Ce departe eram eu de femeia aceea care fusese soţia şi tovarăşa lui de viaţă în zilele fericite de odinioară.

Am rămas în tăcere fără a reuşi să ne ascundem emoţiile. La sfârşit cu un glas ostenit de descurajare, îmi zise:

— Uite unde ne-au adus.

Nu s-a exprimat concret, dar l-am înţeles. Douăzeci de ani de strădanii intense, de trudă şi de iluzii de viitor, pentru a sfârşi acolo ca robi ai celui de-al Treilea Reich!

Stăteam amândoi lângă reţeaua de sârmă

ghimpată fără a cuteza să ne mişcăm, căci gardienii puteau să ne descopere în orice clipă. I-am reprodus, cât mai concis cu putinţă, ceea ce îmi spusese *blocova* referitor la moartea celor doi copii ai noştri şi a părinţilor mei. Îi vorbeam sleită de puteri, cu un ton ce-mi răsuna bizar în urechi, ca un dangăt de clopote. În timp ce-i vorbeam, chipul fiului meu cel mic, Thomas, îmi apăru în faţă. Îl asigurasem cândva că niciodată nu i se va putea întâmpla nimic rău atâta vreme cât tatăl şi mama lui erau cu el.

— Am spus:

— Nu pot să cred că fiinţe umane, chiar şi nemţi, să fie capabili să ucidă copii mici. Tu poţi s-o crezi? Dacă e adevărat, atunci viaţa nu mai are niciun rost. N-am de ce să sufăr. Otrava încă o mai am. Pot pune capăt la tot, chiar acum…

Cuvintelor mele îi urmă o tăcere adâncă. N-a putut rosti nici măcar un cuvânt. Trăsăturile chipului său ostenit, nu-i trădau nicio emoţie. Ce chinuri o fi putut îndur; n-am fost în stare să desprind.

— Eu nu pot să-ţi spun că trebuie să trăieşti, în pofida a tot ceea ce s-a întâmplat – murmură el până la urmă. Totuşi, poate că ar trebui să aştepţi.

Înţelese profunzimea disperării mele. După încă o pauză adaugă cu glas răguşit:

— Vrei să-mi dai jumătate din otrava ta? Pe a mea au găsit-o. Tocmai mă aplecam să scot capsula din căptuşeala ghetelor, când îşi schimbă gândul.

— Nu, n-o vreau. Poate că tu vei avea nevoie de toată: Pentru mine oricând e mai uşor să găsesc o cale, decât pentru tine.

În momentul acela ne-au zărit doi gardieni nemţi. Se năpustiră sălbatic asupra noastră, ne bătură cu cravaşelt şi ne îmbrânciră pe fiecare spre blocul lui. Nici măcar timp să ne luăm rămas bun n-am avut!

— Ei sunt deja înfrânţi! – îmi strigă, în timp ce gardienii îl târau după ei. Ne vom revedea curând! Curaj!

A doua zi, bărbaţii fură transferaţi din lagăr.

*

În timp ce mă întorceam spre baraca meci, m-am întâlnit cu un cunoscut ce fusese transportat în acelaşi tren cu noi. Fiul său, de şaisprezece ani, era lângă el.

— Nu l-ai văzut cumva pe Thomas al meu? – l-am întrebat, făcându-mi din nou iluzii.

— Ba da, l-am văzut în gară – îmi răspunse el. Când l-au despărţit de bunica lui, a fost trimis cu alţi doi copii de cealaltă parte a peronului, acolo…

Îmi arătă cu degetul în direcţia „brutăriei”.

— La Blocul 2 – adăugă băiatul –, acolo e un birou unde prizonierii sunt înregistraţi şi tatuaţi. Duceţi-vă acolo, repede! Spuneţi-le că băiatul dumneavoastră are doisprezece ani. Poate reuşiţi să-l admită în lagăr.

Am alergat imediat spre Blocul 2.

— Încotro fugi aşa de repede? – mă întrebă un prizonier neamţ.

Era îmbrăcat în haine de puşcăriaş şi purta pe piept un triunghi verde. Triunghiul verde indica originea sa germană. Aceştia erau criminali de rând care, adeseori, îndeplineau sarcini

importante în lagăr.

— Vreau să încerc ca să-l transfere pe fiul meu la un grup de muncă – i-am răspuns.

— Unde e?

— Nu ştiu, dar ieri l-au dus de cealaltă parte a liniei ferate.

— Atunci să uiţi de el – mă sfătui deţinutul cu un gest de resemnare.

— Trebuie să-l găsesc!

N-am plâns, dar am simţit că ochii mi se umpleau d*

lacrimi

— E inutil – îmi zise. Nu găseşti pe nimeni acolo.

— Vreau să-l găsesc pe fiul meu! – am repetat cu încăpăţânare.

— Ar fi bine să-ţi vezi de necazurile dumitale – îmi recomandă. Dumneata eşti tânără şi încă poţi să-ţi salvezi pielea. Dacă dai dovadă că poţi să te porţi în mod raţional, atunci s-ar putea să primeşti câte ceva de mâncat şi de îmbrăcat. De fapt, numai asta contează.

Deodată apăru în goană o SS-istă în uniformă. Strângea în mână o cravaşă de piele cu ţinte de metal. Am recunos-cut-o pe Hasse, una dintre cele mai groaznice comandante din lagăr.

Criminalul neamţ întinse mâna să mă protejeze.

— N-o bateţi – îi zise. E una recent sosită. Îşi caută fiul. I l-au dus ieri de partea cealaltă a şinelor.

Criminalul îi făcu semn, iar comandau la păru să se cal-meze. Pe cât era el de atractiv fizic, pe atât era ea de mătăhăloasă şi de urâtă. Îl privi cu interes pe criminal şi uită de mine. În ochi îi licărea o expresie de dorinţă şi sete 4 a aventură. Lucrurile astea se înţelegeau bine în lagăr.

Condamnatul purta haine de prizonier relativ curate şi, lucru rar, nu avea capul ras. Dar, evident, nu era un prizonier politic ci un condamnat pentru omucidere.

SS-ista începu să râdă şi se apropie de el mai mult. Eu am fugit; pentru moment scăpasem de o biciuire. Frumosul meu protector masculin

dobândise pentru mine fa-voarea Ttnei femele SS. Lumea creată de nazişti era cu susul în jos.

CHEMAREA LA APEL ŞI SELECŢIILE

Ştiam deja că în lagărul de concentrare se făceau „selecţii" periodice pentru a fi trimise noi victime la crematorii. Nu ştiam însă că şi chemarea la apel era folosită pentru a decima prizonierii.

Zilnic aveau loc două chemări de acest fel: prima în zorii zilei iar a doua în jurul orei trei după-amiază. La orele acelea ne temeam să ne prezentăm.

Înainte de a se face apelul eram nevoite să aşteptăm ore în şir. Aşteptam, indiferent de cum era timpul, ia picioare: în faţa fiecărei barăci se aflau câte 1.400 de femei

— Dintr-un total de 35.000 din întreg lagărul şi de 200.000 din toate lagărele de pe Aria Birkenau-Auschwitz. Când eram acuzate, de\ vreo abatere de la dispoziţii, trebuia să aşteptăm în genunchi, în noroiul cleios.

Dimineaţa, la primele ceasuri ale zilei,

tremumrn de frig mai ales când ploua, lucru care se întâmpla frecvent. Iarna, apelul se făcea întotdeauna în aceleaşi condiţii, indiferent dacă era ger sau ninsoare. Încercam să le frecăm una de alta ca oile în turmă, însă gardienele noastre, îmbrăcate bine, desigur, erau vigilente. Trebuia să rămânem în poziţie de drepţi şi să respectăm distanţele cuvenite.

În după-amiezile de vară, dimpotrivă, ne ardea soarele cu razele sale dogoritoare. Asudam până când şi zdrenţele murdare ni se lipeau de piele. Eram tot timpul torturate de sete, dar mi îndrăzneam să ieşim din rând ca să căutăm o picătură de apă. Senzaţia de sete insuportabilă este legată, inevitabil, de toate amintirile mele din lagăr, fiindcă raţia noastră zilnică de apă abia trecea de im sfert de litru de persoană, ceea ce echivala cu cel mult două înghi-ţituri.

Toată lumea trebuia să fie prezentă la adunare, chiar şi bolnavii. Şi prizonierele care sufereau de şcarlatină sau de pneumonie trebuiau să fie acolo. Cele care nu puteau Bta în picioare

erau întinse pe o pătură la rândul întâi, lângă cele moarte. Nu putea lipsi nimeni, nu exista absolut ai» o excepţie, nici chiar pentru nerţi.

La început, «teva peia Mklwe «iatan «i br swfeafi ţi s-a au participe la adtuaare, ca să nu Eăeaaai ari *şi* am se istovească, dar asta le costa foarte scump. Adesea, câte una adormea, atunci se produceau scene catastrofale. Cele care lipseau trebuiau găsite, iar restul nu puteam părăsi formaţia până ce nu dădeau de ele.

Dar şi gardienii înşişi greşeau numărătoarea: ne numărau şi iar ne numărau, o dată şi încă o dată. Unii alergau încoace şi încolo pe bicicletele lor, între biroul comandantului şi barăci, alţii controlau în *koias*. În întreg lagărul se dădea semnalul de alarmă.

Cei mai exaltaţi dintre gardieni considerau astfel de evenimente drept absenţă! Erau mai cu seamă SS-istele cu înfăţişări bizare în impermeabilele lor de ploaie mari şi negre. Arătau ca nişte vulturi ce aşteaptă să se năpustească asupra prăzii. În ciuda mantalelor şi uniformelor

lor bune, căutau mereu adăpost contra ploii. De multe ori nici nu se osteneau să asiste la adunare. Numai prizonierele trebuiau să îndure asprimea vremii; şi cu toate acestea, dacă reuşeam să adunăm şi să înghiţim câţiva picuri de ploaie, ca să ne umezim gâturile, ne simţeam răsplătite.

Pe lângă chemările obişnuite la apel existau şi altele cu caracter special. Suna un gong şi se auzeau şi repetau cuvintele fatale:

— Adunarea!

Când auzeam ordinul – indiferent unde ne aflam: în bucătării, la spălătoare ori în latrine –, alergam ca pose-date de diavol spre locul unde trebuia să ne încolonăm. Lagărul se zguduia.

Când ne aşezam în rânduri, nu trebuia să facem altceva decât să-i aşteptăm pe şefii noştri, adeseori în genunchi, devorate de ura şi de spaimele noastre. Întotdeauna le descopereau pe cele care soseau cu întârziere oricare se făceau nevăzute. Erau tratate cu violenţă şi bătute de către „kapi” care, la fel ca supraveghetorii însărcinaţi cu grupurile de muncă, rivalizau între

ele la aplicarea acestui fel de „corecţie”, deşi şi ele erau prizoniere, iar din întrecerea aceea „vinovatele* ieşeau cu oasele rupte ori cu feţele însângerate.

La aceste adunăft, cu caracter special erau scoase, totodată, prizoniere dtef toate naţionalităţile şi toate clasele sociale. Una dintre vecinele mele era soţia unui ofiţer de carieră, provenită din Cracovia; alta era o muncitoare pariziană. Auzeam plânsetele unei ţărănci ucrainene, bles-temele unei tinere desfrânate din Salonic, rugăciunile unor femei cehe.

— De ce eşti aici? – ne întrebam unele pe altele.

Răspunsurile erau variate:

— În oraşul meu a fost omorât un neamţ.

— Gestapoul m-a scos din cinematograf.

— M-au luat pe când ieşeam de la biserică cu cei doi fii ai mei. Nici măcar n-am avut timp să-l înştiinţez pe soţul meu.

— Sunt evreică.

— Sunt ţigancă.

Dar cel mai des răspuns era:

— Nu am nici cea mai mică idee de ce mă aflu aici.

Cea mai mare parte a prizonierelor din Auschwitz s-au împăcat cu soarta şi şi-au alcătuit o filosofie cu totul simplă: nemţii le-au ridicat pentru că ele n-au avut noroc; altele, se aflau şi acum la casele lor şi în libertate pentru că au avut noroc.

În lagărul nostru se aflau şi câteva prizoniere foarte tinere, practic, nişte fetiţe. Şi ele erau obligate să se prezinte la adunare. Nemţii le permiteau să mai trăiască un pic, iar fetiţele acelea, de treisprezece sau paisprezece ani, împărţeau toate chinurile vieţii din lagăr. Totuşi, puteau să se considere privilegiate în comparaţie cu fetiţele evreice de aceeaşi vârstă, care erau trimise direct la camerele de gazare.

Tratamentul care li se aplică acestor copile era incredibil. Ca pedeapsă, le sileau să stea în genunchi ore în şir; unele cu faţa spre soarele arzător, altele cu pietre pe cap şi, adeseori, ţinând

în mâini câte o cărămidă. Aceste biete fiinţe nu erau decât piele şi oase, şi erau murdare, flămânde, pline de zdrenţe şi desculţe. Ofereau o privelişte de plâns.

Uneori le auzeam cum discutau. Vorbeau, la fel ca noi, despre lucruri ce alcătuiau existenţa noastră de zi cu zi în lagăr: despre moarte, execuţii prin spânzurare, crematorii. Discutau în mod realist, cu realismul cu care alte fetiţe de vârsta lor vorbeau despre joacă sau despre treburi şcolare.

Îmi amintesc încă de acele chemări la apel. Ce rost puteau avea ele? De ce îi interesa atât de mult pe cârmuitorii lagărului adunările acelea? Menirea lor era, cu siguranţă, să distrugă moralul prizonierelor; dar, în acelaşi timp, ţinându-ne mereu în noroi, în frig şi în arşiţă, naziştii grăbeau munca de exterminare care era adevăratul scop al lagărului.

*

„Selecţiile” se făceau, de regulă, în cadrul chemărilor la apel. Asistau la ele SS-istele Hasse

şi Irma Griese, sau dr. Mengele, dr. Klein şi alte căpetenii naziste. Aceştia alegeau de fiecare dată un anumit număr de femei sub fal-sul pretext al unui aşa-zis „transfer1.

Înainte de a-i fi văzut auzisem de la prizonierele mal vechi că dr. Mengele şi Irma Griese erau şefi ai lagărului şi că semănau foarte bine amândoi. Dar am rămas într-adevăr surprinsă când am văzut cât de frumoşi şi de atractivi erau. Totuşi, exista în ochii lui Mengele o anumită cruzima care îţi crea o stare de nelinişte. În timpul selecţiilor nu scotea niciodată niciun cuvânt. Se mulţumea să şadă şi să fluiere o melodie, indicând cu degetul gros al mâinii, spre dreapta sau spre stânga, grupul în care trebuiau să meargă selecţionatele. Şi, în timp ce el lua decizii care însemnau exterminarea, era bine dispus şi plin de îngâmfare aşa cum numai unul de soiul lui putea fi. Când mi-am pironit ochii la Irma Griese, am crezut că ea fiind atât de frumoasă nu putea fi crudă – pentru că era într-adevăr un „înger* cu ochi albaştri şi părul blond.

Din când în când se alegeau câteva prizoniere şi pentru fabricile de armament, dar, de regulă, erau selecţionate pentru camerele de gazare. De fiecare dată erau scoase între 20 – 40 de femei de baracă. Când selecţia se făcea în întreg lagărul, atunci erau trimise la moarte între 500 – 600 de fiinţe umane.

Cele selecţionate erau imediat înconjurate de *Stubenâiensta* care erau obligate – sub ameninţarea cu pedepse severe – să aibă grijă ca nimeni să nu scape. Bărbaţii şi femeile condamnaţi la moarte erau duşi în direcţia intrării principale. Acolo îi aştepta un camion care îi transporta la camerele de gazare. Când selecţionatele depăşeau cota stabilită pentru moarte, ele erau trimise în barăci speciale sau la spălătoare unde trebuiau să aştepte ore întregi, uneori zile, ca să le vină rândul la gazare. Totul se făcea cu di-băcie şi fără cea mai mică urmă de compasiune din partea Stăpânitorilor noştri.

Pe lângă chemările la apel, mai exista şi aşa-numitul *Zahlappele* care se făcea înăuntrul

barăcii. Clădirea era dintr-odată izolată, iar medicul-şef SS asistat de o doctoriţă

— Ea însăşi o prizonieră, care avea în sarcina ei deportatele – intrau în baracă şi procedau la „selecţir suplimen-tare.

Li se poruncea femeilor să se dezbrace complet de zdrenţele lor, după care erau puse să defileze, cu braţele ridicate în sus, prin faţa doctorului Mengele. Nu-mi pot imagina ce anume îl putea interesa la chipurile acelea vlă-guite. Însă el îşi alegea victimele. Le punea să urce într-un camion care le ducea în altă parte aşa goale cum erau. Priveliştea aceea era pe cât de tragică pe atât de umilitoare.

O umilire nu doar pentru bietele sacrificate ci pentru întreaga umanitate, fiindcă acele nefericite duse la abator erau fiinţe umane – ca tine, ca mine.

CAPITOLUL VI

LAGĂRUL

După ce se termina apelul, puteam să ne întoarcem în kotas sau să mergem la latrine. Am

profitat de acea re-lativă libertate ca să fac câteva „excursii” şi să aflu despre organizarea acelei vaste întinderi a lemniţei.

Lagărul era împărţit prin *Lagerstrasse*, aleea principală, care se întindea pe vreo cinci sute de metri lungime şi era mărginită pe fiecare latură de câte şaptesprezece barăci, cu numerele perechi la stânga iar cu cele neperechi la dreapta. După cum am arătat mai înainte, aceste clădiri erau construite, într-un fel original, ca grajduri. Acum, una era folosită pentru latrine iar alta pentru spălătoare. Baraca No.

1 era depozitul de alimente. No. 2 era destinată administraţiei. Aici se afla *Schriebstube*, biroul în care lucrau vreo zece prizoniere. Tot aici locuia şi *Lageraelteste*, suverana fără coroană a lagărului; denumirea se referea la aceea care se afla acolo de mai multă vreme, deşi, la drept vorbind, nu era „decana” deportatelor. De fapt, *Lageraelteste* era o tânără institutoare de *lândergarten* dintr-un mic oraş ceh. Nemţii au ales-o pentru funcţia aceea prin care au investit-o

cu cea mai mare autoritate peste prizoniere. Singura restricţie pentru libertatea ei era aceea că nu i se permitea să treacă de reţeaua de sârmă a lagărului. Altminteri, domnea ca o stăpână absolută a celor 30.000 de femei din lagăr şi era responsabilă numai în faţa nemţilor. Niciodată în oraşul său natal nu şi-ar fi visat ea atâta putere.

Suita lui *Lageraelteste* era compusă din *Lagerkapo*, şefă adjunctă a lagărului; *Rapportschreiber*, şefă de birou, şi *Arbeitäients*, şefă de servicii. Fiecare dintre aceste demnitare îşi avea camera ei separată care, deşi nu era luxoasă, era un paradis în comparaţie cu bârlogurile murdare în care trăiau laolaltă deportatele de rând. Şi *blocovas* îşi aveau micile lor camere aranjate intim şi cochet, dotate adeseori cu divane moi şi perne. Aceste şefe de bloc aveau voie să-şi aleagă slugi dintre celelalte deportate, în schimbul diferitelor servicii pe care le făceau nemţilor. Câteodată, ironia sorţii făcea ca o *blocova*, care mai înainte fusese folosită ca slugă, să-şi aleagă pentru serviciile sale personale

pe vechea ei stăpână pe care o punea să-i cureţe pantofii şi să-i cârpească rupturile.

În baraca noastră domnea o ierarhie de rang inferior. În frunte se afla *blocova*. Era slujită de *Vertreterin*, adjuncta ei, de *schereiberin*, secretara ei – a cărei sarcină specială era să redacteze listele chemărilor la apel şi rapoartele –, de doctoriţă – ale cărei activităţi erau cu totul nu-zorii fiindcă acolo nu existau medicamente –, de infirmiere şi de *stubendiensten*, gardienele, în număr de şase sau opt.

Şi poliţistele lagărului erau alese tot dintre prizoniere. Ele purtau uniforme de un albastru melanj. Principala lor misiune era de a goni pe toţi aceia care se apropiau prea mult de reţelele de sârmă, ca să comunice cu deţinutele sau pentru orice alt motiv. Când vremea era ploioasă, se înfofoleau în pelerinele lor de ploaie în care aveau aspect de fantome, noaptea mai ales.

De asemeni, existau în lagăr şi femei fochiste, cărătoare de gunoi şi adunătoare de cadavre.

Personalul de la bucătărie era alcătuit din 400

de femei. Pentru acestea era rezervată o parte a barăcii No. 2. Şi ele se bucurau de anumite privilegii; nu mâncau mâncarea obişnuită, cu excepţia unora care erau pedepsite. Ele îşi pregăteau mâncări speciale. Îşi reţineau pentru ele b mare parte din hrana destinată întregului lagăr, mai ales cartofii din care n-am văzut niciodată vreo bucată. De asemeni, îşi însuşeau, cât puteau de mult, conservele şi margarina, nu numai pentru a le consuma ci şi ca mijloc de schimb: cu aceste bunuri îşi puteau procura obiectele de îmbrăcăminte indispensabile. Denumirea de „musulmană”, care se folosea pentru a descrie scheletele ambulante atât de numeroase în Auschwitz, nu li se putea aplica niciodată.

Totuşi, aceste bucătărese efectuau adesea munci isto-vitoare. Unele descărcau vagoane de scânduri sau de lemne de foc, cărbuni şi cartofi. Altele spălau toată ziua sau efectau adevărate munci de condamnate, cu picioarele aproape întotdeauna bălăcind în apă. Aveau mâinile

deformate iar picioarele pline de eczeme. Când le găseau furând, le sileau să alerge înăuntrul lagărului ore întregi, fără oprire, purtând în mâini pietre grele. În mijlocul capului li se făcea o tăietură a părului de forma unei panglici, lată de zece centi-metri. Nemţii numeau asta „sport”.

E greu de spus care erau prizonierele tratate mai rău. Majoritatea dintre noi – fie că eram prizoniere politice, rasiste, sau criminale – ne târam existenţa la fel ca dobi-toacele. Evreicele şi rusoaicele erau tratate cu adevărată cruzime. Nemţoaicele, dimpotrivă, – fie că erau criminale, sau pervertite, sau prizoniere politice – beneficiau de anumite privilegii. Dintre ele se alegea un însemnat număr ca funcţionare ale lagărului; şi oricare ar fi fost îndatoririle lor, niciodată nu intrau în grupul celor supuse înfricoşătoarei „selecţii”.

*

Dintre barăci, două au fost transformate în spălătoare. De-a lungul fiecăreia treceau două ţevi de metal pentru a duce apa la robinete, aflate la

un metru şi ceva depărtare unul de altul. Dedesubtul ţevilor se afla un soi de chiuvetă de adunat apa, dar de cele mai multe ori nu exista nicio picătură de apă.

Robinetele erau deschise o dată sau de două ori pe zi, timp de o oră sau două, şi, în teorie, eram libere să ne spălăm. Locul destinat pentru a ne face curăţenia corpo-ralã l-am numit „spălătoare”; tot acolo trebuia să ne clătim gura şi să ne pieptănăm, dar, chiar şi atunci când era apă, era imposibil s-o facem.

La uşa alădirii zg îmbulzea zilnic o adevărată gloată de femei. Turma aceea de femei murdare mirosea atât de urât, încât Îs inspirau o greaţă profundă nu numai camaradelor lor ci şi lor înseşi. Dar nu cu intenţia să ne spălăm ne adunam noi acolo, ci cu speranţa că o să ne putem potoli un pic setea cumplită. La ce folosea să ne ducem acolo, ca să ne spălăm, din moment ce nu aveam nici săpun, nici perie de dinţi, şi nici pieptene? Pe lângă aceasta, preţioasa apă făcea să ne crească şi mai mult setea, căci raţia noastră de apă era

stupid de mică. Torturate în permanenţi de sete, nu pierdeam niciodată ocazia, când ni se ivea, ca să schimbăm mizerabilele noastre raţii de pâine sau de margarină pe o jumătate de sfert de apă. Era mai uşor de suportat foamea decât de îndurat focul acela chinuitor care ne ardea permanent gâtul.

Apa care curgea prin ţevile acelea ruginite de la spălătorie puţea; avea şi o culoare foarte suspectă şi îţi venea greu s-o bei. Dar nu de asta ne bucuram, chiar şi mai puţin, să înghiţim câteva picături – deşi eram expuse să ne plătim acea scurtă alinare a setei printr-un atac de dizenterie sau prin vreo altă boală. Apa aceea era mai bună decât cea „de ploaie stagnată în băltoace; unele prizoniere sorbeau lichi-dul acela noroios ca şi câinii, şi mureau.

Spălătoarele puteau oferi un foarte bun teren de observaţie pentru un moralist. Câteodată, în ciuda tuturor dificultăţilor, unele prizoniere izbuteau, într-o oarecare măsură, să-şi facă curăţenia corporală. Dar când reuşeau, dacă

reuşeau, asta le aducea, de obicei, consecinţe neplăcute: de cele mai multe ori nu-şi mai puteau găsi hainele, pentru că li se furau. În lagăr, furturile au ajuns să fie o adevărată ştiinţă, sau artă. Hoaţa ştia că victima ei trebuia să iasă goală şi că, astfel, se expunea groaznicelor bătăi din partea nemţilor. Femei care fuseseră oneste mame de familie, înainte incapabile de a fura un ac, acum deveniseră nişte adevărate borfaşe fără a avea nici cea mai mică remuşcare.

Ce preţ ne era dat să plătim pentru o jumătate de sfert de apă! Dar se mai întâmpla uneori ca, în chiar momentul în care una îşi ducea la gură lichidul acela dobândit cu atâta trudă, să vină o altă prizonieră şi să-i smulgă vasul din mână. e putea face cineva? Legile nescrise ale lagărului nu pedepseau astfel de agresiuni. Asta nu domolea victimele din jungla noastră. Poate că nemţii voiau să ne contamineze cu sistemul de moralitate nazistă. În majoritatea cazurilor reuşeau.

Pentru closete au fost destinate două gropi. Fiecare era înconjurată de un şanţ pietruit, adânc

de aproape un metru; deasupra se aflau două soiuri de lăzi, ca nişte sertare enorme, înalte de vreo 30 de centimetri. Fiecare ladă avea două găuri unde îşi făcea nevoile numeroasa populaţie a lagărului. Se aflau în lagăr vreo 30 de asemenea closete. Trebuiau curăţate zilnic. Pentru această treabă erau preferaţi de obicei intelectualii – doctorii şi profesorii.

În orele „libere”, accesul la latrinele acelea nu era mai uşor decât la spălătoare. Trebuia să ne îmbrâncim ca să putem intra, iar odată intrate trebuia să aşteptăm să ne vină rândul. Dacă cineva era grăbit, se expunea la pedepse aspre. Totuşi precipitarea era la ordinea zilei, fiindcă un mare număr de prizoniere sufereau de enterită cronică, boală care se datora murdăriei din jurul latrinelor. Cele suferinde de această boală nu mai puteau rezista şi îşi făceau nevoile lângă barăci. Când erau descoperite de paznici, le băteau fără milă. Lipsa totală de hârtie igienică era o altă dificultate care făcea imposibilă igiena personală, ca să nu mai vorbesc de curăţenia latrinelor.

Se întâmpla frecvent ca prizonieri de ambe sexe să se găsească alături la spălătoare sau la latrine. Erau mulţi bărbaţi care lucrau în lagărul de femei la reparatul camioanelor sau cu alte treburi. Când spălătoarele erau ticsite, ele deveneau „saloane*, mai ales la prânz. Câteodată, unele îşi duceau acolo „hrana. Acolo se făcea schimb de informaţii, şi tot acolo se plasau boarfe la bursa neagră.

Un alt loc în care ne adunam era colţul destinat gunoa, ielor, pentru că acolo puteau fi găsite multe obiecte preţioase.

Eu aveam nevoie urgentă de un cordon ca să-mi prind pantalonii. Spre norocul meu am găsit în grămada de gunoi trei bucăţi de sfoară pe care le-am înnodat. Tot aşa am găsit o bucată de lemn pe care am ascuţit-o în formă de cuţit. În aceeaşi zi mi-a surâs din nou norocul. Una dintre tovarăşele mele de *koia* mi-a făcut un dar regesc; doul bucăţi de cârpe. N-am reflectat prea mult ca să văd ce puteam face cu ele; una îmi servea de perie de dinţi iar cealaltă de batistă. Eram foarte răcită şi,

cu toate eforturile mele, niciodată n-am învăţat să-mi suflu nasul cu degetele. Mărturisesc că îmi invidiam camaradele care ştiau s-o facă. Cum nu aveam buzunar, mi-am prins cele două accesorii de igienă de noul meu cordon, lângă cuţitul de lemn. Aceste noi achiziţii mă umplură de mândrie. Mi se părea că devenisem o femeie bogată în lagăr.

CAPITOLUL VII

O PROPUNERE ÎN AUSCHWITZ

Mă aflam în Auschwitz de trei săptămâni şi încă nu puteam s-o cred. Mi se părea că visez sperând că cineva va veni să mă trezească.

Deţinutele ţipau, se certau şi se insultau. Vociferările lor îmi răsunau vag ca larma unei haite de animale. Cu-fundată în nefericirea şi apatia mea priveam din *koia*, ca printr-o perdea, interiorul barăcii.

Peste acest concert de mizerie îmi ajunse deodată la urechi o voce caldă, umană. M-am dezmeticit şi m-am uitat din *koia* mea în sus. Din al treilea şir de priciuri se apleca în jos un bărbat

cu ochi albaştri îmbrăcat în haine vărgate de puşcăriaşi. Am rămas surprinsă văzând acolo un bărbat. Baraca noastră era una de femei. Toată dimineaţa reparase priciurile, dar eu am fost atât de cufundată în le-targie încât nu l-am auzit ciocănind. Se uită la mine şi-mi zise:

— Fruntea sus! Ce se întâmplă cu dumneata?

M-am uitat la el, dar nu i-am răspuns. Atunci el coborî. Am văzut că era înalt, avea ochi limpezi, de un albastru radiant; era tuns pe cap, fireşte, dar se observa că era să-ten. Zâmbea, fapt care îmi atrase atenţia. Cum putea un om să zâmbească în lagăr? Întâlnisem pe cineva care nu căzuse pradă degradării.

Continuă să-mi vorbească şi mă făcu să intru cu el în vorbă. Am aflat că era polonez şi că se afla de patru ani în lagăr, de la ocuparea Varşoviei de către nemţi. Îmi spuse râzând că era tâmplar şi că, uneori, curăţa latrinele sau lucra cu echipa la drumuri.

După aceea a venit zilnic să repare priciurile. Stăteam cu el de vorbă şi am devenit prieteni.

După câtva timp îi aşteptam cu nerăbdare vizitele. Nu mă interesa ca bărbat, ci faptul că era singurul om din lagăr al cărui glas avea sunete umane.

Lucrătorilor li se permitea o pauză de o oră, de obicei – socotind după poziţia soarelui –, în jurul orei 11 dimineaţa într-una din zile, mi-a spus la plecare să-l însoţesc. I-am fost într-adevăr recunoscătoare pentru invitaţie şi m-am dus. Până atunci niciodată nu mi s-a întâmplat să pot ieşi din baracă, nici măcar pentru o clipă. L-am însoţit îndeaproape şi, în fine, am ajuns într-un loc defrişat unde lu-crătorii făceau de mâncare la foc. Spre uimirea mea, prietenul meu, care se numea Tadek, scoase doi cartofi, lucru rar, şi îi puse într-o oală la fiert. Îi urmăream cu privirea fiecare mişcare. Totul era ca o escapadă de copii. Tadek îmi dădu un cartof, apoi se aşeză în faţa mea şi începu să-l mănânce pe celălalt cu lăcomie. Aceea a fost întâia bucăţică de hrană pe care mi-a suportat-o stomacul. Până atunci, tot ce băgasem în gură am dat afară.

Tadek mi-a mai făcut o surpriză: mi-a dăruit

un şal

— Poţi să-ţi înveleşti capul cu el. Pentru o femeie trebuie să fie groaznic văzându-se fără păr – îmi spuse el

Eram copleşită. Am vrut să-i mulţumesc, dar nu eram sigură că n-o să încep să plâng dacă voi deschide gura.

— În fiecare zi vei fi invitata mea la cartofi – continuă el. Şi poate voi putea „organiza* şi altceva de-alfr mâncării, şi chiar ceva haine.

Se apropie de mine şi, ca şi cum ar fi vorbit cu el însuşi „îmi zise:

— Pare ciudat, însă, cu toate că n-ai păr pe cap şi eşti îmbrăcată în zdrenţe, ai în dumneata ceva atrăgător.

— Am simţit braţul în jurul taliei; cu mâna cealaltă începu să mă pipăie şi să mă mângâie pe piept.

Lumea mea se prăbuşi, sfărâmată bucăţele. Doar îi spusesem ceea ce mi s-a întâmplat: că-mi pierdusem familia. Să nu fi putut el înţelege cât de mult sufeream? Eu doar cu omul din el voisem să

mă împrietenesc, nicidecum din pasiune. Ulterior, am aflat că avea cel mai rafinat stil de a face dragoste în Auschwitz. Maniera lui obişnuită de a face propuneri era mult mai crudă. Am rămas în tăcere eu faţa scăldată în lacrimi. El fu dezorientat.

— Nu plânge – mormăi. Dacă nu vrei acum, o să aştept. Dacă-ţi schimbi gândul, spune-mi; mă vei găsi la lucru.

Tocmai sună un gong, iar el se răsuci să plece într-acolo. Dar, mai înainte să plece, adăugă:

— Până una alta, putem sta de vorbă, dar fără să-ţi dau de mâncare. Nu am mare lucru, dar cu puţinul pe care-l am trebuie să-mi găsesc femei. În această mizerie şi agitaţie avem nevoie de ele mai mult decât în viaţa noYmală. Femeile sunt destul de ieftine, numai că e aproape imposibil de găsit un loc unde să putem fi la adăpost. Nemţii ne pândesc tot timpul şi dacă ne prind, plătim cu viaţa.

Apoi se simţi ruşinat.

— Tu nu înţelegi asta. Întotdeauna mi-e frig şi

mi-e foame. Tot timpul sunt bătut şi niciodată nu ştiu când îmi vor trage un glonte. Eşti încă o novice, dar te vei schimba şi peste câteva săptămâni vei înţelege.

Tadek continuă să vină zilnic în baraca noastră cu un pachet de alimente, nu pentru mine, pentru altă femeie. De fiecare dată când trecea, îmi oferea mâncarea. Uneori nu schimbam niciun cuvânt. Îmi oferea pachetul, dar eu întorceam capul. Zi după zi deveneam tot mai slabă, iar el aâmbea şi mai sarcastic când îi refuzam ofertele. După câteva săptămâni abia mai aveam putere să umblu, iar la che-mările la apel leşinam tot mai des. Cu toate acestea, eram hotărâtă să nu cedez. Dar ştiam că nu voi mai putea rezista mult în acest fel.

Am decis să mă duc la spălătoare unde „după cum auzisem, se adunau bărbaţi în orele lor libere şi îşi împărţeau câteodată hrana cu femeile. M-am rugat lui dumnezeu să pot găsi măcar o fiinţă care să se îndure de mine.

Când am ajuns acolo, am văzut nişte

prizoniere pândind apariţia gardienilor. Se prefăceau că lucrează, pentru că femeilor le era strict interzis să intre la spălătoare când se aflau acolo bărbaţi.

Priveliştea dinăuntru era demoralizantă. În fundul ba-răcii murtlare câţiva bărbaţi îşi sorbeau zgomotos supa din cutii slinoase de tablă pe care le culeseseră de prin resturile de gunoi. Încăperea era plină de oameni. Bărbaţi şi femei se îngrămădeau prin toate colţurile. Perechile se înghesuiau unele lângă altele sporovăind. Altele stăteau rezemate de pereţi într-o îmbrăţişare intimă. Câţiva făceau tran-zacţii la bursa neagră. Duhoarea emanată de trupurile ne-spălate se amesteca cu mirosurile de alimente râncede şi murdare, şi cu transpiraţia generală. Aerul era de nerespirat.

În altă parte a lagărului se desfăşura o scenă cu totul diferită. Tocmai sosise un nou transport de deportaţi. Strigătele deznădăjduite ale femeilor şi copiilor, despărţiţi la prima selecţie imediat ce coborau din vagoane, răsunau peste vorbăria din

spălătoare. Flăcările ce ieşeau din hor-nurile crematoriului aruncau mănunchiuri de fum către cer.

Abia trecusem pragul acela că îmi veni s-o iau la fugă înapoi –, dar n-am putut. O durere mistuitoare îmi rupea stomacul; era mai mult decât o simplă foame.

Într-un colţ al barăcii, un bătrân stătea rezemat de perete şi mânca dintr-o cutie de tablă. Era oribil şi te îngrozeai numai privindu-l. Poate chiar din acest motiv mi se păru că puteam nădăjdui la el. Părea să aibă vreo 55 – 60 de ani; nu avea mici am dinte în gură iar obrazul îi era însemnat cu ciupituri de vărsat şi plin de cicatrice. Pe cap i se vedea o steatomă şi, ca şi cum soarta nu-i rezervase destule sluţenii, mai era şi chior de un ochi.

În lichidul negricios din cutia lui de tablă pluteau doi cartofi. Cartofi! Mă uitam cu ochi râvnitori cum îi muşca. Dar nu-i putea mânca decât pe dinafară pentru că miezul crud era prea dur pentru gingiile lui fără dinţi. Ce nu putea

mânca arunca înapoi în cutie. Îşi sorbi „supa” negricioasă iar cartofii rămaseră acolo.

Se uită în jurul lui. O îi căutând pe cineva cu care să-şi împartă darul acela princiar? Mă văzu cum mă uitam la el cu ochii plini de lăcomie. Îmi oferi restul *lunch-vim* său cu un zâmbet atât de diform şi de oribil încât am simţit că înnebunesc. Am apucat darul din mâna lui şi am început să mănânо. Deodată, o femeie se năpusti la mine şi-mi smulse cartofii din mână.

— Porc murdar! – îi zbieră ea bătrânului. Dai mâncarea alteia?

— Du-te la dracu’! – îi răspunse bătrânul. Eu fac ce-mi place. Asta-i mai tânără decât tine!

Împinse femeia de lângă mine, o azvârli la pământ şi îi trase o lovitură cu piciorul. Strigătele ei au atras atenţia celorlalţi care se aflau la spălătoare. Toţi, chiar şi cei care erau ocupaţi cu dragostea, s-au strâns în jur. Mi se urcă sângele în obraz.

Deodată se apropie Tadek:

— Sunt surprins să văd aici pe înălţimea

Voastră! – exclamă el zâmbind sarcastic. Ţi-a trebuit mult să te faci văzută. Asta o să fie mai bun decât cartofii mâncaţi pe jumătate, adăugă el oferindu-mi ca întotdeauna pachetul cu mâncare.

Am rămas uitându-ne unul la altul. Cât l-am urât în momentul acela! Am apucat pachetul şi i l-am azvârlit în faţă cu toată puterea, apoi am luat-o la fugă. Nici în ziua de azi nu-mi amintesc cum am ajuns la baraca mea.

Multă vreme după ace* ultimă întâlnire cu Tadek, nu l-am mai văzut. Nu ştiam nimic de el, dar o vedeam pe Lili, femeia căreia îi aducea acum bucatele sale de mâncat. După o vreme, când m-au trimis să lucrez la infirmerie, rivala mea devenise o vizitatoare permanentă. Mi-am sacrificat raţia de pâine ca să cumpăr pentru ea, de la bursa neagră, un medicament foarte rar: era pentru combaterea sifilisului.

CAPITOLUL VIII

SUNT CONDAMNATA LA MOARTE

Trecură câteva zile interminabile. Inactivitatea aceea impusă aproape că ne înnebunea. Singurul

lucru ce-l aveam de făcut era să ne prezentăm la chemările la apel.

Ajunsesem mai subţire decât un schelet. Eram chinuită de febră şi de tuse, şi aveam mereu frisoane. Răcisem la începutul verii, când ploua şi vremea se răcise. Într-o zi, simţindu-mă mai bolnavă decât în alte dăţi, mi-am acoperit spatele cu o ţesătură ponosită de lână pe care mi-o în – prumutase o vecină. Magda, una dintre prietenele mele care avea anginã, urmându-mi exemplul îşi înfăşură gâtul cu o cârpă. Speram că *Führerin*, odioasa Hasse, nu va observa nimic şi că vom apuca să luăm de pe noi aceste obiecte suplimentare înainte ca cai să se apropie de noi. Dar a fost în zadar, fiindcă Hasse a observat imediat modificările din ţinuta noastră, ceea ce era considerat o gravă abatere de la disciplină. Ne-a bătut până ce a obosit şi ne-a mai şi destinat „selecţiei**, pentru că, după cum se vede, răzbunarea ei n-a fost satisfăcută. Pentru o mică şi nefericită „abatere” ne condamna să murim.

În ziua aceea îngrozitoare au fost incluse

printre selecţionate câteva duzine de femei şi din baraca noastră. *Stubendtensts* ne-au închis într-un ocol spre ieşirea din lagăi şi ne-a poruncit să rămânem acolo şi să aşteptăm. Camio-nul care urma să ne ducă la camera de gazare nu sosise încă.

Selecţiile, camera de gazare şi cuptoarele crematoriului au fost multe zile în şir subiectul nesfârşitelor discuţii din baraca noastră. Camaradele mele credeau că toate relatările acelea nu erau altceva decât zvonuri, închipuiri şi nimic mai mult.

Eu ştiam deja că selecţia însemna camera de gazare, şi multe alte prizoniere aflaseră despre acest secret. Însă pe majoritatea femeilor era tot atât de greu să le faci să înţeleagă acest lucru, pe cât e de greu a-l face pe cititor să pătrundă cu mintea cât de jalnice erau condiţiile în care ne tiram existenţa.

Eram doar la vreo câteva sute de metri de aşa-numita „brutărie” şi simţeam mirosul dulceag pe care îl răspâadea. În „brutăria” aceea erau arşi

oamenii. Cu toate acestea, chiar şi după luni şi luni de detenţie, mai existau în lagăr deţinute, care nu credeau că aceasta era posibil D* ce refuzau adevărul? Mi-am pus de multe ori această întrebare. Poate se îndoiau pentru că nu dădeau crezare la ceea ce li se spunea. Chiar şi în clipa în care erau împinse cu violenţă în camera de gazare multe femei refuzau să creadă. Magda era una dintre acele incredule.

Mă vedeam adesea în încurcătură. Ce atitudine trebuia să adopt faţă de acelea care nu voiau să creadă că existau camere de gazare şi crematorii. Trebuia să le las cu ideea lor: că acelea n-ar fi decât minciuni inventate, instrumente nemiloase mânuite de sadicele *blocovas* pentru a ne înfricoşa? Nu era, oare, de datoria mea să-mi informez tovarăşele de suferinţă? Dacă nu reuşeam să le conving despre crudul adevăr, erau în stare să se ofere într-o zi chiar ele pentru prima selecţie.

În timp ce aşteptam să sosească camionul, *Stubendienst* şi prizonierele nemţoaice s-au prins

de mâini şi au format ia jurul nostru un cordon. I-am şoptit Magdei la urechi» ci trebuie să fugim din cercul acela. Ea dădu din cap şi răspuns*:

— Nu, lagărul e atât de înfiorător încât, oriunde ne-ar trimite, n-ar fi mai rău. Eu nu voi fugi.

— Proastă! – am şoptit. Ne-au selecţionat din pedeapsă. Este evident că unde ne vor trimite va fi şi mai rău. Vii cu mine?

— Nu!

— Atunci voi încerca singură să rup cordonul.

Dar asta era mai uşor de zis decât de făcut. Abia gândisem la planul meu de fugă, când unele dintre „selecţionate* începură să strige:

— *Stubendienst*! Cineva încearcă să fugă!

De ce m-au trădat? Adevărat, ignorau faptul că urmau să fie duse la abator, dar ştiau bine că selecţiile nu se făceau ca să le îmbunătăţească situaţia. Cu toate acestea, protestau contra oricui încerca să se salveze de destinul comun, pentru că ele nu aveau curajul de a risca o asemenea primejdie.

M-am văzut silită să rămân în rânduri. Tremuram. Am încercat să mă separ pe cât posibil de tovarăşele mele din faţă. În timp ce făceam manevra aceea, a sosit camionul care trebuia să ne transporte la camera de gazare. Instinctiv, grupul se trase înapoi.

Deodată, ca prin minunea minunilor, am zărit o bâtă aruncată pe jos. În Auschiwitz, o bâtă era simbol al puterii şi autorităţii. Am apucat ţăruşul şi m-am amestecat într-un grup de *stubendients* din altă baracă. Apoi am fugit cu toată viteza spre bucătării. Magda, care între timp îşi schimbase gândul, m-a urmat. În faţa bucătăriilor se afla, ca de obicei, un grup de prizoniere care pierdeau vremea. Cu cel mai natural aer din lume, am început să pun farfuriile în ordine. Apoi m-am oferit să ajut cărătoarelor la cazanplye cu supă, şi aşa am procedat de la baracă la baracă până ce am reuşit să ajung la a mea. Magda, care făcuse exact ca şi mine, dispăru, în alt bloc. Nu fără dificultăţi, mi-am schimbat veşmântul cu altă deportată şi m-am vârât în *koia* mea. Am avut grijă

să nu ies de-acolo până la primul apel. Vreo două prizoniere au rămas speriate când m-au văzut, dar le-am explicat foarte liniştită că am fost confundată probabil cu altă femeie, pentru că pe mine nu m-au selecţionat deloc.

Schimbarea în îmbrăcămintea mea a trezit însă unele bănuieli. Eram sigură că Hasse nu mă va recunoaşte între cele 40.000 de prizoniere. Totuşi, am simţit că era mai bine ca ea să nu mă vadă în vechile mele haine. Dar, dacă calmul meu a liniştit pe cea mai mare parte a tovarăşelor mele, nu acelaşi lucru s-a întâmplat cu Irka, adică *blocova*.

În ziua următoare, m-a trezit dis-de-dimineaţă *stubendients*, sluga personală a *blocovei*.

— Irka zice că vrea imediat ghetele tale, ori te va da – nunţa lui Hasse.

Am încercat să protestez.

— Sunt bolnavă, am febră. Plouă şi nu am absolut nimic ce să pun în picioare.

— Nu fi atât de îngrijorată de asta – insistă sluga credincioasă, *stubendients* –, Irka îţi va da o

pereche de pantofi.

— S-a făcut!

Dimineaţa următoare am primit doi pantofi de la perechi diferite, amândoi pe piciorul stâng, amândoi făcuţi din barete şi aproape fără talpă. Dar n-am îndrăznit să mă plâng.

Nu încheiasem o afacere proastă. Continuam să trăiesc»

CAPITOLUL IX INFIRMERIA

Săptămâni în şir n-au existat mijloace de îngrijire medicală. Nu exista nici spital pentru servicii sanitare, şi nici medicamente. Ni s-a comunicat într-una din zile că vom avea, în sfârşit, o infirmerie. Dar şi de data aceasta nemţii au folosit un cuvânt mare pentru o situaţie făcută în batjocură.

Eu am făcut parte din personalul infirmeriei. Cum am ajuns să fiu numită merită un subiect aparte. Scurt timp după sosirea mea în lagăr, mi-am luat inima în dinţi şi i«m cerut doctorului Klein, medicul-şef SS al lagărului, ca să-mi dea voie să fac ceva pentru a alina suferinţele

tovarăşelor mele de captivitate. M-a respins cu brutalitate, pentru că era interzis să te adresezi unui medic SS-ist fără aprobare. Totuşi, în ziua următoare a trimis să mi se coimunioe că de acum încolo aveam însărcinarea de a ţine legătura cu doctorii din diferite barăci. Întrucât el pierdea un timp preţios ca ascultarea rapoartelor, în timp ce-şi efec-tua vizitele, avea nevoie de ajutor.

Curând, se stabili o nouă ordine a lucrurilor. Toate prizonierele care aveau ceva cunoştinţe medicale trebuiau să se anunţe. Multe s-au oferit în mod voluntar. Întrucât eu nu eram lipsită de experienţă, am fost trimisă să lucrez la infirmerie.

Noua secţie a fost instalată în Baraca No. 15, poate cea mai dărăpănată din întreg lagărul. Ploaia trecea prin crăpăturile tavanului iar pereţii aveau găuri şi crăpături enorme. La dreapta şi la stânga intrării se aflau două încăperi mici. Una era desemnată pentru „infirmerie” iar cealaltă pentru „farmacie”. După câteva săptămâni se instală un „spital”, în celălalt capăt al barăcii, iar noi am fost capabile să primim 400 – 500 de

bolnave.

Multă vreme n-am dispus decât de cele două încăperi mici. Singura lumină pe care o aveam venea de pe cori-dor; nu exista apă curgătoare şi era greu de întreţinut curată duşumeaua de scânduri, deşi o spălam cu apă reco de două ori pe zi. Neavând apă caldă şi dezinfectante, nu reuşeam să curăţăm urmele de sânge şi de puroi care că nâneau printre crăpături.

Mobilierul infirmeriei se compunea dintr-un dulap, fără rafturi, pentru medicamente; o masă instabilă pentru explo-rare, pe care trebuia să o sprijinim pe cărămizi; şi o masă mare, pe care am acoperit-o cu un cearşaf, unde ne puneam instrumentele. Era ceva mai mult decât nimic ceea ce aveam, dar totul într-o stare jalnică.

Întotdeauna când trebuia să folosim ceva, eram confruntate cu aceeaşi problemă: să utilizăm instrumentele fără a le steriliza ori să ne lipsim de ele? De exemplu, după tratamentul unui furuncul sau al unui antrax, trebuia să tratăm un abces mai puţin grav cu aceleaşi instrumente. Ştiam că ne

expuneam bolnava la infecţie. Dar ce puteam face? A fost o minune că, datorită acestei situaţii, niciodată n-am avut un caz de infecţie gravă. Ne gândeam adeseori că tratamentele noastre contraziceau toate teoriile medicale despre sterilizare.

Numărul total al prizonierilor din lagărul nostru era de 30.000 – 40.000, iar întreg personalul de la infirmerie nu trecea de cinci! E inutil de adăugat că nu mai pridideam cu munca.

Ne sculam la orele 4,00 dimineaţa. Consultaţiile începeau la orele 5,00. Bolnavele, care ajungeau adeseori la 1.500 pe zi, trebuiau să-şi aştepte rândul în şiruri de câte cinci. Ţi se făcea pielea de găină văzând convoaiele acelea de femei suferinde, în straie sărăcăcioase, aşteptând umil în ploaie, burniţă sau ninsoare. De multe ori, când nu mai puteau re-zista, se prăbuşeau la pământ, în nesimţire.

Consultaţiile urmau fără întrerupere din zori şi până la orele trei după-amiază, când ne opream ca să ne odihnim puţin. Timpul acela ni-l foloseam

pentru masă – dacă mai rămânea ceva –, pentru spălatul pe jos şi pentru curăţatul instrumentelor. Munceam până seara la orele opt. Câteodată, în cursul nopţii, aveam şi naşteri. Eram literalmente copleşite de povara muncii. Exilate într-o baracă lipsită complet de aer proaspăt, fără exerciţii fizice şi fără odihnă suficientă nu puteam nădăjdui la altceva decât la un pic de odihnă.

Cu toate că eram lipsite de cele necesare, inclusiv de pansamente, ne dăruiam cu fervoare muncii, îmboldite în conştiinţa noastră de marea noastră responsabilitate. Când ne simţeam la capătul puterilor, ne stropeam faţa şi gâtul cu câteva picături din preţioasa apă; eram nevoite să sacri-ficăm acele rare picături ca să ne putem continua lucrul, însă efortul nostru fără sfârşit ne epuiza. Când existau naşteri în serie şi trebuia să petrecem noaptea albă, eram atât de istovite încât ne clătinam de parcă am fi fost băute. Cu toate acestea, aveam o infirmerie iar noi făceam o muncă frumoasă şi utilă.

Nu voi uita niciodată bucuria pe care o

simţeam când, după terminarea muncii de fiecare zi la infirmerie, puteam, în sfârşit, să mă duc la culcare. Pentru prima oară, după multe săptămâni, nu mai trebuia să dormim în promiscuitatea de nedescris din *koia*, tăvălindu-ne în slinul, în păduchii şi în putoarea ei. În această încăpere relativ mare eram numai cinci femei, care lucram.

Înainte de a ne duce la culcare ne permiteam luxul să facem curăţenie, folosindu-ne de un lighean. Obiectul era găurit în două locuri şi nu se putea folosi numai dacă le astupam cu miez de pâine… dar câtă ni se dădea în plus?” Era un lighean autentic pe un suport real. Conţinea apă adevărată şi chiar şi o fărâmă de săpun, lux suprem! Însă, ceea ce nemţii numeau săpun, nu era decât o pastă lipicioasă, de provenienţă dubioasă şi cu miros greţos; dar făcea spumă, deşi puţină.

Ni s-au dat două pături pentru toate cinci. Una o puneam pe jos, aceea care n-o puteam curăţa, iar cu cealaltă ne înveleam. Comparativ cu viaţa

normală nu puteam spune că aveam condiţii de viaţă confortabile. În prima noapte a plouat, iar vântul sufla prin crăpăturile de scânduri. Acoperişul dărăpănat lăsa să pătrundă ploaia iar noi trebuia mereu să ne mutăm ca să scăpăm de băltoace. Totuşi, după ce am cunoscut mizeria din baracă, aici era un rai.

În zilele care au urmat condiţiile noastre de viaţă s-au ameliorat cu ceva. Aveam o anumită independenţă, relativă desigur, puteam să discutăm şi eram libere să mergem la latrine când era necesar. Cei care niciodată nu s-au văzuţ lipsiţi de aceste mici libertăţi nu-şi pot imagina cât de importante ajung să fie.

Situaţia noastră vestimentară a rămas însă aceeaşi. În timp ce le tratam pe bolnave purtam aceleaşi zdrenţe, care ne serveau şi de cămaşă de noapte, şi de halat, şi de tot Dar bietele bolnave cu greu îşi dădeau seama de asta, fiindcă umblau mai zdrenţăroase decât cerşetoarele, când nu purtau haine de puşcăriaşi.

La început, personalul infirmeriei dormea

chiar în încăperea de consultaţii, pe jos. Se poate imagina bucuria noastră când ni s-a dat, într-o zi, un întreg „apartament”. Adevărat, era vechiul urinar al Bărăcii No. 12, dar avea să fie la dispoziţia noastră. Încăperea era aşa de strâmtă încât cu mare greutate încăpeau două paturi înguste de scânduri, tip lagăr. Ca urmare, am adoptat sistemul paturilor în şir, la fel ca şi Jeoiasurile din barăci. Din trei şiruri ne-am făcut şase paturi. Asta era ca în vis. De acum înainte, micul dormitor avea să fie domiciliul nostru; aşa eram mai ca acasă.

Multe seri le petreceam discutând, gândindune la şansele noastre de eliberare şi analizând la nesfârşit ultimele ştiri despre război, aşa cum le înţelegeam noi. Câteodată, foarte rar, ajungea la noi, pe ascuns, câte un ziar nemţesc; atunci, examinam fiecare cuvânt, ea să găsim un dram da adevăr între toate minciunile acelea. Adesea dădeam frâu liber dorului, vorbind despre fiinţele noastre dragi, sau discutam despre chinuitoarele probleme ale zilei: dacă trebuia sau nu trebuia să

sacrificăm pe vreun nou-născut ca să putem salva pe biata mamă. Ca să putem adormi într-o stare de linişte spirituală, să uităm, să fugim de prezentul îngrozitor, uneori recitam versuri.

Rezultatele obţinute la infirmerie erau departe de a fi strălucite. Condiţiile deplorabile din lagărul de concentrare făceau ca numărul bolnavelor să crească necontenit. Cu toate acestea, stăpânitorii noştri refuzau să sporească personalul infirmeriei. Cinci femei erau destule! Am fi putut da o parte din medicamente şi din pansamentele noastre doctorilor din alte barăci, dar nemţii nu ne lăsau.

Evident, nu le puteam trata pe toate bolnavele; multe cazuri, fiind neglijate, se agravau; de exemplu, când aveam de vindecat răni cangrenoase. Infecţiile acelea emanau un miros de putred iar larvele se înmulţeau în ele rapid; foloseam o seringă îngrozitoare şi le dezinfectam cu o soluţie de permanganat de potasiu. Trebuia să repetăm operaţiunea aceea de zece sau douăsprezece ori, dar ni se termina apa. Ca urmare, celelalte femei bolnave trebuiau să

aştepte şi să sufere în continuare.

Situaţia s-a ameliorat cu ceva după ce spitalul a fost instalat în celălalt capăt al barăcii. Acest spaţiu era rezervat pentru cazuri care impuneau intervenţii chirurgicale, dar, din lipsă de mijloace, se tratau tot felul de infecţii. În spital încăpeau între 400 – 500 de bolnave. Era greu, firește, să fie primite toate, din care cauză cele care erau des bolnave trebuiau să aştepte zile întregi până să fie spitalizate. Imediat ce soseau, trebuiau să-şi lase acolo toate straiele de pe ele în schimbul unei cămăşi mizerabile, dar le obligau să doarmă în continuare în *koias* ori pe saltele dure de paie, şi numai cu o pătură la patru femei. Nici măcar nu se pulea pune problema să fie izolate din motive medicale.

Totuşi, cel mai mare pericol prin care treceau femeile bolnave era ameninţarea de a fi „selecţionate”, pentru că ele erau mai expuse decât cele sănătoase. Selecţia însemna transportarea direct la camera de gazare sau o injecţie cu fenol în inimă. Prima oară am auzit

vorbindu-se de fenol de la dr. Pasche, care era un membru în mişcarea de rezistenţă.

Când naziştii şi-au dezlănţuit selecţiile în masă, era primejdios de stat în spital. De aceea, pe acelea care nu erau aşa bolnave le îndemnam să rămână în barăcile lor. Dar, la început mai ales, prizonierele refuzau să creadă că spitalizarea era folosită împotriva lor ca pretext pentru a le trimite la camera de gazare. Ele îşi închipuiau în mod naiv că selecţiile făcute în spital şi la chemările la apel erau pentru a le transfera în alte lagăre şi că bolnavele erau trimise la un spital central.

Înainte ca infirmeria să fie instalată iar cu să fiu în serviciul dr. Klein, într-o zi le-am spus tovarăşelor mele de captivitate că ar trebui să se ferească de a-şi expune figura bolnavă. În aceeaşi zi chiar, îl însoţeam pe dr. Klein în turul său medical. Se comporta diferit de ceilalţi SSişti: Nu striga niciodată şi afişa maniere alese. O bolnavă îi atrase atenţia:

— Noi vă apreciem bunăvoinţa, *Herr Oberarzt*, şi continuă să-i spună că existau în lagăr unii care

pretindeau că bolnavii erau trimişi la camera de gazare.

Dr. Klein se prefăcu surprins şi îi răspunse:

— Nu aveţi de ce să credeţi toate prostiile care circulă pe aici. Cine a răspândit acest zvon?

Am început să tremur. Chiar în dimineaţa aceea îi spusesem acestei biete fiinţe realitatea. Din fericire, *blocova* îmi veni în ajutor: îşi încreţi sprâncenele şi o strivi literalmente pe flecară cu o privire de gheaţă.

Bolnava înţelese că o luase gura pe dinainte şi bătu imediat în retragere.

— Oh, eu nu ştiu nimic din toate astea – murmură. Pe aici se spun lucrurile cele mai absurde.

În celălalt spital al lagărului, la secţia *B-3*, se aflau, în august 1944, vreo 6.000 de bolnave, număr considerabil mai mic decât la noi, de 35.000. Pentru cazurile contagioase, secţia avea încăperi separate. Aşa cum era caracteristic pentru lagărele de concentrare modul iraţional în care erau organizate, şi această secţie,

considerabil mai mică, avea o infir-merie de zece ori mai mare decât a noastră, având în serviciul ei şi cincisprezece medici. Cu toate acestea, condiţiile de igienă de acolo erau şi mai deplorabile, fiindcă acolo nu existau deloc latrine, numai nişte lăzi de lemn în aer liber iar prizonierele erau în văzul SS-iştilor şi al deţinuţilor bolnavi.

Când aveam cazuri contagioase trebuia să le ducem la secţia aceea. Asta ne punea în încurcătură: dacă rămâneam, cu cazurile contagioase, riscam să răspândim boala, iar dacă erau duse la spital, riscau să fie selecţionate. Dar ordinele erau stricte, şi noi am fi fost aspru pedepsite dacă rămâneam cu cazurile contagioase. În afară de aceasta, dr. Men-gele făcea dese incursiuni şi controale. Se înţelege de la sine că încălcăm ordinele de câte ori puteam.

Transferul bolnavelor contagioase era un spectacol vrednic de milă. Femeile arzând de febră o luau pe *Lagerstrasse* cu păturile pe ele. Celelalte le ocoleau ca pe nişte leproase. Unele

dintre femeile acelea nenorocite erau exilate în *Durchgangszimmer* (sau cameră de trecere), o încăpere de trei metri pe patru, unde zăceau pe podeaua goală. Era o adevărată antecameră a morţii. Cele care treceau de uşa aceea, spre nimicirea lor, era şterse imediat de pe lista de efective şi, ca urmare, nu li se mai dădea nimic de mâncare. Astfel, nu le rămânea decât să-şi aştepte ultimul drum. În sfârşit, veneau camioanele „Crucii Roşii" în care bolnavele erau încărcate claie peste grămadă ca sardelele, protestele erau inutile. Neamţul responsabil cu transportul închidea portiera camionului şi se aşeza liniştit lângă şofer. Camionul se îndrepta cu iuţeală spre camera morţii. De aceea ne era atât de frică să trimitem cazurile contagioase la „spital".

Sistemul de administraţie era complet lipsit de logică. Era uluitor să vezi cât de slabă legătură exista între diferi-te ordine obişnuite, care urmau unul după altul. Aceasta se datora numai în parte neglijenţei. Nemţii încercau, după câte se părea, să deruteze prizonierii pentru a micşora pericolul

unei răzvrătiri. Acelaşi lucru se întâmpla cu selecţiile. Câtva timp erau selectate automat o anumită categorie de bolnave, pentru ca într-o zi totul să se schimbe: cele afectate de aceeaşi boală, cum era difteria de exemplu, puteau fi supuse tratamentului într-o încăpere separată şi lăsate în grija medicilor, şi ei prizonieri.

De cele mai multe ori era primejdios să aiscarlatină; totuşi se întâmpla uneori ca cele care contractaseră boala să fie supuse tratamentului, iar unele ajungeau chiar să se vindece. Atunci erau trimise înapoi la barăcile lor, iar asemenea exemplu le convingea pe celelalte că scarlatina nu însemna condamnarea la moarte în camera de gazare. Dar, imediat după aceea, măsura respectivă era anulată şi înlocuită prin alta. Aşadar, cum putea şti cineva ce să creadă?

Oricum ar fi, opinavele noastre în foarte rare cazuri se mai întorceau de la secţia aceea a spitalului; acestea nu au trecut niciodată prin *Durchgangzimmer*, de aceea ele nu ştiau nimic despre condiţiile din antecamera morţii. „Spitalul

acela era un spectru al groazei pentru noi toate. Era înconjurat de mister şi de umbrele morţii.

*

În spitalul acela am fost de faţă într-o zi la o scenă patetică extraordinară. Una dintre infirmiere, o tânără şi dră-guţă evreică din Ungaria, numită Eva Weiss, contractase scarlatina în timp ce-i îngrijea pe bolnavi. În ziua în care a aflat că era bolnavă, nemţii tocmai revocau măsura de tolerare a bolii. Întrucât diagnosticul îi fusese stabilit de către un doctor neamţ, biata infirmieră ştia că drumul ei la camera de gazare era sigur şi că peste puţin va sosi o falsă ambulanţă care o va duce la fel ca pe celelalte bolnave selecţionate.

Cele care bănuiau iadevărul erau în culmea disperării, încăperea răsuna de plânsete.

— Vă asigur că nu aveţi de ce să vă alarmaţi – le spuse Eva Weiss, care se trăgea tot din Cluj. Vă imaginaţi lucruri îngrozitoare, dar veţi vedea, asta e ceea ce o să se întâmple: vom fi transferate într-un spital mai mare unde ne vor îngriji mult mai

bine decât aici. Chiar pot să vă spun unde se află acest spital: în lagărul bătrânilor şi al copiilor. Acolo infirmierele sunt în vârstă. Poate că unele dintre noi o să ne găsim acolo şi mamele. După aceea va trebui să ne gândim cât de fericite suntem.

— Ca infirmieră – gândeau bolnavele – trebuie că era bine informată.

Iar cuvintele ei le-au încurajat.

Înainte ca uşa ambulanţei să se închidă, celelalte infirmiere i-au spus camaradei lor, Eva, ultimul adio. Tânăra aceea curajoasă, cu calmul său imperturbabil, a ştiut să le cruţe pe nefericitele ce o însoţeau spre moarte de tortura neliniştii şi a spaimei. Dar la ceea ce o fi simţit în sinea ei, în timp ce era dusă la camera de gazare, e mai bine să nici nu ne gândim.

*

Am văzut, firește, sute de episoade tragice. E imposibil de scris o carte care să le cuprindă pe toate. Unul dintre ele m-a tulburat însă peste măsură.

Ne-a fost adusă la infirmerie, dintr-o baracă apropiată, o tânără grecoaică. În pofida atrofierii sale după boală şi a faptului că ajunsese o epavă omenească, îşi păstra încă frumuseţea. N-a putut să răspundă la niciuna dintre întrebările noastre, rămânea mută. Noi eram specializate, înainte de toate, în chirurgie şi n-am înţeles de ce ne-au trimis-o. Fişa ei medicală arăta că nu avea nevoie de intervenţie chirurgicală.

Am supus-o observaţiei. Curând am descoperit că se comisese o greşeală. Fata aceea ar fi trebuit internată la secţia pentru alienaţi mintali. Şedea aproape tot timpul, imitând exact mişcările unei filatoare. Din timp în timp, ca şi cum ar fi fost istovită de muncă, îşi pierdea cunoştinţa. N-o puteam face să-şi revină în fire timp de o oră sau două. Apoi, mişca din cap, într-o parte şi în alta, îşi deschidea ochii fi ridica braţele, ca şi cum se ferea de lovituri în cap.

În ziua următoare am găsit-o moartă. În cursul nop vii, îşi golise salteaua de paie ca s-o „toarcă”. În afară de asta, îşi sfâşiase bluza în bucăţele – ca

să aibă mai multă materie primă pentru fusul ei imaginar.

Am văzut multe decedate, dar puţine chipuri m-au mişcat atât de profund ca acela al tinerei grecoaice. Probabil că fusese folosită la munci forţate, la maşina de filat. Eforturile ei nu i-au adus decât bătăi. A sucombat, căci spaima de tortura bestială şi deznădejdea i-au distrus până la urmă echilibrul mintal.

CAPITOLUL X

UN NOU MOTIV SA TRĂIESC

La infirmeria noastră veneau uneori şi bărbaţi; erau prizonieri care efectuau diferite munci în lagărele de femei. Când se întorceau seara la barăcile lor, îşi găseau infirmeria închisă. Nu puteam refuza să-i tratăm, deşi era

7 – Cuploarele lui Hitler strict *verboten* din partea nemţilor; dar leziunile lor proveneau din accidente de muncă.

Printre aceşti bolnavi se afla un francez mai în vârstă, pe care îl voi numi „L”. Rana pe care o aveţi la picior l-a făcut un vizitator permanent al

infirmeriei. L. era o persoană încântătoare şi-l primeam cu o adevărată bucurie. În fiecare zi ne aducea veşti încurajatoare despre situaţia militară şi politică din Europa. În timp ce noi îi tratam rănile, el ne alina sufletul. Era aproape singura noastră sursă de informaţii; măcar ne aducea informaţii reale şi nu zvonuri fanteziste.

Din atitudinea temnicerilor noştri nu puteam trage nicio concluzie, fiindcă păreau să considere lagărul drept instituţie cu caracter permanent.

Văzut de la Auschwitz-Birkenau, războiul acela sângeros ni se părea foarte departe şi aproape ireal. De altfel, în afară de alarmele aeriene, noi nu aveam experienţa războiului. Imediat ce sunau sirenele, curajoşii SS-işti o luau la sănătoasa cu toată iuţeala şi fugeau să se ascundă în pădure. Se opreau doar ca să ne întoarcă pe noi în lagăre şi să ferece bine porţile. Prizonierele erau expuse pericolului exploziei cu bombe, dar SS-iştii se puneau la adăpost.

Deoarece eu treceam atunci printr-o depresiune nervoasă accentuată, ştirile pe care ni

le aducea L. erau pentru noi un adevărat suport moral. De când am început să lucrez la infirmerie, îmi ameliorasem un pic situaţia sub aspect material, dar viaţa mi se părea o povară teribilă. Îmi pierdusem părinţii, fiii, iar de soţul meu, unica fiinţă dintre cei vii a cărei existenţă mă mai ţinea în viaţă, nu ştiam nimic. Eram cu gândul în pragul sinuciderii. Tovarăşele mele observau că mă ofileam zi de zi, văzând cu ochii.

Odată, L. mă luă deoparte şi mă dojeni;

— Nu ai dreptul să-ţi distrugi viaţa. Dacă pentru dumneata personal această viaţă nu te mai atrage deloc, totuşi trebuie să-ţi continui viaţa, chiar dacă numai pentru a alina suferinţele celor din jur. Locul în care te afli se potriveşte perfect pentru a aduce servicii foarte preţioase.

Mă privi în ochi pătrunzător şi continuă:

— Desigur, asta nu va fi fără riscuri. Dar, oare, nu viaţa noastră toată e în pericol câtă vreme suntem aici? Esenţialul e să avem un scop, un ideal.

Atunci îmi veni mie rândul să-l privesc drept în

ochi.

— Mă pun în serviciul dumitale – i-am răspuns. Ce trebuie să fac?

— Poţi să faci pentru noi două servicii – răspunse el. Întâi: poţi să transmiţi cu atenţie toate ştirile pe care ţi le aduc. Asta e de cea mai mare importanţă pentru a menţine la înălţime starea de spirit a prizonierilor. Na crezi?

Răspândirea de „zvonuri false” era interzisă de nemţi sub pedeapsa cu moartea. Dar ce mai era de adăugat pentru a muri? Eu nici măcar nu mă gândeam la asta.

— În al doilea rând – continuă L. –, munca pe care o desfăşori face să fii ideală ca factor poştal. Vor începe să-ţi aducă pachete şi scrisori. Dumneata le vei înmâna potrivit instrucţiunilor pe care le vei primi. Şi, nimănui niciun cuvânt, nici măcar la cea mai bună prietenă de-a dumitale; pentru că, dacă te vor prinde, te vor supune interogatoriului, şi nu vrem să existe niciun martor împotriva dumitale. Nu toţi sunt capabili să suporte tortura. Crezi că eşti atât de tare ca să

înduri torturile lor?

Am rămas tăcută. Ar putea exista, oare, suferinţe mai mari de îndurat?

— Voi căuta să fiu tare.

— Rămase îngândurat, apoi adăugă:

— Încă ceva. Trebuie să observăm tot ceea ce se întâmplă aici. Mai târziu vom scrie tot ceea ce am trăit, 1 După ce se va termina războiul, lumea va trebui să afle despre asta. Trebuie să se facă public adevărul.

Din acel moment, aveam un nou motiv să trăiesc, Eram membră a mişcării de rezistenţă.

După întrevederea aceea, am avut ocazia să întâlnesc şi alţi membri ai Rezistenţei. Ne limitam relaţiile la munca noastră şi nici măcar nu ne întrebam unul pe altul cum ne cheamă. Se proceda aşa din precauţie, pentru a evita să ne trădăm reciproc, în cazul în care ne-ar fi capturat şi ne-ar fi supus torturilor. Prin aceste noi relaţii am aflat, în sfârşit, mai multe amănunte despre camera de gazare şi crematorii.

*

La început, condamnaţii la moarte în Birkenau erau împuşcaţi în pădurea din Braezinsky sau erau gazaţi în infama casă albă din lagăr. Cadavrele erau incinerate într-o groapă. După anul 1941, s-au pus în funcţiune patru crematorii, iar „randamentul” acestei imense instalaţii de exterminare s-a mărit considerabil.

În prima perioadă, erau trimişi la crematoriu şi evrei şi neevrei, deopotrivă, fără niciun fel de favoritism. Începând din iunie 1943, camera de gazare şi crematoriile erau rezervate exclusiv evreilor şi ţiganilor. Poate din greşeală sau din vreo pedeapsă specială, arienii nu erau trimişi acolo; în general, aceştia erau executaţi prin împuşcare, prin spânzurare sau prin injectare cu otravă.

Dintre cele patru unităţi destinate crematoriului din Birkenau două erau enorme şi înghiţeau un extraordinar de mare număr de cadavre. Celelalte două erau mai mici. Fiecare unitate consta dintr-un cuptor, un vestiar mare şi o cameră de gazare.

Deasupra fiecărei unităţi se înălţa un coş înalt, alimentat, în general, de nouă focuri. Cele patru cuptoare erau încălzite de un total de 30 de focuri. Fiecare cuptor avea nişte guri uriaşe, ceea ce însemna că existau acolo 120 de guri şi în fiecare dintre ele încăpeau deodată trei cadavre. Cu alte cuvinte, la fiecare operaţiune puteau fi arse 360 de cadavre. Pentru „scopul producţiei” naziste acesta era doar începutul.

Trei sute şaizeci de cadavre la fiecare jumătate de oră

— Acesta era timpul necesar pentru a reduce trupul uinan la cenuşă –, rezultau 720 pe oră, adică 17.280 de cadavre la fiecare douăzeci şi patru de ore. Şi cuptoarele funcţio-nau cu efect ucigător zi şi noapte.

Dar asta nu era totul. Mai trebuie reamintite gropile morţii în care puteau fi nimicite zilnic alte 8.000 de ca-davre. În cifră rotundă, se incinerau pe zi vreo 24.000 de cadavre. Admirabil record de producţie… unul care spune mult despre industria nemţească!

Când eram încă în lagărul de concentrare, am reuşit să obţin statistici foarte amănunţite privind numărul de convoaie care au sosit în Auschwitz-Birkenau în anii 1942 şi 1943. Astăzi, aliaţii cunosc numărul exact al acestor contingente, fiindcă aceste cifre au fost în multe rânduri aiestate prin martori în cursul proceselor contra criminalilor de război. Am să dau câteva exemple.

În februarie 1943, soseau zilnic la Birkenau câte două sau trei trenuri, fiecare având între treizeci şi cincizeci de vagoane. Cu aceste transporturi soseau un număr uriaş de evrei şi alţi numeroşi duşmani ai regimului nazist, prizanieri politici de toate naţionalităţile, criminali de rând, precum; i un considerabil număr de ruşi prizonieri de război. Totu’. i, specialitatea supremă la Auschwitz-Birkenau era ex-terminarea evreilor din Europa, care, potrivit ideologiei na-ziste, constituiau elementul indezirabil prin excelenţă. Şut de mii de israeliţi erau arşi în cuptoarele crematoriilor.

Câteodată, cuptoarele aveau atât de mult de

lucru, încât nu puteau arde în douăzeci şi patru de ore toate cadavrel adunate «într-o zi obişnuită de muncă. Atunci, nemţii le aideau în „gropile morţii”. Acestea erau nişte tranşee lungi de peste cincizeci de metri şi late de patru metri, prevăzute cu un foarte abil sistem de drenare care lăsa să’s – scurgă grăsimea trupurilor arse.

A fost o vreme când trenurile soseau în număr şi mai mare. În anul 1943 au fost transportaţi la Birkenau 47.000 de evrei greci. Dintre aceştia, 39.000 au fost executaţi imediat. Ceilalţi au fost băgaţi în lagăr dar au murit ca muştele pentru că n-au putut să se adapteze la climă. Cei cariau murit de frig şi de privaţiuni în cel mai mare număr-au fost grecii şi italienii, probabil şi pentru că, dintre toţi câţi soseau, ei au fost cel mai prost hrăniţi. În anul 1944 a venit rândul evreilor unguri şi peste o jumătate de mi-lion au fost exterminaţi.

Deţin cifrele corespunzătoare numai pentru mai, iunie şi iulie 1944. Doctorul francez Pasche, medic al Sonderfcom Tnando-ului de la crematoriu, fiind într-un loc în care putea culege

informaţii statistice privind gradul de exterminare, mi-a procurat datele pe care le public în continuare:

Mai, 1944 Iunie, 1944

De la 1 la 26 iulie 1944

În mai puţin de un trimestru, naziştii lichidaseră la Auschwitz-Birkenau peste 1.300.000 de persoane.

Am avut multe ocazii să asist la sosirea transporturilor cu deportaţi. Într-o zi am fost trimisă împreună cu alte trei deţinute după pături pentru infirmerie. Când am ajuns l; i gară, tocmai intra pe şine un tren. Vagoanele de vite erau golite de fiinţele umane strivite şi înfometate, care făcuseră drumul laolaltă, câte o sută în fiecare vagon. Din acea nefericită mulţime de oameni ţâşneau strigăte sfâşietoare în toate limbile din Europa: în franceză, în română, în polo-neză, în cehă, în olandeză. În greacă, în spaniolă, în italiană – şi cine ştie în mai câte?

— Apă! Apă! Ceva de băut!

Atunci când am sosit eu, la fel ca şi ei, am

privit totul cu o umbră de neîncredere şi nu puteam să-mi dau seama de amănunte, abia puteam să-mi cred ochilor ceea ce vedeam, dar cu timpul am învăţat să interpretez totul. Am recunoscut pe câţiva şefi SS-işti. Am identificat pe infamul Krammer, pe care ziarele aveau să-l numească „bestia din Belsen”, a cărui statură de matahală domina întreaga scenă. Masca lui de gheaţă sub părul tufos supraveghea de-portăţii cu o expresie nemiloasă şi sfredelitoare. M-am cu-tremurat văzându-l cum se uita la ei ca cineva care-şi fixează ochii asupra unei cobre. Nu voi uita niciodată zâmbetul lui discret plin de satisfacţie la vederea acelei mase umane atât de reprimată şi lăsată cu totul la cheremul lui.

În timp ce deportaţii erau debarcaţi din vagoane, or-chestra lagărului, formată din deţinuţi cu haine de puşcăriaşi, intona cântece vesele pentru a da „bun venit” noilor sosiţi. Camera de gazare aştepta, dar victimele trebuiau mai întâi calmate. Selecţiile care se făceau în gară erau făcute de regulă în ritm de tangouri languroase,

de numere de jazz şi de cântece populare.

Deoparte, autocamionul-ambulanţă aştepta să-i ducă pe bolnavi şi pe bătrâni. Am vorbit mai sus cum se făcea prima selecţie: bătrânii, bolnavii şi copiii sub doisprezece sau paisprezece ani erau trimişi la stânga iar restul la dreapta. La stânga voia să zică camera de gazare şi" crematoriul din Birkenau iar la dreapta detenţie „temporară" la Auschwitz.

Totul trebuia să se facă „cum se cuvine" în acea lugubră ceremonie. Chiar şi trupele SS urmăreau cu atenţie regulile jocului. Erau interesaţi să evite incidente. Cu tactica aceea erau de ajuns câţiva gardieni pentru a menţine ordinea între miile de condamnaţi.

Despărţirile dădeau prilej la episoade dramatice dar na-ziştii ştiau să rezolve problema cu abilitate. Când o tânără insista că nu voia să se despartă de bătrâna sa mamă, ei interveneau şi o lăsau pe deportată să se reunească cu persoana de care nu voia să se separe. Astfel, amândouă treceau în grupul din stânga – destinat morţii.

După aceea, tot în sunetele muzicii – nu pot să nu amintesc de Pied Piper din legendă –, cele două cortegii îţi începeau procesiunea.

În vremea aceasta, deţinuţii de serviciu adunau bagajele, iar deportaţii încă mai credeau că le vor găsi după ce voi ajunge la destinaţie. Alţi deţinuţi îi duceau pe bolnavi în ambulanţele „Crucii Roşii”. Îi tratau cu blândeţe numai până ce convoaiele se pierdeau din vedere, dar, imediat după aceea, comportamentul acestor sclavi ai SS-iştilor se schimba complet. Îi împingeau pe bolnavi cu brutalitate în ca-mioane de gunoi, ca pe nişte saci de cartofi, fiindcă ambulanţele erau deja ticsite. După ce toată lumea era băgată înăuntru, camionul o pornea spre cuptoarele crematoriilor, între gemetele şi strigătele pline de groază ale prizonierilor.

Datorită dovezii directe pe care am obţinut-o de la dr. Pasche şi de la alţi membri ai rezistenţei pot reconstitui ultimele ceasuri de viaţă ale acelora care erau încolonaţi la itânga.

În ritmul sunetelor atrăgătoare, interpretate

de muzi-canţi deţinuţi cu ochii vărsând şiroaie de lacrimi, convoiul de condamnaţi se îndrepta către Birkenau. Din fericire, nu erau conştienţi de soarta ce-i aştepta. Când au văzut gru-pul de construcţii de cărămidă roşie, care se zărea în faţă, au crezut că acolo era un spital. Gardienii SS care îi es-cortau se purtau cu o „corectitudine” ireproşabilă. Nu aşa politicoşi erau în relaţiile cu selecţionaţii din lagăr, faţă de care nu aveau nevoie să se poarte cu mănuşi; dar noii sosiţi trebuiau trataţi cum se cuvine până la sfârşit.

Osândiţii erau conduşi într-un lung viaduct subteran numit „Sector B”, care semăna cu culoarul unei băi comune. Puteau fi introduşi acolo până la două mii de oameni. „Directorul Băii”, în bluză albă, împărţea prosoape şi să-pun – un detaliu în plus pentru înşelăciunea aceea teribilă. Încrezători, prizonierii se dezbrăcau de tot ce aveau pe ei şi îşi lăsau obiectele pe o masă enormă. Sub agăţătorile de haine se aflau tăbliţe pe care scria în toate limbi-le europene: „Dacă doriţi să vă găsiţi lucrurile la plecare, vă rugăm să

reţineţi numărul cuierului dumneavoastră.45

„Baia” pentru care erau pregătiţi condamnaţii nu era altceva decât camera de gazare, care se afla la dreapta acelui enorm coridor sau vestiar. Încăperea era prevăzută cu o mulţime de duşuri la vederea cărora deportaţii câştigau un sentiment de încredere. Dar duşurile nu funcţionau iar din robinete nici nu curgea apă.

Imediat ce condamnaţii umpleau mica şi îngusta cameră de gazare, naziştii isprăveau cu farsa, îşi lepădau masca. Acum victimele nu mai puteau scăpa şi nici opune vreo rezistenţă.

Erau uneori situaţii când condamnaţii la moarte, preveniţi parcă de un al şaptelea simţ, dădeau înapoi în faţa uşii, dar nemţii îi împingeau înăuntru cu violenţă fără a şovăi să-şi descarce pistoalele asupra mulţimii.

Încăperea era umplută cu un cât mai mare număr posibil de oameni. Dacă vreun copil sau doi rămâneau pe dina-fară, atunci erau azvârliţi înăuntru peste capetele adulţilor. Apoi, uşa masivă se închidea ca lespedea unui mornint.

Înăuntrul camerei de gazare aveau loc scene cutremurătoare pe care acele biete fiinţe umane nici chiar atunci nu le-ar fi putut bănui. Nemţii nu dădeau drumul la gaz imediat. Aşteptau. Experţii în gazare observaseră că mai întâi trebuia să crească temperatura camerei cu câteva grade. Căldura emanată de mulţimea umană uşura acţiunea gazului. Pe măsură ce temperatura se ridica, aerul devenea tot mai înăbuşitor. Mulţi dintre condamnaţi au murit, du-pă câte am înţeles, înainte să fie deschise robinetele de gaz.

În plafonul încăperii se afla un ochi de geam pătrat, cu grilă şi acoperit cu sticlă. La momentul hotărât, un gardian SS, echipat cu o mască de gaze, deschidea ferestruica şi slobozea un cilindru cu „Cyclon-B”, un gaz preparat în Dessau pe bază de hidrat de cianură.

Se spunea că Cyclonul-B avea un efect devastator. Dar nu întotdeauna se întâmpla aşa, probabil pentru că, existând acolo un atât de mare număr de oameni de lichidat, nemţii mai şi economiseau din gaz. În afară de asta, poate că

unii condamnaţi au avut o puternică rezistenţă organică, în orice caz, existau de multe ori supravieţuitori, dar na-ziştii nu aveau milă; pe muribunzii încă respirând îi cărau la crematorii şi îi împingeau în cuptoare.

Potrivit mărturiilor vechilor deţinuţi din Birkenau, la inaugurarea crematoriului şi a camerelor de gazare au fost prezente numeroase căpetenii de frunte ale nazismului.

mulţi politicieni şi alţii. Ei şi-au exprimat admiraţia pentru capacitatea funcţională a acelui uriaş sistem de exterminare. În chiar ziua inaugurării au fost ucişi 12.000 de evrei polonezi, ceea ce nu însemna mare lucru pentru *Molock*[12]-ul nazist.

*

Nemţii lăsau în viaţă de fiecare dată câteva mii de de-portaţi, dar numai cu scopul de a uşura exterminarea altor milioane. Pe aceste victime le obligau să comită cele mai josnice acţiuni. Făceau parte din *Sondefkommando*; vreo trei sau patru

12 ^engl.) jşopirlă ghinapoasă (n.n.).

sute deserveau câte ian crematoriu. Sarcina lor era să-i împingă pe osândiţi înăuntrul camerei de gazare; după ce omorul în masă era săvârşit, ei trebuiau să des-chidă uşile şi să scoată cadavrele. Pentru anumite treburi erau preferaţi medicii şi dentiştii, aceştia din urmă pentru a smulge din gura cadavrelor dantura falsă şi a recupera materialele preţioase din care era făcută. Pe lângă aceasta, membrii Sonderkommando-ului trebuiau să taie părul victimelor, ceea ce presupunea încă un câştig pentru ceonomia naţional-socialistă.

Doctorul Pasche, ce fusese înrolat cu forţa în *Sonderkommando*, a fost cel care mi-a furnizat datele privind activitatea zilnică a personalului de la crematoriu. Oricât de paradoxal-ar părea – iar acesta nu era unicul paradox existent în lagărul de concentrare –, dar nemţii aveau un medic special pentru îngrijirea sclavilor cuprinşi în fabrica de exterminare. Dr. Pasche desfăşura o muncă activă în mişcarea de rezistenţă şi aducea statisticile în fiecare zi cu preţul vieţii sale. El comunica datele obţinute numai câtorva persoane, de care era

absolut sigur, în speranţa că într-o bună zi datele respective vor fi aduse la cunoştinţa întregii lumi. Dr. Pasche nu-şi făcea nicio iluzie cu privire la soarta ce-l aştepta. Şi, într-adevăr, a fost lichidat mult înainte de eliberarea Auschwitz-ului.

Din declaraţiile martorilor oculari ne putem imagina tabloul pe care îl oferea camera de gazare după închiderea uşilor. În timpul chinurilor „a agoniei, osândiţii încercau să se caţere unii peste alţii, înfigându-şi unghiile în carnea vecinilor lor. De regulă, cadavrele erau atât de strâns încleştate şi de încolăcite laolaltă, încât era imposibil să fie sepa-rate. Pentru a le putea scoate, tehnicienii nemţi inventară nişte prăjini speciale prevăzute la un capăt cu gheară pe care o înfigeau în carnea cadavrelor.

După scoaterea din camera de gazare, cadavrele erau cărate la crematoriu. Am arătat mai sus că nu rare erau carurile în care victimele se mai aflau în viaţă. Dar ele erau tratate ca şi cadavre, fiind introduse în cuptoare laolaltă cu morţii.

Trupurile umane erau ridicate cu o macara şi aruncate în cuptoare, dar mai întâi erau sortate: în faţă puneau copiii, pentru a-i folosi de tăciuni; apoi urmau trupurile vlăguite şi la urmă cele mai robuste.

În vremea aceasta, „serviciul de recuperare” funcţiona fără încetare. Dentiştii smulgeau din gura cadavrelor danturile metalice, punţile, coroanele şi plăcile. Alţi funcţionari ai SoraterkoTTmumdo-ului scoteau inelele din degete, fiindcă, în ciuda controlului făcut cu rigurozitate, unii prizonieri rămăseseră cu ele, iar nemţii nu voiau să le scape nimic din ceea ce era de valoare.

„Supraoamenii” nordici ştiau să profite de orice. Adunau şi grăsimea umană în nişte butoaie enorme. Nu era deloc de mirare că săpunul din lagăr avea un miros atât de ciudat, şi nici faptul că prizonierii suspectau uneori aspectul unor bucăţi de salam! Până şi cenuşa cadavrelor era folosită ca îngrăşământ la fermele agricole şi la grădinile învecinate. „Surplusul” era azvârlit în Vistula.

Apele acestui fluviu au dus cu elo resturile a milioane de nefericiţi deportaţi.

Munca din *Sonderk*, *ommando* era într-adevăr cea mai grea şi mai respingătoare. Existau două ture de câte douăsprezece ore fiecare. Personalul încadrat acolo era cazat într-o zonă specială a lagărului iar contactul cu ceilalţi deţi-nuţi îi era strict interzis. Uneori, drept pedeapsă, nu i se permitea nici măcar să se întoarcă în lagăr, ci era obligat să locuiască chiaR în clădirea în care se aflau crematoriile. Acolo căldura prisosea. Dar ce loc îngrozitor pentru masă şi odihnă!

Viaţa membrilor din *Sonderkommando* era cu adevărat infernală. Mulţi dintre ei au înnebunit. Adeseori, un soţ era silit să-şi ardă propria soţie; un tată pe propriii lui copii; un fiu pe părinţii lui; un frate pe sora lui.

La capătul a trei sau patru luni în infernul acela, lu-crătorii din *Sonderhommando* vedeau că le vine şi lor rândul. Nemţii îi incladeau şi pe ei pe listă. Piereau în camera de gazare, iar apoi erau arşi de aceia care erau aduşi să le ocupe locurile.

Cu toate că personalul se schimba, fabrica de exterminare nu-şi înceta producţia!

*

Aşadar, aveam două motive să trăiesc: unul, ca să activez în mişcarea de rezistenţă şi să ajut cât voi putea să mă menţin pe picioare; al doilea, să sper şi să mă rog ca să vină ziua aceea în oare să pot fi liberă şi în care să pot spune întregii lumi: asta e ceea ce am văzut cu propriii mei ochi! Nu trebuia să admitem ca să se mai repete vreodată!

CAPITOL. UL XI

„CANADA”.

Exista în Auschwitz-Birkenau o clădire căreia din anumite motive nod i-am zis „Canada”. Între zidurile ei se depozitau hainele şi restul obiectelor luate de la deportaţi de cum soseau în gară, sau când erau mânaţi la duşuri ori în vestiarul crematoriului.

„Canadă” cuprindea o bogăţie imensă deoarece nemţii îi încurajaseră pe deportaţi să aducă cu ei obiecte de va-loare. Nu anunţaseră ei, oare, în multe dintre oraşele ocupate, că „nu era

împotriva ordinelor” să-şi aducă cu ei obiecte personale? Această invitaţie indirectă a fost mult mai eficace decât dacă li s-ar fi sugerat victimelor să-şi aducă bijuteriile. De altfel, mulţi deportaţi au cărat cu ei cât au putut în speranţa că, în schimbul obiectelor lor va-loroase, se vor putea bucura de anumite privilegii.

În bagaje se afla câte un pic din toate: tutun, jachete îmblănite, şuncă afumată, până şi maşini de cusut. Ce straşnică recoltă pentru serviciul de recuperare al lagărului!

La Canada se aflau specialişti care nu aveau altă ocupaţie decât descusutul căptuşelilor, dezlipirea încălţămin-tei, făcute cu scopul de a găsi tezaurele ascunse. Procedeul trebuie să fi dat nemţilor rezultate bune de vreme ce pentru această îndeletnicire ei au desemnat un întreg contin-gent de oameni alcătuit din 1.200 de bărbaţi şi 2000 de femei. În fiecare săptămână plecau din Auschwitz spre Germania trenuri încărcate cu lucruri adunate de la deportaţi prin serviciul de recuperare de la Canada.

La mulţimea de obiecte jefuite de la deportaţi şi sus-trase din bagajele lor se adăuga şi părul victimelor, provenit prin tunderea celor vii şi de la cadavre. Dintre articolele depozitate la Canada cel mai dureros m-a impresionat şirul de trăsurici pentru copii, care m-au dus cu gândul la toţi acei nefericiţi copilaşi ucişi de nazişti. Una dintre secţiile întotdeauna bine aprovizionate era aceea destinată ghetuţelor de copii şi jucăriilor.

A aparţine personalului de la Canada sau a fi asociat cu kapii ei era un mare privilegiu pentru deţinuţi. Aceşti „funcţionari” aveau numeroase prilejuri să fure şi profitau de ele cât puteau, în ciuda ameninţărilor cu pedepse severe, însă regulile nu se aplicau ofiţerilor SS, care făceau deseori inspecţii la Canada de unde îşi luau, ca amintire, câteva diamante într-un aparat fotografic sau în vreo taba-cheră.

Mulţi din compania Canada furau cu speranţa că îşi vor putea răscumpăra libertatea. Datorită mituirilor de acest fel au avut loc multe evadări când mă aflam în lagăr. De regulă, fugarii eşuau.

Nemţii acceptau cu dragă inimă tot ceea ce li se oferea, dar, în loc să le înlesnească fuga, găseâsu că era mai plăcut să-şi împuşte clienţii.

Obiectele furate de la Canada erau comercializate ulterior la bursa neagră.

*

În ciuda ferocelor măsuri disciplinare, exista în lagăr un foarte activ comerţ clandestin. Preţurile se fixau în funcţie de raritatea articolelor, de puţinătatea raţiilor şi, firește, în funcţie riscurile pe care le presupunea obţinerea articolului 111 chestiune. Prin urmare, nu trebuie să ne mire că circa 0,500 kg de margarină cost-i 250 de mărci-aur sau, aproximativ, 100 de dolari; un kg de unt, 500 de mărci; un kg de carne, 1.000 m „>rei. O ţigară costa 7 mărci iar preţul unui fum de ţigară era supus fluctuaţiilor.

E limpede că numai câţiva îşi puteau permite aceste luxuri, numai meschinii funcţionari sau lucrători de la Ca-nada dispuneau de mijloace. Pentru a putea schimba obiectele de preţ pe bani său, pe articole rare ei luau legătura cu rei care

lucrau în afara incintei lagărului sau chiar cu gardienii. În aceste duble schimburi pierdeau mult; uneori ol bijuterie de mare preţ era schimbată pe o butelie de vin obişnuit.

La trafic contribuia şi personalul de la bucătărie. Spre deosebire de prizonierii comuni, şi acesta făcea parte dintre privilegiaţi. La bucătărie se mânca mai bine şi, pe lângă aceasta, toţi care lucrau acolo puteau să-şi facă rost de hai-ne mai bune prin sistemul de schimb, cu alte obiecte sau în natură. Alimentele furate erau schimbate pe încălţăminte sau pe jachete vechi. În fiecare seară, între orele cinci şi şapte, funcţiona în afara unor barăci un susţinut comerţ clandestin.

Acest tip de trafic în natură era rezultatul firesc al condiţiilor de lagăr în care trăiam. Era greu să i te sustragi. Eu mi-am plătit cu raţia de pâine pe opt zile un material de care aveam nevoie ca să-mi fac o bluză de infirmieră. Şi, pe lângă aceasta, a trebuit să-mi sacrific şi trei supe ca să mi-o coasă. Hrană sau îmbrăcăminte? era veşnica dile-mă în care ne aflam.

Acel soi de comerţ clandestin mă determină să vorbesc despre „Lagărul pentru cehi”, care, vreme de mai multe luni, a fost o bogată sursă pentru îmbrăcăminte. După câteva scurte tratative, prizonierele din lagărul nostru îşi aruncau raţiile de margarină sau de pâine peste gardul de sârmă ghimpată în lagărul cu cehi. Cehoaicele le aruncau în schimb obiecte de îmbrăcăminte. Schimbul era foarte riscant; dacă apărea vreun gardian, putea să le împuşte; sau haina primită în schimb putea rămâne agăţată în sârmele ghimpate. Dar, vorba proverbului, „Cine nu riscă, nu câştigă”.

Cărui fapt se datora că, cehoaicele erau mai bogate decât noi în îmbrăcăminte? Ori era vorba de un capriciu sau de neglijenţa administraţiei ori, poate, după cum se şoptea, aceasta se datora intervenţiei energice din partea unor persoane influente din Cehoslovacia.

La începutul verii anului 1943, un transport cu cehi a fost scutit de toate formalităţile de rigoare: n-au existat selecţii, nici confiscări de bagaje, nici tunderea părului. În afară de asta, bărbaţii au fost

scutiţi de muncile forţate iar familiile au rămas împreună, ceea ce era un privilegiu nemaiîntâlnit în Birkenau. Pentru copiii lor a fost înfiinţată un fel de şcoală. Cehii erau singurii care, o anumită perioa-dă cel puţin, primeau în mod regulat pachete de la casele lor. Ei aveau, în mod oficial, permisiunea de a cere orice fel de obiecte de folosinţă, mai ales lină de împletit, din care confecţionau haine călduroase fie pentru uzul lor personal fie pentru a face cu ele schimb.

Dar privilegiile acelea aveau să dureze scurtă vreme. După şase luni, tratamentul de favorizat a luat sfârşit. Într-una din zile, cehii au aflat că naziştii se pregăteau săi lichideze. Imediat au decis să se răscoale. Dar conspiraţia a fost descoperită. În ultimul moment, liderul răscoalei, un profesor din Praga, a fost otrăvit. Cu rezolvarea situaţiei s-a angajat *Lageraelteste*, un criminal neîndurător şi bestial. În seara următoare li s-a distribuit cehilor mai multe cărţi poştale ca să-şi informeze rudeniile apropiate, cum că erau sănătoşi şi să le mai ceară în plus câteva pachete.

Câteva ceasuri mai târziu, tineri şi bătrâni, sănătoşi şi bolnavi, toţi au fost exterminaţi.

N-a trecut mult timp şi alţi cehi au fost duşi acolo, ca să umple lagărul cu ei.

Am avut ocazie să comunic cu contingentul de cehi din al doilea transport. Şi aceştia au fost bine trataţi, la început, cu excepţia hranei care era îngrozitoare. Copilaşii lor flămânzi se învârteau pe lângă reţeaua de sârmă ca puii de animale în speranţa că cineva le va arunca vreun rest de mâncare sau vreo bucăţică de pâine.

Într-o zi, a circulat zvonul că cehii din al doilea transport fuseseră lichidaţi. Întâi au fost duşi bărbaţii, apoi femeile tinere. Cei care au rămas, adică copiii şi bătrânii, nu-şi făceau iluzii. Începură să schimbe ceea ce mai aveau pe o rămăşiţă de pâine sau de margarină. Voiau cel puţin să moară sătui.

În după-amiaza aceea, un băiat ceh îndrăgostit de o tânără *Vertreterin* din lagărul nostru îşi lua rămas bun de la ea prin gardul de sârmă ghimpată ce ne separa de ei.

— Când vei vedea în revărsat de zori primele vâlvătăi ieşind din crematoriu – îi şoptea el –, să ştii că acelea vor fi un bun rămas din partea mea pentru tine.

Fata leşină. El se uita la ea prin reţeaua de sârmă cu ochii scăldaţi în lacrimi. Am ajutat-o noi să-şi revină.

— Draga mea – continuă băiatul –, am un diamant pe care-l ţinusem ca dar pentru tine. L-am sustras când lucram la Canada". Acum, însă, voi încerca să-l schimb pe învoirea de a putea trece în lagărul tău, ca să fiu cu tipe înainte de a-mi da sufletul.

Cumva, problema s-a rezolvat, iar băiatul a reuşit să treacă dincolo de gard: Toată lumea ştia că sfârşitul cehilor se! apropia: momentul putea fi ziua următoare sau, poate, numai peste câteva ceasuri. *Blocova* lăsă tânăra pereche în carpera ei. Celelalte deţinute se postară pe afară, să observe dacă apărea vreun neamţ pe neaşteptate.

În cursul obişnuitului apel de seară, cehii au fost obligaţi să-şi predea încălţămintea. Acela era

un indiciu neînşelător. Mai târziu, după ce s-a întunecat, au sosit în lagăr câteva camioane de gunoi. Toţi câţi se mai aflau în lagărul pentru cehi au fost siliţi să intre în ele. Câţiva au încercat să opună rezistenţă, dar gardienii SS îi băteau sau îi apucau de la distanţă cu cangele prevăzute la capăt cu gheare de fier.

Lipite de pereţii infirmeriei, asistam la scena aceea îngrozitoare. Micuţa *Vertreterin* se uita cum îl băgau cu violenţă în autocamion pe iubitul ei ceh. Revărsatul zorilor ne-a găsit tremurând pe lângă pereţi; ultimele autocamioane se puseseră şi ele în mişcare. Privirile noastre urmăreau traiectoria fumului ce ieşea din crematorii – erau resturile bieţilor noştri vecini.

În cursul nopţii, părul tinerei *Vertreterin* a albit complet.

Primele raze de soare, împrăştiate pe solul lagărului pentru cehi, dădură la iveală câteva lucruri părăsite: un colţ de pâine, o păpuşă din cârpe şi câteva obiecte de îmbrăcăminte. Atât a mai rămas dintr-un sat cehesc cu 8.000 de suflete

ce avuseseră o atât de scurtă viaţă.

CAPITOLUL XII DEPOZITUL DE CADAVRE

Deşi munca mea ţinea de infirmerie, câtva traip a trebuit să car şi cadavre din spital. Ca şi cum aceasta nu «ca de ajuns, mai trebuia să şi spălăm cadavrele – treabă oribilă fiindcă ele aparţineau acelora care înainte ne fuseseră paciente; şi, în afară de asta, aprovizionarea, noastră cu apă era foarte limitată, ca să-i spălăm chiar şi pe cei vii, şi cu atât mai puţin pe cei morţi. După ce făceam aceistă treabă, trebuia să-i aruncăm pe morţi peste un în orman de cadavre putrezite. La urmă, când terminam, nu aveam cu ce să ne dezinfectăm său, să ne spălăm cel puţin pe mâini.

Munca aceea o făceam câte două. Întindeam cadavrele pe nişte tărgi şi le transportam, sub supravegherea nemţilor, la morgă, aflată cale de o jumătate de oră de la spital. Lucrul acela, care ar fi fost anevoios chiar şi pentru bărbaţi, ne istovea. Gardienii SS nu ne lăsau nicio clipă să respirăm, însă lipsa de umanitate era ceva firesc în

Birkenau.

La intrarea în depozit puneam tărgile jos şi căram morţii înăuntru, îngrămădindu-i, pur şi simplu, peste ceilalţi. Asudam foarte tare de oboseală, dar nu îndrăzneam să ne ştergem faţa cu mâinile infectate.

Dintre toate muncile înfiorătoare pe care am fost silită să le fac, aceasta mi-a lăsat cea mai macabră amintire. Nu doresc să mai vin cu amănunte pentru a descrie curri ne loveam de grămada de trupuri omeneşti în putrefacţie, dintre care multe aparţineau unora ce sfârşiseră în urma unor boli groaznice. Încă mă întreb de unde am putut avea forţa necesară ca să rezist la o astfel de muncă. Nici măcar o dată n-am leşinat, cum se întâmpla cu atâtea cama-rade de-ale mele.

La transportarea cadavrelor am fost multă vreme aju-tată de o fată, ce fusese studentă la Varşovia. Eram foarte des bătute pentru că nemţii ne acuzau că nu ne făceam datoria cu sârguinţă şi că ne mişcăm prea încet în acel „marş funerar”. Şi zbierau:

— Căraţi mai iute aceste *Scheiss-Stucke*! – cum le ziceau ei la cadavre. Şi, în timp ce ne zoreau, ne loveau cu ciomegele.

Tânăra poloneză era dominată de un singur simţământ: dragostea pentru mama ei. Era tema principală a discuţiilor sale. Când vorbea despre ea, îmi mărturisea:

— Stă ascunsă în munţi. Nemţii niciodată n-or s-o găsească.

Dar, într-o zi, când am intrat cu ea în depozitul de ca-davre, a izbucnit într-un râs isteric. A trebuit să o scot de acolo înainte s-o observe nemţii. Tocmai descoperise printre cadavre trupul dragei sale mame, de care era atât de siWură că trăieşte.

T După aspectul cadavrelor din depozit puteam determina cel fel de deformaţiuni fizice producea viaţa în lagărul de concentrare. Chiar după puţin timp de şedere acolo, prizohierii arătau ca nişte schelete; pierduseră între 50 – 60% diiţ greutatea normală şi se micşoraseră în statură. Pare incredibil, dar cadavrele lor nu treceau de treizeci sau treizeci şi ceva de kilograme. Alte

trupuri erau umflate anor-mal, din acelaşi motiv: malnutriţia.

La femei, obezitatea era provocată adesea de dificultăţi menstruale. După ce Auschwitz-ul a fost eliberat, un profesor din Moscova, care făcuse multe observaţii ştiinţifice în timpul autopsiilor, a conchis că 90% dintre prizoniere arătau o evidentă ofilire a ovarelor. De asemeni, dismenoreea era aproape un fenomen general. Nu e acesta momentul potrivit pentru explicaţii ştiinţifice, dar trebuie să adaug că unul dintre factorii care contribuiau la toate acestea era permanenta spaimă în care trăiam.

Misteriosul praf cu care nemţii ne condimentau mâncarea era, probabil, una din cauzele pentru care ni s-a întrerupt ciclul menstrual. Personal, nu am reuşit să fac rost de proba de care aveam nevoie pentru a demonstra că nemţii diluau în hrana noastră substanţe chimice cu scopul de a ne atrofia reacţiile fiziologice. Oricum ar fi dar, în majoritatea cazurilor, acele *Lageraelteste*, *Blocovas*,

Stubendients, precum şi angajatele de la bucătărie – dintre care niciuna nu mânca mâncarea obişnuită din lagăr –, nu sufereau de tulburări menstruale.

Într-adevăr, am motive temeinice să cred că nemţii ne otrăveau cu praful lor misterios. Odată, am discutat cu o prizonieră care lucra la bucătărie. Mi-a confirmat că aveau ordin să amestece substanţa aceea chimică în toate alimentele pe care ni le dădeau.

— E tot una, dă-mi un pic din praful acela – am rugat-o. Dacă vreodată am să scap de aici, am să aduc încă o dovadă contra lor.

— Nu am deloc – îmi spuse ea. Numai SS-iata, ea personal, îl amestecă în mâncarea preparată. Nimănui altcuiva nu îi este permis să se apropie de praful acela.

Era uluitor să vezi cum, în decurs de numai câteva săptămâni, se schimba aspectul fizic al femeilor deportate în lagărul de concentrare; îşi pierdeau vitalitatea, mişcările

— Cuploarele lui Hitler

! e deveneau mai încete, erau mai apatice; păşeau cu călcâiele întoarse înăuntru. Iarna, muşchii aductori li se contractau din cauza frigului, accentuându-le şi mai mult înfăţişarea anormală.

În multe cazuri, prizonierele dădeau semne de tulburări mintale; îşi pierdeau memoria şi capacitatea de concentrare. Stăteau ore întregi privind în gol, fără a da nici cel mai mic semn de viaţă. Până la urmă, deveneau total indiferente faţă de soarta lor şi se lăsau duse la camera de gazare într-o stare de pasivitate absolută. Această îndobi-tocire uşura, desigur, treburile plănuite de nazişti.

*

Niciodată n-am ştiut dacă era mai greu să sap gropi lângă crematoriu ori să muncesc în staţia gării unde trebuia să adunăm gunoaiele lăsate de fiecare convoi. Adunam gu-noaiele în saci mari. Erau ziare din toate ţările, cutii de sardele, sticle sparte, jucării, linguri. De multe ori trebuia să cărăm bagajele de la gară până la „Canada” unde

se adunau în nişte grămezi mari cât munţii.

Obligaţia mea era să duc genţile la deţinutele care le sortau şi clasificau conţinutul: cămăşile la grămada cu că-măşi, jucăriile la grămada cu jucării, iar rămăşiţele la grămada de gunoi.

Câteodată trebuia să deschidem o sărăcăcioasă şi murdară cutie de carton legată cu sfoară. Uneori dădeam peste valize de piele, scumpe. Bogăţia şi sărăcia din întreaga Europă îşi dădeau întâlnire la Birkenau.

În cutiile de carton puteau fi găsiţi uneori nişte pesmeţi uscaţi şi vechi, înfăşuraţi în hârtie de ziar. Câteva deportate îşi aduseseră cu ele carne măcinată; mirosul putred umplea încăperea. Dar, până şi pesmeţii aceia uscaţi şi chiftelele acelea scârboase ne trezeau pofta de mâncare.

Când săpam aproape de crematoriu, auzeam ultimele strigăte ale celor care erau băgaţi în camera de gazare.

Când lucram lângă staţia de cale ferată, ara pentru noi un chin să auzim ce discutau fiinţele acelea naive recent sosite. La coborârea din

vagoane, figurile lor trădau o expresie de uşurare, ce părea să zică:

— Am suferit noi în acest drum lung, dar acum, slavă Domnului, suntem aici!

Văzând cum se ajutau reciproc, fie potrivindu-şi o năframă, fie încheind nasturii unui paltonaş la un copil, îmi aduceam aminte de sosirea mea în lagăr şi de deziluzia suferită după aceea.

1 Cum puteam face să le previn să nu comită şi ele aceeaşi greşeală pe care cum comis-o eu? Acum treceau prin faţa ofiţerului SS de la masă pentru prima selecţie. Am încercat să mă apropiu de femeile cărora le venea rândul să treacă înainte şi să le şoptesc la ureche:

— Spune-le că fiul dumitale are peste doisprezece ani… Nu lăsa pe fiica dumitale să spună că e bolnavă… Spune-i fiului dumitale să stea foarte drept… Spuneţi-le întotdeauna că sunteţi sănătoase…

Şirul înainta încet spre masa ofiţerului SS. Femeile mă priveau surprinse şi mă întrebau:

— De ce?

Şi rămâneau cu ochii pironiţi la mine, ca şi cum voiau să zică:

— Ce o fi vrmd femeia asta jegoasă? Trebuie să fie nebună!

Nu, ele nu puteau să înţeleagă importanţa a ceea ce le spuneam. În privirea lor se vedea un aer de dispreţ. Ce le învăţau pe ele nişte femei zdrenţăroase? Nici măcar nu le trecea prin minte că şi ele aveau să devină nişte creaturi acoperite de zdrenţe. Şi, astfel, tragedia se relua de la capăt. Din dorinţa fierbinte de a-şi feri copiii de muncile forţate, mamele minţeau în privinţa vârstei copiilor lor şi, fără să ştie ce fac, îi destinau camerei de gazare.

În mijlocul haosului, nemţii strigau, prizonierii şuşoteau, separarea continua mai departe, în două grupuri: dreapta şi stânga!... – viaţă sau moarte!

*

Stăteam şi priveam cu atenţie transporturile când, spre marea mea uimire, am văzut ieşind din rând patru bărbaţi îmbrăcaţi în uniformă de sportiv. Erau blonzi, zvelţi şi cu înfăţişare plăcută,

dar cam obosită din cauza drumului. Gardienii încercau să-i împingă înapoi dar ei insistau că trebuiau să vorbească cu „comandantul. Un ofiţer SS care se învârtea pe acolo făcu soldaţilor un semn să-i lase să se apropie. Eu mă aflam la vreo zece metri depărtare dar auzeam cum vociferau. Am fost surprinsă când i-am auzit vorbind în engleză.

Ofiţerul neamţ îi înţelegea, evident, dar, după primele cuvinte, le ceru să vorbească nemţeşte. Unul dintre bărbaţi a reuşit să rupă câteva cuvinte în germană şi fu interpretul grupului. Se refereau la un alt lagăr de unde fuseseră transferaţi iar acum insistau că nemţii n-aveau dreptul să-i ia de acolo. Ofiţerul neamţ fu amuzat.

— Noi nu avem dreptul? – întrebă el cu un zâmbet sarcastic.

— Sigur că nu aveţi! – răspunse interpretul cu haine de sportiv. Noi nu suntem evrei!

— Pe noi nu se interesează dacă sunteţi sau nu evrei! Sunteţi americani! – precizã neamţul.

— Vă cer să ne trataţi după normele Dreptului

International!

— Desigur – le răspunse cu glas mieros ofiţerul. Vom trimite cererea dumneavoastră direct Guvernului american. Dacă aveţi puţină răbdare o vom duce noi, personal, la Washington.

— Duceţi-i pe aceşti cavaleri în Lagărul american! – ordonă un alt ofiţer SS.

Soldaţii îşi ajustară carabinele şi, luând poziţia de drepţi, îl salutară pe SS-ist cu, *JIcilu*-ul lor obişnuit, după care luară micul grup cu ei, spre pădure, la o distanţă de vreo cincizeci de metri de acolo. După câteva minute auzirăm nişte detunături; dar ele erau atât de obişnuite în Birkenau, încât nici măcar n-au reţinut atenţia.

În vremea aceasta, muzica cânta iar convoaiele de de-portaţi mărşăluiau înainte, spre moarte.

Câteva săptămânii mai târziu, în timp ce sortam echipamentul „revendicat” din staţia gării, am găsit o mulţime de valize care semănau între ele. Toate conţineau cămăşi cu etichete americane, rachete de tenis, jersee, aparate foto-

grafice şi fotografii de familie cu copii. Împreună cu ele am găsit o valiză cu câteva discuri muzicale.

Un deţinut, aflat mai demult în lagăr, care era mort după muzică, puse imediat un disc la picJc-up-ul l ce-l găsisem în bagaj. Auzirăm o voce frumoasă şi limpede cântând o colindă de Crăciun. Am rămas impresionate. Celelalte prizoniere şi-au întrerupt lucrul ca să asculte şi ele melodia.

Un gardian SS care, fără îndoială, auzise muzica se repezi în încăpere, izbi cu piciorul în pick-up şi fărâmă discul. Când am cules bucăţile sparte, am citit eticheta de pe ele. Ascultasem colinda *Silent Night1* interpretată de Bing

— Noapte de linişte (n.n.)

Crosby. Cântăreţul american ne făcuse să uităm pentru câtevfe clipe de soarta noastră din Auschwitz.

Începusem să arunc fotografiile la grămada de gunoi, aşa cum cereau ordinele. Deodată o fotografie îmi atrase atenţia.

— Am văzut undeva chipurile astea – mă

gândeam eu. Apoi, mi-am amintit: erau americanii din gară.

— Unde e lagărul american? – am întrebat eu pe o veche prizonieră.

— Nu fi stupidă! – îmi răspunse ea supărată. Nu ştii că nu există niciun fel le lagăr pentru americani?

— Dar am auzit că este unul – am insistat eu.

— Bine, dacă vrei… Lagărul american e în acelaşi loc cu cel al bătrânilor şi al copiilor.

— Înseamnă că i-au ucis pe americanii aceia? E posibil?

Prizoniera a zâmbit afectat.

— Americanii – îmi explică ea – nu sunt altceva decât combustibil pentru crematorii. În ochii naziştilor, ei nu sunt altceva decât nişte duşmani, ca şi noi. A ucide n-a fost niciodată pentru nazişti o problemă. Îi duc cu ei în pădure şi îi împuşcă. Acolo e lagărul american!

CAPITOLUL XIII

„ÎNGERUL MORŢII” CONTRA „MARELUI SELECŢIONER”.

În ziua aceea era să mor. Nici chiar atunci când am fost „selccvionată” n-am fost atât de aproape de moarte. Când mă gândesc la asta, mă văd moartă şi îmi închipui că m-am întors din altă lume.

Dacă Irma Griese ar fi fost mai puţin curioasă, eu aş fi pierit. Dar, cum se vede, era prea interesată să afle de ce dr. Fritz Klein, medicul SS care răspundea de lagărul de femei din Auschwitz iar apoi din Bergen-Belsen, crease un post anume pentru mine, cu toate că ajunsesem o epavă omenească, rasă pe cap, murdară, zdrenţăroasă şi încălţată cu două ruine de pantofi bărbăteşti de la perechi diferite. Tocmai pentru că voia să ştie, am scăpat.

Pe atunci, „selecţiile” erau făcute de către SS-istele care, în linie feminină, aveau cele mai înalte grade ierar-hice din lagăr: Hasse şi Irma Griese. În zilele de luni, miercuri şi sâmbătă apelul dura din zori şi până la sfârşitul zilei – până ce cota lor de victime era completă. Când cele două SS-iste apăreau în poarta lagărului, prizonierele, care

ştiau acum ce le aşteaptă, începeau să tremure de frică.

Frumoasa Irma Griese venea către prizoniere cu mer-sul său unduios şi legănând din şolduri. Ochii a 40.000 de femei nenorocite, tăcute şi nemişcate, erau aţintiţi la ea. Era de statură mijlocie, dichisită elegant şi cu părul aranjat impecabil. Spaima de moarte pe care o producea apariţia ei îi făcea vizibil plăcere, pentru că SS-ista aceea în vârstă de 22 de ani era complet lipsită de suflet. Îşi alegra victimele cu mână sigură, nu numai dintre cele sănătoase ci şi dintre cele bolnave, slăbite şi neputincioase. Acelea care, în ciuda foamei şi a chinurilor, îşi mai păstrau încă frumuseţea fizică erau primele ce urmau să fie selecţionate. Ele erau în mod special ţinta atenţiei Irmei Griese.

În timpul selecţiilor „îngerul blond din Belsen”, cum avea s-o numească presa mai târziu, mânuia cravaşa după bunul său plac; lovea în cine-i trăsnea prin minte, iar noi trebuia să îndurăm tot mai mult. Zvârcolirile noastre de durere şi

şiroaiele de sânge o făceau să zâmbească. Ce dantură superbă avea! Dinţii ei păreau nişte perle!

Într-una din zilele lui iunie 1944, vreo 315 femei „selecţionate” au fost băgate cu violenţă în spălătoare. În holul acela imens, bietele nenorocite au fost biciuite şi lovite cu picioarele. Apoi, Irma Griese porunci gardienilor să thituiască uşile în cuie. Pentru ea era ceva simplu.

Înainte de a fi trimise la camera de gazare, femeile trebuiau să treacă în şir prin faţa doctorului Klein, dar el. e făcea să aştepte şi câte trei zile. În timpul acesta, condamnatele zăceau înghesuite una lângă alta pe podeaua goală, fără hrană, fără apă, şi lipsite de latrine. Erau fiinţe umane, dar cui îi păsa de asta?

Tovarăşele mele ştiau că îl însoţeam, de obicei, pe dr. Klein în vizitele sale medicale; m-au rugat să-l duc spre locul unde erau spălătoarele şi să încerc să salvez de acolo câteva biete suflete; altele m-au rugat să intervin pentru viaţa vreunei prietene, a mamei sau a surorii lor.

În ziua în care urma să sosească dr. Klein, am

simţit că mi se urca sufletul la gură. Hotărâsem să smulg din ghea-rele morţii, cu orice preţ, câteva dintre fiinţele acelea.

— *Herr Oberarzt* – i-am zis tremurând toată, în timp ce-şi începuse rondul –, la ultimele selecţii în mod sigur s-a comis o eroare: au fost închise în spălătoare câteva femei care nu sunt bolnave. Poate nu merită să fie trimise la „spital”. Mă făceam că nu ştiu nimic de existenţa camerei de gazare.

— Dar dumneata nici măcar n-ai medicamente – remarcă Klein. În afară de aceasta, selecţia a făcut-o şefa dumitale, personal. Eu nu mai pot face mare lucru.

Aceasta s-a petrecut înainte ca în lagărul nostru să existe spital ori infirmerie, şi când eu încă nu îndrăznisem să-i propun lui Klein ca să îngrijim noi înşine de bolnave; aveam doctoriţe-prizoniere în fiecare baracă, dar ele nu aveau niciun fel de medicamente!

Acum hotărâsem să-l linguşesc un pic pe Klein:

— Aceste biete femei nu mai au acum nimic pe lume – am zis. Ele n-au nici cămin, nici familie, dar câteva mai au în lagăr o mamă, ori o soră, ori un copil. Vă implor, doc-tore, nu-i despărţiţi! Gândiţi-vă la sora ori la mama dumneavoastră, dacă le aveţi!

Klein pumi răspunse. Îi vorbisem în timp ce ne îndreptam către spălătoare. Acum eram acolo. Urmă o comandă scurtă şi gardienii SS forţară uşa bătută în cuie. An intrat.

Cele 315 femei se aflau acolo, închise de trei zile şi trei nopţi. Dintre ele multe sucombaseră deja; altele, care acum nu se mai puteau ţine pe picioare, stăteau pe vine, peste cadavre; câteva erau adevărate schelete vii, prea vlăguite pentru >a se mai putea ridica. Fiind închise acolo de atâtea xile, acum, la vederea luminii, clipeau din ochi şi îşi acopereau faţa cu mâna.

Plângeau şi strigau:

— N-am mâncat de trei zile! Noi nu suntem bolnave! Nu vrem să mergem la spital!

Dt. Klein, care de obicei era calm şi unicul

neamţ din Ausdnwitz oare nu striga niciodată, acum îşi pierdu calmul; obrazul i se înroşi şi deodată începu să urle:

— Ce se întâmplă în baraca asta? Adică nu mai vor să muncească! Vor să expedieze toată lumea la spital?! O să le învăţ eu minte! Afară de aici! Nu sunteţi decât o turmă de trântorel

M-am cutremurat asistând la explozia aceea de ironie. Apoi, când l-am văzut că împingea spre ieşire câteva femei mai în putere, am înţeles.

— Uitaţi-vă, doctore, aici mai e o aşa-zis bolnavă – i-am spus, arătând cu degetul o tânără, talentată matema-ticiană.

— Ieşi de aici! Să nu te mai văd în faţa ochilor! – ţipă Klein.

Ceva mai târziu, sinistrele autocamioane ale morţii îşi făcură apariţia pentru a duce la gazare încă 284 de victime. Am salvat de la moarte în ziua aceea treizeci şi una. Aceasta pentru că dr. Klein a făcut un rar gest de umanitate – rar doar pentru un SS-ist.

În duminica următoare am fost pedepsite. Nu-

mi amintesc din ce motiv, dar nu era prima oară când ne pe treceam duminica stând în faţa barăcilor cu genunchii în roi, fiindcă în dimineaţa aceea plouase.

Stăteaţa îngenuncheat parcă de-o veşnicie, timpul – area că se oprise în loc. Ploaia se porni din nou să curgă, dar noi trebuia să stăm în continuare în genunchi, nemişcate şi cu braţele ridicate în sus. Un ciob de sticlă îi răbise genunchiul drept, dar n-am cutezat să mă miş: de frică să nu mi se dea o pedeapsă în plus.

Deodată mă strigă cineva. Era dr. Klein. M-am rid;: aş şi am alergat spre poarta lagărului, unde mă aştepta.

— Niciodată n-am venit duminica în lagăr – mărturisi el –, dar, fiindcă ieri ţi-am promis că-ţi aduc medicamente pentru bolnavele dumitale, am făcut o excepţie. Iată, ţi-am adus mai multe feluri de medicamente.

Tocmai când întindeam mâna să iau cutia de carton, ara simţit o mână pe umăr. M-am întors. Era Irma Griese înarmată cu nelipsita ei cravaşă.

— Ce faci aici, tu scroafă! – îmi zbieră. Nu ştii că nu poţi pleca din rând?

— Eu am chemat-o – îi răspunse Klein în locul meu.

— Nu aveţi dreptul să faceţi acest lucru *Herr Oberarzt*. Azi e duminică”, jar dumneavoastră nu aveţi ce căuta aici.

— Şi cutezi să-mi interzici să vin?

— De ce nu? – rânji Griese. Am tot dreptul s-o fac. Nu uita, doctore, că aici *eu* dau ordine.

— Poate, dar nu mie – îi răspunse el. Sunt medic-şef şi am dreptul să vin când am chef.

Frumoasa Irma Griese îşi muşcă buzele, dar nu se dădu bătută. Îşi vărsă furia asupra mea.

— La locul tău, numaidecât, potaie murdară! – urlă mânioasă.

— Nu, încă nu – se opuse foarte calm dr. Klein.

— Nu vă amestecaţi în asta *Herr Oberarzt*. Conduita dumneavoastră de multă vreme e una dintre cele mai ne-obişnuite. Aţi pus în libertate nişte bolnave care erau închise la spălătoare. Apăreţi duminica în lagăr sub pretext că aduceţi

medicamente, dar, în realitate, pentru a vă amesteca în treburi care nu vă privesc. Aţi încălcat ordinele mele, iar pentru asta va trebui să răspundeţi.

— Eu îmi asum întreaga responsabilitate; sunt cel mai important medic SS.

— Atunci, vă previn *Oberarzt* că faceţi un joc periculos.

— Asta-i treaba mea. Nu fi îngrijorată pentru mine.

Apoi Klein mi se adresă mie:

— Vino, urmează-mă! îmi făcu un semn de parcă Irma Griese nici n-ar fi existat.

O luarăm prin *Lagerstrasse*, printre două şiruri de ba-răci. Blondul „înger al morţii” rămase pironită locuim, de parcă ar fi prins rădăcini în pământ, tremurând însă de furie.

Toată lumea din lagăr ştia cât de ranchiunoasă şi de răzbunătoare era Irma Griese. Situaţia mea era una dintre cele mai delicate. Am încercat să mă ascund, dar a fost în zadar; unde putea să se ascundă cineva în Auschwitz?

La două ore după ce dr. Klein mă lăsă să plec, mă aflam în poziţie de drepţi pe enorma blană de lup, covorul din biroul Irmei Griese. Ştiam ce-mi pregătise. Cineva trebuia să plătească pentru umilirea ei, iar acel cineva eram eu. Ar fi fost mai bine dacă m-ar fi ucis din, tr-o dată, fără să mă supună la torturi odioase. Ştiam acum ce erau capabili să facă călăii aceia fără milă.

— Cine eşti tu? Unde l-ai cunoscut pe dr. Klein? În ce limbă vorbiţi amândoi? – mă întrebă Irma Griese pe nerăsuflate, tunând şi fulgerind din ochi.

— *Oberarzt* se trage din aceeaşi regiune cu mine, din Transilvania, şi îi vorbesc în limba mea maternă. L-am cunoscut aici, în lagăr. Sunt studentă la medicină – i-am răspuns.

— Bine, bine, şi cum te cheamă? – mă întrebă ea.

O asemenea întrebare era într-adevăr tulburătoare în Auschwitz-Birkenau, unde noi nu existam decât ca numere, şi nu ca femei.

Între timp, diavolul blond se sculă de la locul

vinde era.

— De acum înainte îţi interzic să-l însoţeşti pe dr. Klein în tururile sale prin lagăr. Dacă el ţi se va adresa, nu-i vei răspunde. Dacă trimite după tine, nu vei merge, înţeles? Iar acum, să-mi răspunzi de ce minai nesocotit ordinul? De ce nu te-ai întors la apel imediat ce ţi-am poruncit?

— Fac parte din personalul infirmeriei. Am crezut că trebuie să mă supun ordinului doctorului Klein.

— Va să zică asta era ceea *ce* credeai? Numai mie trebuie să mi te supui, numai mie!

Cu o încetineală calculată, îşi scoase din masă revolverul şi veni către mine. Formam un contrast izbitor: eu, rasă pe cap, zdrenţăroasă, murdară, udă leoarcă de ploaie; ea, cu părul îngrijit şi pieptănat splendid, cu frumuseţea ei strălucitoare şi machiată desăvârşit. Impecabilul ei costum îi scotea şi mai mult în relief statura zveltă.

— Tu, scroafă! – şuieră printre dinţi.

M-am retras timidă din faţa ţevii reci a revolverului ei, când, deodată, mi-l trecu peste

sânul sting. Am simţit-o cum respira.

— Ţi-e frică, nu-i aşa?

Dintr-odată îmi izbi o lovitură în cap cu patul armei. O dată, de două ori, şi încă o dată, şi încă o dată… Îmi trânti un pumn în obraz, şi încă o dată, şi încă o dată…

Mi-am simţit gustul sângelui. M-am împleticit şi am căzut peste blana de lup.

Când mi-am deschis ochii, eram afară, întinsă în nămol sub ploaia curgând şiroi. Sirena lagărului şuiera, anunţând imediata „selecţie. Rănită şi plină de sânge, m-am ridicat şi am fugit la baraca mea, ca să nu lipsesc de la apel.

Tocmai când mă întorceam, am văzut-o pe Irma Griese venind de la *Fiih*. *Terstu*, *be* cu cravaşa în mână, ca să indice următorul lot pentru camera de gazare. De ce nu m-a trimis acolo, ori nu m-a împuşcat, ori nu m-a ucis altfel e ceva ce nu voi şti niciodată.

CAPITOLUL XIV „ORGANIZARE”.

— Trebuie să rezistăm – îmi şopti într-o zi, la so-sire, un prizonier mai vechi ce lucra la

terasamentul din lagărul nostru.

Tocmai ne răseseră pe cap şi dârdâiam de frig în zdrenţele de pe noi, aşteptând ca ambulanţele să ne lase să trecem pe departe.

— Şi ca să putem rezista – adăugă el, nu avem decât un singur lucru de făcut: „să organizăm!”

În zilele care au urmat m-am întrebat adeseori ce-o fi însemnind aceea „să organizăm”. Să organizăm ce? Mi-a trebuit multă vreme ca să înţeleg adevăratul sens al cuvântului „a organiza”. Am făcut legătura; sfatul bătrânului pie-trar plus recomandările unor prizoniere mi-au dat răspunsul: „Dacă nu vrei să mori de foame, n-ai decât o singură soluţie: să furi”. Am priceput mimaidecât: „a organiza” însemna „a fura”.

Evenimentele care au urmat au confirmat interpretarea mea. Totuşi, termenul „a organiza” conţinea o nuanţă pe care o vreme n-am sesizat-o. Da, a fura, dar a fura pa socoteala nemţilor. În felul acesta, furtul devenea o acţiune nobilă şi chiar în folosul deportatelor. Când cele de la „Ganadă” sau „*Bekleidungskammer**” furau haine

călduroa-se pentru camaradele lor îmbrăcate jalnic, aceea nu era un furt obişnuit ci un act de solidaritate socială. Cu cât cineva îi fura pe nemţi mai mult şi trimitea obiectele la barăcile din lagăr pentru a le folosi prizonierele – în loc să fie expediate în Germania –, cu atât sprijinea mai mult cauza.

În consecinţă, cuvintele „a fura” şi „a organiza” nu erau întru totul sinonime. Dar, din nefericire, nu era uşor de tras linia de demarcaţie. Omul de multe ori vorbeşte cu mândrie de acţiunile lui mai puţin nobile, tot aşa, termenul de „organizare” era folosit adesea pentru a acoperi furturi josnice.

— Mi-ai luat raţia de pâine – se plângea câte o prizonieră. Asta e furt!

— Oh, îmi pare rău – replica acuzata –, nu ştiam că era a ta. Şi nu-mi vorbi de furt, fiindcă ăsta e… „organizare”.

Aşa se întâmpla că, cu acest pretext, unele prizoniere îmboldite de foame furau de la vecinele lor raţiile mizerabile de hrană; multe dintre ele,

fiind îmbrăcate mizerabil, furau de la spălătoare zdrenţele nenorocite ale altora.

În iadul acela clocotitor din Auschwitz-Birkenau, barie-rele sociale se năruiau iar prejudecăţile de clasă dispăreau. Existau ţărănci simple, 1 fără şcoală, care făceau adevărate minuni în acţiunea de „organizare”, dând o minunată dovadă de dezinteres; pe când altele, femei sofisticate, a căror moralitate niciodată n-a fost pusă la îndoială, se angajau la „organizare” în paguba tovarăşelor lor de suferinţă. Poate că actele lor nu aveau grave consecinţe, dar aceasta nu înseamnă că erau mai puţin semnificative.

În septembrie, 1944, prietenul nostru L. a reuşit „să organizeze** cinci linguri. Le-a dăruit cu generozitate personalului infirmeriei care îi acordase îngrijire medicală. Când am primit obiectul acela, atât de simplu şi de obişnuit în viaţa civilizată, nici n-am ştiut cum să-mi exprim bucuria. Luni de zile mâncasem fără lingură şi furculiţă trebuind, la fel ca toate celelalte femei, să sorb sau să ling mâncarea din castron ca un

câine. De aceea lingura mă făcu foarte fericită.

Imaginaţi-vă supărarea mea când, după câteva zile, mi-a dispărut lingura. Am făcut o investigaţie minuţioasă şi am descoperit adevărul: hoaţa nu era alta decât soţia unuia dintre cei mai mari industriaşi din Ungaria, o multimilionară, care era obişnuită cu averi fabuloase. În Birkenau, unde numai fiinţele umane înzestrate cu o morală excepţională puteau rămâne demne şi bune, ex-milionara a demonstrat că nu prea era dotată cu simţul moralităţii.

Asemenea incident era alarmant pentru viitorul statut social al acestor prizoniere – dacă vreodată aveau să scape cu viaţă din lagărele de concentrare. Pentru moment însă eram nevoite să facem tot ce putem ca să supravieţuim.

*

Mă aflam la infirmerie de câteva săptămâni când veni la mine o prietenă să-mi spună că o prizonieră din Baraca No. 9, cu numele de Malika, schimba material din lină pe pâine şi pe margarină. Eu aveam nevoie urgentă de o ja-chetă

călduroasă, dar nu aveam nici pâine, nici margarină; totuşi, puteam cere cu împrumut de la o prietenă.

Malika era o gardiană a cărei sarcină era să-şi folosească bastonul pentru a fugări pe deportate de lângă reţeaua de sârmă ghimpată. Multe femei încercau să comunice cu cele din lagărul pentru cehi. Obligaţia Malikăi era să împiedice tranzacţiile comerciale. Îşi făcea datoria cu conştiinciozitate. Când era de serviciu, nimeni nu putea negocia cu ce-hoaicele – nimeni în afară de Malika, se înţelege. Punea monopol pe tot. Acea fostă vânzătoare de fructe devenise acum una dintre principalele bişniţare din lagăr.

Prietena care îmi dădu informaţia respectivă intenţiona să-şi cumpere şi ea o bluză albă, astfel că mă însoţi până la Baraca cu N. 9. Malika nu era acolo, dar cum aşteptat-o.

Ne economisisem raţia zilnică de hrană ca să ne putem procura cu ea îmbrăcăminte, iar acum eram chinuite de foame. Din baracă ne veneau arome ce ne provocau chi-nurile iadului.

Calijactorka, adică sluga *blocovei*, pregătea pentru stăpână sa o mâncare de *plazki*. Pentru nişte captive cum eram noi, *plazki* era un vis irealizabil. Era ceva asemănător cu clătitele, făcută cu cartofi raşi şi miez de pâine, apoi rulată şi prăjită în margarină. Numai *blocova* şi alte câteva angajate îşi puteau permite să mănânce astfel de delicatese, dar chiar şi ele numai câteodată, nu întotdeauna. Ne uitam cu lăcomie la cratiţă. Cum oftam simţind mireasma aceea îmbietoare!

Califactorka ne făcu un semn:

— Vreau să fac cu voi o afacere – spuse ea cu glas scăzut. Aduceţi-mi câteva tablete de aspirină şi o să vă dau o bucată de *plazki*. Mă dor foarte tare urechile şi nu vreau să aştept în rând la infirmerie.

Prietena mea mă luă deoparte. Am înţeles lupta ce se dădea în sufletul ei. Avea la ea două tablete de aspirină, dar în lagăr aspirina era o raritate şi fiecare bucată însemna o avpre. Oare aveam dreptul să facem cu ea un schimb în interes

personal? Mirosul de *plazki* ne tortura, iar noi ne luptam cu propria noastră conştiinţă. La urmă, prietena mea luă o decizie:

— Deoarece *Califactorka* are dureri de urechi, va primi oricum aspirina de la infirmerie. Singurul lucru ce-l avem de făcut este să-i cruţăm timpul pe care l-ar pierde stând la coadă. Nu cred că ar fi o crimă să i-o dau chiar acum. Ce zici?

Din slăbiciune, am cedat. Totuşi, în sufletele noastre simţeam că fapta noastră nu era corectă. La infirmerie, medicamentele ne erau atât de drămuite, încât trebuia să rezervăm aspirina pentru cazuri mai grave decât pentru o simplă durere de urechi. Dar, chiar şi stând la coadă, era îndoielnic ca *Califactorka* să fi primit vreo tabletă. Dar nu faptul că ar fi primit sau nu avea importanţă, ci că abuzam în interes personal de locul ce-l ocupam în lagăr. În condiţii normale, nici prietena mea nici eu n-am fi căzut atât de jos. Dar ne aflam în Birkenau-Auschwitz şi eram mistuite de foame.

Prietena mea desprinse cu discreţie două

tablete de as-pirină pentru *Califactorka*. Ea, la rândul ei, ampărţi cu mâinile sale murdare un *plazko* în două bucăţi şi ni le trecu pe furiş.

M-am uitat cu coada ochiului la prietena mea. Eram amândouă roşii de ruşine.

CAPITOLUL XV NAŞTERI OSINDITE

Cea mai tulburătoare problemă care ni se ivea în faţă, când îngrijeam pe tovarăşele noastre, era aceea a naşterilor. De cum se năştea la infirmerie un copil, mama şi copilul erau trimişi împreună la camera de gazare. Aşa era hotărârea nemiloasă a stăpânitorilor noştri. Doar dacă pruncul nu avea perspective să trăiască ori se năştea mort, numai atunci se cruţa viaţa mamei şi i se îngăduia să se întoarcă în baracă. Concluzia pe care noi am tras-o de aici e simplă: naziştii nu admiteau ca nou-născuţi să trăiască; dacă trăiau, atunci trebuiau să moară împreună cu mamele lor.

Noi, cele cinci infirmiere, care aveam datoria să ajutăm la venirea pe lume a acestor prunci – pe lumea din Birkenau-Auschwitz – simţeam povara acelei monstruoase de-cizii, care sfida toate legile

umane şi morale. Faptul că aceasta era o absurditate şi din punct de vedere medical, nu avea pentru moment importanţă. Câte nopţi n-am petrecut noi fără să închidem ochii, gândindu-ne mereu la acea tragică alternativă care ne frământa mintea! Şi când sosea dimineaţa, mamele şi copiii lor erau trimişi să piară!

Într-una din zile, am găsit că de prea multă vreme dovedisem lipsă de fermitate, ar fi trebuit să le salvăm măcar pe mame. Pentru ca planul nostru să fie, realizabil, trebuia să procedăm ca şi cum pruncii s-ar fi născut morţi. Dar chiar şi aşa trebuiau luate multe măsuri de precauţie, deoarece, dacă nemţii ar fi bănuit ceva, am fi sfârşit şi noi la camera de gazare – sau, poate, mai înainte, la camera de tortură.

Când eram anunţate că vreo femeie începea să aibă dureri de naştere în timpul zilei, nu duceam lăuza la infir-merie, ci o întindeam pe o pătură într-unul din priciurile de jos, în prezenţa vecinelor ei. Când durerile începeau noaptea, atunci ne hazardam să transportăm femeia la

infirmerie, fiindcă la adăpostul întunericului puteam proceda cu o relativă siguranţă. În *koia* cu greu puteam face un consult medical obişnuit, dar la infirmerie aveam totuşi o masă de explorare; e drept, nu aveam antiseptice iar pericolul de infecţie era foarte mare, pentru că şi rănile purulente le tratam în aceeaşi încăpere.

Din nefericire, soarta nouluinăscut era întotdeauna ace-eaşi. După ce luam câteva măsuri de precauţie, îi prindeam şi astupam nările cu un cleşte, iar când deschidea gura să respire, îi administram un produs cu efect mortal. Ar fi fost mai uşor să-i fi dat o injecţie, dar aceasta putea lăsa urme şi nu voiam să trezim nemţilor bănuieli. Puneam fătul mort în aceeaşi cutie în care ni-l adusese din baracă – dacă naşterea avusese loc acolo. În ceea ce priveşte administraţia lagărului, faptul trecea drept naştere a unui copil mort.

Aşa s-a ajuns ca nemţii să ne facă să devenim şi noi asasini. Până în ziua de azi mă obsedează imaginea acelor prunci ucişi. Copilaşii noştri pieriseră în camerele de ga-zare şi fuseseră

mistuiţi în cuptoarele din Birkenau, dar la alţii le curmam noi viaţa înainte să poaită scoate întâiul scâncet din micuţii lor plămâni.

Stau adesea şi reflectez la destinul ce l-ar fi putut avea acele micuţe fiinţe asfixiate în chiar pragul vieţii. Cine ştie? Poate că noi am ucis un Pasteur, un Mozart, un Einstein. Dar, chiar dacă pruncii aceia ar fi fost destinaţi unei vieţi şterse, crimele noastre nu erau mai puţin oribile. Singura noastră încercare de consolare era faptul că, prin omorurile acelea, noi am salvat viaţa mamelor. Fără intervenţia noastră ei ar fi îndurat chinuri mai mari, fiindcă i-ar fi aruncat de vii în cuptoarele crematoriilor.

Cu toate acestea, în zadar încerc să-mi liniştesc conştiinţa. Încă îi mai văd pe micuţii aceia ieşind din pântecele mamei lor. Încă le mai simt în palme căldura trupuşoarelor. Mă cutremur când mă gândesc cum ne-au făcut na-ziştii aceia să ajungem la o asemenea decădere morală.

SS-iştii lagărului nu aşteptau ca naşterile să sporească în Auschwitz. La anumite intervale de

timp – dat fiind că toate măsurile erau luate, fără excepţie, cu intermitenţe şi supuse schimbărilor capricioase –, ei expediau toate femeile însărcinate la camera de gazare.

De regulă, gravidele care soseau în transporturile cu evrei erau trecute imediat la stânga – când le selecţionau în gară. Femeile purtau de obicei câteva haine una pestp alta sperând că le vor putea păstra. De aceea, chiar şi ca zurile evidente de sarcină erau greu de descoperit înainte ca deportatele să fie obligate să-şi dea jos hainele de pe ele. De altfel, nemţii nu aveau totală încredere în controlul preliminar pentru a determina sarcinile încă neevoluate. Nici chiar în lagăr nu era uşor de descoperit care erau femeile ce aşteptau copil.

Întrucât se zvonise că era foarte primejdios dacă le găseau pe femei însărcinate, cele care, la sosirea lor în lagăr, se aflau în această stare se ascundeau tot timpul pe unde puteau, iar pentru asta se bizuiau pe ajutorul camaradelor lor.

Oricât de incredibil ar părea, unele femei

reuşeau să-şi ascundă sarcina până în ultimul moment, iar naşterile aveau loc, în secret, în barăci. Nu voi uita niciodată, cât timp voi trăi, dimineaţa aceea când, din mijlocul tăcerii de moarte ce domnea între miile de deportate, în timpul apelului, ţâşni un ţipăt sfâşietor. O femeie simţise pe neaşteptate primele sale dureri de naştere. Nu e nevoie să mai descriu ce s-a întâmplat cu acea sărmană fiinţă.

N-a trecut mult până când nemţii au băgat de seamă că la transporturile următoare de deportaţi s-a raportat un procentaj extrem de scăzut de gravide. Ca urmare, au decis să ia măsuri mai energice, ca să fie mai siguri în privinţa acestei probleme.

Medicii de barăci, care erau obligaţi să ţină evidenţa femeilor însărcinate, au primit ordine severe. Cu toate acestea, nu o dată am văzut medici care sfidau primejdiile şi certificau că o femeie nu era însărcinată, deşi ştiau că nu era adevărat. Doctorul G., care îl asista pe infamul dr. Mengele – medicul-şef al lagărului –, a negat toate

cazurile de sarcină, care puteau fi negate. Ulterior, infirmeria a fost, oarecum, asigurată cu un produs farmaceutic injectabil care provoca naşteri premature. Ce puteam face noi? De câte ori era posibil, doctorii apelau la acest procedeu, care în mod sigur era o oroare dar mai puţin torturantă pentru mamă.

Cu toate că numărul femeilor gravide s-a micşorat ex-trem de mult, nemţii, pentru arşi înlătura îndoiala, folosiră obişnuitele lor şiretlicuri. Anunţară că femeile însărcinate, chiar şi evreice – care = – mai erau în viaţă –, vor fi tratate cu deosebită atenţie: vor fi scutite de a se prezenta la apel, vor primi o raţie mai mare de pâine şi de supă şi vor putea dormi într-o baracă specială. În fine, li s-a mai promis că, imediat ce le va sosi ceasul să nască, vor fi transferate la spital.

— Lagărul nu este o secţie de maternitate! – declară dr. Mengele.

Această afirmaţie de un adevăr tragic oferea mari speranţe multora dintre acele nefericite femei.

De ce putea crede oricine de aici în orice spuneau nemţii? Mai întâi, pentru că mulţi n-au cunoscut niciodată ororile sfârşitului, când era prea târziu ca să mai poată comunica semenilor lor adevărul. În al doilea rând, pentru că nicio fiinţă omenească nu putea pătrunde cu mintea sfârşitul oribil de care erau în stare, pe care ei îl plănuiseră zi de zi şi care făcea parte din uriaşul lor plan de dominare a lumii.

Dr. Mengele nu pierdea niciodată ocazia să pună femeilor întrebări indiscrete şi necuviincioase. Nici nu se ferea să-şi manifeste buna dispoziţie când afla că vreo deportată însărcinată nu-şi văzuse soţul de luni întregi, fiindcă era

9 – Cuploarele lui Hitler în serviciul militar. Odată, a asediat-o cu întrebări pe o fetiţă de cincisprezece ani, a cărei sarcină era legată, evident» de data sosirii ei în lagăr; a chestionat-o pe îndelete, insistând asupra celor mai mici detalii. Apoi, după ce şi-a satisfăcut curiozitatea, a expediat-o cu primul grup de selecţionate la

gazare.

Lagărul nu era o secţie de maternitate. Era doar o antecameră a Infernului!

CAPITOLUL XVI

CÂTEVA DETALII DESPRE VIAŢA DIN (DOSUL, SIRMELOR GHIMPATE

Pe la sfârşitul lui noiembrie 1944, paza nemţească a mai slăbit un pic. Ne-a liniştit mai ales dispariţia gardienilor care stăteau la pândă de-a lungul gardului de sârmă ghimpată. Acum, bărbaţii şi femeile din lagărele alăturate erau un pic mai liberi să schimbe câteva cuvinte prin îngrăditurile de sârmă. Era o privelişte de neuitat: perechile

— Despărţite printr-un gard de sârme încărcate cu electricitate, a căror atingere, oricât de uşoară, era mortală – stăteau cu genunchii înfundaţi în zăpadă, la umbra crematoriilor, făcându-şi „planuri de viitor" şi transmiţându-şi zvo-nuri de ultimă oră.

Dacă întrevederile acelea ar fi fost măcar autorizate şi" prin urmare, lipsite de primejdii…

dar aceste întâlniri erau chiar interzise. Alinarea era doar temporară, o clipă şi nimic med mult. Singurul lucru ce-i lipsea ca să sfârşească era doar un gardian SScare să deschidă focul asupra grupului. Şi de multe ori, câte o santinelă perversă şi sadică aştepta înadins câte o jumătate de oră, şi chiar o oră, până ce se aduna un cât mai mare număr de perechi. Atunci, un foc de armă asupra grupului nu era o muniţie irosită de-geaba. Dar prizonierii nu dădeau atenţie la astfel de ameninţări. Natura umană se poate deprinde cu orice situaţie, chiar şi cu prezenţa permanentă a morţii. Pentru o clipă de plăcere, deţinuţii erau în stare să înfrunte orice primejdie. Iar plăcerile erau atât de rare şi viaţa nu însemna nimic în Auschwitz-Birkenau!

Într-o duminică după-amiază fu adusă la infirmerie o fată, unguroaică, în vârstă de aproximativ douăzeci de ani. Era rănită la ochi de un glonte. Am aflat că făcuse cunoştinţă cu un deportat francez, un student ce fusese arestat ca membru al rezistenţei. S-au întâlnit în faţa

gardului de sârmă ghimpată şi s-au îndrăgostit în ziua aceea, o santi-nelă s-a distrat descărcându-şi arma asupra mulţimii. Glonţul s-a oprit în ochiul drept al fetei. Nefericita avea obrazul plin de sânge şi ne ruga să-i spunem dacă îşi va recăpăta vederea.

— Dacă nu-l mai revăd niciodată pe George, la ce bun să mai trăiesc? Nu vreau să fiu oarbă!

Am dus-o în lagărul F unde a fost operată; i-a fost ex-tirpat ochiul drept, dar şi cel stâng îi era în pericol. Nu-i puteam spune acest lucru, dimpotrivă am asigurat-o că peste câteva luni totul – va fi bine.

O oră mai târziu, în faţa reţelelor de sârmă ghimpată se aduna un alt grup. Accidentul fusese uitat.

Gardul de sârmă era simbolul autentic al captivităţii noastre, dar el avea şi puterea de a ne elibera. În fiecare dimineaţă lucrătorii găseau cadavre contorsionate lipite de cablurile de sârmă încărcată cu curent de înaltă tensiune. Mulţi au reuşit să-şi pună capăt chinurilor în acest fel. O

echipă specială trăgea cadavrele cu cângile. Imaginea acestor trupuri desfigurate ne producea sentimente contrarii: pe de o parte ne inspira milă, pentru că morţii aceia ei au realmente oribili, iar pe de alta îi invidiam, pentru că avuseseră curaj să curme o viaţă care nici măcar numele nu şi-l merita.

*

În lagărul de concentrare Auschwitz-Birkenau, iar mai târziu şi în alte părţi, circulau zvonuri despre tatuarea prizonierilor. Unii credeau că toţi deportaţii erau tatuaţi imediat ce soseau. Alţii credeau că tatuarea îi apăra de trimiterea la camera de gazare sau că, cel puţin, pentru a executa un prizonier marcat prin tatuaj era necesară o autorizaţie specială de la Berlin. Chiar şi în lagărul nostru multe femei erau sigure de aceasta. În realitate însă, la fel ca în multe alte situaţii, nu exista o regulă fixă. Uneori erou tatuaţi toţi deportaţii imediat ce soseau în lagăr; după aceea, măsura rămânea baltă şi, timp de câteva luni, prizonierii de rând nu erau tatuaţi deloc.

Cei destinaţi pentru Birkenau erau trimişi în lagărele lor fără număr de înmatriculare. Desigur, astfel de formalităţi erau inutile chiav fi pentru SS-işti, fiindcă mulţimea aceea de oameni nu le servea decât de combustibil pentru cuptoarele crematoriilor.

Cât priveşte tatuarea deportatelor, aceasta era discutabilă. Toate care aveau vreo responsabilitate – *blocovas* şi alte slujitoare de rang inferior, cât şi cele care lucrau la infirmerii – erau tatuate. Ele nu mai erau considerate *Hăţtling* ci *Schutzhăftling* (prizoniere protejate). Acestora li se întocmeau la *Sch. Teibstu, be* fişe individuale, conţinând numele şi alte date. În caz că mureau de moarte naturală, orice informaţie referitoare la datele personale putea fi găsită în fişa aceea. În caz că erau executate, li se adăugau iniţialele S.*B.* care însemnau *Sonderbehandlung* (tratament special). Prizonierele care nu erau tatuate, nu aveau fişă de deces la dosar. Ele nu însemnau decât nişte numere în statisticile de „producţie” a fabricii de exterminare.

Operaţia de tatuare era efectuată de către deportaţi, funcţionari la *Politische Buro* (Biroul politic). Foloseau nişte ace groase şi ascuţite Je metal şi aplicau numărul de înregistrare pe braţ, pe spate sau pe piept. Cerneala injectată sub epidermă era de neşters.

Când murea un prizoiner tatuat, numărul lui de înma-triculare era trecut la deportatul următor, pentru că SSiştii, din motive pe care numai ei le ştiau, niciodată nu scriau un număr mai mare de 200.000. Când ajungeau la el, începeau altă serie de numere. Deportaţii evrei purtau numărul de înregistrare împreună cu un triunghi sau Steaua lui David.

Tatuarea era foarte dureroasă şi întotdeauna urmată de inflamaţii. E imposibil de reprodus efectul pe care îl avea semnul acela asupra stării morale a celui însemnat. O femeie tatuată simţea că viaţa ei se sfârşise pentru totdeauna, că ea nu mai era altceva pe lume decât un număr.

Eu eram numărul „25.403”; îl am şi acum pe braţul drept şi îl voi purta cu mine până în

mormânt!

*

Tatuarea nu era singura metodă pentru a-i stigmatiza pe deportaţi. Naziştii ne marcau şi cu alte semne distincti-ve prin care indicau naţionalitatea sau categoria deţinutului. Purtau pe pieptul hainei, în partea inimii, un triunghi, fixat pe un petic de ţesătură albă. Astfel, litera P însemna polonez; *R*, rus. Iniţialele *N.N.* (*Nacht and* NebelJ indicau că purtătorul lor era condamnat la moarte. Aceşti termeni, însemnând *noapte şi negură*, fuseseră însuşiţi de la o organizaţie secretă olandeză. În lagăr, noi nu aveam Idee ce puteau însemna iniţialele *N.N.* Eu am aflat ulterior de la membrii mişcării de rezistenţă.

Existau în lagăr foarte mulţi polonezi şi ruşi, prizonieri de război, dar şi armata franceză era reprezentată printr-un însemnat număr de captivi. Printre câteva nume distinse fi-gurau: locotenent-colonel Robert Blum, cavaler al Legiunii de onoare şi şeful mişcării de rezistenţă din regiunea

Grenoble; căpitanul Rene Dreyfus, cavaler al Legiunii de onoare, nepotul lui Alfred Dreyfus; cât şi generalul-medic Job, care, în ciuda celor 76 de ani pe care îi avea, a fost executat, la fel ca şi colonelul şi căpitanul.

Printre „anonimii” din Birkenau-Auschwitz se aflau prizonierii care, înainte de a fi deportaţi, aveau numele de Genevieve de Gaulle, Daniel Casanova – amândoi importanţi membri ai mişcării de rezistenţă franceză.

Culoarea insignei varia în funcţie de categoria deţinutului. Cei de acelaşi „soi”. adică sabotorii, prostituatele şi câţiva care căutau să se eschiveze de la muncă, purtau un triunghi negru. Triunghiul verde era rezervat criminalilor de rând. Existau, de asemenea, triunghiuri de culoare roz şi violet, dar mai rar; primul îi însemna pe homosexuali iar al doilea pe membrii sectei religioase *Bibelforschers*. Uniforma deţinuţilor evrei era însemnată pe spate cu o dungă roşie, iar triunghiul lor era marcat cu o bandă galbenă. În Birkenau, insignele acelea echivalau cu acte de

identitate.

Trebuie spus că în lagăr se aflau mai mulţi ne-evrei decât evrei cum credeau, poate, cititorii din apus. Într-adevăr, populaţia civilă din Auschwitz era alcătuită din creştini în proporţie de 80 la sută. Motivul nu era un secret. Cea mai mare parte a evreilor erau expediaţi, de cum soseau, la camerele de gazare şi crematorii. Evenimentelor pe care le relatez le-au căzut victime deopotrivă catolici, protestanţi şi ortodocşi greci – precum şi aceia care dintru-un motiv sau altul, la fel ca şi evreii, erau consideraţi de către căpeteniile naziste drept sacrificabili.

*

Birkenau cuprindea o mulţime de călugăriţe şi de preoţi, mai ales polonezi. Unii fuseseră membri activi ai mişcării de rezistenţă sau colaboraseră cu ea. Alţii fuseseră ares-taţi în urma unor denunţuri, sau fără niciun motiv ci, pur şi simplu, dintr-un capriciu.

În lagăr, practicile religioase erau interzise sub pedeapsa cu moartea imediată. Naziştii îi

considerau pe toţi ecleziasticii de prisos şi îi puneau la muncile cele mai grele. Într-adevăr, torturile şi umilinţele la care îi supuneau pe preoţi erau dintre cele mai sinistre. Clericii erau folosiţi pentru tot felul de experienţe, inclusiv castrarea.

În anul 1944, au fost aduşi la Auschwitz un mare număr de preoţi. După ce au fost trecuţi prin toate formalităţile de rigoare – îmbăierea, tunsul părului şi înregistra-rea –, naziştii le smulseră cărţile de rugăciuni, crucifixele şi alte obiecte religioase, şi le dădură în schimb zdrenţe de ocnaşi. Spre uimirea deţinuţilor-slujbaşi nu li s-a cerut să-i tatueze pe preoţi. Dar naziştii nu făceau nimic fără perfi-die. Mai înainte ca clericii să fi intrat în „băi”, administraţia lagărului ordonase deja ca ei să fie omorâţi chiar în aceeaşi seară.[13]

La sfârşitul lui septembrie, un ministru, protestant, din Anglia şi L. primiră ordin să golească apa dintr-un şanţ.

— Voi sunteţi „forţe aliate”, iar apa din şanţ este forţa germană! – răcni gardianul SS. Goliţi

13 (germ.) Exploratori ai bibliei (n.n.).

şanţul!

Cei doi bărbaţi cărară apa din şanţ cu găleţile timp de câteva ceasuri, gemând sub loviturile de bici, pentru că SS-iştii care îi păzeau se distrau biciuindu-i şi râzând de ei. Apa rămânea la acelaşi nivel, căci era alimentată de un iz-vor. Soi de umor nemţesc.

La spital am avut prilej să cunosc mai multe călugăriţe. Una mi-a devenit chiar prietenă intimă. De la invada-rea Poloniei i-a fost dat să treacă prin diferite închisori, iar în timpul interogatoriilor fusese multă vreme maltratată şi bătută. Nemţii n-au putut niciodată să o acuze de vreo crimă ori de vreun alt delict. Dacă ar fi putut s-o facă, atunci ar fi condamnat-o la o perioadă de închisoare, iar aşa viaţa ei ar fi fost mai uşoară decât aceea pe care o cunoscuse în lagăr.

La Birkenau, călugăriţa a fost victima unor umilinţe incredibile. După ce i-au smuls de pe ea rasa de călugăriţă, gardienilor SS le veni ideea să se îmbrace cu ea şi, pentru a împinge batjocura şi mai departe, începură să execute dansuri obscene

în faţa ei. Apoi o forţară să defileze în fâelea goală prin faţa soldaţilor SS. Soi de sport nemţesc.

— SS-iştii au făcut o serioasă colecţie de haine de călugăriţe pe care le dădură prostituatelor din bordelurile lor.

Maicile aduse în lagărul nostru duceau aceeaşi existenţă ca şi noi. Pentru ele cele mai crude privaţiuni erau restricţiile pentru viaţa religioasă: nici slujbe, nici confesiuni, nici sacramente.

La infirmeria noastră a fost adusă o călugăriţă de vreo treizeci de ani, care fusese supusă experienţelor cu raze X. În pofida suferinţelor provocate de experienţele acelea, s-a comportat cu mult curaj. Se ruga zile întregi în tăcere şi nu cerea absolut nimic. Când o întrebam cum se simte, ne răspundea:

— Vă mulţumesc. Există alţii care suferă mult mai mult decât mine.

Zâmbetul ei liniştit ne chinuia dar ne şi însufleţea. Înţelegeam cât de groaznice îi erau suferinţele, şi totuşi nu puteam să o ajutăm acolo

cu nimic. La sosirea ei în lagăr, după ce o înregistraseră, a protestat cu tărie când i-au fost smulse rozarul şi imaginile pioase. Nemţii o bătuseră, îi smulseseră din mâini obiectele acelea religioase şi i le călcaseră în picioare. Dar şi ea avusese curajul să spună:

— Nicio naţiune nu poate exista fără dumnezeu!

Naziştii ar fi putut s-o ucidă de la bun început, dar ştiau bine că moartea era mai uşoară în comparaţie cu metodele lor de tortură. De aceea, au preferat s-o expedieze la „staţiunea de experimentare”. De acolo a fost adusă la spitalul nostru, dar după câteva zile SS-iştii anunţară că o transferă într-un alt „lagăr”. Trecură ceasuri pline de desperare şi aşteptam neclintite ca să fim de faţă când aveau s-o ia. Eram agitate, unele plângeau. Dar credincioasa nu-şi pierdea nicio clipă expresia beatifică de pe chip.

— Nu fiţi mâhnite din pricina mea – ne spuse. Mă duc la Domnul meu, dar, mai întâi, trebuie să ne luăm rămas bun. Să ne rugăm!

Celelalte deportate, fie că erau protestante, catolice ori evreice, se rugară în tăcere împreună cu ea. Chiar şi acelea care îşi pierduseră credinţa i s-au alăturat spre a o mângâia în ultimele ceasuri ale vieţii sale. Când a sosit ca-mionul morţii, noi eram încă în rugăciune.

Preoţii şi călugăriţele din lagăr au dovedit că aveau o adevărată tărie de caracter. Rareori se puteau întâlni asemenea fiinţe umane, cu excepţia deportaţilor care erau însufleţiţi de credinţa într-un ideal. În afară de clerici, numai membrii activi ai mişcării de rezistenţă împreună <hi comuniştii militanţi erau singurii care aveau înaltă forţă morală. e

Mulţi dintre clerici erau lichidaţi scurt timp după sosirea lor în lagăr. Cei care scăpau la prima selecţie mureau adeseori din cauza bolilor. Ceilalţi erau trimişi la moarte printr-o manevră diabolică. Se poate spune, într-adevăr, că preoţii şi călugăriţele din ţările martirizate au plătit fasciştilor un greu tribut.

*

În lagărul D, care era destinat bărbaţilor, se afla o baracă rezervată copiilor – băieţi. Într-o după-amiază, SSiştii i-au adunat pe toţi băieţaşii pentru a-i trece în re-vistă şi a proceda la selecţia lor. Cum au supravieţuit selecţiei iniţiale, făcută la sosire, nu ştiu; poate ci până atunci nu avusese loc niciuna. Procedeul pe care ei l-au folosit cu aceşti copii a fost îngrozitor. Au întins o coardă la o anumită înălţime şi toţi cei a căror statură era sub înălţi-mea aceea erau automat trecuţi deoparte pentru gazare. Dintr-o sută de copii n-au supravieţuit decât cinci sau şase* La lăsarea serii, deţinuţii se uitau uluiţi la cele douăzeci de camioane care goneau spre Birkenau încărcate cu copiii aceia despuiaţi de haine şi tremurând de frig. În timp ce

— Camioanele treceau, copiii îşi strigau numele ca părinţii să afle de soarta lor.

Cei mai mulţi dintre copiii condamnaţi să moară ştiau de soarta ce-i aştepta şi totuşi erau uluitor de calmi. Părea că lagărul de concentrare îi maturizase precoce fiindcă şti-rea au primit-o cu

mai mult *sang jroid* decât adulţii.

Mi-a povestit un prizonier că se afla chiar în baraca copiilor în timp ce aşteptau camioanele… Şedeau pe jos, pe podea, tăcuţi şi privind atent cu ochii larg deschişi. Pe unul dintre ei îl" întrebă:

— Cum te simţi Janeck?

Copilul îi răspunse cu figura dusă pe gânduri.

— Aici o aşa de răii totul, încât poate e mai bine „dincolo". Nu mi-e fricã.

Am stat de vorbă cu un băieţaş de 12 ani din lagărul pentru cehi; se învârtea pe lângă sÂTmele ghimpate căutând de mâncare. După ce am discutat cu el câteva minute, i-am spus:

— Karli, ştii că eşti din cale afară de isteţ?

— Da – îmi răspunse el –, ştiu că sunt foarte isteţ, dur mai ştiu că niciodată nu voi mai avea prilej să fiu mai isteţ. Asta-i tragicul.

S-a dus vestea în lagăr cât de curajos s-a comportat un băieţel înainte de a fi urcat în camionul ce avea să-l ducă la camera de gazare.

— Nu plânge, Pista – îl consola pe un alt băieţaş, tot ungur. N-ai văzut cum au fost omorâţi

bunicii noştri, părinţii noştri, mamele şi surorile noastre? Acum e rândul nostru.

Înainte să fie băgat în camion, se întoarse către SS-ist cu o figură întunecată şi îi zise:

— Un lucru îmi dă o deosebită satisfacţie: că în curând şi ţie o să-ţi facă de petrecanie.

În după-amiaza aceea, în timp ce curăţăm latrina spitalului, m-am trezit ajutată de un grup de băieţi, în vârstă de vreo 15 – 16 ani, din lagărul D.; erau singurii supravie-ţuitori după lichidarea în masă a copiilor. Mi-au destăinuit că membrii din *Sonderkommandoj* cu toate că ajunseseră suflete împietrite după asasinatele pe care au fost constrânşi să le comită, au fost atât de indignaţi, încât, riscându-şi propria viaţă, au lăsat câteva victime să le scape. Aceşti copii s-au reunit cu camarazii lor. Cât timp aveau să se bucure de libertatea lor fără ca nemţii să observe, era greu de prevăzut.

Mamele din lagărul nostru mai petrecură o noapte albă. Dar cum puteau ele să doarmă obsedate mereu de spaima că copiii lor, din

lagărul D, au fost lichidaţi? Multe dintre ele încă mai refuzau să creadă că majoritatea copiilor au fost exterminaţi în chiar ziua în care au sosit.

Lagârol E era căminul ţiganilor. Dintre cei 8.000 de inşi cern mai mare parte proveneau din Germania iar câţiva din Ungaria, Cehoslovacia, Polonia şi chiar din Franţa. Câtva timp, condiţiile lor de viaţă au fost mai bune decât în alte lagăre, într-adevăr, erau mai bine îmbrăcaţi, pe când noi arătam, ca nişte sperietori. Hrana lor era comestibilă şi se puteau bucura de anumite libertăţi care le erau interzise celorlalţi prizonieri. Uneori chiar abuzau de privilegiile lor, iar când aveau prilej îi necăjeau pe ceilalţi deportaţi, spre amuzamentul nemţilor.

Într-o zi, totul s-a schimbat. Autorităţile luaseră o de-cizie. În prima zi a lui august, medicul-şef SS îi convocă pe doctorii deportaţi din lagărul E şi îi puse să semneze o hârtie în care se spunea că în lagărul E au izbucnit graye epidemii de tifos, de scarlatină etc. Unul dintre medici avu curajul să atragă atenţia neamţului că acolo se

aflau relativ puţini bolnavi şi că în lagărul acela nu se ivise niciun caz contagios. Doctorul SS-ist îi răspunse ironic:

— Întrucât dumneata manifeşti atâta interes pentru soar-ta acestor deţinuţi, îi vei urma la noua lor reşedinţă.

Prin „noua reşedinţă” înţelegea, desigur, crematoriul.

Câteva ore mai târziu sosiră camioanele. Plecarea ţiganilor a fost însoţită de câteva incidente. Bănuind ce se punea la cale, câţiva ţigani încercară să se ascundă pe acoperiş, în spălătoare şi în şanţuri, dar au fost împuşcaţi unul câte unul.

Nu pot uita strigătul unei mame, ţigancă din Ungaria. Uitase că moartea îi pândea pe toţi, se gândea doar la fiul ei şi implora:

— Nu-mi luaţi băiatul! Nu vedeţi că e bolnav?

Strigătele SS-iştilor şi plânsetele copiilor au atras atenţia ocupanţilor din lagărele învecinate. Au fost martorii oculari îngroziţi de plecarea multelor camioane. În ace-eaşi noapte chiar, în

flăcările mari şi roşii ale crematoriilor se înălţau în vâlvătăi către cer. Ce crimă comiseseră ţiganii? Constituiau o minoritate, iar aceasta era destul să fie condamnaţi la moarte.

*

Exterminarea evreilor – polonezi, lituanieni, francezi etc. – a fost făcută pe grupuri naţionale. Lichidarea evreilor din Ungaria a avut loc în vara anului 1944. Exterminarea aceea în masă a fost fără precedent chiar şi pentru Birkenau. În luna iulie 1944, cele cinci cuptoare ale crematoriului, misterioasa „casă albă” şi groapa morţii au funcţionat cu toată capacitatea lor.

Soseau în fiecare zi zece transporturi. Cărătorii de ba-gaje erau insuficienţi, din care cauză ele erau îngrămădite în mormane enorme şi lăsate în gară zile întregi.

În plus a fost adusă o echipă specială din *Sonderkommando*, dar tot n-a fost destul. În sfârşit, au fost încorporaţi în *Sonderkommando* patu sute de greci, sosiţi în transporturile din Corfu şi Atena. Atunci s-a întâmplat ceva

extraordinar. Cei patru sute de deportaţi au dovedit că, în ciuda sârmelor ghimpate şi a loviturilor cu bice, nu erau robi, ci fiinţe umane. Cu o rară demnitate, grecii au refuzat să-i ucidă pe unguri! Au declarat că preferau să moară ei înainte. Şi, din nefericire, aşa s-a şi întâmplat. SS-iştii le-au satisfăcut dorinţa pe loc. Dar ce curaj şi ce caracter au demonstrat ţăranii aceia greci! Păcat că lumea nu ştie mai multe despre ei!

Întrucât existau enorm de multe suflete ce urmau să fie lichidate, mijloacele de exterminare de veniră cu totul insuficiente. De aceea, au fost destinate clădiri mai multe pentru camerele de gazare, au fost săpate gropi enorme, umplute cu cadavre şi acoperite cu lemne. Acolo nu era timp de pierdut; oamenii care nu muriseră de tot în camera de gazare erau azvârliţi în gropi şi arşi împreună cu morţii. Eficienţă de soi hitlerist.

Această asasinare în masă a fost întreprinsă cu compli-citatea activă a guvernului pronazist-ungar, prietenul hitleriştilor. Într-adevăr. Ungaria a fost unica ţară care şi-a trimis chiar delegaţi

speciali la lagăre ca să se înţeleagă cu cârmuitorii lor asupra proporţiilor şi operativităţii deportărilor. Autorităţile fasciste din Budapesta au cooperat cu na-ziştii şi au insistat să-i escorteze pe deportaţi cu poliţişti unguri – măsură pe care niciun guvern european n-a luat-o, oricât de fidel colaboraţionist ar fi fost.

Sosirea la Auschwitz a poliţiştilor unguri – sosire la care am fost şi eu martor ocular – a determinat o scenă incredibilă: deportaţii unguri, care sosiră în transporturile anterioare, începură să ovaţioneze de bucurie la vederea uniformelor ungureşti. Le era atât de dor de patria lor, încât se repeziră înspre sârmele ghimpate într-o explozie de ve-selie şi de entuziasm, câniind şi plângind în hohote, şi sfârşind prin a intona cu toţii în cor imnul său naţional. Ce credeau? Că poliţiştii au venit să-i răscumpere?

Tragică situaţie, pentru că „oaspeţii*, pe care deportaţii îi aclamau cu atâta fervoare, s-au dus acolo doar ca să-i predea naziştilor pe propriii lor concetăţeni. De n-ar fi intervenit gardienii SS-işti

ai lagărului, patrioţii aceia i-ar fi şi cuprins în braţe pe dragii lor compatrioţi.

Câteva lovituri de bici şi focuri de revolver i-au depărtat pe bieţii prizonieri de poliţiştii unguri, ale căror căşti pavoazate cu pene de cocoş le amintiră de câmpiile ungare şi de graţioasele coline din Buda reflectându-se în apele strălucitoare ale Dunării.

CAPITOLUL XVII

PROCEDEE ŞI ABSURDITATEA LOR

Auschwitz era un lagăr de muncă, pe când Birkenau era lagăr de exterminare. Dar şi în Birkenau se aflau câteva detaşamente de muncă destinate să execute diverse munci fizice. Şi eu am fost obligata să fac parte în răstimpuri din multe asemenea detaşamente.

Mai întâi am făcut parte din *Esskommando*, grup alcătuit din cei care transportau hrana. După apelul de dimineaţă mă duceam împreună cu camaradele mele la bucătărie după vesela de masă. Trebuia să o cărăm până la spital, la o depărtare de aproape un kilometru. Cel puţin era

o muncă utilă şi despre ea nu se putea spune decât că era obositoare.

Unele munci erau însă cu totul absurde şi eram convinse că numai un dement le putuse născoci, ca să-i înnebunească şi pe alţii. De pildă, ni se poruncea să cărăm dintr-un loc într-altul, cu mâna, câte un morman de pietroaie. Fiecare femeie trebuia să umple câte două găleţi cu vârf. După ce ne speteam cu ele câteva sute de metri, le goleam. Munca asta trebuia s-o facem cu conştiinciozitate. După ce terminam grămada de pietroaie, respiram uşurate sperând că după aceea vom avea de făcut ceva mai uşor. Se poate imagina ce simţeam noi când ni se ordona să cărăm din nou stiva de pietroaie înapoi, de unde le-am adus. Era evident că paznicii noştri voiau să repete cu noi clasicul supliciu al lui Sisif.

Câteodată, în loc de pietre, trebuia să cărăm cărămâzi şi chiar noroi. Muncile astea nu aveau, după cum se vede, decât un singur ţel: să ne epuizeze rezistenţa fizică şi morală în aşa măsură încât să devenim numai buni candidaţi pentru

„selecţii”.

Într-una din zile mi s-a poruncit să intru în *Scheisskommando*, adică echipa destinată să cureţe latrinele. Ne duceam zilnic cu căldările la un puţ aflat în dosul spitalului. Umpleam găleţile cu excremente şi le căram la un alt puţ, situat la vreo câteva sute de metri. Munca asta o făceam zilnic. La sfârşit, moarte de greaţă şi de scârbă, ne spălam cum puteam şi ne duceam la culcare îngrozite la gândul că în ziua următoare trebuia să luăm treaba de la capăt. Duhoarea ce-o răspândea tovarăşa mea de muncă, ce dormea în acelaşi pat cu mine, mă umplea literalmente de scârbă. Trebuie că şi eu îi produceam ei aceeaşi senzaţie.

La nămol trebuia să fim atente. Auschwitz-Birkenau se afla într-o regiune mlăştinoasă de unde smârcul nu dispărea niciodată. Era un duşman viclean şi puternic: ne pătrundea în îmbrăcăminte şi în încălţăminte şi ni se lipea de tălpi care se dilatau şi deveneau prea grele pentru picioarele noastre umflate. Când ploua, terenul se transforma într-un ocean de noroi, împiedicând

circulaţia şi făcând nespus de grea orice fel de muncă. Nămolul şi crematoriul! – cele mai mari obsesii ale noastre.

Unele detaşamente de muncă lucraw în exteriorul lagărului. Constituiau aşa-numitul *Aussenkommando*. Porneau la muncă în zorii zilei, indiferent cum era timpul. Membrii acestei echipe erau nevoiţi să muncească cu stomacul gol, fără niciun fel de hrană, exceptând lichidul acela gălbui căruia bucătarii îi ziceau ceai sau cafea, după cum aveau chef. x

Plecarea la muncă a prizonierelor – îmbrăcate, unele, ou zdrenţele lor obişnuite, iar altele în hainele lor de pânză vărgată, şi încălţate cu saboţi de lemn ori cu bocanci, cu numere de la perechi diferite – era un spectacol de plâns. În dimineţile friguroase, în timp ce dârdâiau de frig de le clănţăneau dinţii, erau silite să mărşăluiască cântând. Aveau obrajii umezi de lacrimi. Ce satisfacţie putea avea cineva ca să cânte în Auschwitz? Dar n-aveau ce face decât să-şi continue drumul, în pas cadenţat şi fără să iasă

din rânduri, căci dulăii sălbatici ai poliţiei SS, dresaţi după sistemul nazist, se năpusteau imediat la grumazul celor care ieşeau din coloană sau care rămâneau în urmă.

Munca la terenurile de lucru era istovitoare. Pe lângă aceasta, supraveghetorii ne păzeau tot timpul ca nu cumva să ne oprim vreo clipă ca să ne tragem răsuflarea. Cele care demonstrau slăbiciune erau mereu bătute cu bice şi cio-mege. Dacă vreo prizonieră sleită complet de puteri leşina, atunci i se administra o lovitură de bâtă ca să-şi revină. Dacă asta nu era îndeajuns, atunci îi zdrobeau capul de tot cu o măciucă sau cu picioarele. De-acum nu mai era nevoie să se prezinte la apel.

Leşinul era un fenomen cu totul obişnuit deoarece în detaşamentele de muncă întotdeauna existau bolnavi. Am văzut femei chinuite de pneumonie străbătând cu greu un drum de 12 – 13 km – aceasta fiind distanţa de la lagăr până la locul de muncă –, ca apoi să sape ziua întreaga pentru a nu fi trimise la spital. Ştiau foarte bine că

spitalul nu era altceva decât o antecameră a crematoriului. De alt-fel, chiar şi acelea care voiau să fie spitalizate nu izbuteau întotdeauna. Ca să fie admise trebuiau să aibă febră foarte mare. E uşor de înţeles de ce femeile mureau ca muştele în timpul lunilor friguroase şi umede.

Într-una din zile, pe când ne întorceam de la lucru de pe terenurile de muncă, un SS-ist înarmat cu cravaşă nea oprit din drum ca s-o interogheze pe o „musulmană”: ”.

— De când eşti aici? – îi strigă.

— De şase luni – răspunse biata femeie. În viaţa ei particulară fusese profesoară, dar nu îndrăznea să ridice ochii la SS-istul ce fusese frizerul ei.

— Trebuie să te pedepsim! – declară brusc neamţul. Nu ai simţul disciplinei. O prizonieră „corectă* ar fi pierit încă de acum trei luni. Eşti în întârziere cu trei luni, târfă mizerabilă!

Şi fără nimic altceva, începu să-i care la lovituri până ce o lăsă în nesimţire.

Când se prăbuşea vreo prizonieră, fie din

cauza excesului de muncă fie de pe urma bătăilor primite de la SSişti, ne obligau să ducem cadavrul în spinare până în lagăr, deoarece coloana trebuia să fie completă la apelul de seară. Aşa sunau ordinale. Convoiul nostru funerar era întâmpinat la intrarea în lagăr de o orchestră de deţinuţi cântând arii vesele, deoarece porunca stăpânitorilor noştri era că la sfârşitul zilei de muncă trebuia să predomine o atmo-sferă de bucurie.

*

SS-iştii făceau din când în când dezinfecţia lagărului. Dacă această măsură ar fi fost executată în mod raţional, ar fi contribuit la îmbunătăţirea condiţiilor noastre de igienă. Dar, aşa cum se făceau toate lucrurilp în Auschwitz Birkenau, şi deparazitarea era făcută din batjocură neavând alt scop decât să contribuie la ridicarea gradului de mortalitate. Fără nicio îndoială, aceasta făcea parte din planurile naziştilor.

Dezinfecţia începea prin izolarea a patru sau cinci ba-răci. Noi trebuia să ne ducem la

spălătoare, pe barăci. Hainele şi încălţămintea, pe care ni le procurasem cu preţul atâtor privaţiuni, ne erau luate şi puse pe o etuvă fumigenă, timp în care noi trebuia să trecem pe sub duşuri. Operaţia nu dura decât un minut, ceea ce nu era destul ca să ne curăţăm cum trebuia.

După ce ne presărau cu un praf dezinfectant, pe cap şi pe zonele piloase ale corpului, ne mânau spre ieşire. Cele care aveau păduchi erau rase încă o dată.

Dar, după ce ieşeam de la spălătoare, trebuia să ne încolonăm afară complet goale, indiferent de timp ori de anotimp. Deşi totul dura peste o oră, noi eram obligate să aşteptăm, aşa cum eram, până ce rândul era complet format. Evident, acolo ne îmbolnăveam de pneumonie.

Apoi, dârdâind de frig, trebuia să ne întoarcem la ba-răci. Cele care sperau să-şi revină se convingeau o dată mai mult că în Birkenau nu era loc pentru optimism, pentru că, în timp ce noi stăteam afară, ne erau luate şi acele puţine pături pe care le aveam. Nu aveam ce face decât să

aşteptăm să ne fie restituite. Dar administraţia nu se grăbea. Ca urmare, noi tremuram în continuare de frig şi pe scândurile goale ale priciurilor.

Până la urmă ne înapoiau hainele, dar şi atunci ne aştepta o amară decepţie, pentru că nemţii nu ne restituiau tuturor ceea ce ne luau. De exemplu, odată, când au fost deparazitate 1.400 de femei, într-o singură zi, numai la 1.200 ne-au fost date hainele înapoi; restul de 200 de nefericite, cărora le dispăruse îmbrăcămintea, nu aveau altă soluţie decât să se apuce de „organizare”. Însă, până atunci, în timp ce aşteptau în frig, nu aveau nimic ce să le ţină de caid în afară de vreo câteva pături.

După cum am arătat mai înainte, la zece femei le revenea câte o pătură. Din această pricină se iscau mereu certuri între cele care voiau să şi-o împartă. De altfel, fiecare socotea că avea dreptul s-o poarte în cursul zilei.

Femeilţi care rămăseseră fără veşminte, şi nici nu reuşiră să-şi facă rost de pături, erau nevoite să alerge la apel în pielea goală. Era imposibil să

rămână în barăci şi să nu se prezinte la încolonare.

Gardienii SS ştiau foarte bine de ce tovarăşele noastre de captivitate apăreau goale la apel. Totuşi, le stâlceau în bătăi pe acele „perfide” care n-aveau pic de ruşine. Pe de altă parte, SS-iştii lagărului întotdeauna le lichidau întâi pe cele care rămâneau despuiate de haine.

Făceam tot ceea ce ne stătea în putere să le ajutăm pe acele biete fiinţe, dar îmbrăcămintea noastră era mult prea puţină ca să avem ce da. Câte una îşi dădea combine-zonul, alta sutienul, alta pantalonii. O deţinută n-a avut ce să-şi pună pe ea câteva zile decât o bluză, care nu-i acoperea decât braţele şi umerii.

În nefericirea noastră, L. ne-a adus servicii foarte preţioase. Prietenul lui de la depozitul de haine „organiza” zilnic câte trei sau patru bluze cu pantaloni cu tot. Dar „organizarea” oricât de activă ar fi fost, nu era destul ca să acopere nevoile noastre. *t*

După fiecare deparazitare, barăcile se goleau

văzând cu ochii. Cadavrele erau aruncate în spatele barăcilor, spre bucuria şobolanilor care erau, în mod sigur, cei mai fericiţi locatari din Auschwitz-Birkenau. Rozătoarele acelea, care se îngrăşau din carnea nefericitelor noastre camarade moarte, se simţeau atât de acasă la ele, încât nu reuşeam să le gonim. Nu le era frică de noi, dimpotrivă mişunau acolo de parcă *ele* erau adevăraţii stăpânitori.

*

Captivitatea mea, la fel ca a altor prizoniere, s-a caracterizat prin diferite „schimbări de rezistenţă”. Am fost mutată de trei ori dintr-un lagăr într-altul iar munca mea a fost schimbată în nenumărate rânduri. În majoritatea timpului lucram la serviciile sanitare, infirmerie ori spital, clar trebuia să execut şi alte munci, cum era curăţirea latrinelor şi muncile de pe terenurile de lucru. Un simplu capriciu al Uâocouei, sau o evacuare neaşteptată, erau suficiente ca să fiu trimisă de ici colo. La sfârşitul toamnei lui 1944 făceam parte din echipa de latrineri şi numai

dintr-un pur noroc am putut să mă întorc, puţin după aceea, la spital.

La începutul lui decembrie 1944, n-au mai rămas decât două lagăre de femei; celelalte fuseseră evacuate ori ex-terminate. Acestea erau lagărul B-2, care era un lagăr de muncă, şi lagărul E, înainte ocupat de ţigani, care includea acum blocurile spitalului.

Prizonierele din B-2 lucrau la ţesătorii, unde se fabricau fitile pentru explozive. Condiţiile de acolo erau mizerabile. Femeile îşi târau zilele în Paperi ticsite de mormane de ianã murdară, de la unu până la doi metri înălţime. La cea mai mică mişcare se ridicau în aer vârtejuri de praf, car & se lipeau de nări şi împiedicau respiraţia. Fiind lipsite de apă, nici măcar nu puteau visa să se spele. Nu era deloc de mirare că spitalul era plin cu prizoniere de la lagărul B-2.

De două ori pe săptămână, femeile bolnave de la ţesătorii erau duse la lagărul E. Dacă nu puteau să umble, erau încărcate în camioane sau în camionete. Restul mergeau mai mult târându-se

ori sprijinindu-se unele de altele. Mi-au venit în minte atunci ologii care îi sprijină pe orbi.

Exista o dispoziţie stupidă care zicea că bolnavele, indiferent cât de grav erau, înainte să fie spitalizate trebuiau să treacă întâi pe sub nişte duşuri. Adeseori leşinau. Câteodată, îndrăzneam să nesocotim regula aceea inumană şi duceam bolnavele direct la spital. Ca de obicei, era ticsit, iar condiţiile de acolo erau mai mult decât insuportabile. Din numărul total al prizonierelor bolnave peste 30 la sută îşi datorau boala malnutriţiei şi epidemiilor. Două, trei şi chiar patru bolnave erau nevoite să împartă acelaşi pat înghesuite unele în altele, suportau nu numai propriile lor suferinţe ci şi pe cele ale vecinelor lor. O bolnavă, în loc să se vindece, putea contracta în spital încă o boală. Din cauza spaţiului extrem de redus, era imposibil să se evite contaminările.

Locul acela îngrozitor oferea într-adevăr un bogat teren de observare a patologiei provocată de subnutriţie. Bolile

le Cuptoarele Ud Hiller

«le mai frecvente erau edemele, flegmoanele, panariţiile, un fel de dizenterie la care nemţii îi ziceau *Durchfall*, fu-runculoza, cazurile excesive – de avitaminoză şi, în fine, pneumonia. Existau de asemeni cazuri contagioase de difterie, descarlatină şi de tifos care era transmis de milioanele de păduchi răspândiţi în tot lagărul.

Prizonierele se luptau pe viaţă şi pe moarte cu păduchii, dar, în genere, învingeau paraziţii. Deparazitările acelea făcute în batjocură nu-i speriau pe adversarii noştri, iar noi nu aveam timpul şi forţa necesare pentru a lupta contra unui duşman ce se înmulţea în proporţii enorme. Toate eram invadate: cele din detaşamentele de muncă, cele care rămâneau în barăci şi chiar şi cele care prestam servicii la spital. Păduchii mişunau peste tot: prin haine, prin *koias*, pe cap, prin barbă şi prin sprâncene; se vârau până şi în pansamentele de pe pielea bolnavelor. Mi-am zis adeseori că dacă vom mai rămâne multă vreme în lagăr, vom pieri toate, victime ale şobolanilor şi păduchilor

care aveau să rămână singurii supravieţuitori.

În ultimele luni ale şederii noastre în lagărul E situaţia a fost oarecum îmbunătăţită. *Lageralteste* (mica Orii) declară păduchilor un război necruţător. Lua hainele femeilor şi prefera să le lase să moară de frig decât să lase înmulţirea paraziţilor.

Cele care lucram în spital eram oarecum privilegiate în lupta contra acestor insecte. În dormitorul nostru erau mai puţine şi, pe lângă aceasta, dispuneam de preţiosul lighean găurit. Pe de altă parte, nu puteam lăsa terenul la cheremul paraziţilor, pentru că tot timpul eram expuse invaziilor lor jar bolnavele ni-i transmiteau din belşug la fiecare – explorare pe care o făceam. Ţineam zilnic adunări de despăduchere şi le sfătuiam mereu pe bolnave să facă la fel. Dacă am fi fost mai multe infirmiere, iar echipa noastră ar fi fost mai bine dotată, nu ne-ar fi năpădit păduchii. Dar ştiam că nu-i puteam stârpi iar asta ne făcea să suferim enorm.

Nimic nu era mai impresionant decât

spectacolul acela pe care îl ofereau femeile trudindu-se toată noaptea să se cureţe amănunţit de păduchi. Îşi treceau de la una la alta o perie, singura de care dispuneam, cu hotărârea fermă de a sfârşi cu murdăria şi cu păduchii. Aceea era unica noastră posibilitate de a lupta contra paraziţilor, contra temnicerilor noştri şi contra oricărei forţe ce încerca să ne facă victimele ei.

*

Toţi prizonierii din Auschwitz-Birkenau nutreau un singur vis: să *evadeze*. Deportaţii erau închişi în lagăr cu sătele de mii, dar numărul celor care izbuteau să scape, să se elibereze de acolo era extrem de redus. În toată perioa-da cât am fost acolo prizonieră, nu ştiu să fi reuşit mai mult de trei sau patru evadări, deşi nici aceste cazuri n-au fost cu totul sigure.

Sistemul nazist era de un efect înspăimântător. Gardienii SS erau răsplătiţi când împuşcau prizonierii evadaţi. Dar, înainte de orice, era gardul de sârna A ghinipată încărcat cu curent de înaltă tensiune; apoi erau… Observatorii”,

câinii din afara care erau dresaţi special să-i urmărească pe fugari şi să-i doboare la pământ. De altfel, în momentul în care lipsea cineva se luau o serie de măsuri severe. Şi-rena de alarmă începea să urle. Când îi auzeam şuieratul înfiorător străbătând aerul, ştiam ce însemna asta: cineva încercase să evadeze. Tremuram şi ne rugam pentru izbânda cutezătoarei femei, dar sentimentele noastre erau amestecate cu egoism. Totuşi, nutream speranţa că cel care va izbuti să se descătuşeze din infernul acela va putea spune lumii ceea ce se petrecea în Birkenau şi poate, până la urmă, va veni cineva în ajutorul nostru. Dacă aliaţii ar reuşi să arunce crematoriul în aer...! Cel puţin ar fi încetat vi-teza exterminării.

Dar urmărirea fugarilor începea fără a se pierde nicio

* clipş. În cursul nopţii, reflectoarele puternice cercetau împrejurimile iar patrulele SS însoţite de câini dădeau târcoale prin regiune. Din nefericire, fugarul, sau fugara, nu se putea bizui pe ajutorul localnicilor. Astfel, trei sau patru zile de foame şi

sete erau, de regulă, suficiente pentru a se sfârşi cu aed oare izbuteau, ca prin minune, să scape de urmărire: Desigur, nu era recomandabil ca evadaţii să intre în vreo localitate, în căutare de hrană, fără să-şi schimbe zdrenţele de pe ei cu o îmbrăcăminte mai puţin bătătoare la ochi.

Practic, nu exista nicio posibilitate de evadare fără colaborarea cu gardienii. Unele deportate, care erau mă de mult în lagăr şi îşi făcuseră rost de aur sau de pietre preţioase de la „Canada*, reuşeau să ademenească pe câte o santinelă. Câţiva au reuşit să-şi procure chiar uniformă de SS. Dar nici aceste măsuri de precauţie nu asigurau succesul evadării.

În vara anului 1944, un polonez arian, care lucra în sectorul B-3, a reuşit să-şi facă rost de două uniforme SS, Una pentru el iar cealaltă pentru o fată, evreică din Polonia, de care era îndrăgostit. Amândoi erau în lagăr de multă vreme. Au evadat din Birkenau prin Auschwitz şi au ajuns într-un sat din preajma Auschwitz-ului. Au petrecut acolo două săptămâni fericite, o

adevărată lună de miere după anii lor de captivitate. Se credeau atât de în siguranţă în uniformele de SS, încât începură să hoinărească nepăsători pe uliţele satului. Un ofiţer SS, remarcând ceva suspect în înfăţişarea femeii, le ceru imediat legitimaţiile. Bi-neînţeles, amândoi au fost capturaţi.

Ordinele erau ca evadaţilor prinşi şi întorşi în lagăr să li se aplice pedepse exemplare în faţa tuturor deţinuţilor. Mai întâi îi obligau să străbată lagărul purtând o pancartă pe care stătea scris crima de care erau osândiţi. După aceea erau ori spânzurţi în mijlocul lagărului ori trimişi la camera de gazare.

Muncitorul polonez şi tovarăşa lui dădură dovadă de un deosebit curaj. În faţa mulţimii de prizonieri adunaţi acolo, fata refuză categoric să poarte pancarta. Nemţii rămaseră ca trăsniţi. Un gardian SS o bătu fără milă. Atunci, se întâmplă ceva incredibil: fata îşi adună toate forţele şi îi trânti călăului un pumn în obraz! Prin mulţimea de prizonieri străbătu un murmur de uimire. Cineva

cutezase să răspundă prin lovituri! Turbaţi de furie, SS-iştii se năpustiră asupra fetei cu o ploaie de lovituri de bâte şi de picioare. Se prăbuşi la pământ cu faţa însângerată şi mădularele rupte. SS-istul şef, triumfător, înălţă pe trupul ei pancarta ce refuzase s-o poarte. Îşi făcu imediat apariţia un camion. O târâră înăuntru ca pe un sac de cartofi. Şi cu – toate acestea, fata aceea pe jumătate moartă „cu un ochi zdrobit şi faţa desfigurată, se ridică în capul oaselor strigând:

— Curaj, prieteni! Ei vor plăti pentru toate acestea! Ceasul eliberării e aproape!

Doi SS-işti săriră în vehicul şi o striviră în picioare. Au reuşit s-o reducă la tăcere aşa cum au vrut; şi totuşi, şi la plecarea camionului încă mai izbeau cu picioarele în ea.

Câtva timp după cele întâmplate, pe când eu făceam ordine în infirmerie într-un moment de repaus, spre marea mea uimire îl văzui intrând pe Tadek – tânărul polonez cu ochi albaştri la care m-am referit într-un capitol anterior. Dar nu mai era acelaşi Tadek care, în urmă cu trei luni, îmi făcuse

avansuri în timp ce eram la spălătoare. Era un om distrus, sleit de puteri, slab şi bolnav. Nu mă salută la intrare, se aşează doar pe scaun şi-mi zise:

— M-am hotărât ca mâine să încerc să evadez. Totul e deja pregătit. În toţi anii aceştia nu m-am gândit la nimic altceva. Poate voi reuşi, dar mai sigur e că mă vor prinde şi împuşca. Nu-mi pasă, dar nu mai pot să îndur.

Făcu o pauză.

— Înainte de a pleca – continuă el-vreau să-ţi spun că atunci când am 4 ost insinuant cu dumneata, nu eram bolnav. Înainte de război am fost prof, universitar la Var-şovia. Dacă vreodată vei scăpa din lagăr, să mă cauţi, iar eu te voi căuta în Transilvania.

Rostea clar şi concis fiecare cuvânt. Apoi adăugă:

— Oricum, *e* imposibil ca dumneata să mă urăşti mai mult decât mă urăsc şi detest eu însumi.

Se îndreptă către uşă, dar deodată se întoarse. Am surprins în ochii lui aceeaşi expresie de

umanitate ce mi se păru că i-o remarcasem cu câtva timp în urmă.

După câteva zile, tovarăşii lui Tadek, care lucrau în lagărul nostru, mi-au spus că evadase împreună cu fratele său mai mic. Au reuşit să-i păcălească pe gardieni şi au ajuns într-un „câmp al nimănui”, doi km aproape de graniţa rusească. Erau chinuiţi de sete, căci de două zile nu mai puseseră în gură niciun strop de apă, ajutagând la o fântână, Tadek s-a oprit, dar fratele lui şi-a continuat drumul. În timp ce Tadek îşi potolea setea, fu descoperit de o patrulă nemţească şi arestat. Dându-şi seama că de acum, pentru el totul era pierdut a evitat direcţia spre care o luase fratele lui, de teamă să nu-l descopere şi pe el. Fratele lui a scăpat de primejdie, dar Tadek a fost întors în lagăr şi întemniţat într-un *buriker*, ca o groapă. Buncărele erau celule de lemniţe construite sub pământ, lipsite de aer şi de lumina zilei, şi atât de strâmte încât deţinuţii din «le trebuiau să stea toată noaptea în picioare. În timpul zilei, deţinuţii erau scoşi şi trimişi la

muncile cele mai scârboase, cu raţie de hrană redusă.

Vreme de trei zile, Tadek n-a mâncat decât vreo 200300 gr de pâine, asta a fost tot. Cu această hrană, după trei sau patru zile, chiar şi cei mai viguroşi bărbaţi îşi dădeau sufletul. Tadek a îndurat chinul acela timp de câteva săptămâni. Până la urmă, când nemţii au hotărât să-l omoare, nu mai rămăsese nimic din fiinţa aceea pe care o cunoscusem odinioară.

Pe măsură ce frontierele marelui Reich se retrăgeau în faţa loviturilor primite de la Aliaţi, naziştii evacuau lagărele ameninţate de aceste înaintări. De aceea, deţinuţii din aenumăratele lagăre existente, au fost strămutaţi în Auschwite. Când şi acestuia îi venea rândul, el urma să fie stră-mutat în interiorul Reich-ului.

Primii pe care i-au strămutat în Auschwitz au fost prizonierii polonezi din lagărul Brassov[14]. Noii sosiţi au fost băgaţi în lagărul B-2, care fusese mai

14 Denumire provenind, se pare, de la solnl polonez Brotzko- u>1m (situat in sudai Poloniei, lingă Craobria) aflat la Tatindtate ••« Oawiccin (Aaachwitz) (n.n.).

înainte lagărul pentru cehi. Mare parte dintre camarazii lor muriseră pe drum. În lagărul Brassov se aflau destul de multe femei, care fuseseră duse acolo „voluntar”. Unele duceau acolo un trai destul de bun: le foloseau pe tovarăşele lor de captivitate ca să le spele rufe, să le coasă haine, să le facă curăţenie. Cu cei câţiva bănişori pe care îi primeau de la „voluntare”, deţinutele îşi uşurau un pic zilele cumpărându-şi hrană suplimentară de la cantina lagărului. Nu se găsea acolo cine – ştie ce dar era un loc foarte căutat.

Brassov era, de fapt, un lagăr de muncă, destinat producţiei de textile în plină funcţionare, nu de exterminare. De aceea, prizonierele de acolo nu ştiau nimic despre crematorii. Acolo SS-iştii îşi foloseau mitralierele în pădurile din apropiere, ca să execute în masă prizonieri ruşi, polonezi şi francezi.

Evacuarea lagărului Brassov s-a făcut în mare grabă. Apelul s-a ţinut la mijlocul zilei. Deţinutele au fost băgate în vagoane de tren şi înghesuite ca

animalele. Cele care se aflau la muncă în afara incintei lagărului au avut noroc să fie favorizate de soartă: în seara aceea, când s-au întors de la lucru, au fost întâmpinate de trupe sovietice care tocmai ocupaseră regiunea.

Printre prizonierele evacuate şi duse la Auschwitz din motive de operaţiuni militare, se afla şi un mare contin-gent de evreice aduse din *ghetto-vi* din Łódź[15]. Din relatările unei doctoriţe poloneze am putut să-mi formez o idee despre viaţa din oraşul acela în timpul ooapaţiei naziste.

Ghettoul era înconjurat de un şanţ adânc, plin cu apă, străjuit de nemţi înarmaţi cu-mitraliere. Înăuntrul zonei încercuite, evreicele puteau să circule libere la anumite ore, dar în cea mai mare parte a timpului ele, trebuiau să muncească pentru *Wehrmacht*. Confecţionau uniforme SS şi le brodau gulerele cu renumitele insigne cap-de-mort. Bolnavii erau îngrijiţi de propriii lor medici. Hrana în ghetto era groaznică iar gradul de mortalitate extrem de ridicat.

15 Oraş în R. P. Polonă (n.n.).

Evacuar ea acestui ghetto s-a făcut tot pe neaşteptate. Nemţii pentru a acapara forţă de muncă umană, au recurs şi de această dată la metodele lor ipocrite. Au pus mâna pe Un mare i\ umăr de bărbaţi şi i-au luat cu ei la gară. Când mamele şi soţiile lor disperate au vrut să afle ce se va întâmpla cu ei, li s-a spus că pleacă în Germania la muncă că femeile puteau să-i însoţească dacă voiau. Nu mai e nevoie să descriu cum s-au repezit la gară acele femei evreice din Łódź, împreună cu copiii lor, ducând cu ele tot ceea ce aveau mai de preţ. Nemţii filmară scena aceea ca s-o expună la jurnalele de actualităţi ecranizate, pentru a dezminţi zvonurile care exercitau o puternică influenţă asupra oamenilor.

Acum, bărbaţii, femeile şi copiii din ghettoul din Łódź se aflau în lagăre de exterminare, în Birkenau mai ales. Pe multe dintre acele fiinţe umane le-am tratat la infir-merie. Se aflau în condiţii fizice deplorabile şi moraliceşte la pământ. Pot spune că dintre toate bolnavele ele erau cele mai debile şi mai puţin rezistente la

suferinţă; după ele veneau grecoaicele, italiencele, iugoslavele, olandezele, unguroaicele şi româncele. Cele mai rezistente, după aprecie-rea mea cel puţin, erau franţuzoaicele şi rusoaicele.

Nu numai din răsărit soseau deportaţi. Numeroase contingente, alcătuite din membrii ai rezistenţei – bărbaţi cu-rajoşi ce activaseră până în ultimul moment – şi din alţi „indezirabili”, veneau din apus.

În septembrie 1944, înainte ca Ţările de Jos să fie eli-berate, au fost aduşi un mare număr de belgieni. De asemeni, au sosit evrei proveniţi din *Teriesenstadt*[16]. În transporturile zilnice cu deportaţi soseau greci şi italieni. Aceştia din urmă petrecuseră câtva timp în temniţele din pen-insulă, dar, pe măsură ce aliaţii se apropiau, lemniţele erau golite iar deţinuţii expediaţi la Birkenau. Prizonierii erau demoralizaţi ar majoritatea dintre ei erau bătrâni care n-au reuşit să se adapteze condiţiilor din lagăr. Între ei abundau sinuciderile.

16 Terezii), localitate In Cehoslovacia (n.n.).

Sosirea acestor contingente de deportaţi a adus în lagăr o schimbare. Mai mult ca niciodată, Birkenau a devenit un fel de „Tutn al lui Babel” în care se vorbeau tot felul de limbi şi se practicau cele mai diverse obiceiuri. Unicul element „stabil” erau *Schutzajtling-ii*, deţinuţii „protejaţi” ai lagărului, care îi oprimau cu cruzime pe noii sosiţi. Erau adevărate slugi docile ale naziştilor.

Birkenau primea prizonieri şi din lagărele de muncă1 învecinate, pe aceia care nu mai serveau maşinii de război hitleriste. Prizonierii cei mai robuşti din Auschwitz-Birke-nau erau trimişi, de obicei, în regiunea *Ravensbruk*, unde se aflau multe fabrici de armament. Cei care se îmbolnă-veau erau expediaţi înapoi sub pretextul că aveau nevoie de îngrijire medicală. Erau într-adevăr atât de extenuaţi şi de demoralizaţi încât nici nu mai doreau să trăiască.

Cadavrele celor care erau executaţi în lagărele înve-cinate erau trimise tot la Birkenau; desigur, cuptoarele crematoriilor slujeau unei regiuni extrem de vaste. Preferinţa pe care naziştii o

aveau pentru incinerare nu se datora câtuşi de puţin considerentelor de natură igienică; ei evitau înhumările pentru că în acest fel puţeau să facă mult mai uşor recuperarea obiectelor de valoare.

La Birkenau soseau şi trenuri plecate din… Birkenau! într-una din zile s-a anunţat că un tren cu deportaţi va pleca în Germania pentru a-i duce să lucreze în fabrici. Totul s-a desfăşurat ca şi cum acesta ar fi fost un eveniment de fiecare zi. Deportaţii s-au îmbulzit în vagoane fără să-i mai îmbrâncească cineva prea mult. Trenul s-a pus în mişcare, a executat câteva manevre, a plecat din gară şi s-a pierdut în depărtări, spre o destinaţie necunoscută. După câteva ore, acelaşi tren se întorcea înapoi, la Birkenau, cu aceiaşi pasageri, ducându-i pe deportaţi direct la crema-toriu.

De ce recurgeau nemţii la manevre atât de complicate? Să se fi executat această operaţiune după un plan dinainte stabilit? Ori o fi fost mai degrabă rezultatul unei confuzii a administraţiei? în orice caz, ceea ce relatez aici este exact, în toate detaliile.

În ziua următoare iar a plecat – un tren cu deportaţi destinaţi „să lucreze într-o fabrică nemţească”. Câteva zile mai târziu, echipa de deparazitare a lagărului aducea înapoi o uriaşă cantitate de efecte rămase de la tovarăşii lor dispăruţi. Fuseseră trimişi nu în Germania ci pe lumea cealaltă. Nimeni n-a aflat unde şi nici în ce împrejurări au fost executaţi acei nefericiţi prizonieri.

*

Cu toate că prizonierii erau aduşi în masă, numărul lor era în descreştere. Unul dintre motive era că, după toamna lui 1344, mulţi dintre ei au fost transferaţi în fabricile nemţeşti ca să înlocuiască pe muncitorii ce fuseseră trimişi pe front. Criminalii din lagăr, care purtau un triunghi verde, au fost eliberaţi cu condiţia să lupte contra duşmanilor Reichului. Majoritatea SS-iştilor plecaseră pe front; cei rămaşi erau, mai ales, invalizi, pentru care misiunea din Auschwitz însemna doar o curăţie odihnă după bătălie.

Selecţiile subţiau şi ele masele de oameni.

Într-o după-amiază groaznic de ploioasă, a apărut la infirmerie un detaşament de SS-işti. Folosindu-şi metodele brutale, după cum le era obiceiul, au adunat în faţa porţii spitalului vreo şaizeci de femei bolnave. Le-au poruncit să arunce tot ceea ce aveau asupra lor într-o grămadă – inclusiv mizerabilele lor raţii zilnice de hrană şi veşmintele de spital. Pentru încărcarea şi transportarea acestor nefericite femei nu s-au mai folosit autocamioane ci maşini de gunoi.

Cortegiul a pornit sub ploaia torenţială înotând în mijlocul unui ocean de noroi ce acopere terenul din Birkenau Nici un strigăt nu s-a auzit între victime. S-au despărţit de noi cu resemnare părând să zică: „azi ne duc pe noi, dar mâine e rândul vostru”. După o oră, maşinile de gunoi se întorceau din direcţia crematoriilor, dar… goale!

Birkenau era în plin proces de lichidare pe scară mare, căci cârmuirea luase măsuri să golească lagărul înainte de înaintarea rusească. Crematoriile trebuiau să fie distruse pentru a lăsa cât mai puţine urme. Însă lichidarea se făcea

treptat şi metodic. Cei din *Sonderkommando* au fost instruiţi să distrugă pe rând fiecare cuptor, dar, între timp, celelalte trebuiau să funcţioneze în continuare – uneoc ah continuat să mistuie cadavre până târziu în decembrie 1044.

Noi transporturi de prizonieri continuară să sosească, dar noii sosiţi erau selecţionaţi în gară: unii erau trimişi direct la camera de gazare, iar alţii în Germania. Totuşi, în unele cazuri, trenuri întregi de prizonieri erau exterminate imediat ce soseau în Birkenau. Din ce capriciu se proceda astfel n-aş putea spune.

În perioada aceea, obligaţia mea era să fiu, din când în când, pe lângă gară. Într-una din zile am văzut împreună cu câteva camarade un tren ticsit cu civili ruşi pe care, după câte se părea, nemţii îi luaseră cu ei la retragere. Uşile vagonului erau acum deschise. Înăuntru, copiii plângeau, bătrânii se văietau iar câţiva tineri făceau pe grozavii şi cântau cântece ruseşti. La apariţia noastră femeile se iviră în uşile vagoanelor implorându-ne să le dăm un strop de apă ori o bucăţică de pâine.

— *Woda… hleb*!

Două cuvinte pe care le-am identificat a fi ruseşti. De atâtea ori le auzisem, încât ştiam de-acum cum se spune „pline şi apă” în toate limbile din Europa.

Deportaţii ne întrebau mereu unde se aflau. Nici măcar nu puteau bănui că ajunseseră la capătul „drumului” lor.

Un alt tren – cu copii proveniţi din orfelinate şi din şcoli teologice, însoţiţi de călugăriţe – venea din Polonia. Nemţii dădură la o parte uşile vagoanelor pentru ca cei sosiţi să coboare, dar imediat a venit un ordin care interzicea coborârea deportaţilor; aşa că, uşile vagoanelor au fost tfase înapoi cu violenţă şi doar un pic lăsate întredeschise. Gardienii SS înarmaţi se postară în linie în faţa trenului.

Cât uşile fuseseră deschise, am văzut că deportaţii erau, copii de diferite vârste, cam între l-16 ani. Stăteau înghesuiţi în vagoane ca sardelele. Erau deprimaţi şi groaznic de slăbiţi iar mulţi dintre ei erau foarte bolnavi. Se vedea că de

multă vreme stătuseră închişi în vagoanele acelea.

Copiii erau însetaţi şi înfometaţi. Cei care mai aveau un pic de putere cereau plângând mâncare şi apă; alţii erau agitaţi şi disperaţi la oulme. Maicile încercau cât puteau să-i liniştească; pe cei micuţi îi luau în braţe, dar n-aveau de unde să le dea pâine şi apă.

Una dintre călugăriţe se apropie de uşa vagonului şi, prin deschizătura îngustă, îl rugă pe un gardian SS să aducă o găleată de apă pentru copii. Dar SS-istul o refuză şi cu o mişcare violentă îi sfâşie veşmântul. Ceilalţi soldaţi, posbaţi în liine în faţa trenului, făcură haz de călugăriţă şi de tragicele scene care aveau loc în vagoane.

— Vreţi apă? – întrebau SS-iştii şi, ca să se distreze mai bine le ofereau copiilor, în batjocură, bidoanele lor soldăţeşti.

Prin crăpătura îngustă a uşilor, mânuţele subţiri ale copiilor se întindeau cu jind să apuce bidonul, dar, înainte să ajungă la el, nemţii îi loveau peste mâini cu patul puştilor. Copiii începură să ţipe groaznic de durere, dar erau atât

de chinuiţi de sete încât, de fiecare dată când li se ofereau bidoanele, încercâu din nou să le apuce, uitând că în loc de apă primeau lovituri.

Indignată de aceste scene pline de cruzime, una dintre maici ceru soldaţilor să lase copiii în pace. Drept răspuns primi o lovitură puternică în cap cu patul armei. Sângele începu să curgă. Bruta care o lovise îi fracturase probabil craniul. Dar călugăriţa trebuie să fi avut o tărie supra-omenească, căci nu s-a prăbuşit, ci a rămas dreaptă, neclintită în tăcere. La vederea sângelui, copiii intrară! n. panică. Ţipetele şi plânsetele lor deznădăjduite învăluiră gara, ajungând până la lagăre. Dar aceste ţipete erau obişnuite în Auschwitz sau în Birkenau. Prizonierii le auzeam cu inima sfâşiată de durere, damd puteam ajuta cu nimic.

Hitleriştii rămâneau întotdeauna indiferenţi la plânsetele copiilor şi ştiau bine că de la gară îi duceau pe copii direct la moarte. Pentru nazişti, plânsetele din lagăr nu erau decât preludiul pe care îl ofereau zeului lor: Wotan.

M-am întors în lagăr complet deprimată.

Aşa cum se întâmpla aproape de fiecare dată când sosea în gară un nou transport de prizonieri, deportaţii erau izolaţi în barăcilr lor. Numai membrii personalului de la infirmerie aveau dreptul să circuit. Bluza mea albă echivala cu o tăbliţă temporară de liberă trecere.

A doua zi m-am dus din nou la gară, dar nu mai era nimeni în uşile vagoanelor; fuseseră golite în cursul nopţii. Nimeni nu i-a văzut în lagăr nici pe ruşi nici pe călugăriţe, nici pe copii. În zilele care au urmat, au sosit alte trenuri cu deportaţi iar soarta lor trebuie să fi fost ace-eaşi.

Mi-a rămas adânc săpată în memorie imaginea unui chip. Odată, sub supravegherea gardienilor SS, am fost trimisă la lagărul F.K.L. Împreună cu un grup de deţi-nute. Când am ajuns la gară, a trebuit să ne oprim ca să lăsăm să treacă un convoi de prizonieri. Erau polonezi de categorie socială medie – judecând după, figură şi după îmbrăcăminte. Am recunoscut între ei câţiva ceferişti, şoferi de maşini, factori poştali,

călugăriţe, elevi de şcoală. Nu se mişcau aşa iute cum le pretindeau gardienii SS, din care cauză îi loveau cu cravaşele, cu bicele şi cu patul armelor.

Deodată, un bărbat, în vârstă de aproximativ şaizeci de ani, îmbrăcat în uniformă de poştaş, îşi pierdu echilibrul şi se prăbuşi la pământ. Îi sări în ajutor un băiat în jur de 18 ani. În timp ce deportatul încerca să se scoale de jos, apăru un SS-ist care îi trase cu sânge rece un glonte de revolver.

Eu şi camaradele mele ne aflam la o depărtare de vreo trei metri. Nu sunt în stare să descriu expresia de pe chipul muribundului când îşi fixă ochii la tânărul ce încercase să-l ajute, şi nici nu găsesc cuvinte să pot reproduce deznădej-dea şi amarul din glasul băiatului când strigă:

— Oh, tăticule!

Între timp, asasinul îşi scoase din buzunar o brichetă şi încerca să-şi aprindă o ţigară. Se străduia s-o apere cu grijă de vânt, dar adierea fiind puternică fu nevoit să mai încerce de câteva ori. Desigur, îi era mult mai uşor, să uci-dă o viaţă

de om decât să aprindă o ţigară. Până la urmă, ţigara se aprinse, după care, SS-istul îşi vârî din nou bri-cheta în buzunarul tunicii. Abia atunci îl văzu pe băiat, care plângea în hohote deasupra trupului tatălui său în agonie.

— *Weiter gehen* (Continuaţi-vă, drumul)! – răcni SSistul.

Întrucât băiatul nu păru să-i audă comanda, 0 plesni cu cravaşa. Îi trase cu furie una, două, trei lovituri. Băiatul se ridică şi cu o expresie plină de durere privi pentru ultima oară la tatăl său care îşi dădea sufletul. Sub presiunea bătăilor îşi reluă locul în convoiul ce se îndrepta, minat cu bice şi înjurături, spre pădurea din Birkenau.

CAPITOLUL XVIII

CONDIŢIILE NOASTRE DE „PRIVILEGIAT44

Timp de şase luni am împărţit îngustul spaţiu al unei odăiţe din Blocul 13 împreună cu cinci femei.

Doctoriţa G. era, după părerea mea, cea mai ciudată dintre colegele mele. Fusese medic în Transilvania. Nici în ruptul capului nu voia să

admită că era realmente primejdios pentru ea să se comporte ca înainte de a fi ajuns la Auschwitz. În fiecare după-amiază ne povestea că *blocova* o invitase la „ce-ar şi ne descria acest Eveniment de parcă el ar fi fost una dintre acele distinse sindrofii de elită pe care o cunoscuse ea înainte de război. Noi ştiam ce însemna „ceaiul” despre care ne tot vorbea ea. Ce fel de ceai putea oferi cineva în locul acela? Dar doctoriţa înflorea şi poleia insistent orice când se referea la persoana ei. În acest fel, ea trăia într-o lume imaginară creată de propria ei fantezie.

A doua mea colegă era o fată blondă, iugoslavă. Pretindea a fi doctoriţă, dar toate de la infirmerie ştiam prea bine că nu era aşa ceva. În cel mai bun caz o fi urmat un an de medicină. Nu cutezasă pună nici măcar un pansament şi era tare înfricoşată ca nemţii să nu descopere că minţise; ar fi sfârşit la crematoriu, aşa cum li s-a întâmplat şi altora care declaraseră în mod fals că erau doctoriţe. Când îi cădea în mână o cărţicică pentru amatori în care se vorbea despre medicină,

se apuca s-o citească cu aviditate. Însă noi nu aveam acolo tratate de medicină; singu-rele materiale de care dispuneam erau doar nişte broşuri de uz familial în care se dădeau „sfaturi medicale”. De fapt, acele câteva cunoştfnţe elementare pe care le avea ea! i erau suficiente pentru un loc în care nu era posibil un tratament medical adevărat. Ulterior, a fost mutată la un spital de boli contagioase. Acolo a putut face mult, rău, fiindcă nu ştia să distingă bolile. Totuşi, ea devenise medicul *şej* al spitalului nostru iar noi trebuia să ne supunem instrucţiunilor ei.

A treia mea colegă era doctorul-pediatru Rozsa, cehoaică, un medic adevărat. Lucra cu entuziasm şi cu pasiune în meseria ei. Era o femeie în jur de cincizeci şi cinci de ani, urâtă şi mică de statură. Ne impresiona auzind-o vorbind cu înflăcărareaunei tinere despre marea ei iubire rămasă pe meleagurile natale. Într-o zi a venit acolo o prietenă de-a ei, care o cunoscuse înainte de a fi ajuns la Auschwitz. Ne-a vorbit foarte frumos despre activitatea din trecut a doctoriţei.

Când Rozsa a fost chemată afară iar noi am rămas singure cu prietena ei, am cerut să ne vorbească – aşa cum obişnuiesc femeile – despre vechea dragoste a doctoriţei. Am aflat că iubirea bietei femei fusese una în tăcere, pentru că bărbatul acela probabil nici nu ştia ele existenţa ei. Însă, pentru doctoriţă, pasiunea aceea era un mod de a fuji de realitate, aşa cum era lumea închipuită a doctoriţei G.

A patra tovarăşă de cameră, pe care o voi numi. S" era un chirurg de prima calitate. Înainte fusese medic-asistent principal al soţului meu. A fost adusă în lagăr împreună cu cele patru surori ale ei şi îndura multe suferinţe din pricina dragostei sale pentru surori. Ele duceau în lagăr aceeaşi viaţă ca şi celelalte prizoniere, îndurau toate chinurile şi lipsurile din lagăr. S. nu trăia decât pentru ele; grija pentru soarta surorilor ei o frământa neîncetat, zi de zi.

A cincea camaradă a noastră era o dentistă. Se călătorise chiar în ajunul deportării sale şi fusese ridicata de nemţi împreună cu soţul ei. Ne

spunea adeseori cu amară ironie:

— Ne-am petrecut noaptea nunţii în vagonul de vite.

După câtva timp, am ajuns să fim şapte în locuşorul acela. A şaptea era Magda, fiinţă cu inimă generoasă, chimistă de profesie. Era cea care fusese o dată „selecţionată” pentru a fi lichidată deodată cu mine. Am fugit amândouă din faţa destinului şi ne-am ataşat puternic sufleteşte una de cealaltă. Magfia împărţea patul îngust de scânduri cu dentistă. Eu aveam ca tovarăşă de dixrmit pe Luiza, tot soţie de medic. Una dintre noi se culca la un capăt iar alta la celălalt capăt al culcuşului, căci altfel n-am fi încăput. Întrucât culcuşul strâmt de scânduri pe care dormeam noi se afla la nivelul de sus, principala noastră grijă era să nu ne aruncăm una pe ceailaltă afară din el în timpul somnului.

Borka, o altă fată iugoslavă, în jur de douăzeci şi doi de ani, era una dintre cele mai puţin egoiste şi dezinteresate fiinţe dintre câte am cunoscut vreodată. Imprima un uşor aer famifial în

cămăruţa aceea pe care o curăţa după noi.

O altă colegă de cameră, total diferită de doctoriţa *G.f* era doctoriţa O. Aceasta interpreta întotdeauna lucrurile mai rău decât erau în realitate. Ne întrebam adeseori dacă era de felul ei o pesimistă sau, mai dregrabă, viaţa din lagărul de concentrare o făcuse să fie aşa?

Cu timpul, minuscula încăpere am ajuns s-o împărţim între douăsprezece femei. Nu avea aerisire şi era extrem de incomodă pentru noi. Totuşi, locşorul acela ni se părea un rai, fiindcă era separat de restul lagărului şi ne puteam bucura acolo de un minim grad de independenţă.

Noi, personalul medical, eram tot timpul împreună: noaptea în mica încăpere din Baraca 13 iar ziua la infir-merie. Ştiam unele despre altele ce capacitate avea fiecare. Ne bucuram împreună şi plângeam împreună. Aveam, firește, puncte de vedere diferite de apreciere. Conflictele ce se iveau între noi se datorau, în genere, unor motive lipsi-te de importanţă.

Scaune nu aveam. Singurele locuri pe care ne

puteam aşeza erau cele două priciuri de la nivelul inferior, cel al doctoriţei G. Şi al dentistei. Aceste două femei inteligente, care la casele lor fuseseră probabil excelente gospodine, plângeau ca şi copiii dacă ne aşezam pe paturile lor. Până la un punct aveau dreptate, pentru că infirmeria era murdară şi plină de păduchi. Eram expuse să ne molipsim de la paciente nu numai de boli ci şi de paraziţi.

Oricât de ciudat ar părea, niciuna dintre noi n-a fost victima vreunei infecţii grave, deşi măsurile pe care noi le puteam lua contra germenilor erau mult prea sărace. Singura boală la care eram sensibile era râia. Eu eram în permanenţă contaminată de ea de la bolnave. De fapt, am avut-o de şapte ori. Am făcut eforturi disperate ca să-mi procur medicamentul necesar tratamentului. Râia mă făcea să sufăr tot atât de mult ca şi bătăile pe care le primeam de la nemţi. Nu-mi dădea pace nici să dorm nici să muncesc iar trupul îmi era plin de răni din cauza scărpinatului. După ce mi-am procurat alifia cu care să mă ung, Co-

legele mele de cameră protestau dacă o foloseam noaptea, fiindcă răspândea un miros îngrozitor care împuţea aerul din încăpere.

Unguentul pentru râie ne-a împărţit în două tabefre: una tolera să mă ung noaptea pentru a-mi potoli un pic chinul; cealaltă insista să-l folosesc numai ziua, când eram la infirmerie unde şi altfel eram nevoite să suportăm tot felul de mirosuri dezgustătoare aşa că duhoarea alifiei nu mai conta. Ulterior, şi Magda şi dentista au contractat râia iar duhoarea din încăpere a devenit şi mai greţoasă şi mai insuportabilă.

În fiecare dimineaţă se isca o ceartă generală la folosi-rea ligheanului; la el eram douăsprezece femei. Borka, micuţa fată iugoslavă, trebuia să aducă apa. Uneori se întorcea plângând pentru că nu reuşea să adune apă nici de băut şi cu atât mai puţin de spălat.

Oglindă nu aveam. Singura soluţie era să ne vedem vag imaginea chipului în apă – dacă aveam apă. Când a început să ne crească iarăşi părul, am băgat de seamă că devenise gri. Întrucât eram

lipsite de periuţe şi de pieptene, aveam o înfăţişare de adolescente dezordonate. Doctoriţa G. zicea că eram bune de sperietoare. Ea a reuşit s-o convingă pe una dintre pacientele ei, care era de meserie coa-feză şi avea pieptene, să ne aranjeze părul în schimbul a două raţii de pâine.

La început am avut de suferit din cauza sprâncenelor. Le aveam subţiri de la natură, dar în lagăr se credea că mi le pensam. Tovarăşele mele de captivitate făceau intenţionat o mulţime de observaţii la adresa mea în legătură cu acest amănunt Din cauza lor am fost mereu bătuta de nemţi. Până la urmă au ajuns şi ei să se convingă că nu aveam pensetă şi că venisem pe lume cu sprâncene subţiri. În sfârşit, când femeile s-au dumirit că aceasta era realitatea, au încetat să mă mai chinuie cu orice preţ din această cauză.

Zilnic se iscau certuri din pricina unei „Zdrenţe”, ceva în genul unei boccele de cerşetor. „Zdreanţau era o cârpă, un ciorap sau o şosetă, şi uneori o pălărie veche, legată în formă de săculeţ ce ne ţinea loc de geantă, de dulăpior şi de

cămară. Conţinutul unuia dintre săculeţe ilustra cel mai bine cât de mare era sărăcia noastră. Fiecare prizonieră îşi ascundea acolo toată „avereae ei: margarina, pâinea şi linguriţa de marmeladă. Prizonierele mai bogate aveau chiar şi un pieptene fără dinţi. Când, între lucrurile ţinute în să-culeţ, se afla şi o cutiuţă, faptul era considerat un semn de inochivocă „prosperitate”.

Deoarece săculeţele erau socotite ascunzătoare, ele ne erau interzise. Nu exista în baracă un loc sigur în care să le putem ascunde pe timpul cât dura apelul, aşa că eram nevoite să le dosim sub – fuste. Pe cele care erau descoperite căzându-le bocceluţa, în timp ce stăteau în poziţie de drepţi, le pândeau pedepse severe şi adeseori chiar moartea. Descoperirea săculeţului atrăgea consecinţe nu numai asupra posesoarei dar şi asupra celorlalte femei, pentru că aceasta era urmată de percheziţie şi de confiscarea obiectelor noastre, dobândite cu atâta trudă şi sudoare.

Când ajungeam la Blocul 13, problema săculeţului era rezolvată. Dar şi acolo trebuia să-l

ascundem prin tot felul de colţuri fiindcă putea fi descoperit la fel de bine la control. Când auzeam că urma să se facă control, una dintre noi reuşea să ascundă bocceluţa la timp. Dair ea nu era în siguranţă din pricim» celorlalte prizoniere, pentru că, în timp ce noi eram la infirmerie, ele se furişau în odăiţa noastră şi ne furau „comorilee. Dr. G. Şi dentista, care erau cele mai „bogate”, se plângeau mereu de furt.

Dr. Rozsa era singura care nu pierdea niciodată nimic, pentru că nu avea nimic. Era ca un copil mare: cel puţin nu avea dorinţa de a aduna „avere”.

Dr. G., care era un medic bun, încerca să-şi transpună lumea ei imaginară în realitate. Ţinea o „subretă”, lux pe care numai *blocovele* şi-l puteau permite. În fiecare dimineaţă, înainte de a se scula, venea la ea una dintre pacientele sale să-i cureţe pantofii, să-i aranjeze hainele şi să-i facă patul. Avea şi o cuvertură de mătase. Pentru a nu ne stârni invidia, a obţinut ulterior şi pentru noi câte una, dar ale noastre erau într-o stare jalnică

şi de calitate proastă. Ea era singura din grupul nostru care nu-şi spăla niciodată hainele, nici chiar în lagăr. Bluza ei albă o spăla „subreta”, care avea şi permisiunea *blocovei*, să i-o calce, şi încă cu propriul ei fier de călcat. Dr. G. avea mania de a-şi proba tot timpul hainele, pe care fie că şi le procura clandestin fie «A le primM în dar iar apoi le modifica. Spre sfârşitul captivităţii noastre, când se auzeau deja bubuiturile de tun ruseşti, doctoriţa exclami:

Ei, fetelor, a sosit momentul să-mi fac un costum de călătoriei

Dar pesimista îi răspunse:

— Păi, dragă, ne vor omorî!

— Şi dacă nu ne vor omorî? – insistă doctoriţa – Atunci voi rămâne fără costum de călătorie.

Am izbucnit toate în râs. Cu toate ciudăţeniile sale, Îi eram recunoscătoare doctoriţei, pentru că accentuata sa feminitate ne oferea multe momente de amuzament.

Întrucât hainele doctoriţei G. s-au înmulţit, L.

i-a construit un dulăpior cu trei rafturi, numai pentru ea fiindcă nouă nu ne trebuia dulap la mizerabilele zdrenţe pe care le aveam.

Evident, nici unei prizoniere nu i se permitea să aibă mai mult decât o haină. Din această cauză, G. se trudea tot timpul să găsească ascunzători pentru hainele ei. Săr-mana! Cât de dezolată a rămas când i-a dispărut, din salteaua de paie, fusta plisată, cel mai bun articol din garde-roba ei! După aceea i-a dispărut impermeabilul, care îl păstra pentru când va „ieşi”. A fost atât de afectată, încât nici n-a putut mânca toată ziua.

Oficial, dr. G. era ginecologul lagărului iar dr. S. era chirurgul. Când G. a luat câteva cazuri chirurgicale în seama ei, între cele două doctoriţe a izbucnit o ceartă serioasă. Dr. S. nu aştepta să i se aducă mulţumiri pentru munca ei, însă dr. G. avea nevoie de laude ca să poată fi mai departe închipuită. Cu toate că eram foarte aproape de crematorii şi trăiam în permanenţă cu spaima de moarte, ele îşi continuau cu încăpăţânare stupida lor „competiţie1.

Totuşi, erau acolo şi câteva fiinţe cu adevărat dezinteresate. De exemplu, blonda poloneză care, atunci când eram pe punctul de a pleca de la Baraca 26 la Blocul 13, se aşează în uşă şi mă chemă înapoi:

— Nu poţi pleca aşa. Trebuie să-ţi oferim o cină de despărţire.

— O cină de despărţire! – am exclamat uimită. Dar ce-o să mâncăm?

— Un tub cu pastă de dinţi, pe care l-am găsit ieri. Vom mânca pastă – spuse ea.

Astfel, cele care dormeam împreună ne-am înghesuit într-un colţ al priciului şi ne-am uns pe pâine pastă de dinţi. Poate cititorii cred că eram nebune? Nu. Prizonierele din Auschwitz rareori au savurat o mâncare mai bună precum cea de care ne-am bucurat în noaptea aceea.

În ciuda neînţelegerilor* care se iveau, din când în când, în chichineaţa aceea din Blocul 13, ne simpatizam reciproc şi dovedeam de multe ori că eram capabile de sacrificiu una pentru cealaltă. Eu am avut nenorocul ca şi colegele să nu mă

ierte pentru pachetele pe care le primeam la infirmerie. Însă, chiar şi cu cele mai bune intenţii din lume nu puteam să le dau o explicaţie rezonabilă şi satisfăcătoare. Deşi împărţeam între noi totul, chiar şi cele mai neînsemnate achiziţii, totuşi nu le puteam vorbi despre pachetele acelea. Când îmi puneau vreo întrebare, trebuia să le dau răspunsuri evazive. Se înţelege de ce, văzând atitudinea mea, e supărau şi îşi alimentau imaginaţia.

Luiza, care era tovarăşa mea de dormit şi cea mai bună prietenă, mi-a mărturisit că celelalte colege încercau să ghicească secretul pachetelor. Eli nici măcar Luizei n-am cutezat să-l divulg. Uneori, când nu puteam scoate imediat un pachet, dormeam noaptea cu el sub cap. Dacă Luiza ar fi ştiut că ceea ce ascundeam eu în pat erau explozive, n-ar mai fi vrut să-şi petreacă noaptea acolo.

Într-o seară, toate camaradele mele insistară să le explic ce era cu vizitele acelea pe care le primeam pe furiş şi cu Incursiunile secrete pe care

le făceam în diferite col-ţuri ale lagărului.

— Ce vor de la tine oamenii aceia? De ce dispari atât de des tocmai în momentele în care suntem mai ocupate?

Nu îndrăzneam să le spun nimic. Ele m-au pedepsit şi nu mi-au mai adresat nicio vorbă timp de câteva zile, numai la infirmerie unde comunicarea era absolut necesară.

Din fericire, a venit ziua mea de naştere şi-mi făcură darul să uite de neîncrederea mea faţă de ele şi de tăcerea mea.

Şi am mai primit un dar. L. mi-a adus o perie de dinţi, uzală şi fără peri la un capăt; prizonierul de la care o cumpărase pe trei bucăţele de pâine o folosise de câteva ori. Colegele mele au rămas uimite şi încântate la vederea acestui articol atât de rar. Mare senzaţie a produs şi micul măr încă *necopt* pe care l-am primit de la un membru al rezistenţei? Era necopt *într-adevăr*.

BESTIILE DIN AUSCHWITZ

Dintre toţi SS-iştii lagărului, Joseph Kramer, „bestia din Auschwitz şi Belsen” care a fost

criminalul numărul unu la procesul de la Lüneburg[17], dobândise cea mai mare faimă. Noi, prizonierele, rareori i-am întâlnit. Era comândantul-şef al unei mari părţi a lagărului şi rar ieşea din biroul căpeteniilor; apărea numai ca să facă anumite inspecţii sau cu ocazii speciale.

Se spunea că Kramer avusese multe ocupaţii la viaţa lui. Cândva a fost şi contabil. Nu încape nicio îndoială că ţinea evidenţa vieţilor omeneşti din Auschwitz cu toată precizia, pentru că el era cel care primea ordinele de la Berlin referitoare la procentul de exterminare.

Era masiv de statură „cu păr întunecos, tuns marină –reşte, şi ochi negri sfredelitori. Înfăţişarea lui grosolană cu expresia de fiară sălbatică nu era uşor de uitat. Avea un mers greoi şi un comportament calm, imperturbabil. În întreaga lui ţinută afişa un aer de Buda.

— Am văzut o dată sau de două ori, în gară, când se făceau trierile prizonierilor din contingentele nou sosite. L-am revăzut în alte

17 Localitate In R. F. Germania, (n.n.).

două rânduri în împrejurări ce mi-au rămas adânc întipărite în memorie. Prima oară a fost în vara anului 1944; nu-mi amintesc data exactă dar era ziua care a urmat după lichidarea a mii de fiinţe umane din lagărul cu cehi.

— Toată lumea afară! Goliţi barăcile!

Ordinul acela fu răcnit la ton început de după-amiază. Ne-au adunat pe vasta suprafaţă de teren defrişat din faţa barăcilor. Acum, naziştii nu mai ţinură cont de cele precedente şi ne-au permis să şedem jos, pe pământ, ceea ce era un privilegiu nemaipomenit. În mijlocul gloatei de femei se aflau şi bărbaţi – erau deportaţi care lucrau în lagărul nostru şi cărora, de regulă, ne era interzis să le adresăm vreun cuvânt.

Imediat apăru orchestra lagărului. Muzicanţii, îmbrăcaţi în haine vărgate, se urcară pe un fel de platformă şi începură să cânte muzică uşoară şi de dans. Parcă-mi spunea inima ceva. Toţi doream să ne destindem şi să ne veselim, dar avusesem prea multe decepţii ca să mai credem în ceea ce organizau nemţii. Ce putea însemna oare,

concertul acela popular? În vreme ce orchestra îşi intona cântecele moderne de dans, îmi răsunau în urechi tulburătoarele ecouri ale ţipetelor disperate scoase de copiii cehi asasinaţi în ziua anterioară...

Deasupra capetelor noastre apărură pe neaşteptate avioa-ne nemţeşti. Zburau atât de aproape de pământ încât ame-ninţau să despoaie acoperişurile de pe barăci. Atunci am înţeles despre ce era vorba: Ne filmau! Pregăteau, cu siguranţă, vreun „documentar" despre viaţa idilică din lagărele de concentrare naziste. Ce voiau să arate lumii? Prizonieri de ambe sexe făcând băi de soare în jurul barăcilor şi ascultând sunete vesele ale muzicii de jaz?! Ce unealtă eficace pentru maşina de propagandă nazistă care încerca să combată înfiorătoarele relatări ce-şi găsiseră deja ecou în presa occidentală!

Cu un larg surâs pe buze, Kramer, comandantul lagărului, începu imediat să se plimbe printre noi. Poate l-or fi imortalizat ca gazdă generoasă şi simpatică a acelui „adă-post

liniştit”. După cum se vede, voia să-şi joace bine rolul în farsa aceea organizată de el-Trecură lunile. Pe măsură ce Armata Roşie înainta prin câmpiile poloneze, în inimile noastre începea să înflorească din nou speranţa.

Cei care îl văzură pe *Herr* Kramer în cursul inspecţiilor sale spuneau că avea o figură din ce în ce mai îngrijorată. Într-una din zile dictă următorul ordin: „Lagărul No. 1 trebuie să fie lichidat mâine laamiază. Până la inspecţie să fie golit complet Semnat: Kramer”.

Numărul prizonierilor fusese deja redus, dar mai existau încă 20.000 de femei. Era aproape imposibil ca numărul acela mare de prizoniere să fie transportate în Germania într-un timp atât de scurt. Totuşi, ordinul lui Kramer a fost executat în perioada impusă.

În după-amiaza următoare nu mai rămânea nimic din lagărul No. 1, în afară de spital cu cei o mie de pacienţi ai săi şi personalul lui, inclusiv noi cele de la infirmerie; dar nu ne făceam iluzii cu privire la soarta ce le aştepta pe pacientele

noastre şi pe noi înşine.

După ce ne-am încheiat ziua de muncă, ne-am retras în cămăruţa noastră – care era pe atunci vechiul urinar al

Barăcii 13. Nici măcar* nu no gândeam la soinn. Mi-am scos din ascunzătoare unul dintre obiectele mele preţioase: o luminare, ţinută pentRU vreo situaţie deosebită, şi am aprins-o. Ne-am petrecut noaptea la licărirea palidă a flamei de luminare, fără să putem închide ochii şi gândindu-ne, toate, la acelaşi lucru: moartea, care ne pândea în pragul primilor zori de zi. Deşi sufla vântul prin crăpăturile de scânduri, simţeam că ne sufocăm. Avioanele „duşmane” zburau deasupra noastră, lagărul era străbătut de urletele sirenelor de alarmă. În sfârşit, începu să se crape de ziuă.

Am ajuns la spital. După câteva momente îşi făcu apariţia doctorul Mengele urmat de douăzeci de gardieni SS. Câteva clipe după aceea apăru Joseph Kramer. Fără a răspunde la saluturile subalternilor săi, se postă în mijlocul încăperii cu picioarele răsfirate şi mâinile duse la spate şi lătră

locotenentului său câteva ordine.

Una dintre ambulanţe, care se folosea pentru a duce victimele la camera de gazare, se opri în faţa spitalului. Îi urmară altele. Intre intrarea în spital şi ambulanţe, membrii SS-ului formară un cordon. Alţi SS-işti le mânau pe bolnave în direcţia vehiculelor.

Majoritatea bolnavelor erau prea sleite pentru a se pulea ţine pe picioare, dar gardienii începură sălemâne bătându-le cu bice şi ciomege. O femeie care n-a putut să se mişte fu smucită de păr. În graba lor, multe femei căzeau din *koias* fracturându-şi craniul.

Eu şi tovarăşele mele eram silite să asistăm la toate acestea înnebunite de spaimă şi de o furie neputincioasă, fiindcă scena era într-adevăr îngrozitoare.

Au i ost şi câteva bolnave care încercară să scape ori să opună rezistenţă, dar gardienii tăbărâră asupra lor şi le bătură cu brutalitate.

Nu există suficiente cuvinte pentru a descrie specta-colul acela:

După aceea Kramer ne trasă o sarcină „medieală”: să le dezbrăcăm pe bolnave de bluze – unicul veşmânt pe care-l mai aveau femeile acelea nenorocite ce fuseseră smulse din paturile lor iar acum gemeau prăbuşite sub loviturile de Hei. Ce m. itiv putea exista pentru un asemenea ordin? Bluzele erau făcute zdrenţe. Dar nimeni nu cuteza să pună întrebări ori să caute explicaţii. Am încercat să mă sustrag de *lat* treaba aceea odioasă, dar un SS-ist m-a pălmuit cu atâta violenţă încât am văzut negru înaintea ochiler şi eram gata să mă prăbuşesc la pământ.

Nu voi putea uita niciodată privirile acelea pline de ură şi de reproş pe care ni le aruncau femeile acelea bolnave în timp ce ne strigau:

— Şi voi aţi devenit călăii noştri I

Şi aveau dreptate pentru că, din vina lui Kramer, noi, a căror misiune era să le alinăm suferinţele, le smulgeam de pe ele şi ultimul lor veşmânt: bluzele acelea zdrenţă* roase. Prietena mea din spital, doctoriţa K”. tremura ca varga. Profită de un moment de neatenţie şi se furişă din

infirmerie. Am ajuns-o la timp pentru a-i smu ce din mână seringa ce o umpluse cu otravă ca să-şi ia zilele.

Nu pot spune cu exactitate câte ambulanţe şi camioane ticsite cu bolnave plecară în ziua aceea către crematorii; de atunci şi până astăzi, imaginile îmi sunt mai confuze iar amintirile despre scena aceea s-au risipit şi ele intrueâtva. Îmi pare că văd lucrurile ca prin ceaţă; ceea ce mi-a rămas însă mal clar în memorie sunt trupele acelea oribile de SS, apucate de o nebunie distrugătoare; care le băteau sălbatic pe bolnave şi le zdrobeau pe gravide cu picioarele.

Însuşi Kramer îşi înlătură calmul. În ochii săi mici apăru sticlind o licărire stranie, apoi se purtă ca un turbat. L-am văzut năpustindu-se asupra unei nefericite femei ţi zdrobindu-i craniul dintr-o singură lovitură de ciomag.

Sânge, sânge, nimic altceva. Peste tot numai sânge! pţ pământ, pe pereţi, pe uniformele SS-iştilor, pe cizmele lor... La urmă, după ce plecă ultima – ambulanţă, Kramer ne porunci să

curăţăm pe jos şi să lăsăm încăperea în condiţii decente. Oricât ar părea de ciudat, a rămas să supravegheze el însuşi operaţiunea aceea de curăţire. Lucram ca nişte automate. Capacitatea de a reflecta şi de a înţelege ne fusese distrusă. Minţile noastre erau obaedate de un singur gând: cât ne mai rămânea până ce moartea se va abate şi asupra noastră?

În vreme ce adunam păturile răvăşite, oal. «le da noapte, instrumentele şi bluzele sfâşiate ale femeilor, ne gândeaa» că în curând şi nouă avea să ne vină rândul. Dar ne Taşalam. Doctorul Mengele, care fusese prezent la toate scanale ae – le-a, împărţi imediat personalul sanitar în două grupuri: unul fu trimis la un lagăr de muncă iar al doilea, dia «re făceam parte şi eu, la un alt spital, din lagărul F.K.L.

Operaţiunea cu lagărul No. 1 a fost încheiată, dar „fabrica* de exterminare şi-a continuat acţiunile.

Între timp, Kramer s-a făcut nevăzut. S-a întors în bârlogul de la administraţia centrală, cu

siguranţă pentru a da noi ordine şi contraordine privind viaţa şi moartea miilor de robi din Birkenau.

K

La procesul de la Lüneburg, unde au fost duse căpeteniile lagărelor de concentrare naziste pentru a da socoteală de faptele lor criminale, a lipsit de pe lista celor arestaţi cel puţin un criminal. Ucigaşul acela ar fi trebuit să-şi primească aceeaşi răsplată pe care au primit-o dr. Kramer şi dr. Klein. Mă refer la Mengele, fostul medic-şef al lagărului, care l-a înlocuit pe Klein. Dintre câţi i-am văziut „în activitate" în lagărul de concentrare, el a fost, în mod special, principalul furnizor de „combustibil* pentru camera de gazare şi crematorii.

Mengele era lungan de statură; i s-ar fi putut aice chiar frumos şi atractiv, de n-ar fi avut expresia aceea plină de bestialitate întipărită pe figură. La proces ai1 fi trebuit pus alături de Irma Griese, fosta lui ibovnică, căreia noi îi riceam „îngerul blond". Dar, la evacuarea lagărului,

Mengele avea tifos şi, în timp ce era în convalescenţă, a reuşit să fugă. Se specializase în „selecţii” şi îi obliga pe doctorii prizonieri să-l însoţească din baracă în baracă. Apărea pe njeaşteptate, când avea chef, la orice oră din zi sau din noapte. Obişnuia să sosească când ne aşteptam mai puţin, fluierând tot timpul arii de operă. Mengele era un admirator înflăcărat al lui Wagner. Nu-şi irosea timpul; poruncea prizonierelor să se dezbrace complet, apoi le obliga să defileze prin faţa lui cu braţele ridicate în sus, timp în care ol continua să fluiere arii din iubitul său Wagner. În timp ce femeile treceau speriate prin faţa lui, el indica cu degetul gros al mâinii spre dreapta sau spre stânga.

Hotărârile lui nu se datorau considerentelor de ordin medical, erau cu totul arbitrare. Era tiranul la ale cărui dispoziţii nu exista apel. De co s-o fi trudit el să facă selecţii pe baza unei metode7 Nici măcar nu aveau de-a face ru starea sănătăţii selecţionatelor. După ce îşi termina verificarea, dr. Mengele hotăra care dintre cele

două grupuri, cel din dreapta sau cel din stânga, trebuia dus la camera de gazare.

Cât îl uram pe şarlatanul acela! Era un profanator al «. uvântului „ştiinţă”. Cât îl detestam pentru aerul său trufaş şi arogant, pentru fluieratul său continuu, pentru ordinele sale absurde, pentru cruzimea lui rece! Dacă «im simţit vreodată în viaţa mea dorinţa de a ucide pe cineva, aceea a fost în ziua în care i-am zărit capătul revolverului ieşind din mapa ce-o ţinea pe masă. EU îşi continua selecţia în spital. Să-i fi înhăţat arma şi să-l fi lichidat p? asasin, ar fi fost doar chestiune de secunde. De ce n-am făcut-o? Mă temeam de pedeapsa ce aş fi suferit-o după aceea? Nu, ci pentru că ştiam că actele de răzvrătire individuale întotdeauna provocau represalii în masă, în lagărul din Auschwitz. Am convingerea că şi alţii, la fel ca mine, şi-au înăbuşit dorinţe similare din aceeaşi raţiune.

De asemenea, dr. Mengele era şi un laş. Prizonierele care lucrau la *Schreibstude* ştiau că apelase la tot felul de vicleşuguri ca să nu meargă

pe front. Atunci când SS-iştii plecară în masă din lagărul de concentrare Mengele a inventat o „misiune specială** care făcea indispensabilă prezenţa lui la Birkenau.

Într-rina din zile apăru la infirmerie pretinzând că din neglijenţa noastră epidemia de tifos luase proporţii atât de mari încât ameninţa întreg ţinutul Auschwitz. Din păcate, epidemia de tifos se dezlănţuise, e drept, în lagăr, dar, în vremea aceea, noi aveam relativ puţine victime. În aceeaşi zi chiar, ne trimise o mare cantitate, de ser şi a condus el însuşi vaccinarea în masă. Lucram de la orele şase dimineaţa, în faţa infirmeriei căci dr. Mengele ne-a interzis să vaccinăm înăuntru. Vremea era rece iar noi aveam degetele înţepenite de frig, dar miile de prizoniere îşi aşteptau vaccinarea şi trebuia să lucrăm fără întrerupere până către miezul nopţii. Mengele era foarte zorit: trebuia să trimită la Berlin, în cel mai scurt timp posibil, un raport impresionant.

Se purta în chipul cel mai bizar. Ne acuză că sabotăm vaccinările; astfel că, în ziua următoare,

urmându-i ordinul, am suspendat vaccinarea. Dar, atunci, a izbucnit într-o furie violentă şi din nou ne-a acuzat de sabotaj. Într-o zi ne impută că nu examinăm destule bolnave, deşi zilnic veneau la infirmerie între patru şi şase sute de femei, pentru ca, în ziua următoare, să ne certe că le îngrijeam cu prea multă atenţie şi că risipeam cu ele medicamentele care se împuţinau.

Odată, i s-a năzărit că malaria ar fi fost adusă în lagărul de concentrare de către deţinuţii greci şi italier, i. Sub pretextul de a termina cu boala i-a trimis cu miile la camera d gazare. Cât de fericite eram când reuşeam să-l înşelăm! în loc de a trimite la analiză sângele bolnavelor chinuite de malarie, trimiteam sângele deţinutelor sănătoase…

Laşul acela căruia îi era atât de frică de moarte, avea o plăcere deosebită să-i sperie pe alţii cu ea. Când docto-riţa Gertrude Mosberg, din Amsterdam, la implorat să cruţe viaţa tatălui ei, care era tot medic şi trimis la crematoriu, Mengele îi zise:

— Tatăl dumitale are deja şaizeci de ani. Nu crezi că a trăit destul?

Altă dată se proţăpi înaintea unor bolnave şi se uită lung la ea cu o expresie sarcastică:

— Ai fost vreodată de „partea cealaltă*? – o întrebă. Cum e „dihcolo”?

Biata femeie nu ştia ce voia el să spună şi ridică din umeri.

— Nu fi îngrijorată! – continuă el. O să vezi imediat cum e!

Numai o singură dată l-am văzut pe acest tiran pierzându-şi echilibrul. Aceasta a fost când 9-a întâlnit faţă în faţă cu Kramer, care avea o mai mare personalitate. Acel dr. Mengele, nebun după muzică şi atât de sigur de el însuşi în faţa deţinuţilor neputincioşi, tremură în faţa „bestiei din Belsenu.

Ce plan putea urmări dr. Mengele prin activitatea „medicală” pe care o desfăşura în lagăr? Experienţele sale, lipsite de valoare ştiinţifică, nu erau decât acţiuni ridicole iar activităţile sale erau, toate, pline de contradicţii.

L-am văzut o dată, în timpul unei naşteri, luând tot felul de măsuri de precauţie: căuta să supravegheze cu atenţie ca regulile aseptice să fie respectate şi cordonul ombilical să fi» tăiai cu grijă. După o jumătate de oră o trimitea pe mamă cu copil cu tot la crematoniu. Acelaşi lucru se întâmpla şi la vaccinările contra tifosului ori cu scarlatina: aducea o serie de măsuri sanitare prizonierelor pe care deja hotărie să le lichideze la camera de gazare.

Dintre bestihe feminine ale SS, pe Irma Griese am cunoscut-o mai bine; nu pentru că aş fi avut vreun interes personal, ci datorită împrejurărilor care depăşeau puterile mele. „Îngerul blond”. cum i-a zis şi presa, mi-a provocat cea mai profundă aversiune pe cape am simţit-o vreodată.

Ar părea ciudat, poate, faptul că atât de des repet că era extraordinar de frumoasă. Frumuseţea ei era atât de strălucitoare şi de impresionantă încât, deşi apariţia sa zilnică însemna chemare la apel şi selecţii pentru camera de gazare, la vederea ei prizonierele rămâneau

fascinate şi murmurau:

— Cât e de frumoasă!

Dacă un romancier ar fi descris o scenă ca aceea, cititorii ar fi atribuit-o unei imaginaţii excesive. Dar, de multe ori, paginile din viaţa reală sunt mult mai oribile decât acelea imaginate în cărţi.

SS-ista aceea de 22 de ani era conştientă de puterea frumuseţii ei şi nu scăpa din vedere nimic care putea contribui la scoaterea în relief a strălucirii sale. Îşi petrecea ore, în şir în faţa oglinzii exersând gesturi dintre cele mai seducătoare. Oriunde se ducea, lăsa în urmă aroma parfumului său rar. Îşi pulveriza părul cu o întreagă gamă de parfumuri înmiresmate; adesea îşi prepara singură amestecul.

Excesul de parfum era, poate, rafinamentul suprem al cruzimii ei. Prizonierele, care ajunseseră într-o stare de degradare fizrică, inhalau miresmele acelea cu încântare. După ce pleca, lăsându-ne cu duhoarea aceea greţoasă de putred şi de carne umană arsă, care învăluia

lagărul ca un giulgiu, atmosfera devenea mai irespirabilă şi de neenportat. Însă „îngerule nostru cu cârlionţi aurii îşi etala frumuseţea doar pentru a ne aminti încă o dată şi a ne face mai conştiente de situaţia noastră îngrozitoare.

La fel de rafinată îi era şi îmbrăcămintea. Şi, la drept vorbind, uniformele ei de SS îi veneau mai bine decât îmbrăcămintea civilă obişnuită. Avea o preferinţă deosebită pentru o jachetă de lină de albastrul cerului, care se potrivea cu culoarea ochilor ei. La bluza costumului purta în jurul gâtului o cravată de un albastru mai închis. Fusta, pe care o purta mai des, i se lovea sem de? gamba cizmelor.

Avea o garderobă bine asortată. Eu îi cunoşteam foarte bine modista; înainte de război fusese în fruntea unei instituţii renumite din Viena. Irma nu-i lăsa nicio clipă de odihnă. Biata femeie era silită să muncească de dimineaţa până noaptea, iar ca răsplată primea un colţ de pâine. Irma, în schimb, nu ducea niciodată lipsă de articole, Inclusiv ţesături englezeşti. Camera de

gazare îi aducea provizii de îmbrăcăminte şi încălţăminte din abundenţă; toate ţările martirizate din Europa îşi aduceau contribuţia la colecţia ei. Dulapurile îi erau ticsite cu haine provenite de la cele mai elegante case de modă din Paris, Viena, Praga, Amsterdam şi Bucureşti.

„Îngerul” cu obrazul „imaculat” a avut multe aventuri amoroase. În lagăr se şoptea că Kramer şi dr. Mengele erau principalii săi amanţi. Însă cea mai mare aventură a ei a avut-o cu un inginer SS cu care se întâlnea mai ales noaptea. Pentru a putea ajunge la timp la serviciu îl lăsa întotdeauna în plin miez de noapte. Ori de câte ori el era în compania ei, Irma radia plină de mândrie:

— Priveşte! – părea ea să spună când îşi pironea ochii asupra noastră. Acesta este regatul meu. Am putere abso-lută de viaţă şi de moarte asupra acestei turme.

Şi, într-adevăr, avea acea putere, fapt ce-l demonstra când făcea selecţia.

Într-una din zile, Irma veni la infirmeria noastră. Printr-un ordin soart şi tăios porunci

bolnavelor să iasă afară, apoi începu să discute cu un chirurg, una dintre cele mai bune prietene ale mele.

— Am nevoie de serviciile voastre – îi spuse ea laconic. Am înţeles că eşti foarte pricepută.

Îi explică doctoriţei, amănunţit, ceea ce dorea. Situaţia necesita o mână delicată. Era primejdios ca să i se refuze Irmei Griese ceva; totuşi, dacă autorităţile superioare aflau că acţiona împotriva legilor naturii – fiindcă era vorba de un act ilegal –, acest fapt era la fel de primejdios şi pentru noi.

Prietena mea şovăia. Griese îi făcu promisiuni ispiti*toare:

— Voi împărţi dejunul cu tine. Vei mânca o ciocolată superbă sau o porţie bună de cafea ca lapte. Şi prăjitură, şi pâine cu unt! 1

Apoi adăugă:

— Îţi voi da şi un palton de iarnă, foarte călduros.

Totuşi, chirurgul era indecis. Pericolul era mare. Atunci

Irma Griese se înroşi la faţă şi-i scoase

revolverul

— Îţi dau două minute ca să te dedei!

— Voi face ce-mi porunciţi – îi răspunse doctoriţa, supusă.

— Foarte bine! Te aştept mâine la orele 5 la baraca 19. Şi te avertizez că nu sunt dispusă să tolerez nicio întârziere – încheie tăios „îngerul* şi ieşi.

Prietena mea se duse acolo la ora stabilită. M-a rugat s-o însoţesc în calitate de infirmieră. Ce spectacol am văzut! Irma Griese, călăul, transpira pur şi simplu de frică –, tremura, gemea şi nu era în stare să se stăpânească. Ea, care cu atâta sânge rece trimisese la moarte mii de femei şi care le trata cu brutalitate fără să simtă vreodată o cât de mică remuşcare, nu putea îndura nici cea mai mică durere fără să se vaiete.

De cum se termină intervenţia chirurgicală, începu să trăncănească:

— După război, intenţionez să mă dedic cinematografiei, îmi veţi vedea numele pe firmă încadrat între lumini. Cunosc viaţa şi am văzut

multe; experienţele pe care le-am avut îmi vor fi foarte utile în cariera mea artistică.

Am fost foarte fericite că ne-a lăsat să ne retragem în linişte. Putea să ne ucidă chiar acolo ori să dea un ordin ca să fim duse la camera de gazare, iar acolo s-ar fi sfârşit cu noi Nu ştiu de ce n-a făcut-o.

De atunci, Irma Griese a apărut – cum să nu fi apărut – pe ecrane, dar nu aşa cum şi-a imaginat ea. N-a fost, nici eroina unei drame amoroase, şi nici chipul ei frumos nu venea să decoreze scena. A apărut în jurnalele cinematografice de actualităţi în cursul proceselor de la Luneberg. Iar când a fost condamnată la moarte pentru nenumăratele sale crime nici n-a întâmpinat moartea cu braţele deschise, şi nici n-a alergat la ea s-o îmbrăţişeze. Gardienii au trebuit s-o târască cu forţa până la locul execuţiei. Dar câte monstruozităţi a săvârşit bestia aceea până i-a sosit ceasul judecăţii!

Dintre toţi şefii SS-işti pe care i-am cunoscut, cel care m-a dezorientat cel mai mult a fost dr.

Fritz Klein. Era şvab, originar din Transilvania. Atunci când fabrica morţii lucra cu mare intensitate, el era medicul-şef al lagărului şi unul dintre cei mă A entuziasmaţi de planul de exterminare nazist E de la sine înţeles ci îşi merita de o sută de ori pedeapsa capitală. Totuşi, spre deosebire de alte căpetenii SS-lste, dr. Klein era un asasin „corect. Ca să fiu mai exactă şi mai obiectivă trebuie să spun că se arăta mai puţin sadic decât confraţii lui. Îmi făcea impresia că ceea ce a făcut s-a datorat şi faptului că era victima împrejurărilor. Poate o fi avut şi conştiinţă. În orice caz, a fost unicul călău SS-ist la care am văzut şi reacţii umane faţă de deportate.

Poate că am fost eu impresionată de bunăvoinţa lui ori de – faptul că uneori părea sincer interesat de starea bolnavelor. Multe deţinute erau sensibile la astfel de manifestări de bunăvoinţă.

N-a stat la îndoială să trimită mii de femei bolnave la „spital”, dar l-am văzut şi salvind pe câteva. Într-una din zile, o doctoriţă dintr-o baracă

i-a dat o listă cu deţinutele suspecte de a fi contractat difteria. La examinare, diagnos-ticul a fost confirmat la două sau la trei dintre ele. Dar, după un control rapid, dr. Klein a trimis-o pe-a patra la plimbare.

— Aici nu-i caz de „spital* – spuse el. Sunt angine obişnuite.

Dr. Mengele, dimpotrivă, le trimitea la „spital” pe toate suspectelede diferie fără a se deranja să examineze pe vreuna.

Am relatat mai înainte cum dr. Klein, căutând un pretext prin care să împiedice selecţionarea bolnavelor, s-a prefăcut furios, în faţa doctoriţelor barăcii, din cauza aspectului infirmeriei. Cu alt prilej a observat că un prea mare număr, de selecţionate aşteptau la spălătoare pentru a fi transportate la „spital”.

— De ce trebuie să aştepte atâta timp? – îl întrebă el pe gardian.

— Pentru că ambulanţa nu e liberă – răspunse SS-isiul. E.ocupată cu transportarea cutiilor!

Eu ştiam că se referea la cutiile conţinând

pulberea pentru gazare, pe care obişnuiau să le transporte totdeauna cu ambulanţele.

Figura doctorului Klein se posomorî.

— Dacă e aşa – zise el –, atunci selecţia s-a făcut prea în pripă. Nu merită ţinute femeile astea aici toată ziua.

Ce sentimente i-or fi determinat o a-tfel de reacţie? Mila? Ori era numai o simplă indignare din cauza atitudinii neglijente a gardienilor?

O dată, în timp ce-l însoţeam în turul său medical, i-am atras atenţia asupra faptului că deţinutele erau lăsate să aştepte în ploaie ceasuri întregi în faţa barăcilor. Nu mi-a răspuns, dar s-a dus acolo şi le-a poruncit să se întoarcă în barăcile lor.

Fiind de origine transilvănean, dr. Klein mi se adresa de multe ori în limba mea maternă. Mă chestiona în legătură cu oraşul şi cu casa mea. Într-o zi, m-a săgetat întrebarea lui directă: dacă nu cumva eu făceam parte din familia unui medic renumit din oraşul în care îşi conducea sanatqrki! Se referea la soţul meu despre care nu mai ştiam

nimic de săptămâni întregi. Amintindu-mi de lucruri ce ţineau de trecut, m-am simţit cuprinsă de furie. Cum puteam să-i spun eu adevărul? Acolo, eu eram una împroşcată cu noroi, rasă pe cap, zdrenţăroasă, încălţată cu nişte scâlcieturi de la perechi diferite. Nu, nu eram eu saţia chirurgului respectabil. Eu eram o fiinţă mizerabilă, călcată în picioare de călcâiele cizmelor unui ofiţer SS-ist.

— Nu! – i-am răspuns scrâşnind din dinţi –, nu ştiu ia cine vă referiţi.

Dar dr. Klein nu era prost:

— Măi să fie! ce lucru ciudat! – exclamă. Pare incredibil! Dar, în orice caz – adăugă schimbându-şi tonul vocâi –, mergi câţiva paşi înapoia mea. Regulile etichetei nu se aplică în lagărul acesta.

Câteva luni mai târziu, făcu o vizită neaşteptată la infirmeria noastră şi îşi exprimă dorinţa de a vizita spitalul. Eu îl urmam câţiva paşi înapoi, aşa cum îmi ordonase moi înainte. Îmi arătă cu degetul bicicleta lui, zicând:

— Mi-au retras maşina şi nu mai avem

benzină. Ascultă-mă!, am să-ţi spun ceva care o să te facă foarte fericită: Războiul se va încheia curând şi vom putea să ne întoarcem cu toţii la casele noastre.

Mi-am aruncat o privire în jur, pe furiş. Când eram cu Klein întotdeauna ne împresurau gardienii SS. Ca noroc, niciunul nu era prea aproape ca să audă ce discutam.

— Vă sunt foarte recunoscătoare – i-am zis. Niciodată n-am auzit pe vreun SS-ist spunând ceva asemănător.

— Oh, recunoştinţă! – exclamă dr. Klein dând din umeri. Nu-mi fac iluzii. După ce se va termina războiul nici dumneata, şinând ceilalţi nu veţi avea pentru mine nici cea mai mică consideraţie.

Abia în momentul acela am ajuns să pricep la ce făcea aluzie. Mai lucid şi mai clarvăzător decât ceilalţi, bănuia de multă vreme că nemţii pierdeau războiul. „Bunăvoinţa” lui faţă de nefericitele prizoniere nu fusese decât dintr-un simplu calcul. Poate chiar îşi pregătea dovezi pentru procesele ce le simţea apropiindu-se.

În afară de Klein trebuie să-l menţionez din nou pe Capezius, tot transilvănean. Fusese unul dintre directorii Companiei germane Bayer, din Transilvania. Reprezentanţii acestei firme îl vizitau des pe soţul meu la spitalul nostru din Cluj. De sărbătorile Crăciunului obişnuiau să ne trimită parfumuri, lichioruri şi căcţi de medicină, acesta fiind un f irocedeu de a-şi atrage o cât mai numeroasă clientelă întotdeauna se aflau pe masa noastră creioane cu numele firmei Bayer.

Eu îl cunoşteam pe Capezius cu mult înainte de a fi deportată. Cât de mare mi-a fost surpriza când am descoperit că el era *Hauptsturmjiih Ter* în Birkenau şi că îndeplinea importanta şi remarcabila funcţie de şef al depozitelor de produse farmaceutice ale lagărelor de concentrare din întreaga zonă. Dar noi aveam puţine medicamente; „compatriotul" meu nu era generos.

Hauptsturmfukrer-ul pleca des din lagăr la Sighişoara ca „să-şi vadă familia". După întoarcerea lui dintr-una din aceste vizite, a venit la infirmeria noastră şi asdiscutat cu doctoriţa

Bohm, care fusese deportată din oraşul lui Capezius.

— Am vorbit cu fratele dumitale acum două zile la Sighişoara; i-am promis că voi avea grijă de dumneata.

Biata femeie începu să plângă.

— I-am spus că eşti sănătoasă – îi explică Capezius…

Doctoriţa îşi privi zdrenţele de pe ea şi rămase su. – prinsă cât de „sptendid” arăta. Şi cu toate acestea îi mulţumi acelui SS-ist „inimos”.

Câteva săptămâni mai târziu a venit din nou la infir-merie şi îşi informă protejata că oraşul fusese ocupat de către „inamic” şi că fratele ei fusese numit acolo primar.

— Dacă fratele dumitale se va îngriji de familia mea – declară el semnificativ –, atunci şi dumneata o să-l revezi.

Puţin după aceea, doctoriţa Bohm fu strămutată din Birkenau la Auschwitz, unde Capezius îşi avea sediul A

fost reţinuta ca ostatica şi din acest motiv n-

am mat «\ntr nicio ştire despre ea.

Sâni; sigură că dr. Klein se gândea la acelaşi lucru atunci când m-a chestionat dacă aveam rudenii în Transilvania.

— Peste două zile – îmi spusese el – voi pleca cu avionul la Braşov. Mi-ar face mare plăcere să-i duc familiei dumitale vreun mesaj de la dumneata.

Pentru o clipă am fost tentată să-i dau un mesaj. Cumnata mea locuia acolo. Dar mi-am amintit de incidentul cu cărţile poştale; era primejdios să-i dau asasinului adresa ei.

Din acelaşi spirit de precauţie n-am vrut să-l întreb pe Klein nici despre soţul meu. Mă temeam că în loc să-l ajut, îl puneam în pericol, dacă mai era încă în viaţă. Eicperienţa m-a învăţat că niciodată nu trebuie să mă încred în „bunâvinţa” naziştilor.

CAPITOLUL XX REZISTENŢA

O opresiune, atât de inumană şi de violentă ca ceea pe care nod trebuia s-o îndurăm, provoacă întotdeauna, în mod automat, o mişcare de rezistenţă. Întreaga noastră viaţă din lagăr se

caracteriza prin acest spirit de rezistenţă. Când deţinuţii ce lucrau la „Canada” deviau din drum trenurile de marfă destinate să ia calea spre Germania, realizau un act de rezistenţă din care beneficiau tovarăşii lor de captivitate. Când prizonierele de la torcătorie tărăgănau lucrul, muncind cu încetineală, executau un act de rezistenţă. Rezistenţă a fost şi micul „festival” ce l-am organizat de Crăciun chiar sub nasul stăpânitorilor noştri. Rezistenţă era acţiunea clandestină de a duce scrisori dintr-un lagăr într-altul. Iar când încercam, şi uneori chiar reuşeam, să reunim doi membri din aceeaşi familie – înlocuind, de exemplu, o deţinută cu alta într-un grup de brancardiere – realizam un act de rezistenţă. Acestea erau principalele manifestări ale activităţii noastre clandestine. Era imprudent să forţăm mai mult lucrurile.

ÎS – Cuptoarele l-ai Hitler

Existau însă şi acte de răzvrătire. Între zi, o prizonieră ce fusese selecţionată înhăţă revolverul de la un gardian SS şi începu să-l lovească cu el.

Dar, gestul acela, pornit ca o explozie dintr-un curaj deosebit, n-a avut alt efect decât represalii în masă. Nemţii ne considerau vinovaţi pe toţi, în egală măsură, de ceea ce ei numeau „responsabilitate colectivă”.

Bătăile şi camera de gazare explică, în parte, de ce în istoria lagărului au existat atât de puţine răzvrătiri făţişe, chiar şi atunci când pe mame le sileau să-şi predea copiii în braţele morţii.

În decembrie 1944, li s-a ordonat prizonierelor rusoaice şi poloneze să-şi predea copiii. Ordinul zicea că urmau să fie „evacuaţi”. Au avut loc scene sfâşietoare; mamele copleşite de durere atârnau de gâtul copilaşilor lor cruciuliţe ori medalioane improvizate de ele, ca să-i poată recunoaşte mai târziu; vărsau şiroaie de lacrimi amare şi se lăsau pradă disperării. Dar n-a existat nici răzvrătire şi nici sinucidere.

Totuşi, o organizaţie clandestină era activă. Căuta să acţioneze în diferite feluri… începând cu difuzarea unei „publicaţii verbale”, cu sabotajul, aplicat în atelierele din fabricile de armament, şi

până la distrugerea cu explozive a crematoriilor.

Termenul de „publicaţie verbală” ar părea, poate, exa-gerat. Trebuia să transmitem ştiri despre război care să contribuie la ridicarea stării morale a deţinutelor. Amicul nostru L., după ce a rezolvat câteva probleme tehnice ex-trem de dificile, a reuşit, datorită cooperării cu”, Canada”, să construiască un mic aparat de radio. Aparatul fu îngropat. Uneori, noaptea târziu, câteva persoane de încredere veneau să asculte veştile Aliaţilor. Ştirile erau apoi difuzate prin viu grai cât mai rapid ou putinţă. Centrele principale de difuzare a ştirilor noastre erau latrinele sau closetele, care dobândiseră acelaşi rol „social” pe care l-au avut în vremurile dinainte lavabourile şi infirmeria.

Era interesant de observat reacţiile supraveghetorilor noştri după ce ajungeau la ei ştirile de război, dar care rareori aveau pentru noi urmări bune. În ziua oare a urmat după bombardarea puternică a unui oraş german, postul de radio al Reichului a anunţat trecerea la

represalii. Ori de câte ori Reichul voia să se răzbune, mai întâi devasta lagărul nostru printr-o selecţie monstruoasă. În ceea ce-i priveşte pe gardieni, continua înfrângere a armatei Wehrmachtului îi făcea să fie tot mai susceptibili şi să-şi înmulţească controalele şi percheziţiile. Chiar şi căpeteniile erau agitate şi îngrijorate. Câteodată şi dr. Mengele uita să-şi mai fluiere ariile de operă.

Câţiva membri ai rezistenţei din lagărul nostru încercară să transmită Aliaţilor măcar câte o ştire despre situaţia noastră disperată. Nădăjduiam că într-o bună zi vor apărea Royal Aire France sau armata sovietică ca să distrugă crematoriile, prin care s-ar fi împiedicat cel puţin gradul de exterminare. Un prizonier ceh, de profesie geamgiu, care înainte fusese un militant de stânga, a reuşit să transmită armatei sovietice câteva ştiri.

Existau în regiune câţiva partizani care acţionau pe propria răspundere şi care reuşiră, nu ştiu cum, să stabilească legătura cu lagărul de

concentrare. Mi s-a spus că explozivul folosit ulterior pentru distrugerea crematoriilor ar fi fost furnizat de către aceste grupe de partizani.

Coletele cu explozive nu erau mai mari decât două pachete de ţigarete şi puteau fi uşor ascunse sub o bluză. Dar cum a ajuns explozivul acela în lagăr?

Auzisem că partizani ruşi ascunşi în munţi trimiseseră pe vreo câţiva de-ai lor prin împrejurimile Auschwitzului. Ei au intrat în legătură cu un prizonier din Auschwitz, membru al organizaţiei noastre clandestine, care lucra în afara incintei lagărului. Deţinuţii care lucrau la săpături pe loturile de teren au dezgropat pachetele din locul unde fuseseră ascunse şi le-au introdus în lagăr.

De ce au trimis explozivele? Scopul lor era foarte clar pentru toţi membrii rezistenţei: să arunce în aer crema-toriul acela îngrozitor.

Câteva pacheţele de-acelea căzură în mâinile SS-ului. Faptul, aproape inevitabil, declanşă o reacţie plină de brutalitate. Au fost instalate

spânzurători în care trupurile celor uciși atârnau zile în șir.

Când nemții suspectau ceva, întotdeauna ordonau frenetic:

— Controlați totul!

Apoi, un grup de gardieni SS năvăleau în barăcile noastre, răscoleau și făceau totul bucăți, scormonind până la ultimul colțișor al lagărului ca să mai găsească explozive. Dar, în ciuda tuturor măsurilor pe care le luau, mișcarea noastră de rezistență continua să existe și să acționeze. Membrii ei însă se schimbau, fiindcă nemții ne ucideau! n masă, cu toate că nu știau cine aparținea mișcării; idealul nostru rămânea însă neclintit.

Un tânăr, care cu o zi înainte luase de la mine un pachețel, fu spânzurat. Una dintre camaradele mele, paraliaartă de spaimă, îmi șopti la ureche:

— Spune-mi, nu e chiar băiatul care a fost ieri la infirmerie?

— Nu, – i-am răspuns. Nu l-am văzut în viața mea!

Aşa era regula. Cel care cădea era uitat.

Noi nu eram eroi şi nici, nu pretindeam să fim. Nu ni e cuvenea nici decoraţia Congresului nici Crucea de Război, şi nici Crucea Victoriei. E adevărat că întreprindeam acţiuni dintre cele mai primejdioase, dar moartea şi aşariaul pericol de moarte aveau o semnificaţie foarte diferită pentru noi, care ne duceam viaţa în Auschwitz-Birkenau. Moartea era întotdeauna cu noi pentru că oricând puteam fi incluse în oricare dintre selecţiile ce se făceau zilnic. Doar o singură înclinare a capului putea însemna pentru noi condamnarea la moarte. Sosirea cu întârziere în for, maţie, la chemarea la apel, putea fi un pretext ca să fim pălmuite sau ca gardianul SS să se înfurie, să-şi apuce *Lugenil* şi să ne lase morţi pe loc dintr-o singură împuşcătură.

De fapt, ideea morţii ne intrase în sânge. Ştiam, că, orice ar fi, trebuia să murim: ne puteau gaaa, ne puteau incinera, ne puteau spânzura ori împuşca. Însă, membrii mişcării de rezistenţă ştiam cel puţin că dacă muream, muream luptând

pentru ceva.

Am arătat în paginile anterioare că eu serveam de factor poştal pentru scrisori şi pachete. Într-una din zile m-am furişat în infirmerie ca să strecor sub masă un pacheţel. Chiar în momentul acela Intră pe neaşteptate un gardian SS.

— Ce ascunzi acolo? – mă întrebă încruntând din sprânceae.

Cred că m-am făcut lividă, dar am reuşit totuşi să mă «tăpânesc şi i-am răspuns:

— Tocmai luasem nişte celuloză iar acum puneam restul la loc.

— Să vedem dacă e adevărat! – ţipă gardianul tot mai neîncrezător.

Cu mâinile tremurând am scos de sub masă o cutie cu pansamente şi i-am arătat-o. Spre norocul meu, n-a insistat i-i vadă conţinutul. Îmi aruncă o privire furioasă şi îţi văzu de drum. Dacă ar fi controlat cutia, aş fi fost pierdută.

Adeseori, trebuia să primesc scrisori sau pachete de la deţinuţii care efectuau muncile în

lagăr. Intermediarul era de fiecare dată altul. Ca să mă poată recunoaşte, purtam la gât o panglică de mătase în chip de zgardă. La rândul meu, trebuia să fac în aşa fel ca scrisoarea ori pachetul să ajungă la un deţinut care purta acelaşi semn. De multe ori, trebuia să mă duc să-l caut la spălătoare ori pe drumul la care lucrau bărbaţii.

La început, nu ştiam prea multe despre natura acţiunii la care participam, dar ştiam că făceam ceva util. Aceasta îmi era suficient ca să am curaj. Acum nu mă mai lăsam pradă crizelor de disperare. Mă forţam chiar să-mi înving sila şi să mănânc destul pentru a fi capabilă să lupt. A mânca pentru a nu slăbi era tot o formă de rezistenţă.

Noi trăiam să rezistăm şi rezistam ca să trăim.

Doctoriţa Mitrovna, chirurg la spitalul lagărului nostru, a fost prima femeie rusoaică pe care am văzut-o în viaţa mea. Am cunoscut femei din multe ţări dar eram curioasă să văd cum erau cele din Uniunea Sovietică. Era o femeie robustă, cu bust opulent, părul şaiten ai ochi castanii,

expresivi, ce păreau să pătrundă dincolo de cel la care privea. Era un adevărat medic; îşi îndrăgea foarte mult pacienţii şi se lupta să-i apere. Când dr. Mengele a selecţionat o femeie foarte bolnavă pentru a o transfera la „spitalul central”, ea a apărat-o cu înverşunare declarând ferm:

— Nu. Ea e sănătoasă. O să-i dăm drumul în mai puţin de trei zile.

Surprinzător e că dr. Mengele a fost de acord.

Crea în jurul ei o atitudine de respect şi era fiinţa cea mai naturală şi mai generoasă dintre câte am cunoscut. Nimeni nu avea atâta putere de muncă cum avea femeia aceasta în vârstă de cincizeci de ani. Când vedea că eram palidă de oboseală şi totuşi îmi continuam lucrul, îmi zicea:

— Tu ai putea fi o bună rusoaică.

Aceea era lauda supremă pe care ştia ea să mi-e aiuei.

Când ruşii au bombardat în Birkenau bucătăriile SS-işWlor, au fost rănite o mulţime de prizoniere. Eu am urmărit eu atenţie să văd dacă Mitrovna le favoriza pe compatrioatele ei. Însă ea

trata pe toate bolnavele ntpirtiaitor, reptându-i fiecăreia, fără excepţie, aceleaşi cuvinte încurajatoare:

— Hai, linişteşte-te, nu mai plânge!

În noaptea de Crăciun se alătură micii noastre festivităţi şi dansă cu bolnavele. Deşi nu avea aptitudini la cântat, ea cântă ca un copil fără să se intimideze. Ne spuse că atunci când era la casa ei, întotdeauna îi plăceau sărbătorile pentru că mâncarea era mai bună. De asemenea, am putut observa clar la ea faptul că respecta spiritul religios al tovarăşelor ei de captivitate.

— Trebuie să ne amintim că această seară de Crăciun o petrecem în captivitate – spuse ea –, că oamenii din toate ţările Europei sunt uniţi şi speră în realizarea aceluiaşi lucru: eliberarea.

Ulterior am cunoscut şi alte rusoaice: unele agresive, altele inimoase şi binevoitoare. Prin ele mi-am dat seama că pentru poporul rus comunismul e ca o religie. Poate credinţa în el le-a ajutat să îndure zbuciumul şi greutăţile vieţii din Auschwitz-Birkenau mai uşor decât alte

prizoniere.

De fiecare dată când o bolnavă trebuia trimisă la spitalul din lagărul F dr. Mitrovna era aceea care hotăra cine trebuia să care targa. Când, cu acest prilej, am ieşit pentru întâia oară din lagăr şi am văzut că porţile se închideau în urma mea, am început să plâng. Gardienii ne escortau, dar gardul de sârmă ghimpată nu mai era atât de aproape; spaţiul era un pic mai larg iar noi puteam respira în voie. Din acest motiv, considerării sarcina aceea demnă de orice efort.

Nouă, celor cinci, ne-a luat cincisprezece minute ca să transportăm femeile bolnave la baraca de operaţie. Acolo am asistat la o altă dramă: doctoriţele salvau o mulţime de femei prin intervenţii chirurgicale iar nemţii trimiteau bolnavele direct la camera de gazare.

Medicii îşi jucau rolul cu calm şi sobrietate. Am aruncat o privire în jur, prin încăperea de operaţie. Instrumentele, figurile îmbrăcate în alb şi mirosul de eter mi-au reamintit de soţul meu şi de spitalul nostru din Oluj. Eram cufundată în

marea aceea de amintiri când, deodată, cineva îmi şopti la ureche:

— Nu te mişca! Nu întreba nimic! Ia legătura cu Jacques, *Stubendienstul* francez din baraca 30.

Am rămas surprinsă. De unde se ştia că au făceam parte din mişcarea de rezistenţă? Mi-am dat seama imediat… se datora panglicuţei mele de mătase.

Primisem o sarcină şi trebuia s-o duc la îndeplinire. Dar cum? Prezenţa mea într-un spital dintr-un lagăr de bărbaţi ar fi fost ciudată, şi-apoi eram femeie.

Deodată. o infirmieră anunţă că dr. Mengele era pe-aproape. Doctorii căutară să-şi stăpânească frica. Se produse un vacerm de glasuri agitate:

— Ascundeţi imediat mănuşile de cauciuc!

— Deschideţi uşa! O să miroasă a eter!

Atunci am înţeles perfect totul. Oamenii aceia inimoşi obţinuseră instrumente şi anestezice în schimbul raţiilor lor de hrană, iar acum nu aveau altă soluţie decât să ascun-dă totul repede dacă nu voiau să fie pedepsiţi şi chiar executaţi pentru

„delictul” de a fi dovedit compasiune. Totuşi, operaţia trebuia să înceapă iar nefericita femeie zăcea pe masă urlând de durere. Se părea că aveau s-o opereze fără anestezie.

— Bestiile astea naziste! – am blestemat. Trebuie să ajung neapărat la baraca 30.

Când mă pregăteam să ies, am văzut pe targă nişte pături. Oameni bolnavi înfăşuraţi în pături nu era o raritate în spitalul din lagăr, iar pentru mine aceasta a fost o so-luţie. M-am înfăşurat într-o pătură şi am ieşit în fugă.

În sfârşit, l-am întâlnit pe Jacaues, infirmierul francez din baraca 30. I-am spus că am primit dispoziţii să mă duc la el. Se căţără până la *koia* de sus şi scoase de sub căpătâiu! unui bolnav un pacheţel.

— Dă asta geamgiului care lucrează în lagărul dumitale – îmi porunci el.

Când m-am întors la baraca de operaţie, camaradele mele nu mai erau acolo iar targa dispăruse. Am alergat spre intrarea în lagăr. Doctoriţa rusoaică discuta cu gardianul. Ne aflam

de prea mult timp în lagărul bărbaţilor iar lipsa mea putea fi observată.

Când doctoriţa mă zări venind cu pătura trasă pe cap, a înţeles, dar continuă să discute cu gardianul.

— Ţi-am spus că ne-a luat cineva păturile şi că am trimis-o pe prizoniera asta să ni le aducă înapoi. Ce nu înţelegi dumneata din asta? – pleda ea. Nu ştia nemţeşte decât un pic şi totuşi poate că asta ne-a salvat. Câteva cuvinte ruseşti, câteva nemţeşti şi, cumva, chestiunea a fost rezolvată.

În timp ce alergam înapoi, mă gândeam ce i-aş putea răspunde Mitrovnei dacă m-ar întreba unde am fost; dar ea nu m-a întrebat nimic.

După ce am sosit în lagăr, m-am interesat dacă geamgiul plecase. În ziua următoare Jacques a trimis însă pe altcineva, datorită căruia am putut, în sfârşit „să mă eli-berez de pachetul acela cu explozive care mi-ar fi peri-clitat atât de mult viaţa.

Îmi frământam mintea ce-o fi crezut în sinea ei dr. Mi-trovna. I-ar fi putut spune gardianului că

am părăsit grupul fără permisiune, iar prin asta s-ar fi spălat pe mâini şi ar fi fost scutdită de complicaţii. Dar ea, dimpotrivă, m-a aşteptat să sosesc. Văzând că lipseau păturile de pe targă a găsit o scuză inteligentă şi m-a salvat. Era într-adevăr o camaradă bună.

Îmi amintesc că pe lucrătorul acela care îmi aducea pachetele l-am văzut de multe ori discutând cu ea foarte aprins. Deci, bănuiesc că ea era membră a Rezistenţei. Femeia aceea liniştită şi cu mintea sclipitoare o fi aflat că şi eu făceam parte din organizaţia clandestină din lagăr. Poate că de aceea n-a protestat atunci când am plecat de la ba-raca de operaţie a lagărului F şi m-a salvat în faţa gardianului SS-ist.

Noi îi cunoşteam pe câţiva dintre membrii Rezistenţei, pentru că aşa era mai bine în caz de pericol. Poate că dr. Mitrovna nu aparţinea mişcării noastre, însă exista în caracterul ei ceva nobil, ceea ce m-a făcut să cred că era cu roi – întru totul.

În după-amiaza zilei de 7 octombrie 1944, cam

pe la orele trei, lagărul fu zguduit de o ei plozie asurzitoare. Prizonierele se uitau stupefiate unele la altele. De pe locul unde fusese crematoriul se ridica o imensă coloană de flăcări. Vestea se răspândi ca fulgerul. A explodat crematoriul!

Nemţii, care la ora aceea îşi făaeau siesta, îşi pierdură complet cumpătul şi începură să alerge în toate direcţiile zbierind ordine şi contraordine. Cu siguranţă, s-au temut le o răscoală. Sub ameninţarea puştilor ne obligară să ne întoarcem în barăci.

Dar ce se petrecea în realitate? Am profitat de relativul avantaj ce mi-l crea bluza de infirmieră şi am ieşit din spital furişându-mă până la bucătăriile care se aflau la vreo zece metri depărtare de intrarea în lagâr. De acolo se putea vedea drumul ce ducea spre crematoriu; era un foarte bun loc de observaţie.

Câteva detaşamente de soldaţi se îndreptau spre lagăr; unii în camioane, alţii pe motociclete. Apoi sosi infanteria Wehrmachtului urmată de camioane încărcate cu muniţii. Soldaţii au

înconjurat crematoriul şi au deschis focul cu mitralierele. M-am cutremurat. De ce? Li s-a răspuns prin câteva focuri răzleţe de revolver. Era o rebeliune? După câteva rafale de mitraliere, Wehrmachtul şi SS-ul ocupară locul”.

Ce se întâmplase? Grupul de rezistenţă din *Sonderkommando*, sclavii folosiţi la camerele de gazare, au alcătuit un plan ea să arunce cuptoarele în aer. Prin membrii grupului lui Pasche, ei şi-au procurat o cantitate de explozive, suficiente pentru a-şi pune planul în aplicare. Numai că, s-au ivit o serie de lucruri care au ieşit prost iar explozia n-a distrus decât una dintre cele patru clădiri.

Răzvrătirea a fost organizată de către un tânăr francez vreau, numit David. Ştiind că, oricum, era condamnat la moarte – fiindcă după trei sau patru luni toţi membrii din *Sonderkommando* erau lichidaţi –, a hotărât ca puţi-nul timp ce-l mai avea de trăit să-l folosească în mod util. El a fost acela care a procurat explozivele şi care le-a ascuns. Ulterior, evenimentele neprevăzute i-au zădărnieit

planurile.

Nemţii au anticipat data execuţiei celor din *Sonderkonvmando*. Într-o zi le-au dat ordin să se pregătească pentru a fi strămutaţi şi să părăsească clădirea crematoriului. Primul grup, alcătuit din vreo sută de oameni, s-a conformat ordinului, dar al doilea a protestat. Atitudinea acestor membri ai *Sonderkommando*-ului – dintre care cei mai mulţi erau tineri, oameni robuşti şi hotărâţi – a devenit un adevărat pericol pentru ierarhiile conducătoare ale lagărului.

Cei câţiva gardieni SS au fost atât de surprinşi încât, prudenţi, s-au retras să primească ordine şi întăriri. Până s-au întors, un cuptor, care între timp fusese umplut cu explozive şi stropit cu benzină, explodase.

Răsculaţii n-au mai avut timp să arunce în aer şi celelalte trei crematorii. Cei din *Sonder Twmmando-n* 1 de la al patrulea cuptor, profitând de învălmăşeală, au tăiat sârma ghimpată şi au reuşit să evadeze din lagăr. Unii au fost prinţi, dar restul reuşit să scape.

În timpul luptei care a urmat răscoalei, *Sonderkom*, mando-ul a rezist sălbatic. Nu dispunea decât de ciomege, de pietre şi de vreo câteva revolvere pentru a lupta contra asasinilor antrenaţi şi înarmaţi cu puşti automate. Un număr de patru sute treizeci au fost capturaţi, inclusiv David şi şeful lui, rănit mortal.

Represaliile au fost oribile. SS-iştii îi puneau pe prizonieri în patru labe, după rare, doi sau trei SS-işti îi împuşcau direct în ceafă cu o precizie diabolică. Cei care ridicau capul să vadă dacă le venea rândul primeau înainte de a fi executaţi câte douăzeci şi cinci de lovituri de ciomag.

După răscoala aceea, au urmat în lagăr tot felul de represalii. Bătăile au devenit mai frecvente, la fel ca selecţiile în masă. Dr. Mengele cuprins de furie a tras cu revol-verul asupra unor selecţionate care încercară să scape de el. Subordonaţii lui îi urmară exemplul. Până a început să plouă suprafaţa lagărului a rămas toată acoperită de sânge.

În ceea ce priveşte cele câteva sute de oameni

din *Sonderkommando-ul* care n-au luat parte la răzvrătire, ei au fost împuşcaţi pe grupuri în pădurile din împrejurimi. În aceste împrejurări a fost omorât şi dr. Pasche, medicul francez din *Sonderkommando*, care fusese un membru activ al mişcării de rezistenţă. El a fost acela care ne-a furnizat datele despre activitatea Sonderkommando-ului. L., care l-a văzut puţin înainte de a fi executat, ne-a spus că vorbea de apropiatul său sfârşit cu un curaj exemplar.

Eram descurajate că explozia crematoriilor fusese un eşec? Bineînţeles că eram descurajate. Dar faptul că ea ar fi putut fi realizată era o dovadă clară că lucrurile se schimbau chiar şi în Auschwitz-Birkenau.

CAPITOLUL XXI

PARISUL A FOST ELIBERAT!

În timpul unei pauze a lucrătorilor, a apărut la infirmerie, în 26 august 1944, un deţinut francez. 11 mai văzusem înainte pe acest omuleţ cu ochi căprui, faţa suptă şi plină de amărăciune – înfăţişare tipică nouă, celor care ne târam

existenţa în Birkenau. Era el, şi totuşi nu părea să fie el. Când ne-a întins mâna pentru tratament, nu înţelegeam de unde-i venea zâmbetul acela neobişnuit, clipirile din ochi, satisfacţia ce-i iradia pe chip şi siguranţa de sine.

Ce-o fi însemnând asta? mă gândeam eu. Poate că mă înşelau ochii, dar arăta de parcă ar mai fi crescut în înălţime. Ciudata lui bună dispoziţie m-a cam neliniştit. De-ţinuţii din lagăr erau tot timpul copleşiţi de amărăciune şi disperare, iar aici era unul ce părea gata să plesnească de bucurie.

Trebuie să fiu cu băgare de seamă, mi-am zis în gând. Bietul om, ceva nu-i funcţiona normal! De altfel, nu erau rare asemenea cazuri. M-am uitat neliniştită spre uşă. El a observat reacţia mea şi îşi înclină capul spre mine.

— Parisul a fost eliberat! – îmi şopti el la ureche.

Am rămas ca o statuie. Eram atât de tulburată, încât n-am fost în stare să mai scot niciun cuvânt. Tot uitându-mă la el am uitat să-i

mai fuc tratamentul. Eram copleşită de vestea pe care mi-o aduse. Abia atunci am înţeles cărui fapt se datora starea de fericire a deţinutului francez. Şi totuşi, încă nu puteam să cred. Am reflectat un moment: Poate e nebun cu adevărat! apoi îmi veni să urlu sau să fac ceva, orice. Am izbucnit într-un hohot de râs nestăpânit.

De fiecare dată când auzeam că Aliaţii au suferit în luptă un eşec, trebuia să fac mari eforturi ca să-mi ascund mâhnirea şi să inventez ştiri mai bune pentru a putea fi menţinută la înălţime starea morală a deţinutelor. Ce fericită am fost când, în sfârşit, am putut să-i şoptesc unei par ciente iar apoi alteia că Aliaţii ocupaseră într-adevăr Parisul.

Parisul a fost eliberat!

Prima pacientă căreia i-am dat această veste a fost o femeie care avea picioarele bolnave. Mă ascultă, deschise ochii mari plini de uimire şi îşi trase afară din prici picioarele infectate. N-a rostit niciun cuvânt, dar a început să plângă. Am plâns amândouă. Vestea era prea mare pentru a fi

primită doar cu o simplă bucurie.

Cu ce repeziciune s-a răspândit ştirea! La spălătoare şi la latrine deţinutele se îmbrăţişau şi se sărutau; la spital, bolnavele din pat, sleite de puteri, se ridicau în coate, zâmbeau unele la altele şi dădeau afirmativ din cap.

Fiecare adăuga câte un amănunt în plus la vestea originală. Spre seară, imaginaţia noastră eliberase deja întreaga Europă cu ajutorul „Tammiesuilor[18] – toţi soldaţii vorbitori de limbă engleză erau pentru noi „Tommies".

Prizonierele franceze n-au vorbit nimic timp de câteva zile; umblau cu capul în nori.

Prin radioul secret, grupul lui Pasche a îndrăznit că asculte alocuţiunea generalului De Gaulle transmisă din Paris. Am aflat de eroismul parizienilor oare au ridicat bari-cade, împiedicându-i p° hitlerişti să distingă splendorile acestui îndrăgit centru al Franţei.

Am simţit deja că prea ni se umpluse paharul iar în timpul apelurilor le făceam camaradelor

18 Tmmmy «ste porecla dată soldata!ni amel«z (*-*.}-

noastre semne cu coada ochiului. Toate înţelegeau ce înseamnă semnele acelea.

Reacţia SS-tetilor s-a dezlănţuit cu repeziciune. Supa, hrana noastră, a devenit şi mai rea ca înainte. Au fost spânziuraţi un polonez şi trei francezi pentru răspândire de „zvonuri false”. L-au împuşcat pe „Ţar”, un inginer rus, care, în ciuda poreclei sale, era ifin comunist înflăcărat. Mii şi mii de5 prizonieri au fost exterminaţi în masă în camera de gazare, iar aceasta în chiar ajunul marii victorii a Aliaţilor I

După eliberarea acestui „Oraş Lumină” me-am dat frâu liber imaginaţiei şi-am început să ne facem planuri măreţe.

— Toată noaptea dis-rutam cum îi vom primi pe Aliaţi. Deasupra Auschwitz-ului vedeam apărând deodată avioane din care se lansau paraşutişti; în ziua aceea sublimă ne uitam la cer şi, în locul norilor de fum eructaţi din crematoriu, vedeam pârâutiştii nord-americani, britanici şi sovietici. Asupritorii nazişti cuprinşi de spaimă îngenunchiau în faţa noastră implorând îndurare!

Pe eliberatorii noştri îi primeam cu sărutări. Nici nu ne mai aduceam aminte că eram nespălate şi zdrenţăroase, şi nici că sărutările noastre erau departe de a fi îmbietoare. În tot cazul], ne-am propus să ne facem haine frumoase din mătasea paraşutelor.

„Toate prizonierele care au rudenii în Statele Unite ale Americii vor fi schimbate cu prizonieri de război germani. Acest* deţinute vor trebui să dea atât numele şi adresele rudeniilor lor nord-americane cât şi datele personale proprii: numele, adresa anterioară, data naşterii etc”. Acest ordin provocă o nouă agitaţie între deţinutele lagărului. Toate prizonierele începură să-şi frământe creierii, zi şi noapte, ca să-şi amintească de numele vreunei rudenii îndepărtate pa care ar fi putut-o avea în America. Câteva au, ajuns să şi plângă pe motivul că nu puteau să-şi reamintească de numele verişorului; altele pentru că ele nu purtaseră corespondenţă cu rudeniile lor de peste ocean.

O mulţime de deţinute, care aveau numele şi

adresele necesare, completară o listă lungă. Foarte multe dintre noi ne făceam deja planul că o să petrecem Crăciunul în America, dacă totul merge bine. Cu toate că naziştii ne înşelaseră în nenumărate rânduri, noi eram din nou gata să-i credem. Mi-a venit însă în minte trucul cu fatalele cărţi poştale. Dar de această dată nici măcar *blocovas* nu mai ştiau ce să creadă.

Câteva săptămâni mai târziu, cârmuitorii lagărului i-au adunat pe toţi „americanii”, cum le ziceam noi acum, le-au dat haine nea şi i-au dus la staţia gării. Acolo au aşteptat o bună bucată de vreme până vagoanele de vite să fie gata de plecare, dar ei au intrat în ele plini de bucurie.

Vestea se răspândi ca fulgerul prin tot lagărul:

— „Americanii” sunt pe punctul să plece!

Ne-am năpustit până la cel mai îndepărtat capăt al lagărului nostru ca să-i vedem la plecare.

Naziştii îi înţoliseră pe „americani” cu paltoane. Acum, călătorii ne fluturau din mâini în semn de rămas bun, iar unii ca să ne arate că primiseră şi mănuşi; alţii îşi ridicau picioarele ca

să le vedem încălţămintea. Totul părea cu atât mai ciudat cu cât, de data aceasta, SS-iştii nu ne mai alungară din preajma gării.

— Ce minunat trebuia să se simtă fiecare dintre „americanii” aceia! – oftam noi în timp ce ne întorceam cu capetele plecate la barăci.

Eram abătute şi invidioase. Acum, pentru prima dată, n-am mai dat năvală în jurul *Stubendienst-ei* la distribui-rea mâncării. *Blocova* a rămas surprinsă văzând că deţinutele se aşezau liniştite să-şi mănânce lăturile; erau duse pe gânduri, meditau la marele prilej pe care ele l-au pierdut.

La aproximativ două săptămâni de la acest eveniment, un membru din grupul Pasche mi-a vorbit despre „americani1 fuseseră duşi într-un alt lagăr din împrejurimi.

— Trebuie să mai aşteptaţi un pic până ce totul vă fi pus la punct pentru călătoria finală – le-au spus SS-iştii.

Ceva era în neregulă, evident, pentru că situaţia s-a schimbat dintr-odată. Îmbrăcămintea

şi încălţămintea ce fuseseră date „americanilor” au fost întoarse pe ascuns în depozitele cu efecte ale lagărului. Bieţii „americani”, fuseseră exterminaţi!

După câteva zile de la plecarea „americanilor” am aflat că între deportaţii din Baraca No. 28 se afla şi un cetăţean nord-ejnerican. Auzisem despre el de la un deţinut care lucra de obicei în lagărul nostru. Era dr. Albert Wenger, avocat şi expert economic. Când Hitler a declarat războiul, el te afla la Viena. Consulatul elveţian a încercat să-l trimită înapoi în Statele Unite prin Elveţia, dar nu i s-a dat voie pentru că nefericitul Wenger comisese grava „crimă” de a fi adăpostit o evreică. A fost arestat de Gestapo şi trimis la Auschwitz-Birkenau.

Am încercat să iau legătura cu el, aşa cum făcusem acolo şi cu alţi cetăţeni nord-americani, dar n-am reuşit.

După eliberare, i-am citit depoziţia oficială, pe cre o făcuse reprezentanţilor armatei eliberatoare. Am înserat aici o parte din respectiva depoziţie

pentru a face cunoscut poporului nord-american[19] cum erau trataţi cetăţenii ei de către Germania nazistă:

„După ce Hitler a declarat război Statelor Unite, eu eram obligat să mă prezint la comisariat de două ori pe săptămână, pentru că eram considerat duşman din altă ţară. Consulatul elveţian a propus să fiu schimbat şi trimis înapoi în Statele Unite. Cu toate acestea, la 24 februarie 1944, am fost arestat de Gestapo pe motivul că adăpostisem o evreică fără să o denunţ. Am fost trimis, ca deportat, în lagărul de concentrare din Auschwitz. Acolo am ajuns la 6 martie, nespălat şi înfometat, după ce petrecusem un timp îndelungat în diferite lagăre şi lemniţe ale poliţiei.

Vremea era rece şi umedă, iar ca bun venit mi-au făcut un duş rece, după care m-au pus să stau în pielea goală pe o alee între două barăci. Apoi mi-au dat un veşmânt subţire, de vară, şi m-au băgat într-o baracă-oarentină. Cel închişi acolo

19 Versiunea engleză a arestei cărţi a fost publicată în S.U.A., sub titlul Five Chimneys şi I survived Hitler’s Ovens (n.n.).

erau bătuţi şi maltrataţi din orice motiv. Nu ştiam când erau libere latrinele, dar când ne prindeau acolo, ne băteau cu bastoanele de cauciuc…

Ne puneau să dormim câte patru inşi pe un pat îngust de 0,75 de centimetri. Viaţa noastră nu era decât un calvar necfârşit, nu numai ziua ci şi noaptea. Prin 23 martie, aproximativ, m-am îmbolnăvit – contractasem apghină şi pneumonie –, iar la 24 martie mi s-a dat voie să merg în clădirea destinată bolnavilor: Baraca No. 28.

După ce m-am refăcut, am lucrat întâi ca infirmier şi ca *Schreiber* (contabil) de baracă, iar la 6 fârşit ca supraveghetor al ei. Mâncarea era alcătuită în cea mai mare parte din apă, napi şi cartofi putrezi. Cu această hrană, cei mai mulţi dintre prizonieri se subţiaseră şi se ruinaseră, văzând cu ochii, în aşa hal, încât aproape că se transformaseră în „Musulmani 1. În aceste condiţii, li se îngăduia să meargă la infirmerie, însă numai pentru anumite boli, ca de exemplu, diareea, pneumonia etc.

Dr. Endress, medicul lagărului, venea la

fiecare trei săptămâni să-i aleagă pe cei mai ruinaţi dintre „Musulmani”. În ziua turnătoare soseau autocamioanele iar acei nefericiţi, lăsaţi i adesea numai în cămaşă, erau aruncaţi în ele, ea animalele la abator. Îi transportau la Birkenau unde erau asfixiaţi în camera de gazare iar apoi arşi în crematoriu.

Vă asigur că totul e adevărat, deoarece m-am convins personal din următoarele fapte: 1) Efectele victimelor erau returnate de la Birkenau, în ziua imediat următoare aşa-sinării lor, pentru a fi dezinfectate. 2) În cazul transpor-turi1 or obişnuite, dacă deportaţii trimişi acolo rămâneau în via tă, îmbrăcămintea niciodată nu era returnată. Însă în celălalt caz, lagărul îşi salva rufăria de corp şi restul hainelot pentru a le da apoi altor deportaţi. Despre soarta acestor victime am putut să mă conving din „listele de evidenţă” pe care le-am citit la birourile centrale. Am aflat acolo că înainte cu cinci sau şase zile, iar adeseori cu trei zile, numele şi numerele acestora (ale selecţionaţilor) erau înscrise deja pe liste ca

„decedaţi”. În general, asasinatul prin ga-zare a deportaţilor debilitaţi la maximum sau a celor indezirabili nu era un secret pentru nimeni, pentru că la crematorii lucrau mulţi deportaţi iar aceştia nu tăceau, ci le vorbeau, din când în când, altor deportaţi despre cele ce se petreceau cu prizonierii. Chiar comandantul lagărului, *Hauptsturmführer*-ul Hessler, pentru a pune capăt panicii care se crease printre prizonieri şi a-i domoli pe deportaţii evrei, a ţinut o cuvântare, în Baraca No. 28 din lagărul central al Auschwitz-ului, spunând că nu vor mai exista execuţii prin gazare. Aceasta a fost în luna ianuarie 1945 şi confirmă veridicitatea afirmaţiilor mele.

Până în luna aprilie 1943 nu se făcea răci o diferenţă între cei care erau lichidaţi prin gazare. După această dată numai evreii şi ţiganii erau asasinaţi în acest mod. Neevreii indezirabili erau nimiciţi în Baraca No. 11 ori erau ucişi prin injecţii cu fenol în inimă. Aceste injecţii ou fenol au fost aplicate la început de către *Oberscharführer*-ul Klaehr, după aceea de către *Oberscharjuhrer-ul*

Scheipe, *Unterscharführerul* Hanţei, *Unterscharführerul* Nidowitzky (poreclit şi Napoleon) şi de către doi internaţi pe nume Rausnik şi Stessel, care au plecat împreună, în acelaşi transport.

Printre deportaţii care au murit prin gazare s-a aflat şi „deportatul protejat? (*Schutzhaeftling*-ul) Joseph Iratz, din Viena, (probabil dintr-o eroare deoarece, potrivit regulilor, „deportaţii protejaţi" nu erau supuşi gazării).

Din transportul meu (alcătuit din 250 de „deportaţi protejaţi", în total) patru au fost omorâţi prin gazare. În luna ianuarie 1944, a fost ucis prin gazare un cetăţean al Statelor Unite pe nume Herbert Kohn, care era slăbit la maximum. Eu reuşisem să-l salvez de câteva selecţii anterioare, dar după aceea el a fost trimis la altă baracă şi n-a mai putut scăpa de soarta lui. Kohn fusese arestat de Gestapo în Franţa, în timpul unei razii, şi trimis apoi, ca evreu, la Auschwitz. Un alt cetăţean american, pe nume Myers, din New York, a fost ucis tot în camera de gazare. El era din altă

baracă. Aş putea enumera mult mai multe cazuri similare, dar, din nefericire, nu-mi aduc aminte de nume.

În toamna anului 1943, germanul, „deportat protejat”, Willi Kritsch, în vârstă de 28 de ani, arhitect, a fost bătut cu un ciomag de către *Unterscharführerul* Nidowitzky, într-una din izbucnirile sale sadice, până ce Kritech se prăbuşi la pământ. Şi, fiindcă în el mai pulsa viaţă, Nidowitzky porunci să fie dus la sala de operaţie unde el însuşi îi dădu o injecţie cu fenol. Moartea victimei a fost motivată prin „boală de inimă”.

La fiecare două sau trei luni avea loc execuţia în masă prin împuşcare, la peretele morţii din Baraca No. 11. În cuirsul acestor execuţii, baraca era închisă; numai personalul spitalului avea voie să treacă prin faţa ei. Am văzut cu propriii mei ochi, pe la sfârşitul lui 1943 sau începutul lui 1944, cum ţirau infirmierii cadavrele dezbrăcate în auto-camioane. Erau trupuri de femei şi bărtfeţi tineri, oameni sănătoşi. După ce autocamionul era încărcat, sosea un altul, şi jocul continua mai

departe în acelaşi mod. Prin barăcile No. 10 şi 11 sângele curgea şuvoi. Deportaţii din baraca de deparazitare şi din clădirea destinată bolnavilor acopereau sângele victimelor cu nisip şi cu propria lor cenuşă.

În octombrie 1944, consilierul comercial din Viena Berthold Strofer a fost chemat la Baraca No. 11 de unde nu s-a mai întors niciodată. Câteva zile mai târziu, am aflat de soarta lui de la funcţionarul principal al biroului. Acesta mi-a arătat în fişa personală a lui Strofer indicaţia „moarte”. În acelaşi mod a pierit şi dr. Saimuel. Cei doi au fost omorâţi pentru că, probabil, văzuseră şi aflaseră prea multe, în noiembrie 1943, doctorul Ritter von Burse l-a acuzat pe Joseph Rirttner, mecanic de locomotivă din Austria, pe dr, chirurg Arwin Valentin din Berlin, pe dr, veterinar Masur din Berlin şi pe mine că suntem duşmanii Reichului hitlerist şi că am calificat S.S. –ul drept o bandă de asasini iar pe Hitler şi pe Himmler asasini de mase umane.

De asemeni, ni s-a atribuit afirmaţia că

Germania era pe punctul de a pierde războiuil. Trebuie să-i mulţumim avocatului Wolkinsky că n-am fost împuşcaţi. El l-a caracterizat pe Burse drept un vântură-lume şi atenuă din forţa acuzaţiei, dar *Unterscharführer-vH* Laehmaim m-a bătut pentru a mă face să recunosc.

Puţin înainte de a fi eliberaţi de către armata sovietică, noul SS-ist *Hauptsturmjiihrer*-\îl Krause a bătut, fără niciun motiv, doi deportaţi care lucrau la bucătărie. Unul dintre ei era doctorul olandez Ackermann. La 25 ianuarie 1945, poliţia SS a încercat din nou să ne facă să ieşim afară din lagăr pentru a ne extermina. Numai datorită rapidei înaintări a victorioasei armate sovietice am scăpat cu v, iată”.

193

EXPERIMENTE „ŞTIINŢIFICE”.

În perioada cât am lucrat în spitalele lagărului F.K.L. Şi al lagărului E, am îngrijit mulţi „cobai” de natură umană, victime ale experimentelor „ştiinţifice” practicate în Auschwitz-Birkenau. Doctorii nazişti aveau la dispoziţia lor sute de mii

de sclavi şi, întrucât aveau mână liberă să facă ou fiinţele acelea tot ce le trăsnea prin cap, au hotărât să facă pe ei experimente. Niciun *OM* cu respect faţă de fiinţa umană nu s-ar fi dedat la asemenea experimente, dar contingentul de medici nazişti, dimpotrivă, făceau paradă de ele.

Nu numai medicii SS făceau experimente; ei şi-au adunat o mulţime de medici dintre deportaţi, pe care i-au obligat să lucreze la ele sub supravegherea doctorilor SS. Oricât de oribile erau acele experimente de laborator, cei care le-au efectuat ar fi putut avea o scuză, dacă ar fi fost măcar convinşi că ceea ce făceau era în slujba ştiinţei şi că, în final, suferinţele acelor nefericiţi „cobai" i-ar salva pe ceilalţi de suferinţe.

Nici în plan ştiinţific n-a existat niciun avantaj, niciun beneficiu. Fiinţele umane erau sacrificate cu sutele de mii, şi aceasta a fost tot. De altfel, medicii deportaţi înrobiţi sabotau „experimentele" cât puteau. În afară de aceasta, exista o asemenea dezordine şi o lipsă de metode în acele pretinse „experimente ştiinţifice", încât ele constituiau mai

degrabă nişte exerciţii barbare decât cercetări cu adevărat serioase. Toţi am văzut copii care se distrează smulgând fără milă la „insecte picioarele şi aripile. Acolo era la fel, cu o singură deosebire: oamenii erau insectele.

Unul dintre cele mai obişnuite şi, totodată, mai nefolositoare experimente consta în inocularea unui germene infecţios la grupuri de deţinuţi. Şi, în timpul cât dura reacţia organismului la germenul respectiv, doctorii obişnuiau să-şi piardă orice interes pentru planul lor. Ce se întâmpla cu „cobaii”? Dacă aveau noroc, erau trimişi la spital iar dacă nu, atunci direct la camera de gazare. Numai în cazuri excepţionale erau supuşi observaţiei.

Se făceau adeseori experimente cu totul iraţionale. Unor doctori SS le-a venit ideea să studieze cât timp putea rămâne în viaţă un om alimentat exclusiv cu apă sărată. Alţii şi-au ţinut „cobaiul” cufundat în apă cu bulgări de gheaţă, pretinzând că observau efectul „băii” asupra temperaturii interne a organismului uman. După

asemenea „experimente” oamenii nu mai trebuiau să meargă la spital; erau candidaţi pentru camera de gazare.

Într-una din zile, au apărut la infirmerie câteva infir-miere întrebând:

— Cine are insomnii?

Vreo douăzeci de internate au acceptat să ia o doză dintr-un praf alb, necunoscut de noi, preparat probabil pe bază de morfină. A doua zi, zece dintre ele au murit, acelaşi experiment a fost făcut pe alte femei, mai vârstnice, dar peste 70 au murit în aceeaşi noapte.

Când naziştii ani încercat tratamentele noi pentru rănile cauzate de bombele cu fosfor ale americanilor, ei au ars cu fosfor carnea vie de pe spatele a cincizeci de prizonieri ruşi. „Experimentaţii” n-au primit nicio îngrijire medi-cală. Aceia care au supravieţuit au fost exterminaţi.

Unul dintre experimentele favorite era acela făcut pe femeile nou sosite a căror menstruaţie era, încă, normală. În timpul ciclului menstrual li

se spiânea dintr-odată brutal:

— Peste două zile veţi fi împuşcate!

Medicii SS voiau să ştie ce efect producea o asemenea veste asupra fluxului menstrual. Un profesor de histologie şi-a publicat chiar un articol, într-o revistă ştiinţifică din Germania, despre observaţiile sale asupra hemoragiilor prewvocate la femei în urma unor veşti de acest soi.

Medicul-şef SS, dr. Mengele, avea două subiecte de „cercetare” favorite: gemenii şi piticii.

La prima selecţie, gemenii şi piticii erau scoşi din co-loane şi puşi separat, pe de posibil împreună cu mamele lor, iar apoi trimişi la lagărul F.K.L. Pe dr. Mengele îl interesau foarte mult gemenii, indiferent de vârsta ori de sexul lor. Ei se bucurau şi de unele favoruri: nu li se luau hainele şi nu erau raşi pe cap. Mengele a mers atât de departe cil grija lui pentru gemeni, încât, la exterminarea lagărului cu cehi, el a dat ordin să fie lăsat în viaţă un set de 10 cupluri de gemeni.

Îndată ce soseau, cuplurile de gemeni erau

fotografiaţi din toate unghiurile posibile. Apoi începeau experimentele, care erau extraordinar de încurcato şi făcute la voia întâmplării. De exemplu, umila din gemeni i se injecta o anumită substanţă chimică, după care, doctorul aştepta declanşarea reacţiei, dacă nu uita între timp de ea. Dar chiar şi atunci când observaţia continua, ştiinţa nu câştiga nimic din simplul motiv că substanţa injectată nu producea niciun efect spectacular. Când medicii foloseau uşn preparat presupus a-i provoca subiectului o schimbare în pigmentaţia părului, ei aşteptau. Pierdeau zile în şir cugetând asupra lui şi examinându-l la microscop. Rezultatele nu duceau la nimic senzaţional iar experienţa era abandonată.

Piticii constituiau şi ei o adevărată pasiune pentru dr. Mengele. Îi colecta cu deosebit interes. În ziua în care a descoperit, într-un transport, o familie de cinci pitici, şi-a ieşit din minţi de bucurie. Dar mania lui era una de co-lecţionar, nu de om de ştiinţă. Experimentele şi observaţiile sale le făcea într-un mod iraţional. Când se ocupa

de transfuzii, folosea înadins grupe sanguine diferite de cele ale subiectului. Fireşte, urmau complicaţii. Dar Mengele nu trebuia să dea socoteală nimănui de încercările sale; făcea tot ce îi trecea prin cap iar experimentele sale erau ale unui diletant smintit.

Nu departe de lagăr, a fost instalată o staţiune de experimentare care părea să aibă un caracter ştiinţific. Dar numai părea. Nu era greu de constatat că „munca” ce se desfăşura acolo nu era altceva decât o orgie de crime, făcute pe material uman, cu totul lipsite de scrupule din partea aşa-zişilor cercetători.

Experimentele lacelea urmăreau, teoretic, să adune informaţii pentru Wehrmacht.

— De cele mai multe ori, ele constau în testarea rezistenţei: rezistenţă la frig, la căldură sau la emoţii puternice. Sute şi sute de oameni au murit în cursul acelor experimente făcute în staţiunea experimentală din Auschwitz şi din alte lagăre. Cu preţul a sute şi mii de victime, ştiinţa nemţească a ajuns în final la concluzia cât putea

supravieţui un om ţinut ceasuri întregi în apă cu bulgări de gheaţă, la o temperatură prestabilită. De asemeni, a ajuns să stabilească cu precizie (!) la cât, timp survenea moartea unul om în urma arsurilor făcute la diferite grade de temperatură.

Am menţionat despre încercările de a determina rezistenţa organismului uman la foame. „Musulmanii” mai ales, care erau cei mai atrofiaţi, erau forţaţi să bea incredibile cantităţi de supă, experiment care le era fatal. Am aflat de câteva cazuri în care deportaţii devoraţi în mod groaznic de foame se ofereau în mod voluntar acestei alimentaţii forţate. Fiul unui prim-ministru, M., era atât de lihnit de foame, încât s-a oferit să servească de „cobai” la experimentarea malariei, pentru că subiecţii acestor experimente primeau raţii duble de „pâine, timp de câteva zile.

S-au făcut, de asemeni, experimente legate de diagnos-ticare. Cazurile socotite interesante erau scoase din spital şi decimate, pur şi simplu, ca să poată fi folosite la disecţii şi autopsii. Când mai mulţi pacienţi aveau acelaşi fel de dureri, li se

aplicau tratamente diferite iar în a doua fază îi omorau, ca să se poată trage concluziile asupra experimentului. De cele mai multe ori, pacientul era omorât fără să se mai gândească cineva a-i examina cadavrul – se aflau destui morţi acolo, în Auschwitz.

Compania germană Bayer a trimis lagărului sticluţe cu medicamente, fără eticheta prin care să le fie indicat con-ţinutul. Produsul acela era injectat celor tuberculoşi. Ei nu erau trimişi la camera de gazare. Supraveghetorii lor aşteptau să moară, şi moartea survenea repede. După aceea, o parte din plămâni era trimisă la un laborator stabilit de Bayer.

Odată, Compania Bayer a adus lagărului 150 de femer pe care au fost experimentate nişte preparate medicamentoase necunoscute, probabil pentru testare cu hormoni.

Institutul Weigel din Cracovia a trimis lagărului vacci-nuri. Şi acestea trebuiau experimentate şi „perfecţionate. Victimele au fost alese dintre prizonierii francezi, în special

membrii clandestini ai serviciului de investigaţii francez, de care hitleriştii voiau să se descotorosească.

Aproximativ două mii de preparate organice au trebuit expediate la Universitatea din Innsbruk. Potrivit instrucţiunilor, preparatele acelea trebuiau încercate numai pe ca-davre absolut sănătoase – adică pe trupurile gazate, spânzurate ori împuşcate, *când erau sănătoase*!

Într-o zi, un mare număr de femei, majoritatea poloneze, au fost folosite în experimente de vivisecţionare: scoatere şi transplantare de oase, de muşchi şi diferite altele, pe trupuri vii. Pentru efectuarea şi urmărirea rezultatelor acestui fel de experimente, au sosit chirurgi SS din Berlin. Disecţiile se făceau în condiţii groaznice; victima era legată de masa de operaţie, într-o încăpere primitivă, iar intervenţia chirurgicală se făcea *fără asepsie*. Chiar şi după operaţie, când aceşti „cobai” de natură umană suifereau dureri cumplite, nu li se dăd ea nimic care să te aline suferinţele.

Pentru a-şi îmbogăţi studiul despre rase, naziştii obişnuiau să ia de la deţinuţi anumite cantităţi de sânge. Dincolo de un interes ştiinţific, sângele prizonierilor era folosit pentru a face transfuzii nemţilor răniţi pe front. De la fiecare donator „voluntar” se lua cinci sute de cm3 de sânge, care era trimis imediat armatei. Când hitleriştii încercau să salveze vieţile soldaţilor Wehrmachtului, uitau că sângele de evreu era de „calitate inferioară”.

M-am referit mai sus la „injecţii în inimă”, cum le ziceau deţinutele la „injecţiile intracardiace cu fenol”. Câteodată, lichidul din fiole era un preparat pe bază de benzină ori petrol. Această „metodă” era folosită în spitale pentru a-i lichida pe bolnavi, pe cei secătuiţi de puteri şi pe cei consideraţi „inutilizabili”.

Am discutat odată cu un medic polonez care a fost forţat să facă astfel de injecţii tovarăşilor lui de captivitate, timp de două zile la rând.

— Când mşdicul SS m-a chemat la spital – mi-a povestit el –, nu aveam idee despre ce era vorba.

Mi-a dat ordin să injectez pacienţii în cavitatea inimii, atenţionân, du-mă că lichidul trebuia injectat imediat ce constatam că acul seringii a pătruns în cavitalc.

Doctorul polonez a executat ordinul iar pacienţii au murit pe loc.

Un alt experiment nebunesc era de a-i pune j/e bolnavi să stea în arşiţa soarelui. Nemţii voiau să verifice în cât timp ajungea muribund un bolnav ţinut fără apă în bătaia soarelui.

La vreo 30 de km de lagărul nostru se afla un institut*” de experimentare amenajat special pentru experimente de fecundare artificială. Acolo erau trimişi cei mai dotaţi dintre medicii prizonieri şi cele mai frumoase femei., Naziştii acor-dau o deosebită importanţă acestui gen de experimente. Eu n-am putut să văd „munca” ce se desfăşura acolo de-oarece locul acela era cel mai straşnic păzit dintre toate. Însă am reuşit să obţin câteva informaţii.

Hitleriştii au experimentat fecundarea artificială pe un mare număr de deţinute, dar n-au

dat rezultate. Eu am cunoscut femei care au fost supuse la aceste experimente şi care, întâmplător, au supravieţuit, dar se jenau să vorbească despre ele.

La un alt grup de femei li s-au făcut injectări cu hor-moni sexuali. N-a fost posibil să aflăm natura substanţei injectate sau rezultatele obţinute de medicii SS. În urma acestor injectări, la multe femei le apăreau abcese, care le erau deschise în Baraca 10.

Despre experimentele de sterilizare sunt, însă, bine informată. Ele au fost practicate în Auschwitz-Birkenau sub conducerea unui medic polonez, care a fost executat de către nazişti câteva zile înainte de a evacua lagărul. În cadrul acestor experimente se încercau comparaţii între rezultatele obţinute cu metode chirurgicale şi cele obţinute cu ajutorul razelor X. La spital am văzut multe femei bolnave care trecuseră prin centrul de experimentare; – aveau arsuri puternice cauzate de radiaţii.

De la bolnave şi de la medicii prizonieri am

aflat despre aceste experimente. Victima era expusă radiaţiilor cu raze X care, treptat, deveneau din ce în ce mai intense. Din timp în timp, iradierea era întreruptă, ca să se vadă dacă subiectul mai era capabil de copulaţie. Totul se desfăşura în Baraca 21 sub supravegherea medicilor SS. După ce doctorul se convingea că radiaţiile au distrus definitiv puterea de fecundaţie, „cobaiul" era trimis să moară în camera de gazare. Alteori, când iradierea lua prea mult timp ca să producă efectul dorit, victima era castrată chirurgical.

în august 1944, hitleriştii au sterilizat aproximativ 1.000 de băieţi într-o 13 şi 16 ani. Le-au fost înregistrate numele şi data sterilizării. După câteva săptămâni, au fost duşi la laboratorul Barăcii 21 şi chestionaţi despre rezultatul acelei prime faze a „tratamentului": despre dorinţele lor, poluţiile nocturne, pierderea memoriei etc.

După aceea, medicii i-au silit pe băieţaşi să se mastur-beze. Le provocau erecţia printr-un masaj r. l glandelor prostatice. Când treaba aceasta îl

obosea pe „*masseur* atunci „savanţii” nazişti foloseau un instrument de metal, care îi provoca victimei o durere îngrozitoare.

Sperma era examinată de un bacteriolog, care determina vitalitatea spermatozoidului... În anul 1944, nemţii au trimis lagărului un microscop fosforescent cu ajutorul căruia, să se poată observa diferenţa dintre spermatozoizii vii şi cei morţi.

(Medicii SS făceau uneori castrări incomplete: extirpau victimei un sfert sau o jumătate din testicul; alt? ori extir-pau tot testiculul şi-l trimiteau apoi la Breslau într-un tub sterilizat cu formalină (10%) pentru a face un studiu histopatologic al ţesuturilor. Aceste operaţii se făceau cu injecţii intrarahidiene cu novocainã. Băieţaşii erau izolaţi de ceilalţi şi trimişi la Baraca 21, unde erau observaţi cu atenţie. După ce experimentul era încheiat, urma obişnuita „recompensă”: camera de gazare.

Îmi amintesc de cazul unui băiat polonez, pe nume Gruenwald, în vârstă de douăzeci de ani.

Prof. Klauberg a ordonat să i se facă radiaţii cu raze X. Timp de două luni, radiaţiile nu, şi-au făcut efectul dorit, aşa că, băiatul a fost mutat la Baraca 21 pentru castrarea lui totală. Dar, radiaţiile îi fuseseră aplicate în doze atât de mari, încât ele i-au provocat arsuri serioase. Aceasta a degenerat în cancer iar băiatul a îndurat suferinţe îngrozitoare. În ianuarie 1945 mai era încă viu, în spitalul din Birkenau.

Aceste metode erau aplicate şi la femei. Medicii foloseau uneori raze cu unde scurte, care provocau victimelor dureri înfiorătoare în partea de jos a abdomenului. După aceea le *deschideau* pântecele, ca să observe leziunile. Chirurgii le extirpau uterul şi ovarele.

Prof, dr. Schumann şi dr. Wirts au făcut multe experimente de acest fel la fete tinere, de 16 sau 17 ani. Dintr-un grup de cincisprezece fete, folosite ca material experimental, numai două au supravieţuit: Bella Schimski şi Dora Buyenna, ambele din Salonic. Ele ne-au relatat cum au fost expuse radiaţiilor cu unde scurte: li s-a pus o

placă pe abdomen iar alta la spate; fasciculul de lumină a fost îndreptat direct spre ovare. Doza de electricitate a fost atât de intensă încât le-a provocat arsuri puternice. După ce au fost ţinute două luni sub observaţie, fetele au fost supuse unei alte operaţii, de „control”.

Un grup de femei tinere, majoritatea olandeze, au fost victimele altor serii de experimente, al căror scop numai autorul lor, medicul-ginecolog SS Klauberg, din Katowice, l-a cunoscut. Cu ajutorul unui aparat electric., introdu-cea în organele genitale ale femeii un lichid gros şi alburiu. Şi acesta provoca nişte senzaţii de arsuri cumplite. Infiltrarea lichidului se repeta la fiecare patru săptămâni şi, de fiecare dată, era urmată de o radioscopie.

Aceleaşi femei au fost supuse, simultan, altei serii de experimente, făcute de un alt medic. Constau dintr-o injecţie dată în piept. Doctorul injecta cu iuţeală 5 cm3 dintr-un ser, a cărui natură nu o cunosc; se făceau între două şi nouă injecţii la fiecare oră. Reacţia apărea sub forma

unei umflături de mărimea unui pumn. La unele femei li s-au făcut peste o sută de astfel de inoculări. Altele erau injectate în gingii. După aceste serii de experimente, femeile erau declarate inutilizabile şi trimise mai departe…

Odată, l-am întrebat pe un prizonier politic german, arian, înainte muncitor social, care era scopul fundamental al sterilizării şi castrării prizonierilor? înainte de captivitatea sa, muncitorul luase parte activă la politica germană şi cunoştea mulţi oameni de seamă. Ne-a explicat că prin aceste experimente hitleriştii urmăreau un scop *geopolitic*. Sterilizându-i pe toţi non-germanii rămaşi în viaţă după victoria hitleriştilor în război, nu mai exista pericolul naşterii unornoi generaţii alcătuite din rase aşa-zis „inferioare”. Pe supravieţuitori i-ar folosi în acest timp ca mână de lucru, pe o durată de aproximativ treizeci de ani. După această perioadă, sporul de populaţie germenă va avea nevoie le spaţiul vital al ţărilor cotropite de ei, aşa că rasele pretins „inferioare” trebuiau să dispară fără să lase des-cendenţi.

CAPITOLUL XXIII

AMOR LA UMBRA CREMATORIULUI

Este o lege a firii ca acolo unde trăiesc laolaltă bărbaţi şi femei să înflorească şi dragostea. Nici chiar la umbra crematoriului nu puteau fi suprimate cu totul emoţiile umane. Amorul, sau ceea ce trecea drept aşa ceva în atmos-fera viciată a lagărului morţii, nu era în lumea din Birkenau decât o abatere de la firescul uman şi o pervertire a unor oameni normali.

„Supraoamenii”, care aveau în mână destinele noastre, au căutat să extindă în rândul prizonierilor tentaţiile spre desfrâu. Se şoptea în lagăr că ei amestecau în hrana noastră nişte prafuri prin care să ne anihileze ori distrugă simţurile fiziologice. SS-iştilor, cărora nu le ajungea stimu-lentul produs de prezenţa atâtor femei tinere şi frumoase expuse goale privirilor lor, li s-au creat bordeluri cu prostituate nemţoaice. Însă, în ciuda teoriei naziste privind „pângărirea” rasei lor, multe deţinute care aveau sex-appel au fost duse în aceste lupanare.

Privilegii similare erau acor-date şi unor prizonieri din lagărul bărbaţilor, dar accesul lor era considerat o favoare excepţională.

Pe de altă parte, regulile şi procedeele artificiale nu contau. Permanenta tensiune nervoasă în care trăiam nu contribuia prea mult la slăbirea simţirilor noastre, dimpotrivă; chinul psihic părea că ne creează un stimul deosebit.

Relaţiile dintre deţinuţii de ambe sexe se caracterizau – prin absenţa oricărui convenţionalism social. Fiecare se adresa celuilalt prin obişnuitul „tu” şi prin numele mic. Acest familiarism nu implica prietenie, dar nici nu era fcipsit totdeauna de vulgaritate.

Singurii bărbaţi pe care îi întâlneam noi, în afară de gardienii SS şi de soldaţii VVE/irmacht-ului, erau prizonierii care veneau în lagărul nostru pentru reparaţii de drumuri, săpături de şanţuri şi alte treburi similare. În general, ora la care ne întâlneam era în timpul prânzului, la spălătoare sau la latrine. Mulţi dintre deţinuţi îşi consumau hrana acolo. De obicei erau înconjuraţi de femei,

de vârste şi ca-tegorii sociale diferite, care le cerşeau fărâmăturile eu glas tânguitor.

Femeile stăteau în jurul bărbaţilor în cerc, câte cinci sau şase, cu mâinile întinse ca cerşetoarele. Fetele mai frumuşele fredonau cântece la modă ca să le atragă atenţia. Bărbaţii le dădeau uneori la femei o parte din hrana lor. Ele numai atunci puteau gusta un cartof, cel mai delicios lux din lagăr, care era rezervat doar pentru bucătari şi pentru *blocovas*. Dar rară era mila aceea care îi făcea pe bărbaţi să-şi împartă mâncarea, şi aşa neîndestulătoare; hrana era moneda cu care ei îşi plăteau privilegiile erotice.

Ar fi inumană condamnarea femeilor care se vedeau silite să coboare atât de jos pentru o jumătate de coajă de pâine. Responsabili de degradarea deţinutelor erau cârmuitorii nazişti.

Oricum ar fi, prostituţia, cu toate consecinţele sale lamentabile: boli venerice, codoaşe etc, era un fenomen obişnuit în Birkenau. Multe dintre obiectele furate de la „Ca-nada” erau destinate femeilor din partea acelor bărbaţi care erau mai

pricepută în a face schimburi de acest soi.

Şi totuşi, nu toate relaţiile dintre deţinuţi erau sordide. Existau şi cazuri de afecţiune şi de camaraderie sinceră, însă chiar şi fără acest filon sentimental, femeia care avea un iubit se bucura realmente de consideraţie, pentru că erau foarte puţini bărbaţi în lagăr.

Cea mai mare parte dintre tinere cochetau. *Blocovas*, în comparaţie cu alte femei, erau avantajate: îşi aveau col-ţurile lor în barăci şi nu şovăiau să le folosească. Prietenele la toartă ale blocovei făceau de pază când şefa lor se destrăbăla cu invitatul. Aceste întâlniri erau strict *verboten* (interzise). Când un SS-ist se apropia de bloc, paznicele dădeau de veste. Deseori se întâmpla ca un *Tendeztions* să fie întrerupt de trei sau patru ori, dar cuplul nu se descuraja uşor.

Câteodată blocova, din motive pentru ea justificate, îşi ceda bârlogul câte unei femei. Compensaţia trebuia să fie substanţială, pentru că pericolul era mare. Dacă blocova era surprinsă primind un bărbat sau facilitând o întâlnire, atunci

o aşteptau pedepse severe; putea să fie iarăşi rasă pe cap, sau bătută fără cruţare, sau, ceea ce era mai rău, putea să fie destituită din înalta sa funcţie.

În lumea pestriţă din Birkenau tipurile de frumuseţe variau. Femeile cu trupul mai plin şi pieptul opulent erau considerate model de frumuseţe feminină. Bărbaţilor, ajunşi ei înşişi nişte schelete vii, nu le plăceau trupuri ciolănoase şi obraji scofâlciţi. Unele femei – acestea destul de rare – care, ca prin minune, mai păstrau pe oase un pic de carne, erau invidiate de celelalte – care, cu un an în urmă, s-au supus poate unui regim alimentar sever pentru a mai scădea din greutate.

În Birkenau, la fel ca în toate lemniţele naziste, se aflau şi perverşi erotici. Între femei se distingeau trei cate-gorii. Cele care practicau homosexualitatea feminină din instinct alcătuiau cel mai redus grup. Cele mai enervante erau femeile din a doua categorie în care se includeau cele care, datorită condiţiilor anormale în care trăiau, şi-au schimbat comportamentul fiziologic

normal. Adeseori cădeau pradă viciului presate de nevoi.

Se afla printre noi o poloneză, care trebuie să fi avut în jur de vreo patruzeci de ani, ce fusese cândva profesoară de fizică. Soţul ei fusese ucis de nazişti iar fiii săi fuseseră duşi în cine ştie ce loc îngrozitor sau, poate, omorâţi şi ei. Una dintre deţinute, funcţionară în lagăr, manifesta un interes deosebit pentru această femeie frumuşică, delicată şi deşteaptă. Profesoara ştia că dacă ceda, scăpa cel puţin de tortura foamei. Astfel, cu toată împotrivirea ei contjra tentaţiei, până la urmă a capitulat. Şase săptămâni mai târziu vorbea despere „priet>cina” ei cu entuziasm, iar după vreo două luni a mărturisit că nici nu putea trăi fără consoarta sa.

În a treia categorie se includeau femeile care, la fel ca poloneza, şi-au descoperit înclinaţiile erotice perverse în reuniunile corupte din lagăr. Corupţia era încurajată de nişte *„soirée-uri* dansante” care se organizau în acea lume dantescă din Birkenau. În lungile nopţi din iarna

anului 1944, când naziştii erau foarte îngrijoraţi de înaintarea armatelor sovietice şi ne permiteau o relativă libertate, prizonierele ţineau „serate” în care parodiau în mod grotesc aventurile lor sentimentale de odinioară. Se adunau în jurul unei lăzi cu cărbuni ca să cânte şi să danseze. O chitară şi o armonică de la orchestra lagărului făceau ca aceste reuniuni să dureze până a doua zi dimfneaţa.

Şefa din baraca noastră juca un rol important în această treabă. *Lageraelteste*, „suverana fără coroană* a lagărului, o deţinută din lagărul E., în care mă aflam şi jeu, întotdeauna era prezentă. Era o nemţoaică tânără, slăbuţă, în vârstă de vreo treizeci de ani. I-a fost dat să trăiască timp de zece ani umblând dintr-un lagăr în altul.

În timpul orgiilor, perechile dansau lipindu-se tot mai strâns unele de altele. Unele femei se îmbiăcau ca bărbaţii ca să dea procedeului lor o impresie de normal.

Printre iniţiatoarele-şefe ale acestor serate era o fostă contesă poloneză, de al cărei nume nu-mi

mai amintesc. Am văzut-o prima oară stând la poarta spitalului. Am rămas surprinsă.

— Ce-o fi făcând bărbatul ăsta aici? – m-am întrebat. Arăta exact ca un bărbat. Purta o jachetă de catifea neagră, ca de artist, de genul celor obişnuite la periferiile pariziene, şi o cravată neagră înnodată în fundă. Chiar şi părul îl avea tuns scurt ca la bărbaţi. Semăna realmente cu un bărbat frumos, în jur de vreo treizeci de ani. Întrebând-o pe o camaradă de-a mea despre el, aceasta mi-a răspuns:

— „Bărbatul* acela nu e un bărbat, „el” este o *ea*.

În toată ţinuta şi felul de a fi contesa se comporta la fel ca un bărbat. Odată, aflându-mă în prici, unde îmi rezolvam „Misiunea de despăduchere”, am simţit că mi se întindea o mână care mă invita să cobor. Am rămas uimită. Era contesa! începu să mă asedieze cu gesturile ei curtenitoare. A trebuit, să fug ca să scap de ea.

În timp ce celelalte ţopăiau la serate dansante, eu dormeam în patul meu de sdnduri. Nu o dată

am fost trezită de sărutări şi gesturi amoroase. Era iarăşi contesa! Devenise atât de agasantă, încât am ajuns să-mi fie frică să dorm în timpul seratelor. Mă dezgustau asemenea maniere. Celelalte, dimpotrivă, se simţeau măgulite de astfel de gesturi curtenitoare şi erau în aşteptare ca contesa să-şi caute o nouă amică, deoarece vechea ei „prietenă” fusese mutată în alt lagăr.

O compătimeam pe femeia aceea nenorocită. Umorul na-zist o plasase în lagărul nostru. La sosirea ei în lagăr era îmbrăcată în haine bărbăteşti. Nemţii au vrut s-o ducă în lagărul bărbaţilor, dar ea s-a opus cu înverşunare şi a ţinut să demonstreze că era femeie. Ei au obligat-o, fiindcă era un adevărat spectacol de circ pentru temnicerii noştri să observe cum se comporta între noi „femeia-bărbat”. Evident, nu cutezam să formulăm o plângere ori un protest. Treaba îi amuza pe nazişti.

Seratele dansante din lagăr îmi aminteau de „Dansul Macabru”. Când mă gândeam la destinul comun ce le aştepta pe nenorocitele acelea, mă

cuprindeau fiori de groază. Dar poate că dezgustul meu era nejustificat în împrejurările acelea. Distracţiile, deşi viciate, ofereau câteva ore de uitare, ceea ce în lagăr valora mai mult decât orice. În afară de aceasta, party-urile acelea erau mai bune decât multe alte monstruozităţi care se întâmplau acolo. Prizonierii, fie bărbaţi fie femei, erau tot mai frecvent victime ale abuzurilor şefilor de barăci nemţi, între care se aflau un însemnat număr de homosexuali şi de alţi degeneraţi.

Nu voi uita niciodată chinurile de moarte prin care trecea o mamă cenmi povestise cum fusese forţată să-şi dezbrace fiica şi să privească cum o violau câinii, special dresaţi de nazişti pentru „sportul” acela. Aceasta se întâmpla multor altor fete. Erau duse să muncească la carierele de piatră iar când cădeau jos istovite de muncă, „sportul” fa-vorit ai gardienilor SS era să-şi asmuţă câinii asupra lor. Cine ar putea să uite toate crimele săvârşite de nazişti?

Căpeteniile lagărului erau renumite pentru aberaţiile lor fiziologice. Irma Griese era

bisexuală. Slujnica ei mi-a relatat că Griese avea relaţii homosexuale cu deţinute, pe care le trimitea apoi la crematoriu. Una dintre favoritele sale a fost o *blocova*, care îi fusese roabă multă vreme, până ce şefa de lagăr s-a plictisit de ea.

Era atât de coruptă viaţa în Birkenau, încât devenise un adevărat Infern. Acolo, naziştii călcau în picioare unul dintre cele mai intime simţuri. Acolo, amorul era transformat într-un stimulent degenerat pentru sclavi şi un amu-zament sadic pentru supraveghetorii SSeişti.

Eu mă temeam de Irma Griese. Odată, i-am oferit cuiva raţia mea de margâtrină ca să mă ferească de a apărea în faţa ei. Propunerea i-o făcusem modistei lui Griese, căreia noi îi ziceam Madame Grete şi care fusese odinioară proprietara unui salon de modă din Viena, sau Budapesta.

Madame Grete s-a supărat.

— . De ce vrei să-ţi creezi greutăţi? – mârâi ea. Acum e rândul tău şi ştii bine că mai bine e să faci ceea ce ţi s-a spus.

La rugăminţile mele insistente mi-a promis, totuşi, că va interveni pe lângă secretara blocovei ca să găsească pe altcineva pentru a-i preda Irmei Griese hainele.

iDimineaţă mi-am adus aminte de linguriţa mea de margarină. Aveam o poftă teribilă s-o mănânc, dar trebuia s-o dau, ca să nu mă duc la Irma Griese. Am dus margarina Madamei Grete, care a luat-o şi-a pus-o bine.

— Bine, să mergem – îmi zise.

[Tremuram…

— Dar n-ai putut să rezolvi treaba?

— Nu. Trebuie să vii tu!

— Şi… margarina mea?

— O s-o ai, după ce ne întoarcem. Nu poţi s-o duci cu tine acolo.

Madame luă hainele călcate impecabil şi mi le plasă pe braţe, după care plecarăm. Aveam permis de ieşire de pe terenul lagărului. Câteva minute mai târziu ne aflam în faţa bârlogului unde locuia „îngerul blond”.

— N-ai venit într-un moment potrivit. Fiara

asta sălbatică şi-a pierdut minţile – îi şopti însoţitoarei mele slujnica Irmei Griese. – Vai, dumnezeule! – mormăi modista. Acum o să mă rupă în bătaie!

— Nu cred – am spus eu, încercând să ne dăm la amândouă curaj. Munceşti zi şi noapte cosându-i hainele iar ea nu-ţi dă nici măcar o coajă de pâine.

— Dar nu ştii? – întrebară amândouă deodată. Griese e o sadică monstruoasă.

Prin uşa închisă a Irmei se auzeau izbituri puternice şi ţipete pătrunzătoare.

— Iarăşi a adus-o s-o terorizeze – spuse servitoarea.

Ne lipirăm de peretele de lemn al barăcii. Prin crăpăturile înguste de scânduri nu se putea vedea decât o parte din interiorul încăperii. În stânga cineva ţipa. Turbată de furie, Griese înjura cu glas răguşit şi căra sălbatic la lovituri cu bastonul de cauciuc. Ceea ce se putea vedea se afla în partea opusă divanului. În momentul următor scena a devenit mai agitată şi dramatică.

Griese târa de păr spre sofa o femeie despuiată de haine. Se aşează, fără să slăbească din mână părul femeii. Cu o mână o smucea pe femeie de păr, trăgând-o din ce în ce spre ea, iar cu cealaltă o plesnea cu bastonul de cauciuc peste şolduri. Până la urmă victima ajunse în genunchi în faţa călăului ei.

— *Komm hierl* – răcni după aceea Irma, îndreptându-se către un colţ al încăperii, care ieşea din raiza mea de observaţie.

Şi iarăşi repetă:

— Vino! Vii odată, sau nu! – şi din nou îşi slobozi bastonul de cauciuc asupra victimei plesnind-o cu furie peste picioare.

În spaţiul pe care îl puteam cuprinde cu ochiul am văzut apărând deodată figura unui bărbat. Era frumosul de-ţinut georgian. Îl ştiam toate. Era din cale-afară de frumos. Se spune că rasa georgiană *a* creat cei mai chipeşi bărbaţi, iar acolo se afla un exemplar perfect. Era atât de înalt, încât puţin lipsea să atingă cu capul tavanul încăperii. În ciuda oribilei înfometări şi a tratamentului

neomenesc, îşi mai păstra pieptul robust de atlet. Obrazul îi era supt de privaţiuni, dar trăsăturile chipului i-au rămas atrăgătoare.

Povestea acestui frumos georgian a circulat prin lagăr din gură în gură. Fusese trimis într-un *Lager* de femei ca să repare drumul. Acolo o cunoscuse pe tânăra poloneză, sfioasă ca o madonă, ce se afla actim în genunchi, goală, sub biciuirile înverşunatei Irma Griese.

Scena nu are nevoie de prea multe justificări. Irma pusese ochii pe acel magnific exemplar uman, splendidul georgian, şi, la fel ca orice potentat oriental, şi l-a ales pentru ea. A fost dus la baraca ei din ordin. Dar, când demnul tânăr – al cărui principiu moral nu l-a putut zdruncina nici captivitatea, nici renumele Irmei de a teroriza prizonierii – a refuzat să dea curs dorinţelor sale erotice, l-a adus la ea cu forţa pa rob, silindu-l să privească cum o tortura pe fata pe care el o iubea.

S-ar putea ca episodul să i se pară cititorului absurd şi incredibil. Îl asigur că totul e absolut adevărat, punct cu punct, iar foştii prizonieri din

Auschwitz care au cunoscut-o pe Irma Griese pot atesta acest adevăr în toate de-taliile.

Din nefericire (sau poate slavă Domnului!), n-am putut rămâne să vedein st arşitul acelei scene, fiindcă se apropia un gardian SS şi a trebuit să ne îndepărtăm de loc. Am aşteptat să ne cheme SS-ista.

Uşa s-a deschis. A ieşit întâi deţinutul. N-am să-i uit niciodată mânia din ochii săi negri şi ura de pe chip. După aceea a apărut tânăra fată poloneză într-o stare vrednică de plâns. Faţa îi era crestată de dungi roşii, ca şi pieptul. Sadica SS-istă nici obrazul nu i l-a cruţat.

Irma ne ponunci să intrăm. Era aprinsă la faţă şi se străduia cu degetele nervoase să-şi încheie bluza, izbucni într-un râs isteric.

— În regulă. Să probăm hainele – comandă ea.

Madame începu să-i predea lucrurile. Eu stăteam în încăperea alăturată cu restul veşmintelor pe mână şi aşteptând cu groază momentul în oare voi fi zărită de odioasa Griese.

Aceea a fost una dintre multe alte scene

îngrozitoare la care am fost prezentă. Am văzut-o pe frumoasa bestie dezbrăcată. Nu avea pe ea decât o bluză, pe care şi-a scos-o fără cea mai mică urmă de jenă, ca să probeze una din noile sale haine. Pentru ea, noi nu eram fiinţe umane în faţa cărora să-i fie jenă. Îşi smulse bluza de pe ea dintr-o singură mişcare şi i-o azvirii Madamei în obraz.

— Asta s-o pregăteşti pentru mâine dimineaţă.

Modista, neliniştită, începu să bâlbâie:

— Nu pO… pot s-o pregătesc pentru di… dimineaţă, nu… nu am lumină s-o cos.

jDemonul fu apucat de un acces de furie şi, aşa gol cum era, se năpusti cu lovituri asupra nefericitei modiste.

Eu abia de cutezam să mai respir. Cum putea o bestialitate animalică să sălăşluiască într-un trup atât de frumos?

Peste câteva clipe Irma îşi reveni din furie de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Când termină de probat începu să caşte şi să se întindă cu un aer ostenit şi, ca şi cum ar fi vorbit unor slugi

sâcâitoare, ne porunci:

— *Heraus mit euchl* (Afară cu voi!)

Am lăsat-o pe blondă în furoul ei de dantelă. Pielea ei albă scotea şi mai mult în relief ornamentul dantelei sale negre. La trup nu era slabă dar nici prea plină, ci bine legată. Pieptul îi era poate un pic cam mare şi picioarele prea groase. Era pentru prima oară că o vedeam fără ciz-mele ei de SS. Am fost satisfăcută observându-i o mică imperfecţiune, pentru că era prea făloasă de frumuseţea ei.

Nu l-am mai văzut pe chipeşul georgian. Frumoasa bes-tie poruncise să fie împuşcat. Şi fata? Am aflat de la slujnica Irmei ce s-a întâmplat: „Îngerul blond” o trimisese la bordelul din Auschwitz.

CAPITOLUL XXIV

ÎN DUBA MORŢII

Luni de-a rândul am făcut tot posibilul ca să dau de urma soţului meu. De fiecare dată când trecea prin lagărul nostru un transport de prizonieri alergam la gardul de sârmă ghimpată cu

inima palpitând de emoţie şi cerceţţnH cu privirea pe toţi deţinuţii în haine vărgate. Nu cumva o fi printre ei? În închipuirea mea îl vedeam adeseori fie muncind în mine, cu picioarele în apă până la genunchi, fie spărgând roci la cariera de piatră. Am încercat de cel puţin o sută de ori să-l transmit câteva cuvinte, dar niciodată

14 – Cuptoorale lui Hltlar n-am aflat dacă mesajele mele au ajuns sau nu, la el; niciodată n-am primit vreun răspuns.

Se poate imagina bucuria mea când, abia după vreo şase luni, am aflat, prin membrii mişcării de rezistenţă, că el lucra în lagărul Buna, situat la o depărtare de vreo 40 de km şi ceva de unde eram eu. Era chirurgul spitalului de acolo, care era mult mai bine dotat decât cel din lagărul nostru. De atunci n-am mai avut altă dorinţă decât să-l revăd.

Mi-am făcut mii de planuri, unul după altul, şi, până la urmă, am găsit o soluţie. În lagărul nostru se afla un bloc pentru deţinuţii alienaţi mintal. Cârmuitorii lagărului au poruncit ca, chiar dacă oamenii normali erau duşi la moarte, lunaticii să

rămână în viaţă. Cele mai multe dintre aceste cazuri erau considerate „interesante” şi, prin urmare, foarte valoroase pentru „savanţii” nazişti.

De două sau de trei ori pe săptămână, unele dintre alienate erau transportate la staţiunea de experimentare din lagărul Buna, de unde erau apoi întoarse la Birkenau. Pentru aceste transporturi se foloseau ambulanţe de „Cruce roşie” pe care noi le numeam „dubele morţii”, pentru că ele erau folosite şi pentru transportarea victimelor la camera de gazare. Alienaţii erau însoţiţi de fiecare dată de câţiva memuri din personalul sanitar al spitalului. De ce nu m-aş fi putut duce şi eu la Buna, în calitate de infir-mieră, cu unul dintre convoaiele acelea?

Evident, planul meu comporta numeroase riscuri. În primul rând, eu nu aveam de-a face cu baraca pentru alienaţi. Ei aveau infirmierele lor iar pe majoritatea dintre ele gardienii le cunoşteau foarte bine. Dacă intram în locul vreuneia dintre ele, riscam să fiu descoperită. În afară de aceasta, transporturile nu se întorceau la

baracă întotdeauna. Imediat ce se terminau experimentele, materialul uman era considerat drept sacriiicabil şi, în consecinţă, trimis la camera de gazare. Un alt risc era acela că foarte uşor puteau să mă ia drept una dintre alienate, şi nu ca membră a personalului sanitar al spitalului. Şi totuşi, aceste aspecte nu au avut putere asupra mea. Îmi puneam viaţa în pericol? Oare nu era ea în pericol zi de zi?

Am reuşit să-i transmit soţului meu o notă prin care îl anunţam să se aştepte la sosirea mea, într-una din zile, la spitalul din Buna. De data aceasta am primit răspuns. Soţul meu se pronunţa cu hotărâre împotriva acestui lucru, descriindu-mi toate primejdiile existente. Totuşi, adăugă el, dacă eu nu voiam să-mi schimb gândul, atunci va trebui cel puţin să-mi iau toate măsurile de precauţie posibile.

În această privinţă, medicul-şef de la „baraca cu alienaţi îmi putea fi de folos.

După multe şi zadarnice încercări, între care am ajuns chiar să mă prefac nebună, am reuşit

până la urmă să obţin un loc în renumita „dubă a morţii”.

Două infirmiere supravegheau şapte sau opt pacienţi Cele trei santinele SS care ne escortau au încuiat uşa cu lacătul, şi s-au aşezat lângă şofer.

Nu voi uita niciodată drumul acela făcut împreună cu nebunii. Neliniştiţi de schimbarea intervenită, bieţii smintiţi au devenit agitaţi: se sfădeau întruna, dădeau unul în altul, zbierau cât îi ţinea gura. Am încercat să-i potolim dar degeaba. Câteodată ne îmbrăţişau şi ne sărutau, iar pe urmă ne scuipau şi ne ocărau.

Autovehiculul traversa localitatea Auschwitz. Ceea ce vedeam prin ferestruica cu gratii mi s-a părut o lume ireală: oamenii umblau liberi pe străzi, stăteau în grupuri, ieşeau din biserică, intrau în magazine: gospodinele cu co-şuri în mână făceau cumpărături: copiii se jucau. Nu existau nici *kapos*, nici ciomgee, nici triunghiuri agăţate pe piepturile oamenilor. Nu era posibil. Trebuie că visam.

Duba mergea înainte. Din când în când,

gardienii SS se uitau înăuntru prin ferestruică. Scenele dintre nebuni îl distrau copios. Unul dintre alienaţi, ajuns un adevărat „Musulman”, se masturba tot timpul; două femei se tăvă-leau îmbrăţişate pe duşumeaua vehiculului; un altul, fost profesor de matematică, polonez, demonstra serios, printr-o mulţime de gesturi, că problema războiului putea fi redusă la o simplă ecuaţie cu patru necunoscute: X, Y, Z şi V – Churchill, Roosevelt, Stalin şi Hitler. Între timp, alţi doi nebuni bombăneau şi vociferau. Dacă aş fi fost silită să rămân mai mult timp în duba aceea, cred, şi mie mi-ar fi venit rânduil să-mi pierd minţile.

În sfârşit, ambulanţa se opri. Ne aflam la spitalul din Buna. Câţiva infirmieri s-au oferit să ne ajute ca să-i co

— Borâm pe bolnavi şi să-i ducem înăuntru. Treceam prin secţia de chirurgie şi, deodată, o uşă s-a deschis: m-am trezit faţă în faţă cu soţul meu.

Când m-a văzut, s-a făcut livid. Eu am rămas înţepenită loaului, fără glas. Cât de slab şi de îmbătrânit era; avea faţa suptă şi părul încărunţit.

Sub bluza albă, de medic, i-am zărit pantalonii vărgaţi de puşcăriaş. Nu ne-am să-lutat, ca să nu observe gardienii SS ce se petrecea.

Bolnavii au fost duşi la sala de experimentare; sub supravegherea unui medic SS, li se injecta un produs nou, destinat să provoace *shock* asupra sistemului nervos. Reacţiile erau urmărite cu mare atenţie în timp ce se făceau aceste experimente iar gardienii SS se ospătau şi beau în biroul medicului-şef SS, eu am reuşit să vin înapoi la soţul meu. Ne-am regăsit în sala de operaţie, între instrumentele de metal strălucitor şi într-o atmosferă saturată de eter şi de cloroform. Nu se putea compara mizerabila chichineaţă din Birkenau cu secţia aceea chirurgicală atât de bine echipată.

Ne simţeam atât de pierduţi şi de inhibaţi amândoi, încât nici nu ştiam ce să vorbim. Se întâmpla, seră atâtea de la ultima noastră întâlnire! Cum să fi putut rosti vreun cuvânt, când toate gândurile noastre erau copleşite de amărăciune? Aveam amândoi pe buze numele fiilor

noştri, ale părinţilor mei, şi ale atâtor şi atâtor prieteni pe care îi văzusem pierind. Dar n-am rostit niciunul niciun nume.

El a fost primul care şi-a revenit şi a reuşit să rostească câteva vorbe de încurajare, în câteva cuvinte domoale mi-a spus câte ceva despre viaţa lui, povestindu-mi totodată despre satisfacţia sa sufletească că putea să aline suferinţele atâtor deţinuţi aflaţi acolo. De dimineaţa până seara se afla la masa de operaţie. S-a străduit să mă încu – rajeze, îndemnându-mă stăruitor să nu mă descurajez pentru că aveam de îndeplinit în viaţă o misiune: să rezistăm ca să aducem dovezi despre tot ceea ce am văzut şi trăit acolo, şi să luptăm până în ziua judecăţii finale.

La sfârşit, m-a rugat să nu-mi risc viaţa încă o dată încercând să-l revăd la Buna. De altfel, a adăugat el, astfel de transporturi vor fi în curând suprimate. Şi, într-adevăr, câteva zile mai târziu, aveam să aflu că acela fusese ultimul drum de acest fel.

Cât de iute a zburat timpul! Acum, alienaţii,

complet zăpăciţi din cauza experimentelor, erau mânaţi spre ambulanţă. Eu trebuia să mă alătur lor.

Prin ferestruica cu gratii a dubei l-am mai văzut o dată pe soţul meu. Stătea în poarta spitalului, cu obrazul zbirdt de suferinţe. Era ultima imagine ce avea să-mi rămână despre el. Câtva timp mai târziu, am aflat cum sfârşise. Mi-a scris un fost prizonier francez, eliberat, că lagărul Buna ftksese evacuat iar prizonierii trimişi toitr-un marş lung. Cu tot ordinul categoric al naziştilor, soţull meu s-a oprit din marş pentru a-l ajuta pe un deţinut, francez, ce se prăbuşise la pământ. A încercat să-i dea bietului om o injecţie care să-l facă să-şi revină pentru a putea mărşălui mai departe, dar un gardian SS a deschis imediat focul şi i-a ucis pe amândoi.

CAPITOLUL XXV

ÎN PRAG DE NECUNOSCUT

În dimineaţa zilei de 17 ianuarie a anului 1945, trupe SS-iste au, năvălit în spitalul lagărului, au adunat toate instrumentele, mai

importante şi le-au încărcat în camioane.

Către miezul nopţii au sosit alţi SS-işti care ne-au ordo-nat să ducem imediat registrele de evidenţă şi fişele medi-cale ale bolnavilor la „Biroul politic”. În mai puţin de o oră, toate documentele au fost adunate în faţa biroului respectiv. Acolo le-au strâns în grămezi, adevăraţi munţi de hârtii, după care, în cea mai mare grabă, un SS-ist operativ le-a dat foc.

Lageraelteste a convocat apoi personalul sanitar al spitalului anunţând că evacuarea lagărului era inevitabilă şi că fiecare dintre noi să-şi adune, pe cât posibil, efectele cele mai necesare şi hainele cele mai călduroase. Potrivit ştirilor pe care le primise, noi urma să fim trimise în interiorul Germaniei. Totuşi, adăugă ea cu un aer întunecat, nu este exclusă o schimbare a planurilor; „Ei” ar putea să ia şi o altă decizie în privinţa sorţii noastre. În orice caz, bolnavele trebuie să rămână la urmă.

Nu puteam să ne facem prea multe iluzii. Nu încăpea nicio îndoială că naziştii avaau de gând să

le lichideze pe bolnave, afară dacă nu erau surprinşi de sovietici care nu puteau fi prea departe. În ceea ce ne privea pe noi, se ridicau două probleme: era mai cuminte să ne ascundem în vreun colţ al lagărului şi să aşteptăm acolo eliberarea?

ori era mai bine să plecăm cu (restul şi să încercăm să fugim în timp ce eram pe traseu? Oricare dintre cele două soluţii implica riscuri, dar transportarea în interiorul Germaniei însemna până la urmă tot moarte.

Ştirea despre evacuarea lagărului s-a răspândit ca ful-gerul. O mulţime de prizonieri se îmbulzeau în jurul gardului de sârme ghimpate ce separa lagărul de bărbaţi de cel de femei. Soţi, logodnici, prieteni îşi luau rămas bun unii de la alţii, neştiind dacă aveau să se mai revadă vreodată. Toţi aveau ceva să-şi spună, toţi erau emoţionaţi. Prin gardul de sârme îşi comunicau în strigăte adresele locurilor de întâlnire unde sperau să se regăsească după terminarea războiului. Şi, întrucât orice petic de hârtie scris

era strict interzis, fiecare trebuia să-şi întipărească bine în memorie aceste preţioase frânturi de informaţie.

Circulau prin lagăr tot felul de zvonuri: unii afirmau că vor fi asasinaţi cu toţii pe traseu; alţii susţineau că ruşii vor sosi în câteva ceasuri iar noi trebuia să-i aşteptăm acolo.

Spitalul a fost martorul unor scene dureroase. Bolnavele intrară în panică. Cele care mal aveau o oarecare putere să se scoale se aruncau din pat şi îşi cereau hainele. Le-am împărţit tot ce aveam, dar n-am putut să le îmbrăcăm decât pe câteva. Noi continuam să ne ocupăm de bolnave potrivit ordinelor. De altfel, nu urma să plecăm împreună toate. Unele, între care se afla şi o doctoriţă italiancă, Marinetti, au decis să rămână în lagăr cu orice preţ; altele nu se simţeau destul de in putere ca să facă încă un drum atât de lung.

Bolnavele nu se resemnau; cele care nu aveau haine s-au înfăşurat în pături. Nimeni nu avea încălţăminte, nici cio-rapi şi s-a încins o adevărată bătălie pentru cele câteva perechi de saboţi de

lemn daţi de nemţi – o pereche revenind la douăzeci de paciente – şi care erau folosiţi pentru a merge la latrine.

În cursul dimineţii, naziştii ne-au adunat pe *Lagerstrasse*, în coloane ou câte cinci în rând, ne-au pus să aşteptăm timp de peste două ore pe un frig necruţător, după care ne-au trimis din nou în barăci.

După-amiază, a sosit noua căpetenie a lagărului, escortată de o întreagă haită de SS-işti. A urmat imediat o selecţie severă. Toate bolnavele, şi chiar şi acelea care nu fuseseră declarate ca bolnave dar care arătau cu o constituţie fizică debilă, au fost trimise înapoi în bar & ei. ŞTiute dintre de plângeau. Altele încercau să se strecoare în grupurile celor destinate să plece, dar SS-iştii, neschimbate fiare, le urmăreau cu bastoanele lor de cauciuc şi cu ţevile de re-volver.

În timp ce noi eram ţinute încă în aşteptare, am ieşit din rând şi m-am dus în spital, ca să fac bolnavelor o ultimă vizită. Ordinea şi disciplina

dispăruseră cu desăvârşire. Cele naai multe dintre ele şi-au părăsit paturile şi s-au strâns grămadă în jurul sobei, în mijlocul încăperii. Câteva năvăliseră în locuinţa blocovei şi, din stocurile de alimente fu-rate pe care le descoperiseră, îşi făceau *plazki* într-o tigaie de prăjit pâine.

Trebuia să mă întorc pentru a-mi relua locul în rând, dar am zăbovit pentru a face câteva injecţii celor mai suferinde, celor a căror suferinţă era insuportabilă. Eu eram încă indecisă: să rămân? să plec? Cineva mă strigă. O co-legă mă avertiza să revin.

La întoarcerea mea în grup, am văzut în lagărul bărbaţilor, de cealaltă parte a gardului de sârme, un lung convoi de deţinuţi oare pornise în marş.

Am aruncat o privire asupra vastului spaţiu al lagărului din Birkenau. În faţa lagărelor F, D, C şi B-2 ardeau munţi întregi de hârtii. Naziştii voiau să distrugă orice urmă doveditoare asupra crimelor lor! Era clar că fereau ca documentele să ajungă în mi îmi e sovieticilor!

După câteva minute, o prizonieră veni în goană spunând:

— Pregătiţi-vă repede! Cred că vom pleca imediat, după bărbaţi!

Porţile lagărului au fost date în lături şi un detaşament de gardieni SS năvăli înăuntru. Ne-am împrăştiat repede ca să ne luăm boccelele. Deodată, mi-am adus aminte că n-a aveam la noi niciun fel de hrană şi dacă va trebui să mărşăluim câteva zile vom muri de foame.

— Staţi pe loc! – am strigat tovarăşelor mele care alergau spre barăci Nu putem pleca fără pâine! Să spargem uşa magaziei cu alimente! Am rostit aste cu atâta fermitate şi autoritate, încât nici eu nu mi-am recunoscut propria-mi voce.

Multe dintre camaradele mele s-au oprit. Am repetat îndemnul. Apoi am apucat târnăcoapele, ce fuseseră părăsite de lucrătorii din lagăr, şi ne-am năpustit la magazie.

Doi SS-işti alergau pe biciclete, dar nouă nu ne-a mai păsat de ei. Am început să sfărâmăm uşa şi, curând, ne-am luat rită pâine am vrut.

Ne cuprinsese un val de furie distructivă. Acum eram bete de izbândă. Reuşisem să distrugem ceva într-un loc unde fusesem până atunci victimele dorinţei distrugătoare ale naziştilor.

!

— Jos cu lagărul! – strigam ca nebunele. Jos cu lagărul! Trăiască libertatea!

Scena aceea venea să concretizeze unul dintre multele noastre visuri. De câte ori, torturată de foame, nu le spusesem eu tovarăşelor mele:

— Când ruşii vor fi aproape, vom prăda stocurile de pâine.

— Oh, asta e o idee fixă de-a ta – îmi spuneau ele zâmbind.

După ce ne-am luat alimente destule, eu am alergat la baracă să-mi adun lucrurile. Acum pachetul era gata. Mi-am făcut pătura sul şi am legat-o la capete, aşa cum fac soldaţii.

Eram tulburată de emoţie, obrajii îmi ardeau. Duşmanul era ca şi înfrânt. Colaborasem cu întâia mişcare de rezistenţă pentru eliberarea celor

oprimaţi şi umiliţi.

Ne-am repezit spre ieşirea lagărului morţii pline de nădejdi. Din depărtări se auzeau detunături. Nu erau acelea focurile artileriei?

La poarta lagărului stăteau înşiruiţi treizeci de gardieni SS. Înainte de a ne lăsa să ieşim, ne-au examinat pe fiecare, pe rând, cu lumina unei lanterne. Aceasta însemna o nouă selecţie. Cele care erau mai vârstnice ori mai slăbite erau împinse înapoi, în lagăr.

Odată ieşite din lagăr, a trebuit să ne încolonăm, ca de obicei, în rânduri de câte cinci. A început o altă perioadă de aşteptare, care a durat vreo două ore, pentru că întregul convoi trebuia să fie format din 6.000 de femei.

După aceea, SS-iştii au închis din nou porţile. Fu răcnit un ordin. Coloana noastră îşi începea drumul. Era adevărat? Trăiam? Din Birkenau ieşind… cu viaţă?

După ce am parcurs o oarecare distanţă, la întorsătura drumului ne-am aruncat o ultimă şi fugară privire spre Birkenau, spre locul unde am

îndurat atâtea incredibile suferinţe şi nenorociri.

Mi-am amintit de seara aceea în care sosisem înconjurată de draga mea familie. Un ocean de lumină scălda lagârul. Acum totul era cufundat în cel mai adânc întuneric; doar cenuşa înroşită a documentelor arse, în care fuseseră înscrise incinerările făcute în crematorii, îşi proiecta lumina ei mohorâtă spre barăci, spre câinii poliţişti, spre gardurile de sârme ghimpate.

M-am gândit la părinţii mei, la copiii mei, la soţul meu. Dur re a adâncă şi remuşcarea, care nu m-au părăsit nicio clipă, şi-au înfipt şi mai crâncen ghearele în inima mea. Ah, datoria mea era clară! Trebuie să-i răzbun! Pentru aceasta trebuie să-mi redobândesc-libertatea! Acum aş eva-da – dacă aş putea.

De departe s-a auzit un semnal misterios. Ni s-a spus că se dădea o luptă de artilerie, la o oarecare distanţă de pădure. Jnsemna că eliberatorii noştri nu erau departe, doar la o *bătaie de tun*!

SS-iştii ne zoreau să mergem repede mai

departe, silindu-ne să grăbim pasul. Luminile din Birkenau se făceau tot mai mici şi mai mici. Cel mai mare abator din istoria omenirii se ştergea tot mai mult şi mai mult vederii noastre.

CAPITOLUL XXVI LIBERTATE

Gardienii SS care ne escortau convoiul ne fugăreau pe drumul Auschwitz-ului ca pe nişte cirezi de vite. Era un ger năprasnic iar frigul ne pătrundea prin zdrenţe ca nişte cuţite.

Din depărtări se auzeau focuri de armă; zgomotul produs *de* bubuituri devenea din ce în ce mai puternic. Detunăturile păreau că se apropie şi se multiplicau cu viteză Din când în când, cerul era brăzdat de se înteile luminoase ale rachetelor explozive. Pe măsură ce luminile se înteietoare spintecau întunericul nopţii, noi deveneam tot mai însufleţite. Bubuiturile artileriei răsunând din depărtări erau cel mai frumos sunet de *adio* de la Auschwitz.

Eram silite să mergem tot mai iute şi mai iute. Gardienii SS erau foarte alarmaţi. Pentru a ne determina să grăbim paşii ne biciuiau într-attta,

încât nici nu mai simţeam frigul ia» hainele de pe noi erau lac (de sudoare. Câinii SS-iştilor, presimţind parcă primejdia ce-i păştea pe stăpânii lor, erau agitaţi şi agresivi; îşi arătau colţii şi ne lătrau furioşi, gata să sfâşie pe oricine ar fi ieşit din co-loană.

Lagărul, care până nu demult fusese scăldat într-o lumină orbitoare, era învăluit acum în întuneric Pe măsură ce ne târam picioarele înainte, ne întrebam: încotro ne duceau? Ce alte fapte sincere or fi pus naziştii la cale înainte de scoaterea noastră din lagăr? Cu toată experienţa pe care o încercasem de-a lungul atâtor luni, tot nu eram în stare să bănuim ororile care ne aşteptau.

Pe un drum de sat acoperit de ninsoare înărşăluiarn 6.000 de femei. La fiecare câţiva metri vrdeam cadavre cu ţeasta zdrobită. Era limpede că ne precedaseră alte cemvoaie de prizonieri. Am dedus că SS-işti. i i-au tratat cu şi mai multă brutalitate, ca de obicei. Nu pricepeam însă de ce, deşi eram obişnuite să vedem asasinate

fără nicio raţiune, întrucât naziştii deveniseră adevărate fiare.

În prima zi chiar, am băgat de seamă că unele tovarăşe de-alo mele rămâneau în urmă, pe marginea drumului, şi se rugau de gardianul neamţ cocoţat în căruţa cu cai, cu care însoţea grupul nostru, să li se îngăduie să se urce în căruţă. Mi-am zis în sinea mea că bine fac şi eram tentată să fac şi eu la fel ca să-mi cruţ puterile. Apoi am mai observat că, din timp în timp, căruţa se retrăgea spre coada convoiului iar când reapărea prizonierele din ea nu erau aceleaşi. Ce s-o fi întâmplat cu celelalte, de dinainte? M-am cutremurat.

Tragedia unei doctoriţe, colegă cu mine la infirmeria lagărului, m-a făcut să-mi dau seama de cruda şi înspăimântătoairea realitate. E vorba de dr. Rozsa, cehoaică, o femeie mai vârstnică. Vitalitatea i s-a stins repede. Am încercat s-o îmbrătrişez şi s-o ajut, dar era sleită de puteri şi rămânea tot mai mult şi mai mult în urmă, spre capătul convoiului; forţele îi slăbiseră repede. Mi-a

cerut s-o las cu soarta ei şi să-mi continuu drumul cu toate insistenicle mele, nu m-a lăsat să rămân cu ea. După multe; – i zadarnica stăruinţe am plecat. Mi se părea că o lăsasem în braţele unei soarte incerte, dar nicidecuăm morţii sigure. Deodată în = am uitat îndărăt. Cinci gardieni SS se trăseseră spre capătul coloanei. Cel din mijloc s-a răsucit pe căldle şi şi-a întins arma ochind spre mijlocul drumului unde se afla doctoriţa. Când ea şi-a dat seama ce însemna mişcarea SS-istului, şi-a dus Tnâinile la ochi îngrozită. A urmat o împuşcătură surdă iar prizoniera a căzut moartă în drum.

Atunci am înţeles ce perspectivă le aştepta pe acelea care mergeau mai încet sau care se urcau în căruţa trasă de cai. M-am dat mai bine seama ce însemnau acele o sută nouăsprezece cadavre pe care le putusem eu număra numai în douăzeci de minute de drum, fără să mai socotesc şi trupurile aruncate în şanţurile de pe ambele laturi ale drumului.

Gardienii SS erau înarmaţi până în dinţi cu

mitraliere şi grenade de mână. Aveau ordine ca, în cazul în care erau surprind de înaintarea ruşilor, să le lichideze pe cele 6.000 de prizoniere, pentru ca sovieticii să nu poată elibera pe absolut niciuna.

Am văzut limpede că într-adevăr mărşăluiam direct spre pieire. Din nou mi-am frământat mintea să speculez posibilitatea unei evadări. Simţeam că îmi luau creierii foc Am decis că eu nu trebuia să fiu sinsura care să fiu? a. M-am apropiat în grabă de prietenele mele, Masda şi Luiza. Şi le-am spus ce-am văzut şi ce-am plănuiit. Erau gata să mă urmeze dar trebuia să aşteptăm momentul potrivit.

În timpul acesta treceam prin diferite sate poloneze. Niciodată nu voi putea descrie emoţiile pe care mi le-a produs viaţa civilă normală: ferestrele caselor acoperite cu perdele în dosul cărora oamenii trăiau liberi, – emblema unui medic anunţând orele obişnuite de vizită şi de consultaţii între timp, multe dintre tovarăşele mele de drum fuseseră lichidate pe traseu. Am

încercat să ne aşezăm în rândul întâi al coloanei, ca să nu ajungem în spate dacă nu opreau cumva pentru un moment.

Grupul nostru şi-a petrecut prima noapte într-un sraid Prietenele mele şi eu ne-am deşteptat înaintea celorlalte ca să ne putem aşeza în primul rând al coloanei. Era încă întuneric. Abia ne formasem cu greu rârdul când primele cinci prizoniere din şirul din faţa noastră, condus de SS-işti. s-au separat şi îndepărtat cu iuţeală. Gardienii răcneau după ele să se oprească, dar grupul dizident şi-a continuat drumul cu hotărâre. Astfel, prietenele mele şi cu mine ne-am trezit deodată în rândul întâi din corpul principal al convoiului.

Câteva prizoniere, care erau lângă noi, deveniră cicălitoare. De fapt, situaţia devenise deja insuportabilă, ceea ce mi-a înteţit hotărârea de a fugi. Am făcut prietenelor mele un semn, ne-am separat de coloană şi am luat-o la fugă în urma grupului dizident. Dar femeile mergeau atât de iute, încât nu le-am putut ajunge.

Acum soarta noastră era pe muchie de cuţit.

Luasem o hotărâre supremă. Dar încotro să ne îndreptăm? înapoi nu ne puteam întoarce. Fiind încă întuneric, SS-iştii n-au observat plecarea noastră, dar au zărit vag siluete alergând, fiindcă începură să zbiere:

— *Stehen bleiben*

În tot cursul retragerii n-am auzit alte cuvinte decât *Stehen bleiben*! sau *Weiter gehen*! *2*. Aceste comenzi erau reluate şi repetate de regulă în cor de rrniile de prizonieri. Credeam că înnebunesc auzindu-le mereu, mereu. Acum însă cuvintele acestea erau întărite prin bubuitul gloanţe-lor, nu mai exista niciun oor care să le îngâne. Acum ori muream ori scăpăm definitiv.

Îmi era niilă de Magda şi de Luiza; erau înfricoşate dar au continuat să mă urmeze. Din când în când, ne târam pe pământ sau ne ghemuiam în spatele mormanelor de zăpadă, ca să scăpăm de salvele de focuri urmăritoare ale nemţilor. Spre norocul nostru, aurora încă nu începuse să lumineze cerul. Până la urmă, târându-ne şi strecurându-ne anevoie, am ajuns la

o cotitură de drum şi amn găsit o ascunzătoare.

În depărtare se zărea turla unei biserici. Ne-am îndreptat într-acolo şi, odată ajunse în micul sat polonez, am alergat spre ea. La poarta bisericii am dat de un localnic. Văzând rupturile de pe noi a înţeles imediat că eram prizoniere evadate şi ne-a indicat cu mâna o casă din apropiere, ceea ce voia să spună că puteam găsi acolo adăpost:

Între timp, o patrulă nemţească a poliţiei se îndrepta către curtea bisericii. Am apucat s-o zărim şi-am alergat spra casa indicată. Era o construcţie destul de mare. Lângă corpul principal al clădirii se afla un hambar. Poarta era încuiată, dar am reuşit să ne strecurăm acolo printr-o spărtură îngustă a peretelui. Providenţa parcă a crease anume pentru a ne salva din impas. Ne-am urcat în podul ticsit până la acoperiş cu fân şi-am stat ascunse în el.

(serm.) Stai pe loc! (n.n.).

5 (germ.) Mergi mai departe! (n.n.).

Patrulele nemţeşti, care văzuseră probabil mişcări de umbre, au năvălit în curte, însă, din

fericire, ei căutau nişte băieţi. Stăpâna casei le-a spus că acolo nu se afla niciun străin şi că probabil ed văzuseră pe cei trei fiii ai lor. Cu toate acestea, nemţii scotociră toată casă, după care s-au apropiat de hambar, dar, din cine ştie ce motiv, au renunţat la percheziţie promiţând însă că vor reveni spre seară.

Nici n-am apucat bine să ne bucurăm de norocul nostru că am fost descoperite de fata din casă care se urcase în pod. Apoi a venit stăpânul ei. Acesta ne-a asigurat că nu-i va înştiinţa pe nemţi, dar trebuia să plecăm de acolo. A urmat o conversaţie chinuită, după care a devenit ceva mai înţelegător; a consimţit să rămânem în podul hambarului pentru ziua şi noaptea aceea, timp în care el urma să caute pentru noi o altă ascunzătoare. Soţia lui, o femeie inimoasă, ne-a adus de mâncare. Era atâta vreme de când nu mâncasem o mâncare normală. Încât nici n-am mai fost în stare s-o recunoaştem. A trebuit să ne gândim mult până ne-am dat seama că, de fapt, era pâine unsă cu unt, sau cu untură. Numai pâine

unsă şi într-un hambar cu fân, dar între oameni liberi. Era o mană cerească!

A doua zi, gazda casei a venit dis-de-dimineaţă să ne trezească pentru a-l urma la noua noastră ascunzătoare. Ne-a avertizat însă că dacă vom întâlni vreo patrulă nemţească, el se va face că nu ne cunoaşte iar noi trebuia să procedăm la fel. Sfaturile lui ne-au fost utile. În oale ne-a apărut într-adevăr n patrulă, dar în clipa aceea un exploziv

— Al armatei ruseşti de prin apropiere, evident – a spintecat aerul iar SS-iştii s-au aruncat la pământ. Am profitat de momentul – acela şi am fugit spre casa care avea să fie viitorul nostru loc de refugiu.

Noua noastră gazdă ne-a la? ai să ne ascundem în grajd iar în ziua următoare ne-a dus într-una dintre încăperile mari ale casei, de fapt dormitorul. Acolo au dormit îngră-mădiţi, în acelaşi pat, gazdele, fiica lor şi Magda; eu şi Luiza ne-am culcat pe jos. Patrulele SS-iste pândeau şi pe acolo, deoarece ţinutul încă mai era sub

ocupaţia hitleriste. Se înţelege, nu era prudent să ieşim din locuinţă.

Într-o dimineaţă, crezând că nemţii erau acum departe, m-am dus la bucătărie ca să pregătesc familiei, drept surpriză, nişte biscuiţi de Transilvania. Când eram mai absorbită cu treburile mele, m-am trezit acolo cu un soldat neamţ.

S-a uitat la mine surprins şi a început să mă chestioneze: cine eram şi cum de nu mă văzuse el până atunci? I-am spus că eram o rudenie de-a gazdei şi că tocmai sosisem într-o vizită; mama mea fiind bolnavă şi imobilizată la pat, într-una din casele din sat, eu îmi petreceam majoritatea timpului îngrijind de ea.

Bacă soldatul m-a crezut sau nu, nu ştiu. Dar, după aceea, neam văzut forţaţi, atât etf cât şi familia, să a suportăm prezenţa lugubră. Într-o zi mi-a adus ciocolată iar în alta şi-a adus câţiva ortaci invitându-mă să le ţin companie la jocul lor de cărţi. Prietenele mele, care mă observau din odăiţa alăturată, mă compătimeau văzându-mă

silită să stau în preajma unor inşi pe care îi uram şi îi dispreţuiam pentru că nu erau altceva decât nişte asasini al iubitei mele familii.

Bubuiturile tunurilor răsunau din ce în ce mai puternic. Sovieticii înaintau vertiginos, fără nicio îndoială. Nemţii care erau încartiruiţi în localitate au primit ordin să se pregătească de retragere. Am văzut cu ochii mei cum şi unde şi-au pus explozivele şi chiar am fost de faţă la o explozie prematură oare a omorât doi soldaţi de-al lor.

Din conversaţiile cu soldaţii aceia nemţi am dedus că ei erau conştienţi de situaţia lor precară, dar refuzau să admită că erau deja înfrânţî şi tot repetau întruna că Reichul lor era mult prea puternic ca să piardă „victoria finală?. Nu mă miram auzindu-i vorbind aşa, pentru că un ziar săptămânal de-al lor, care se tipirea în localitate, încerca să le ţină sus starea morală. În cursul primei săptămâni, ziarul încă amintea de înaintări de trupe. Însă în săptămâna următoare anunţă că Germania era în pericol, dar ci „vitejii hitlerişti” o vor salva. O săptămână mai târziu, aiarul

pretindea că „Germania va fi salvată de providenţă, pentru că ea, Germania, întotdeauna a acţionat în numele Providenţele.

Poate că soarta a vrut eşa ca eu, care am supravieţuit ororilor lagărului de concentrare nazist şi ale evacuării lui, să văd cu ochii mei şi retragerea *Wekrmackt-ului* în de-rută. Niciodată nu voi uita noaptea aceea în care ultimii genişti, înfăşuraţi în pelerinele lor cu glu Ri albe, s-au aciuat frânţi de oboseală în modesta căsuţă poloneză. S-au instalat în încăperea cea mai bună, în bucătărie şi peste tot, înfulecind şi bând tot ce vedeau cu ochii şi tot – ce le pica ha mină. D «pe glugi, zăpada acum topită «curgea şiroi la pământ. Poate nici când s-a născut al Treilea Reich n-au fost trataţi atât de bucuros ca în seara aceea. Şedeau abătuţi ca la priveghi, iar eu simţeam o satisfacţie fără seamăn văzându-i pe aceşti pretinşi „supraoameni” picotind încovoiaţi peste carabinele lor, sau sprijiniţi de pereţi, sau lungiţi pe jos şi adormiţi buştean.

Dar satisfacţia mea a fost de scui tă durată,

pentru că naziştii, luând ru ei la retragere un mare număr de femei din sat, m-au luat şi pe mine printre captive. Timp de trei zile m-au dus cu mâinile strâns legate de o căruţă, sllindu-mă să le urmez drumul.

Numai priveliştea celor ce se vedeau în cursul marşului te făcea să-ţi pierzi minţile Drumuri înţesate de hitlerişti fugiţi şi de colaboraţionişti lor care, după atâţia ani de pradă şi de jaf, abia îşi puteau târî prada de război. Armate hitleriste bătute straşnic, cu ţestele plecate şi cuprinse de panică, ducând cu ei în retragere: autocamioane, tunuri şi puşti automate; cai fără călăreţi, înnebuniţi de spaimă şi zvârlind mânioşi din copite; sate întregi, depopulate, minate în faţa cailor nemţeşti; iar dubele de Cruce Roşie, atât de temute în Auschwitz. Îi cărau acum pe naziştii răniţi, spre un teritoriu mai sigur. Totul indica un adevărat haos. Ca-pitularea era totală. Nu mai era decât o chestiune de câteva zile.

Mintea îmi era frământată de un gând care mă făcea aproape să turb. Sătuleţul acela polonez, din

care fusesem şi eu smulsă, trebuie să fi fost acum eliberat. Am început să-mi rod funia de pe mâini.

O mulţime de femei şi fete tinere care, la fel ca mine, erau, legate de căruţă n-au mai putut răbda frigul, foamea şi teroarea marşului forţat şi au pierit pe drum. Cadavrele lor nu erau dezlegate ci târâte pur şi simplu de-a lungul drumului. Nemţii nu mai vedeau nimic; singurul lor gând era să scape din teritoriul acela ameninţat.

Am petrecut a treianoaşte iarăşi într-un grajd. Nemţii se lungiseră pe jos. Majoritatea consumau băuturi alcoolice. Cel care mă capturase s-a asigurat cu câteva sticle şi a început să tragă şi el la măsea.

Era noaptea târziu când, după cele trei zile de ros mereu la funie, am izbutit în sfârşit, să scap de legăturile de pe mâini; dar gingiile îmi erau rănite şi însângerate, iar dinţii rupţi.

Istoviţi şi ameţiţi de băutură, hitleriştil căzură într-un somn de plumb şi răsuflau atât de tare, încât sforăiturile lor acopereau orice alt zgomot. Am încercat să ies pe furiş din mijlocul gloatei

adormite, dar cel care mina căruţa de care mă legase se ridică într-un cot. Era turmentat, dar suficient de treaz? a să tragă în mine dacă simţea că eu încercam să fug. Acum aveam de eles între viaţa lui şi a mea. Am apucat una dintre sticlele împrăştiate pe jos şi i-am tras cu toată puterea o lovitură în ţeastă. Sticla s-a făcut ţăndări iar neamţul s-a prăvălit cu faţa în jos. Din pragul grajdului m-am uitat înapoi, dar nu se mai mişca. Mi-a venit rău la stomac de scârbă. Cu toate că eram chit cu un nazist, gândul uciderii îmi producea o senzaţie îngrozitoare.

Afară, priveliştea era aceeaşi, cu deosebirea că pe traseu se aflau mai multe trupe hitleriste exasperate în retragere. N-am cutezat să merg în direcţia opus! ca să nu devin suspectă; am căutat s-o iau pe drumuri lăturalnice, deşi şi ele erau înţesate de trupe naziste care fugeau în aceeaşi direcţie. Nu-mi rămânea altă alternativă decât să mă ascund între case şi să încerc să mă feresc de nemţi.

Cred că erau multe ceasuri de când stăteam

ascunsă, când, în sfârşit, am zărit o femeie. Mi-am luat inima în dinţi şi l-am vorbit. Dar, pentru că soldaţii hitlerişti însă mal continuau să-i ocupe casă, nu mă putea adăposti. Totuşi, m-a dus până la un râu de unde mi-a arătat o clădire puternic luminată care se afla pe celălalt mal. Dacă aş traversa râul înot, mi-a spus ea, aş putea fi salvată, pentru că nemţii tocmai se evacuau din sătuleţul acela.

Era februarie. Râul era plin cu sloiuri de gheaţă. Începuse să se crape de ziuă. Aşa devreme era periculos să fiu văzută înotând. Mi-a venit în minte Auschwitz. Acolo întotdeauna am cutezat să risc. Aşadar am coborât pe mal. Dacă am supravieţuit camerelor de gazare, de ce n-aş pulea supravieţui şi în râu? În urma mea, inimoasa ţărancă îşi făcu cruce şi îşi duse mâna la ochi. M-am afundat în apele îngheţate ale râului, aşa cum eram, complet îmbrăcată.

Când am ajuns pe malul opus, se lumina bine de ziuă. Satul încă nu era eliberat complet, dar, într-adevăr, hitleciştii îşi luaţi tălpăşiţa. Casa

aceea puternic iluminată era pustie. Locuitorii ei, după cum am aflat mai târziu, fugiân ueunzători, deoarece satul lor, aflat între păduri era centrul unui atac puternic, şi era bombardat şi de nemţi şi de ruşi. A urmat o bătăile crâncenă care a atins punctul său culminant după căderea nopţii. Dar sovieticii scuturară câteva „mucuri [de trabuc; n.n.] de la Stalin* şi, într-o clipă, locul fu scăldat de lumină.

Am asistat acolo la un spectacol de neuitat. Hram prea fascinată, ori poate prea speriată, ca să fug. Sub bombardament, oasele dispăreau în câteva clipe. Gloanţele care ţâşneau din ambele laturi scoteau şuierături sinistre. Auzeala nechezat nervos de cai, larma autoturismelor pornite ou toată viteza şi un vacarm de glasuri în strigăte. Din dreapta, unde se aflau sovieticii, glasurile deveneau tot mai puternice, în vreme ce, simultan, larma din stânga se strânget treptat. Într-adevăr, forţele hitleriste se împuţinau, Wehrmachtul bătea tot mai mult în retragere.

Proprietarul casei, care zicea că mă văzuse

apropiindu-mă, a venit să mă ia. Când oamenii ieşiră din ascunzătorile subterane cu obrajii şi ochii osteniţi de nesomn, şi dădură cu ochii de înfăţişarea mea, au crezut că încheiasem un pact cu diavolul şi îşi acoperiră ochii cu mâinile. Eu n-am făcut nicio încercare să le explic ce însemna pentru mine să văd cu propriii mei ochi înfrângerea hitleriştilor.

Opinia întregului sat era că vor mai trece încă trei zile până să sosească ruşii. Dar trupele de *shock* sovietice şi-au croit drum şi au ocupat satul în chiar aceeaşi noapte.

Aspectul sătuleţului s-a schimbat imediat. Nu era multă vreme de când văzusem *Wehrmachtul* şi unităţile SS-iste, de când auzisem peste tot numai comenzi în nemţeşte. Acum* desluşeam o limbă nouă şi vedeam oameni noi pe care nu-l văzusem niciodată înainte, dar care ne-au adus cel mai de preţ dar-pe care îl poate oferi viaţa: *libertatea*!

CAPITOLUL XXVII ŞI TOTUŞI CRED

Când privesc înapoi, vreau şi eu să uit. Şi eu tânjesc după lumina soarelui, după pace şi după

fericire. Dar nu e uşor să ştergi din memorie Infernul, când ţi-au fott

15 – Gaptoarau lui Hluv distruse rădăcinile vieţii şi când ştii că nu mai ai pe nimeni în viaţă la cine să te întorci.

Aştefnând pe hârtie aceste memorii bazate pe propria mea experienţă, am căutat să duc la capăt mandatul ce mi l-au încredinţat nenumăraţii mei tovarăşi de suferinţă din Auschwitz, care au pierit în modul cel mai înfiorător. Dumnezeu şi le aibă în pază sufletele nefericite! Nu poate fi imaginat un Infern care să-l poată egala pe cel în care au pătimit el. Prin cartea de faţă aduc un pios omagiu memoriei lor.

Cu toată sinceritatea doresc ca această strădanie a mea să însemne mult mai mult. Doresc ca lumea, după ce va citi cu luare aminte, să nu admită ca să se mai repete asemenea fapte, niciodată, niciodată! Mi-ar fi greu să cred că, după citirea acestor relatări, ar putea exista îndoieli asupra faptelor expuse. Încă şi în aceste clipe, când condeiul meu aşterne pe hârtie aceste

cuvinte de încheiere, îmi trec pe dinaintea ochilor figurile tăcute, care ies din muţenia lor îndemnându-mă să le povestesc calvarul. În faţa imaginii celor mari – bărbaţi, femei –, evocarea mea ar fi rezistat poate, dar văd acolo umbrele micuţelor vlăstare… ale micuţilor omuleţi acoperi\i se nea.

La 31 decembrie 1944, comandamentul suprem SS a cerut lagărului din Birkenau un raport general asupra copiilor-prizonieri. Cu toate selecţiile făcute, mai existau acolo foarte mulţi copi: – cei care fuseseră smulşi de lângă părinţii lor la prima selecţie. Naziştii au hotărât că şi aceştia trebuiau să piară, dar cât mai iute şi mai „ieftin”.

N-ar fi putut fi azvârliţi într-o groapă, anume destinată, turnând peste ei benzină şi dându-le foc cu lemne aprinse, aşa cum făceau întotdeauna înainte? Nu, căci benzina se împuţinase, iar muniţiile trebuiau pe front.

Dar, pentru asta, naziştii întotdeauna găseau soluţii Ne-au dat ordin să-i „îmbăiem* pe copii. În

Birkenau, ordinele nu puteau fi comentate; ele trebuiau executate, oricât de repugnante şi de inumane ar fi fost.

Pe imensa şosea principală a lagărului – drum al cal-varului străbătut de milioane de deţinuţi –, micuţii prizonieri îşi începură procesiunea funebră într-un nesfârşit convoi. Cu capetele tunse, cu veşmintele zdrenţuite şi picioruşele goale păşeau anevoie prin omătul ce li se topea sub tălpi» jJezgolind stratul de gheaţă-depe şosea. Unii alunecau şi se prăbuşeau; fiecare cădere era urm & ti de o plesnitură de bici necruţătoare.

Dintr-odată, ninsoarea începu din nou să ceami. În veşmintele lor jerpelite acoperite de fulgi de nea, copiii mergeau clătinându-se înainte, spre moarte. Sub loviturile de bici rămâneau tăcuţi, tăcuţi ca nămeţii de zăpadă. Şi îşi continuau drumul zgribuliţi de frig, incapabili să mai plângă, resemnaţi, sleiţi, înfricoşaţi.

Micuţul Thomas Gaston se prăvăli. Ochii săi mari şi căprui îi străluceau de febră şi de spaimă. Obsedat de biciul care se rotea ameninţător

deasupra lui, îi urmărea mişcările cu privirea rătăcită; şi loviturile cădeau neîncetat pe trupul micului Thomas arzând de febră. Apoi, nu mai avu putere nici să plângă nici să se supună. L-am ridicat de jos şi l-am dus pe braţe. De câte ori îl bătuseră până acum!

Un răcnet răguşit rupse tăcerea:

— *Stehen bleiben*! (Staţi pe loc!)

— Ajunsesem la „scăldătoare”. Câteva minute mai târziu ne-au pus să-i „îmbăiem” pe copii în apa rece plină cu bucăţi de gheaţă. Nu aveam prosoape cu ce să-i uscăm. Le-am pus din nou hăinuţele zdrenţuite pe trupşoare, pline de apa care curgea pe ei şiroi, după care au fost trimişi din nou în coloane – ca să aştepte. Era sistemul la care au recurs „ingenioşii” nazişti ca să „rezolve” definitiv, şi „ieftin”, problema copiilor, problema Inocenţilor din Bir-kenau.

După ce toţi copilaşii erau „Îmbăiaţi”, erau trecuţi în revistă. În ziua aceea, trecerea în revistă a durat cinci ore – cinci ore după „baia” aceea rece plină cu sloiuri de gheaţă –, timp în care

copiii au trebuit să stea nemişcaţi în ger şi în zăpadă.

— Micul Iisus o să vină imediat să te ia! mârâi un gardian SS batjocoritor către un copilaş ce stătea în coloană nemişcat, cu buzele învineţite şi aproape complet înţepenit de frig.

Puţini au fost copiii din Birkenau care au supravieţuit după acea trecere în revlistă; cei care au rămas în viaţă aveau să moară curând de bătăile gardienilor SS. Majoritatea acestor copii erau tot „arieni”, dar polonezi, ceea ce voia să spună că ei nu făceau parte din „rasa superioară”.

După aceea ni s-a poruncit să ne întoarcem. În timp ce ne târam cu greu picioarele pe şoseaua lagărului, deţinuţir care lucrau la săpături îşi lisară din mână, pentru o lipă, sapele şi târnăcoapele uitându-se! a noi. Paznicii SS îşi sloboziră bâtele. Noi i-am zorit pe copii să meargă mai repejor.

— Mămică! gângăvi mititelul Thomas Gaston. Trupul au mistuit de febră era deja în ghearele morţii.

Ne îndreptam spre barăci. Copilaşii care mai rămăseseră în viaţă se mişcau ca nişte automaţi, mai mult morţi decât vii de sleiţi ce erau. În starea aceea, ei au fo9 t duşi înapoi, în aceleaşi grajduri friguroase de unde fuseseră scoşi mai înainte. Micul Thomas şi-a dat sufletul pe drum, la fel ca «tâtea alte sute şi sute de copii. Noi, cele care l-am cărat pe braţe, a trebuit să-i depunem cadavrul în dosul barăcilor, căci aşa ne sileau ordinele, deşi ştiam ce şobolani mari şi greţoşi stăteau acolo la pândă ca să devoreze carnea încă caldă a trupului.

Era în prag de An nou... Cădeau fulgi mari de zăpadă... Auzeam şobolanii mişunând... dar nu puteam face nimic decât să închidem ochii şi să ne rugăm să vină clipa judecăţii...! *Dreptate*!... Prag de An nou... În toate colţurile pământului, dincolo de sârmele ghimpate ale lagărului nazist, oamenii liberi îşi strângeau mâinilg şi închinau paharele urându-şi unul altuia: An nou fericit!... În Birkenau, guzganii se înfruptau cu lăcomie din trupurile cepiilor Europei!

Cititorul se va întreba poate: Ce ar putea face

el, personal, ca asemenefapte înfiorătoare să nu se mai repete?

Eu nu sunt nici poliţieian, nici jurist. Sunt doar o fiinţă care a pătimit şi căreia i-au fost ucişi părinţii, soţul, copiii, prietenii. Dar, credinţa mea e că lumea trebuie să-şi împartă în mod colectiv responsabilitatea. Hitleriştii au acţionat în mod criminal, dar de vină sunt şi celelalte naţiuni, chiar şi dacă numai prin faptul că au refuzat să creadă şi că nu s-au ostenit să facă niciun efort ca să-i salveze, prin toate mijloacele posibile şi zi după zi, pe acei nefericiţi izgoniţi din viaţă de către hitlerişti.

Am convingerea că dacă oamenii de pretutindeni vor lua hotărârea ca pe viitor să domnească în lume o justiţie nepărtinitoare şi nu vor mai admite ca să existe iarăşi Hitleri, atunci vor izbuti să realizeze ceea ce şi-au propus. Nu încape nicio îndoială că toţi aceia către, în mod direct sau Indirect, şi-au pătat mâinile cu sângele nostru vor trebui să ispăşească pentru crimele pe care le-au săvârşit. Altfel, ar fi un ultragiu faţă de

memoria a milioane de nevino-vaţi ucişi.

Îmi amintesc de interminabilele discuţii din vremea studenţiei mede când fără să vrem ne puneam întrebarea: dacă, prin natura sa, omul este bun sau rău? În Birkenau, răspunsul se impunea de la sine: omul este invariabil rău. Or aceasta ar fi acceptarea filosofiei naziste, după care lu-mea ar fi idioată, perversă şi înrăită, şi trebuie stăpânită cu ciomagul.

Poate că cea mai mare crimă comisă de către cei ce-şi ziceau „supraoameni” este campania pe care au dus-o, adeseori cu succes, ca să ne transforme în bestii tot atât de monstruoase ca şi ei. Pentru a ne face să ajungem la această degradare, naziştii au folosit cea mai brutală şi mai deconcertantă disciplină, ne-au supus la cele mai incredibile umilinţe, la cele mai inumane privaţiuni, la permanenta ameninţare cu moartea şi, totodată, la cea mai dezgustătoare promiscuitate. Întreaga lor politică era menită să ne aducă la ultimul nivel de degradare morală. Şi, din păcate, s-au putut bucura de rezultate: oameni

care erau prieteni de o viaţă întreagă au sfârşit prin a se urî unul pe altul şi a avea o adevărată aversiune unul pentru oellălalt; am întâlnit fraţi buni care se luptau între ei pentru o coajă de pâine; oameni care înainte fuseseră de o cinste incontestabilă furau de câte ori puteau; şi de multe ori se întâmpla ca *iudeul-kapo* să fie acela, care îl tortura în bătăi pe tovarăşul său de suferinţă tot iudeu. În Birkenau, cât şi în societatea ridicată în slăvi de către „filosofiie nazişti, predomina teoria potrivit căreia „puterea împarte dreptatea”. Or, puterea prin ea însăşi impune respect, dar cei cu puterile secătuite şi bătrânii nici măcar nu cutezau să nădăjduiască îndurare.

Fiecare lagăr, fiecare baracă, fiecare prici era o mică junglă separată de celelalte, dar supuse toate unor fiaresălbatice-model. Pentru a ajunge în vârful piramidei uneia dintre aceste jungle, acela trebuia să devină neapărat o creatură după chipul şi asemănarea naziştilor: lipsit de orice scrupule şi, mai ales, lipsit de orice sentiment de prietenie,

de solidaritate şi de umanitate.

În Egipt, sclavii oare au construit piramidele, şi au mu-rit trudind la ele, au putut cel puţin să-şi vadă construcţia, rodul trudei mâinilor lor înălţându-se încetul cu încetul. Sclavii din Auschwitz-Birkenau – care erau siliţi să care mormane întregi de pietroaie numai pentru ca, în ziua următoare să le care iar înapoi de unde le-au luat – n-au putut vedea decât un singur lucru: revoltătoarea absurditate a trudei lor.

Făpturile lipsite de putere se afundau tot mai mult într-o existenţă de dobitoc, unde nici măcar visul de a-şi Jimple stomacul nu şi-l puteau îngădui, şi nu le rămânea altceva decât să se lase mistuite de foamea devoratoare. Singurele lor dorinţe nu mai erau decât: să le fie un pic mai puţin frig; să fie bătuţi mai puţin des; să aibă ceva mai multe fire de paie, care să le atenueze puţintel duritatea scândurilor necioplite ale priciului; şi, câteodată, să se bucure de câte un vas întreg de apă, numai ei înşişi, chiar dacă ea provenea din apa infectată a lagărului. Cineva trebuia să aibă o

forţă morală extraordinară ca să se ţină deasupra prăpastiei naziste şi să nu se afunde în ea.

Totuşi, am cunoscut şi deţinuţi care au rămas credincioşi demnităţii lor umane chiar până la sfârşitul sfârşitului lor. Naziştii au reuşit să-i ruineze fizic, dar n-au avut puterea să-i degradeze sub aspect moral. Datorită acestora, puţini, eu nu mi-am pierdut încrederea în umanitate. Dacă şi în jungla din Birkenau nu toţi prizonierii au devenit inumani cu semenii lor, înseamnă că poate exista cu adevărat speranţă.

Această speranţă este cea care mă susţine în viaţă.

GLOSAR

ARBEITDIENST: prizonieră destinată să repartizeze munca de executat de către *kommando*-uri.

AZISSENKOMMANDO: echipă de muncă destinată să lucreze în exteriorul lagărului.

BEKLEIDUNGSKAMMER: magazie unde se ţineau hainele de puşcăriaşi.

BLOCOVA: şefă de bloc/baracă.

CALIFACTORKA: slujnica personală a şefei de bloc.

„*CANADA*”: depozit unde erau adunate bunurile jefuite de la de-portaţi pentru a fi trimise în Germania.

FÜHRERSTUBE: biroul SS-iştilor.

ESSKOMMANDO: echipă de muncă destinată să transporte hrana.

HAEFTLING: prizonier/deţinut.

KAPO: şef de *kommando*.

KOMMANDO: echipă de muncă.

LAGERKAPO: adjuncta şefei de *lagăr*/*lageraelteste*.

LAGERAELTESTE: şefă de lagăr, poreclită „suverana fără coroană” a lagărului.

LAGERSTRASSE: şoseaua principală a lagărului.

LAGERRUHE: sirena de alarmă.

„*MUSULMAN*”: deţinut(ă) ajuns(ă) epavă omenească.

OBERARZT: medicul-şef SS al lagărului de

concentrare.

„ORGANIZATION”: „organizare” /furt de la nemţi.

POLITISCHE, BURO: biroul politic unde se ţineau documentele şi rapoartele.

RAPPORT-SCHREIBERIN: secretara responsabilă cu rapoartele.

SCHREIBSTUBE: biroul unde se trimiteau rapoartele după chemările la apel.

SCHEISSKOMMANDO: echipă de muncă destinată să cureţe latrinele.

SCHREIBERIN funcţionară.

STUBENDIENST: poliţistele/gardienele barăcii; inclusiv distribuitoarele raţiilor de mâncare.

„SPORT”: soi de pedeapsă aplicată şefelor de bloc, funcţionarelor şi deţinutelor care lucrau la bucătării.

SONDERKOMMANDO: echipă specială de „muncă” cuprinzând pe cei care deserveau crematoriile.

SONDERBEHANDLUNG (S.B.): „tratament

special” semnificând condamnarea la moarte.

SCHUTZHAEFTLING: deţinute „protejate*

VERTRETERIN: adjuncta şefei de bloc.

CUPRINS

Capitolul I; *8* Cai… sau 96 *de Bărbaţi, Femei şi Copii*

II Sosirea

III: Baraca 26

IV: *Primele impresii*

V: *Chemarea la apel şi selecţiile*

VI: Lagărul

VII: O *propunere în Auschwitz*

VIII: Sfat *condamnată le* moarte

IX: *Infirmeria*

X: *Un nou motiv să trăiesc* 97

XX: *„Canada”* 107

XXI: *Depozitul de cadavre*

XIII: *„Îngerul morţii” contra „Marelui selecţioner"*

XIV: *„Organizarem*

XV: *Naşteri osândite* 12

XVI: *Câteva detalii despre viaţa din dosul strmelor ghimpate* 1

XVII: *Procedee şi absurditatea lor* 1

XVIII: *Condiţiile noastre de „privilegiat”* 1 &
XIX: *Bestiile din Auschwitz*.16
XX: *Rezistenţa* 177
XXI: Parisul a *fost eliberat*! 186
XXII: *Experimente „ştiinţifice”* 194
XXIII: *Amor la umbra crematoriului* 201
XXIV: *În duba morţii* 209
XXV: *În prag de necunoscut*
XXVI: *Libertate*:
XXVII: *Şi totuşi cred* 22 c
Glosar *7T*

Apărut: *1986*.
Bun *de tipar*: *22.09.1986*.